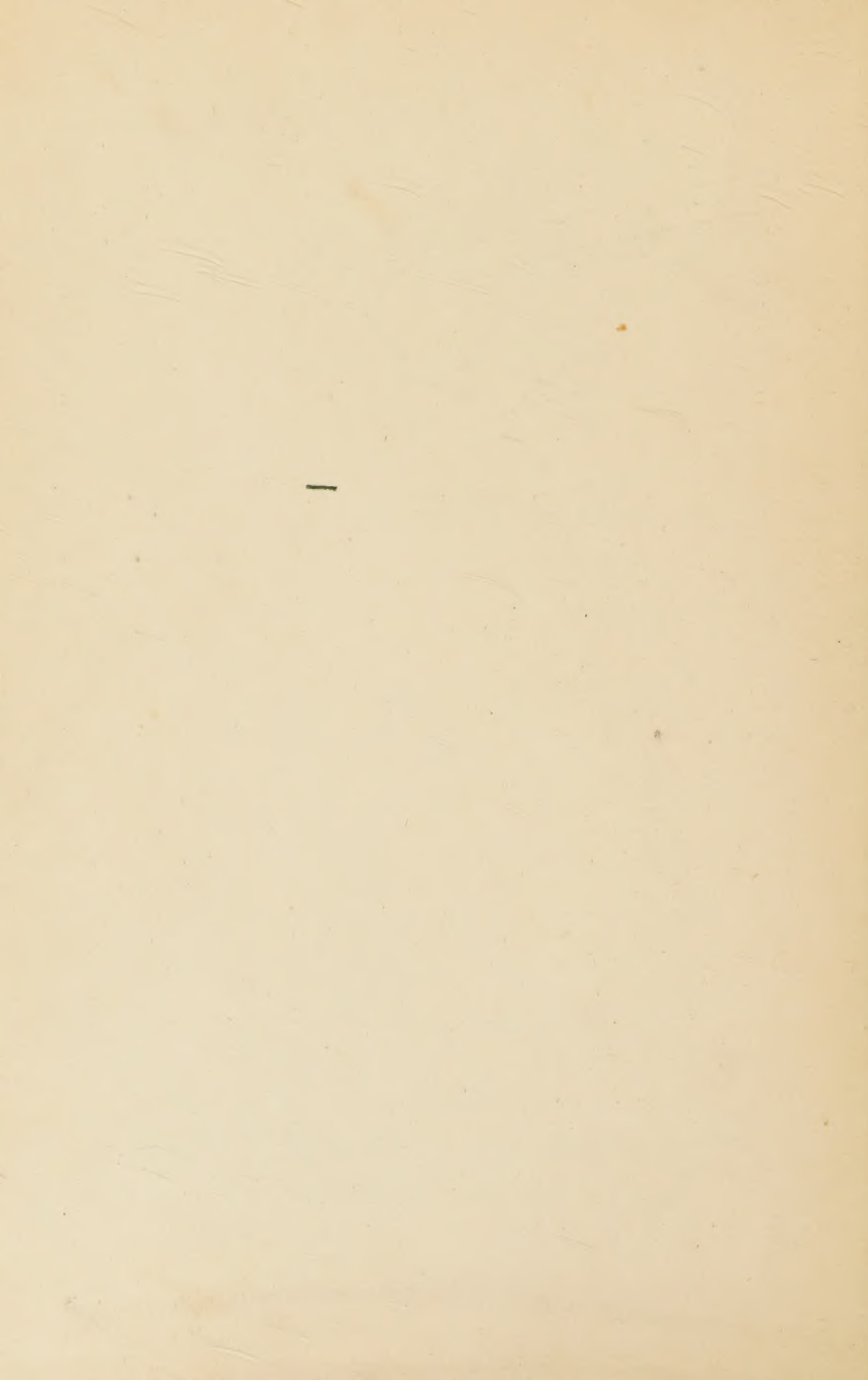

יעקב לעווין

דער אַנפֿאַנגער

זעקסטער טייל

2-18-08

Hindy Friedman

יעקב לעווין

דער אָנפֿאַנגער לייענבוך

מיט אילוסטראציעס און
קונסט-בילדער אין טעקסט

זעקסטער טייל

(צווייטע אויסלאָגע)

פאַרלאַג „אידישע שול“

הויפטסאַרקויף בײַ

היברו פאבלישינג קאמפאני
79-77 דילענסי סטריט, ניו-יאָרק

Digitized by the Internet Archive
in 2026

<https://archive.org/details/beginner0000jaco>

אינהאלט:

אויסטערלישם.

זייט	
דער הויפן ערד. — ליד. —	1
ש. פרוג. —	6
דאס ליד פון פייגעלע. — ה.	9
אנדערסען. —	12
דער לינגער. — פאבל. — נחום	26
יערוסאלימטישק. —	30
דאס מעסערל. — שלום-עליכם.	34
זיבן גוטע יאר. — י. ל. פרוג	36
צווישן פעלזן. — מ. טייטש.	38
דער גוטער פוקס. — (פאבל).	40
נחום יערוסאלימטישק. —	43
די פרייד פון געבן. — מ. שער	47
לאק. —	49
ר' יחיאל. — י. ל. פרוג. —	53
ר' אימשע. — י. אפאטאשו.	64
אויב נישט נאך העכער. —	70
י. ל. פרוג. —	72
דער טרייער חבר. — (ליד).	
י. לוקאווסקי, פון רוסיש.	
דריי שיינע מעשים. — י. ל.	
פרג. —	
בלוט און פייער. — י. אפאטא	
שו. —	
ביים גוסס צוקאפנס. — י. ל.	
פרג. —	
רב עקיבא. — (ליד). — א.	
לעסין. —	
דער העלד. — (ליד). — י. א.	
ראנשט. —	
דער זייגער. — שלום-עליכם.	73
מיין ערשטער דעפאזיט. —	80
משה נאדיר. —	85
א פיקניק. — ז. ליבין. —	92
אברהם דער שוסטער. — א.	100
רייזען. —	106
קוואם. — שלום-עליכם. —	
א מעשה מיט א מאנטל. —	
ז. ליבין. —	
אן ארים מאלצייט. — מ. ספעק	
טאר. —	117
דאס גרויסע געווינס. — שלום	123
עליכם. —	

ארבעט.

זייט	
ליד פון ארבעט. — (ליד). —	139
ש. פרוג. —	140
אין ערגעץ-לאנד. — י. ל. פרוג.	147
דער קלייטמשרת. — מענדע	150
לעמוכרספרים. —	151
דער הענדלער. — (ליד). —	154
א. רייזען. —	156
א קערן די גרויס ווי א הינערש	159
איי. — י. ל. טאלסטאני. —	165
צום מלווה. — (ליד). — א.	166
רייזען. —	172
די גאלדענע פאווע. — (ליד).	173
מנחם. —	176
ארימע מצה. — א. רייזען. —	177
דער נאכט-וועכטער. — (ליד).	182
א. רייזען. —	184
דער משולח. — י. ל. פרוג. —	188
דאס געבעט. — (ליד). — א.	194
רייזען. —	194
צוויי ברודער. — (ליד). —	197
י. ל. פרוג. —	197
צוויי פרויען. — (פאבל).	199
נחום יערוסאלימטישק. —	205
די פאבריק. — א. רייזען. —	206
אין פאבריק. — י. ל. פרוג. —	207
אין דער הוטע. — שלום אש.	217
דער גנב. — יונה ראזנפעלד.	
דער סטאלער. — (ליד). —	
א. רייזען. —	
דאס בעקער-אינגל. — א.	
רייזען. —	
אליין אליין... — (ליד). —	
מ. א. ראנשט. —	
דער שניידער. — (ליד). —	
ש. אנסקי. —	
דער קראנקער פינגער. — א.	
רייזען. —	
דער בלייכער אפרייטער. —	
(ליד). — מ. ראזנפעלד. —	
דער אלטער שניידער. —	
(ליד). — מ. ראזנפעלד. —	
דור הולד ודור בא. — מ.	
ווייסנבערג. —	
צום העמערל. — (ליד). —	
א. רייזען. —	

Copyright, 1925, by
JACOB L. LEVIN

Printed in United States
HEBREW PUBLISHING COMPANY
NEW YORK

אויסטרעלישעם.

דער הויפן ערד.

פון לאנד צו לאנד, באוואפנט, ביז און שטארק,
טוט גיין דער גרויסער העלד און קיניג.
עס איז נישט קיין רי פאר אים; זיין קראפט,
זיין ריכטום, הערשאפט — אלץ נאך ווייניק.

אלץ ווייטער ציט און רייסט זיך אים דאס הארץ
פארויס — דורך ווילדע, גרויסע וועלדער,
דורך היילן, פעלזן, איבער אייז און שניי,
דורך בערג און טאלן, שטעט און פעלדער.

פיל פעלקער זינען אונטערמעניק אים,
פיל לענדער האט ער איינגענומען;
און, גייענדיק אלץ ווייטער אין דער וועלט,
איז אין א מ ד ב ר ער געקומען.

לאנג זינען דורך דעם הייסן, וויסטן פעלד
געגאנגען זינען מ ח נ ו תדריון,
ביז פון דערווייטן האט זיך זיי צום סוף
א וועלדעלע גרינס באוויזן.

דער חיל האט זיך אפרוען געלויגט;
דער קיניג, אום זיין דורשט צו שטילן,
איז צוגעגאנגען צו דעם שטראם, וואס איז
געפלאסן אין דעם וואלד, אין קילן.

זייט	
234	מען ווארט. — ד. פינסקי. —
239	מיין אינגעלע. — (ליד). —
240	מ. ראזנפעלד. — — —
241	דיינע בלימלאך טויט. —
241	(ליד). — יהואש. —
246	חיים משרת. — ד. פינסקי. —
246	ביים באלעבאס טיר. — (ליד). —
246	א. רייזען. — — —
248	און דו אקערסט. — (ליד). —
248	בן-אהוד פון הערוועג. —
248	מיין ניט. — (ליד). — י. ל.
248	פּרץ. — — — —

זייט	
217	דער מויערער. — ד. פינסקי. —
221	וויי איז יענעם. — (ליד). —
221	א. רייזען. — — —
221	אין די קוילן-גרובן. — פּרץ
221	הירשביון. — — —
225	שאכטער-ליד. — (ליד). —
225	ז. סעגאלאוויטש. — — —
225	ערלאכע ארבעט. — (ליד). —
226	א. רייזען. — — —
226	דער תענית. — י. ל. פּרץ. —
229	דער טרענער. — ד. פינסקי. —
232	אביסל זונשיין. — (ליד). —
232	ז. וויינפער. — — —

קונסט-בילדער, וואס גייען אריין אין דעם בוך :

207	דער פרעסער. א. ליליען. —	140	די שפינערן. מאַעס. — — —
220	פון דער ארבעט גלייך אין	146	דער פישמאַרק. מינקאווסקי. —
229	קבר. דובאַט. — — —	149	די גייענדיקע קראַם. — — —
231	די אַרימקייט און נויט. —	155	ביים מלווה. — — —
231	דער טרענער. — — —	198	דער שניידער. ה. גאלדבערג. —
247	דער זייער. מילעט. — — —	205	דער שניידער. א. ליליען. —

באפלאכטן מיט גרינע, מיט בליענדע בלעטער,
מיט פרישע, מיט שמעקנדע בלומען באקראנצט,
טוט ליכטן און שיינען דער הייליקער מויער;
מיט מויזנטער שטראלן גליט ער און גלאנצט.

עס שלאגן די קוואלן, עס רוישן די שטראמען,
עס גלייט ווי פון זילבערנע גלעקער א קלאנג;
עס הערן זיך שטימען פון מויזנטער פויגל,
עס גיסט זיך א ליבעס, זיסעס געזאנג.

נאך דארט, ביי דעם מויער, זעט שטיון דער קינג
א מ ל א ד מיט פלאמענדן שווערד אין די הענט;
ער שטייט צו באשיצן דעם הייליקן מויער,
די הויכע, די שטארקע, הייליקע ווענט.

„ווער ביסטו? — טוט פרעגן דער מ ל א ד בייים קינג. —
דו ביסט אלעקסאנדער? שטויזשע! פאר דיר
וועט בלייבן אויף אייביק פארמאכט צום ג - נ - ע ד ו
די ליכטיקע, ריינע, הייליקע מיר.

נאך די, וועלכע לעבן אין פריינדשאפט, אין פרידן,
וואס טוען און ברענגען גוטס אויף דער וועלט, —
נאך זיי קאנען קומען אין הייליקן גארטן,
אין ליכטיקן, אייביקן ב ו ר א'ס געצעלט.

און דו, וואס פארגאסן האט טייכן פון טרערן
דיין איינזערנע, בייזע, בלוטיקע האנט, —
דיך האט דער באשעפער באגליקט אין דיין לעבן
מיט הערשאפט, מיט רייכטום, מוט און פארשטאנד,

ביסט אבער פארגאנגען אויף זינדיקע וועגן,
פארדרייט זיך אין שרעקלאכן שטורעם און ווינט;
דו פלעגסט ניט באשויןען קיין יוגנט, קיין עלטער...
צו גרויס זיינען דינע שרעקלאכע זינד!

אומזיסט איז געוועזן דיין מי, אלעקסאנדער!
דו קאנסט אין ג - נ - ע ד ו ניט קומען: פאר דיר
וועט בלייבן אויף אייביק פארמאכט פון ג - נ - ע ד ו
די ליכטיקע, ריינע, הייליקע מיר...”

און באַלד נאָר, אז דער קיניג האָט פון שטראָם
דעם ערשטן קאלטן טרונק גענאָסן,
האָט עפעס זיך ביי אים אין יעדן גליד
א זיסע. וואַרימקייט צעגאָסן;

א טיפער ח י ו ת איז זיך אין זיין ברוסט
צעגאָנגען; נייע, יונגע קרעפטן
און, נייער פרישער מוט האָט אים געטאָן
זיין האַרץ באַשפינען און באַהעפטן.

„וואָס קען דאָס זיין? — האָט ער געטראַכט. — דער שטראָם
מוז פון אַ גליקלאַך אַרט מאַן פליסן...
שטויט אויף, איר ליבע העלדן מינע, קומט!
איך וויל, איך מוז דאָס גלייך דערוויסן.

„אהין, אהין! זאל זיין דאָרט ווער עס איז —
ער מוז מיר אונטערמעניק ווערן,
פון מיר אַליין דערוואַרטן גליק און פֿרויד
און מיך אַלס העלד און קיניג ערן.

„און אויב עס וועט דאָרט זיין ווער געגן מיר,
א, טויט וועט פון מיין שווערד ער פאַלן...
שטויט אויף, איר ליבע העלדן מינע, קומט!...“
עס קלאַפט דער הויק; די ש ו פ ר ו ת שאַלן;

די פּאַנען טוען פלאַטערן; עס גייט
אַ קלינגערין, אַ טומל; הונדערט
ח י ל ו ת גייען נאָך דעם גרויסן העלד.
דער מ ד ב ר ליגט אַרום פאַרוואַנדערט:

וואָס טוט זיך דאָס? ווער האָט זיין רה, זיין שלאָף,
זיין טיפן שלאָף געשמערט? ... די רייטער,
די פּאַנען ציען זיך פאַרויס, פאַרויס,
דער קיניג גייט אַלץ ווייטער, ווייטער...

פיל טעג איז ער געגאָנגען אַלץ פאַרויס,
פיל אויסגעשטאַנען שמערצן, ליידן
און איז ל ס ו פ געקומען מיט'ן שטראָם —
וואוהין? — צום טויער פון גן - ע ד נ !...

מען האט געבראכט. דער ז ק ן האט געלוינט
 דאס ביינדל אויף איין וואג-שאל, אויף דער צווייטער —
 צוויי הויפנס גאלד. די וואג-שאל מיט'ן ביינ
 האט גלייך געטאן זיי איבערוועגן ביינע.

— „וואס איז דאס? — פרעגט דער קייניג. — שיט ארויף
 נאך זילבער, גאלד!...“ מען האט פון אלע זייטן
 געשטאן, — עס האט אבער נישט געוויקלט...
 — „וואס קען דאס זיין? וואס זאל די זאך באטייטן?“...

דער קייניג האט זיין שווערן, גרויסן שווערד,
 זיין קרוין, זיין פאנצער — אלץ אראפגעריסן
 און אויף דער צווייטער שאל געווארפן... ביינ!
 דער ביינ האט נישט געוואלט פון גאר נישט וויסן,

ער האט זיך נישט גערירט נישט אויף א האר
 און אויף זיין וואג-שאל רואיק זיך געלעגן.
 דער קייניג האט געצייטערט, ווי א בלאט:
 — „א, זאג זשע מיר! איך גיב מיין גאנץ פארמעגן,

אלץ, וואס איך האב, — צו וויסן, וואס באטייט
 דאס שטיקל ביינ... עס ברענט אין מיר מיין מוח!
 מיט וואס קאן אפגענומען זיין פון דעם
 דער וואונדערבארער, צויבערלאכער כוח?

מיט וואס זשע?...“
 — „מיט א קלויניקייט, — האט אים
 געזאגט דער ז ק ן, האט זיך אנגעבויגן
 און אויף דעם שטיקל ביינ א הויפן ערד
 ארויפגעשטאן פאר דעם קייניגס אויגן.

און וואונדערלאך! — די וואג-שאל מיט'ן גאלד
 האט טאקע באלד א פאל געטאן פון אויבן,
 און גענפאלט די צווייטע מיט'ן ביינ
 האט ווי א פעדער שנעל זיך אויפגעהויבן!...

און דער גרויער ז ק ן האט געזאגט צום קייניג:
 „אט דאס דארע ביינדל, וואס דו האסט געבראכט,
 איז נישט מער — א שטיקל פון א מענשנס שארבן;
 זעסט אין דעם א לעכל? קוק זיך איין, באטראכט...“

„אך, דו גרויסער מלאך! — האט מיט הייסע טרערן
שטיל געזאגט דער קיניג. — שרעקלאך איז דיין שטראף:
שמוין גאר נאָענט לעבן טויער פון גלעד,
פילן שוין דעם זיסן ריח... און לסוף...“

גיב זשע, גיב כאָטש עפעס מיר אן אות-זיכרון
אז איך בין געוועזן דא, בנאָט דער טיר,
מענשן זאלן זעען, מענשן זאלן גלויבן,
אז דאָס האָט געטראָפן אויפ'ן וואָר מיט מיר.“

— „נא, — האָט דאָ דער מלאך אים געזאָגט, — אַט האַסטו...
גיי צוריק, און שטארקן זאל דיר גאט דיין האַרץ,
זאָלסט פאַרברענגען דינע איבעריקע יאָרן,
ניט צו וויסן אייביק פון קיין נויט און שמאַרץ...“

* * *

דער קיניג איז געקומען אין אַ שטאָט
און האָט געשיקט צונויפֿרופן די זקנים,
די פֿינגסטע און די קלינסטע פון דעם פֿאלק:
— „איר זעט? — האָט ער געזאָגט. — איר זעט דעם שווינעם.“

דעם ליבן אות-זיכרון, וואָס פון דאָרט
איך האָב געבראַכט? ווי זאל איך זיך ניט שעמען!
אַ שטיקל בײַן! אַ שטיקל פֿוילן בײַן!
איך, אַלעקסאַנדער מוקדון, איך, פאַר וועמען

עס האָט אַ גאַנצע וועלט געקניט,
געציטערט גאר פאַר מיר אַלײַן, פאַר איינעם...“
— „אַ, שטראָף מיך ניט, מײַן קיניג, פאַר די רײַד. —
האַט אים געענטפֿערט איינער פון די זקנים: —

„פאַרהאַט ניט די מנה, וואָס דער גינסט
האַט דיר געגעבן: אין דעם טויטן
און פוילן בײַנדל ליגט אַ טיפֿער זין,
וואָס קען דיר אַ פֿשר נוצן אין פיל נויטן.“

„עס טרעפט ניט זעלטן, אז די קלענסטע זאך
ווערט זייער וויכטיק אין דעם מענשנס לעבן.
דערלויב, איך וועל דאָס דיר באַווײַזן באַלד,
באַפֿעל דו נאָר, מען זאל אַ וואָג מיר געבן.“

ק ר ו ב י ם, וועגן זײנע קינדערלאך; ער האָט געטראַכט: ווער ווײַס, אַפּשׂר האָבן זײַ שוין אַלע אים פאַרגעסן, אַפּשׂר מײַנען זײַ, אַז ער איז טויט. וואָס טוט זיך איצטער אין דער פּרײַער וועלט? וואָס הערט זיך אין דער הײַם?

ער איז צוגעגאַנגען צום פענסטער. עס איז געוועזן אַ זעלטענער זומער-אָונט. די זון איז פאַרגאַנגען הינטער'ן וואַלד און האָט באַ-לויכטן מיט אַ רויטלאַכן שײַן די שפּיצן פון די בײַמער. מענשן זײַנען זיך אומגעפאַרן און אומגעגאַנגען הין און צוריק איבער די גאַסן. די תּפּי ס ה האָט זיך געפונען אין דער הײַם, און די מענשן האָבן אויסגעזען קלײַנמשינקע. ער האָט צו זײַ הויך אויפ'ן קוּל גע-שריען, אַבער קײַנער פון זײַ האָט זײַן קוּל ניט געהערט.

ב.

אויפ'ן בלויען הימל זײַנען אומגעפלויען פויגלען. פאַרכײַט זײַן פענסטער איז דורכגעלאָפן אַן אַדלער.

— אַדלער, אַדלער! — האָט צו אים גערופן דער פאַר-מ ש פ מ'ער. — זעץ זיך צו מיר אויפ'ן פענסטער, דערצייל מיר, וואָס ס'טוט זיך דאָרט אויף דער ערד. זינג מיר עפעס אַ ליד.

— גײַן, — האָט דער אַדלער געענטפערט, — דײַן פענסטער איז קלײַן, און איך קאָן זיך ניט זעצן אויף אים. איך וועל דיר ניט דער-ציילן, וואָס ס'טוט זיך אויף דער ערד, ווײַל זעלטן לאָז איך זיך אַהין אַראָפּ. מײַנע נעסטן בוי איך אויף די העכסטע פעלזן אָדער אויף די עלטסטע דעמבעס, ווײַט פון די שלעכטע מענשן, כּדּי זײַ זאָלן ניט צעשטערן מײַן נעסט. איך וועל דיר קײַן לידער ניט זינגען, ווײַל איך זינג קײַנמאַל אויף דער ערד ניט, איך הײַב זיך הויך, הויך, און מײַנע לידער הערט נאָר די אײַביקע זון.

און מעכטיק פאַכענדיק מיט זײַנע ברויטע פליגלען, האָט זיך דער אַדלער שטאַלץ אויפגעהויבן צום הימל און איז גיך פאַרשוואונדן גע-וואָרן פון די אויגן.

— שוואַן, שוואַן! דערצייל דו, וואָס ס'טוט זיך אויף דער ערד.

זינג מיר אַ ליד!

— גײַן, — האָט געענטפערט דער שוואַן, — איך וועל דיר ניט דערציילן, וואָס עס טוט זיך אויף דער ערד. איך שוויס שמענדיק אין וואַסער אַרום, אין רײַנעם, קאַלטן וואַסער צווישן אַיער. ווען דאָס וואַסער הײַבט זיך אָן צו רײַטלען אין דערפרי, אײַדער די זון גײַט אויף, שרײַ איך דעם זונען-אויפגאַנג: „גוט מאַרגן!“ איך וועל דיר

יא, מיין האר, א שטיקל פון א מענשנס שארבן:
 אין דעם קלוינעם לעכל יארן פיל צוריק
 איז אן אויג געזעסן... אוי, ווי נאָריש, נאָריש
 איז דער מענש צוזאמען מיט זיין גאנצן גליק!

קליין און שלאָף איז אונזער אויג, און וויפיל אָבער
 אין דעם מענשנס לעבן גלוסט עס און באַגערט,
 רײַסט זיך, ברענט מיט תאוה — ווייניק, אייביק ווייניק!
 עס פאַרכאַפט אַלץ ווייטער... גיב די גאַנצע ערד,

הימל, זון און שמערן גיב אַוועק — אַלץ ווייניק!
 יאָג זיך, מענשל, אַרבעט, קלעמער, שפּרינג און לויף,
 ווייטער, מענשל, ווייטער!... נו, און פאַרט ביז וואַנען? —
 ביז מען שיט דעם ערשטן הויפּן ערד אַרויף.

אַט גענוג, ניט ווייטער, ניט איין טריט, איין ר ג ע...
 נאָט אייך, גאָר דעם גאַנצן ח ש ב ו ן אַפּגעמקט...
 אַך, אַ ביסל קאַלמער ק ב ר-ערד — און זעט נאָר,
 זעט, אַקאַרשט, איך בעט אייך, האָ? — ווי שווער
 דאָס וועגט!..."

ש. פּרוג

דאָס ליד פון פייגעלע.

א.

אין אַ גרויסער שטאָט אין אונגאַרן איז אין אַן ענגער און שטאַר-
 קער ת פ י ס ה געזעסן אַ פאַר'מ ש פ מ'ער. שלעכטע מענשן
 האָבן אים אין קײַטן פאַרשמידט און אין ת פ י ס ה אַרײַנגע-
 וואָרפן.

אין דער ת פ י ס ה איז געווען פינסטער, פייכט און קאַלט.
 אַנשטאָט אַ בעט האָט מען אים אַרײַנגעוואָרפן נאָסע שמרוי. מען
 האָט אים נאָר געגעבן ברויט מיט וואַסער. ער איז דאַרמט געזעסן
 פיל יאָרן — אַרים, קראַנק און אומעטיק. זעלטן פלעגט די זון שײַנען
 אין זײַן פענסטער. די פרישע לופט פלעגט ניט אַרײַנדרײַנגען צו אים
 אין ת פ י ס ה. מיט טרויער האָט ער געקלערט וועגן זײַנע ליבע

מער; די זון וועט אפגלאנצן אין די שויבן פון די פענסטער. דו וועסט
זיצן אויפ'ן גאניק און וועסט די קינדערלאך דערציילן, ווי דו האסט
געליטן דא.

„דו וועסט זיין לערנען, קינעם מיט שלעכטס פאר שלעכטס נים
צאלן, ווען זיין וועלן גרויסע ווערן; דו וועסט זיין לערנען, זיין זאלן נים
זיין אין כעס אויף די שלעכטע מענשן און זאלן וועלן, אז אלע
מענשן זאלן איינע די צווייטע ליב האבן, ווי ברידער...“

„און די קינדערלאך וועלן זיך צו דינע רייד צוהערן. ווען זיין
וועלן ווערן גרויסע, וועסטו זיין זען גוטע, ארנטלאכע, וועסט זען,
ווי זיין העלפן אריבער.“

„דו וועסט לעבן לאנג, לאנג! דינע האר וועלן גרוי ווערן, אבער
דיין הארץ וועט אלץ פרוילאך שלאגן.“

„און ווען דו וועסט שטארבן, וועלן דיך אלע באוויינען און
תפילה מאַן פאר דיר, און מען וועט דיך אוועקטראגן אין א ליכ-
טיקן זונענדיקן מאָג אויפ'ן גרינעם בי-ת-ע-ל-ם. איבער דיין
קבר וועט מען פארפלאנצן א רויזן-קוסט און פאר'ן זונעך-אויפגאנג
וועל איך אויף אים זינגען.“

ה. אנדערסען.

דער ליגנער.

פון ווייטע לענדער קומענדיק צוריק,
האט איינער פאר זיין פריינד, שפאצירנדיק אין פעלד,
גערימט זיך מיט די וואונדערבארע שטיק,
וואָס ער געזען האט אויף דער וועלט
(און האט דערביי געהאקט א היכשע ביסל ליגן).
— גיין, גיין! וואָס כ'האָב געזען, וועל איך נישט זען שוין מער.
דו נאָר באַקלער,

וואָס איז ביי אונז דאָ פאר א געגנט!
היינט שיינט די זון — און מאָרגן רעגנט;
דאָס צופיל הייס — דאָס צופיל שאַטן;
און דאָרטן, זאָג איך דיר, איז טאָקע א ג-ן-ע-ד-ן.
ס'איז נאָר א פארגעניגן
דערמאָנען זיך און וועגן דאָרט צו רעדן.

ניט זינגען קיין לידער. לידער זינג איך נאר, ווען איך הייב אן אוועק-
צושטארבן...

און דער שוואן האט ווייטער געשוואומען אין דער לופטן און גע-
בלאנקט מיט זיינע ווייסע פליגלען.

— וואראכויטשיקלאך! וואראכויטשיקלאך! זעצט זיך אויפ'ן
פענסטער צו מיר, דערציילט מיר, וואס ס'טוט זיך אויף דער ערד!
זינגט מיר א לידעלע!

— משיליק, משיליק! מיר האבן קיין צייט ניט. מיר דארפן
נאך פיקען די קערנדלאך, וואס דער מילנער האט אומגען פאר-
שטן...

ג.

נאר פלוצלונג האט א שוועב געטאן א גרוי פויגעלע; עס האט
זיך א וויילע געדרייט היין און צוריק פארביי דעם פענסטער און זיך
געזעצט אויף דער אייזערנער גראטע.

— גוט מארגן, ליבע נאכטיגאל! א דאנק דיר, ליב פויגעלע, וואס
דו ביסט צו מיר אין געסט געקומען! דערציילט מיר, וואס ס'טוט זיך
אויף דער ערד, זינג מיר עפעס א לידעלע.

— יא, איך וועל דיר דערציילן, וואס ס'טוט זיך אויף דער ערד, —
האט אנגעהויבן די נאכטיגאל, — איך וועל דיר זינגען א לידעלע.

און עס האבן זיך א גאס געטאן אזוינע וואונדער-שוינע מענער,
אז דער ארימער פאר'מ ש פ ט'ער האט זיך פאר פרייז צעוויינט, אומ-
געפאלן אויפ'ן שטרוי און אלץ געהערט און געוויינט...

„נעכטן פרימארגנס, בשעת דער הימל האט זיך פון דער אויפ-
גייענדיקער זון גערויטלט, — האט געזונגען די נאכטיגאל, — איז גע-
ווען אזוי פריש און קיל. איך בין צוגעפלויגן צו דיין שטיבעלע, זיך
געזעצט אויף דעם גרינעם נוסכיים לעבן פענסטער און אלץ געזונגען.
דאס קינד דינס איז געלעגן אויפ'ן בעטעלע; עס האט פאנאנדערגע-
עפנט זיינע ברויטע ליכטיקע אייגעלאך און געפרעגט: „וואו איז דער
מאמע?" און צוגעהערט זיך צו מיינע לידער.

„דיינע קרובים וויינען, ווען זיי דערמאנען זיך אן דיר. זיי
האבן דיר ליב, זייער ליב; וואלטן דיר זייער וועלן זען. פאל ניט
אראפ! די שלעכטע מענשן וועלן דיר צוריק אפלאזן און דו וועסט
ווערן פריי און וועסט ווידער ארויס אויף דער ליכטיקער פרייער
וועלט!

„עס וועלן דיר האלזן און קושן דיין קינדערלאך. א שמילער
זומער-אונט וועט זיין; לאנגע שאטנס וועלן זיך ציען פון די ביי-

איז וואונדערלאכער נאך
 די בריק, צו וועלכער אט מיר קומען צו.
 זי קען אויף זיך קיין ליגנער ניט פארטראגן;
 עס האבן פריילינג-ציט זיך דא דורך איר דערטרונקען
 א שניידער און בארימטע זשורנאליסטן צוויי
 (עס האט מיט דעם די גאנצע שטאט געקלונגען).
 נאך אויך דיין אוגערקעלע, ווי א שטוב די הינד,
 איז וואונדערבאר און וויכטיק,
 אויב ס'איז נאך ריכטיק..."

— „ס'איז נאך ניט וואונדערלאך אזוי!
 מען מוז דאך וויסן, ווי די זאך צו שאצן;
 פארשטייט, "

עס זיינען דאך ניט אומעטום פאלאצן.
 די הייזלאך זיינען דארטן אזוי קליין,
 אז קוים, קוים צוויינען קענען אין זיי שטיין..."

— „כ'פארשטייט; נאך וואונדערלאך איז פארט
 אן אוגערקע, וואס גיט פאר צוויינען ארט.
 נאך וואס זאגסטו צוריק
 אויף אונזער בריק!

א ליגנער קען אויף איר קיין טראט ניט געבן,
 וואו ער זאל ניט באצאלן מיט זיין לעבן!
 עס מעג זיך זיין דיין אוגערקע ווי גרויס..."

— „הער אויס!" —

האט אפגעהאקט דער ליגנער שטארק צעטראגן. —
 „איך וויל דיר זאגן,

אז איידער דורכצוגיין די בריק,
 איז בעסער שוין זיך אומקערן צוריק."

נחום יערוסאלימטשיק.

קנין ליכט, קנין פוטער, — דארטן ווײַס מען נים דערפון.
ס'פארגיט דארט קײנמאל נים די זון,
און פּרילינג נאָר

איז דארט דאָס גאַנצע יאָר.
מען דארף נים אַקערן, נים זײַען.
און וואָלסטו נאָר געזען, ווי דארטן איז געראַטן! —
עס טוט דאָס האַרץ זיך פּרײַען!
איך האָב, צום-בײַשפּיל, דארטן אין אַ שטאַט
אַן אונגערקע געזען —
מײַן גאַט!

זי איז געווען
די גרײַס... נו, ווי אַ באַרג געוויס.

„— וואָס חידוש'סטו זיך? —“ האָט געענטפּערט אים זײַן פּרײַנד.—
„עס איז פיל וואונדערלאַכעס דאָ אין יעדן אַרט באַזונדער.
נים אלע אַבער לײַגן אויף דעם אַכט.

אַט האָבן מיר דאָ איצט פאַר זיך אַ גרויסן וואונדער:
איך קען דיר שווערן, האָסטו אַזאַ ביז הײַנט
נאָך זיכער נישט געזען.

אַן, זעסטו דארט אויף אונזער וועג די בריק?
אַזוי ווען מען באַטראַכט,
איז זי אַן אײַנפאַכע פון ערשטן בליק;

זי האָט אַבער אין זיך אַ וואונדערלאַכע מאַכט:
אַ ליגנער קען אויף איר נים גײַן; און ווען
ער גײַט זיך דורך אויף איר אַ ביסל, גלײַך
פאַלט ער אַרײַן אין מײַך.
און נישט אַ ליגנער — קען
אויף איר מיט פערד זיך יאָגן!“

— „ווי מײַף איז דאָ בײַ אײַך?“
— „גאַנץ מײַף. נאָר וואָס זאַל איך דיר זאָגן?
דײַן אונגערקע אין פּלוג
איז וואונדערלאַך גענוג.
אַיז, געזאָגט האָסטו,
אַז ווי אַ באַרג איז זי די גרײַס?“

— „אַ באַרג, נים ווי אַ באַרג, נאָר זיכער ווי אַ הויז...“
— „עס גלײַכט זיך קײַם; נאָר דאָך

— אוי, א דונער איז מיר! — זאגט די מאמע און נעמט צו ביי מיר דאס מעסערל און ווארפט דאס אריין אין אויוון אריין, קוקט נישט אויף מיין געוויין. — אצינד וועט דאס האבן אן עק, וויי איז מיר ניט! איך האב אבער גיך באקומען אן אנדער מעסערל, טאקע אויף דער רעכטער אמת א מעסערל. א הילצערן קלעצל א קיילאכיקס, א בייכיקס, ענלאך אויף א פעסל, מיט א הארבאטע קלינגל, וואס האט זיך אי געעפנט אי פארמאכט. איר ווילט וויסן, ווי ארום האב איך דאס באקומען? איך האב מיר צונויפגעשלאגן א קאפיטאל פון די אגני-בייסנס און האב אפגעקויפט פאר זיבן גראשן מוזמן און דריי ביזן איך געבליבן שולדיק.

אוי, האָב איך דאָס ליב געהאַט! אוי, האָב איך דאָס ליב געהאַט!
נעקומען אַהיים פֿונ'ם חדר אַ דער'הרג'עטער, אַ הונגעריקער, אַ
שלעפּעריקער, אַן אויסגעפּאַטשטער, איז דאָס ערשטע געווען —
אַרויסנעמען דאָס מעסערל פֿון אונטער דער שוואַרצער שאַפּע. דאָרט
איז דאָס געלעגן אַ גאַנצן טאָג, מ'חמת אין חדר האָב איך
דאָס ניט געטאַרט האַלטן און אין דערהיים האָט אַ ווידאי קיינער
נישט געטאַרט וויסן, אז איך האָב אַ מעסערל. נאָכדעם האָב איך
דאָס גענומען אויסגלעטן, איבערשניידן אַ שטיקל פּאַפּיר, איבערהאַקן
אַ שטרוי אויף דער האַלב און ערשט נאָכדעם צעשניידן מיין חלק
ברויט אויף קלייניטשקע, קלייניטשקע שטיקלעך, אַנשטעקן אויפֿן
שפיץ פֿונ'ם קלינגל און ערשט נאָכדעם לייגן אין מויל אַריין.

שפעטער, פאר'ן שלאָף, האָב איך דאָס אויסגערייניקט, אויסגע-
שייערט, אויסגעפּוצט, גענומען דאָס שאַרפּשטיינדל, וואָס איך האָב
געפונען ביי אונז אויפ'ן בוידים, אָנגעשפיגן און גענומען זיך שטילער-
הייַט צו דער אַרבעט — שאַרפּן דאָס מעסערל, שאַרפּן, שאַרפּן...
דער טאַטע מיט אַ יאָרמולקע אויפ'ן קאָפּ זיצט איבער אַ ספּר,
לערנט און הוסט, הוסט און לערנט. די מאַמע איז אין קיך, פאַרעט
זיך ביי דער חל'ה, איך הער נישט אויף דאָס מעסערל צו שאַרפּן,
שאַרפּן...

פלוצים כאפט זיך אויף דער מאמע ווי פונ'ם שלאף.

— ווער פישטשעט דארטן? ווער ארבעט דאס? וואס טוטסטו, דו
ש-היי-היי-גען איינער?

ער גייט צו צו מיר און בייגט זיך אן איבער מיין שארפשטיינדל
און כאפט מיך פאר'ן אויער און פארהוסט זיך.

— א-א-א ? מעסערלאך ? ! קבע-הע-הע ! — זאגט דער טאטע

דאס מעסערל.5

א.

איך וועל אייך דערציילן א מ ע ש ה מיט א מעסערל; נישט קיין אויסגעטראכטע מ ע ש ה, נאר אן א מ ת'ע, וואס האט זיך געטראפן מיט מיר טאקע אליון.

צו קיין זאך אויף דער וועלט האב איך אזוי קיין ח ש ק ניט געהאט, ווי צו א מעסערל; קיין זאך אויף דער וועלט האב איך אזוי ניט געגארט צו האבן, ווי צו האבן א מעסערל, אן אייגן מעסערל. דאס מעסערל זאל זיך ליגן אין קעשענע, און ווען איך וויל, זאל איך דאס מיר ארויסנעמען, און וואס איך וויל, זאל דאס מיר שניידן — און לאזן מינע ח ב ר י ם וויסן!

איך האב נאר וואס אנגעהויבן גיין אין חדר, האב איך שוין געהאט א מעסערל, דאס הייסט כ מ ע ט ווי א מעסערל. איך האב דאס מיר טאקע אליון געמאכט. איך האב אויסגעריסן א גענוענע פעדער פון א פלעדערוויש, פון איין זייט אפגעהאקט, פון דער אנדער זייט אויסגעגלעט און האב מיר פארגעשטעלט, עלעהיי, ס'איז א מעסערל און מע שניידט...

— וואס איז דאס פאר א פעדער, וועלכע שווארצע יאר? וואס איז דאס פאר ארומטראגן זיך מיט פעדערן? — פרעגט מיך דער טאטע, א קראנקער איד מיט א געל אויסגעטריקט פ נ י ם, און פארהוסט זיך. — נא דיר נאר פעדערן, שפילאכלאך — קכע-הע-הע. — וואס ארט דיר, אז דאס קינד שפילט זיך? — ענטפערט אים די מאמע, א נידעריטשקע אידענע מיט א זיידן טיכל אויפ'ן קאפ. — אבי אויסעסן זיך דאס הארץ. מינע ש ו נ א י ם !

שפעטער, אז איך האב שוין געהאלטן ביי ח ו מ ש, האב איך שוין געהאט כ מ ע ט אן א מ ת'דיק מעסערל, אויך מיין אייגן גענוע מ ל א כ ה ! איך האב דערמאנט א שטיקל שטאל פון דער מאמעס, "קרינאלינע" און האב דאס איינגעזעצט וויער קונציק אין א שטיקל האלץ. דאס שטיקל שטאל האב איך רעכט אנגעשארפט אין א טאפ און האב זיך דערביי, געוויינטלאך, צעשניטן אלע פינגער.

— זע נאר, זע, ווי ער האט זיך דאס א ביסל צעבלומיקט, דער קדיש דינער! — שרייט דער טאטע און נעמט מיך אן ביי די פינגער אזוי, אז די ביינדלאך קנאקן. — א שניידער בחור, קכע-הע-הע!

ב.

פון יענער צייט אן איז איבערגעגאנגען א יאר און א פ ש ר
אנדערהאלבן; איך האב שוין כמעט אָנגעהויבן צו פאַרגעסן דאָס
האַרבאַטע מעסערל. עס ווײַזט אויס, אַז מיר איז אַבער אָנגעצײכנט
געוואָרן, אַז מײנע אַלע קינדערשע יאָרן זאָל איך אַפּקומען פאַר מע-
סערלאַך, — איז געבוירן געוואָרן אַ נײַ מעסערל אויף מײַן אומגליק,
גאָר אַ שפּאַגל-נײַ מעסערל, אַן אַנטיקל, כ'לעבן, אַ וואַזשנע מעסערל,
מיט צוויי קלינגלאַך, טײַערע שטאַלענע קלינגלאַך, שאַרפע ווי
ח ל פ י ס, מיט אַ ווײַס בײַגערן קלעצל, מיט אַ מעשענעס „קאַסטן“,
מיט רויטע מעשענע שטיפטיקלאַך — איך זאָג אײַך אַן אַנטיקל!

ווי קומט צו מיר דאָס דאָזיקע טײַערע מעסערל, וואָס איז גאָר
ניט אויף מײַן מיסט געוואַקסן געוואָרן? דאָס איז אַ גאַנצע מעשה,
אַ טרויעריקע, נאָר אַ שײַנע מעשה.

בײַ אונז איז געשטאַנען סטאַנציע אַ אידישער דײַטש, אַ גלוח,
דער פאַרדראַטשיק הער הערן הערצנהערץ. גערעדט האָט ער אויף
אידיש, געגאַנגען איז ער אַן אַ היטל, אַן אַ באָרד, אַן אַ פּאָר און
בײַז העכער האַלב אונטערגעשניטן די קאַפּאַטע.

איך פרעג אײַך, ווי אַזוי האָב איך זיך געקאַנט אײַנהאַלטן און
ניט פּלאַצן פאַר געלעכטער, ווען דער דאָזיקער אידישער גוי, אַדער
דער גוי'אישער איד, האָט צו מיר גערעדט דווקא אויף אידיש,
נאָר עפּעס אַ מאַדנע אידיש מיט אַ סך פּת ח'ן.

— נו, ליבסטער קנאַבע, וואָס פיר סדרה גײַט דיזע וואַכע?
— כײַ-כײַ! — האָב איך מיך צעלאַכט און באַהאַלטן דעם
פּנים אין האַנט.

— זאָגע, זאָגע, מײַן ליבעס קינדלעך, וואָס פיר סדרה גײַט
דיזע וואַכע?

— כײַ-כײַ! כײַ-ל!... — האָב איך אויסגעשאַסן מיט אַ געלעכ-
טער און בין אַנטלאָפּן געוואָרן.

נאָר דאָס איז אַלץ געווען צום אַנהייב, בשעת איך האָב אים
נאָך גאָר נישט געקענט, אַבער נאָכדעם, אַז איך האָב מיך שוין גוט
באַקענט מיט דעם דאָזיקן דײַטש הער הערן הערצנהערץ (ער איז
אפּגעזעסן בײַ אונז אין שטוב אַ יאָר כּסדר), האָב איך אים אַזוי
ליב געקראָגן, אַז עס האָט מיך שוין מער נישט געאַרט, וואָס ער דאוונט
נישט און עסט אומגעוואָשן.

דער טאַטע, וואָס איז געווען אַן ערלאַכער איד, האָט אים תמיד
אפּגעטראָטן דעם אויבן-אָן, און אויך אַלע אַנדערע אידן, וואָס פּלעגן

און נעמט צו ביי מיר דאס מעסערל מיט'ן שארפשטיינדל. — אזא יונגאטש, קראנק נעמען א ספר אין האנט, קכע-הע-הע!

איך הייב אן צו וויינען אויף א קול, דער טאטע פארבעסערט מיר מיט עטלאכע פעטש, און די מאמע לויפט אריין פון קיך מיט פארקאטשעטע ארבל מיט א געוואלט.

— שא, שא, וואס איז דארט אזעלכס? פארוואס שלאגסטו אים, גאט איז מיט דיר! וואס האסטו צום קינד! וויי איז מיר ניט!...

— מעסערלאך? — שרייט דער טאטע און פארהוסט זיך. — א ברעקעלע קינד!... אזא יונגאטש!... קכע-הע-הע!... קראנק נעמען א ספר אין האנט? א בחור'ל פון אכט יאר!... איך וועל דיר געבן מעסערלאך, דו פוסטער בחור איינער! אין מיטן דרינען גאר מעסערלאך, קכע-הע-הע!

געוואלט, וואס האט ער געהאט צו מיין מעסערל? וואס האט דאס ביי אים אזוינס פארזינדיקט?... פארוואס איז ער אזוי אין כעס?...

איך געדענק מיין טאטן כמעט שמענדיק קראנק, שמענדיק בלאס, געל און תמיד אין כעס, תמיד ברוגז אויף דער גאנצער וועלט. פאר א מינדסט נארישקייט ווערט ער אנגעצונדן און וויל מיך נאר דורס זיין. א גליק, וואס די מאמע פארהיט מיך, זי לייזט מיך אויס פון זיינע הענט.

און דאס מעסערל מינס האט מען פארווארפן. פארווארפן אזוי ווייט, אז איך האב דאס אכט טאג כסדר געזוכט און געזוכט און האב דאס ניט געקאנט געפינען אין ערגעץ! איך האב ערנסט בא-וויינט דאס הארבאטע מעסערל, דאס גוטע מעסערל; און ווי ביטער און פינסטער מיר איז געווען אין חדר, אז איך האב זיך דערמאנט, אז איך וועל קומען אהיים מיט געשוואלענע באקן, מיט רויטע אונג-טערגעריסענע אויערן, צו וועמען זאל איך זיך קערן און ווענדן?

עלנט בין איך געבליבן אן דעם הארבאטן מעסערל, עלנט ווי א יתום, און קיינער, קיינער האט ניט געזען מינע טרערן, וועלכע איך האב שטילערהייט פארגאסן ביי זיך אויף מיין בעטל, ביינאכט, קומענדיק פון חדר. שטיל האב איך זיך אויסגעוויינט, אויסגע-ווישט די אויגן, אנטשלאפן געווארן, און אויף מארגן פרי ווידער אין חדר אריין, ווידער דעם טאטנס כעס, דעם טאטנס חוסט, דעם טאטנס קללות, — נימא קיין פרייע מינוט, קיין פריילאכע מינע, קיין שמויכעלע, קיין איינציק שמויכעלע פון קיינעם, פון קיינעם — איינער אליין, עלנט, עלנט אויף דער גאנצער וועלט!...

— וואו, וואסער מעסערל?... —

— וואו, וואסער מעסערל! — קרימט מיך איבער דער מאמע. —
וואו, וואסער מעסערל! דאס גילדענע מעסערל! אונזער אורח'ס
מעסערל, דו בחור'ען, דו שווגען איינער, קבע-הע-הע!

— וואס האסטו זיך צוגעטשעפעט צום קינד? — מיט זיך אריין
די מאמע. — דאס קינד ווײַס פון קיין פוטר און פון קיין חלום,
און ער דולט אים א ספאָדיק: מעסערל, מעסערל!

— מעסערל, מעסערל! וואס הײַסט ער ווײַס ניט? — זאָגט
דער מאמע מיט כעס. — א גאנצן פרימאָרגן הערט ער ווי מע
שרײַט: „מעסערל, מעסערל! מעסערל, מעסערל!“ מע קערט איבער
די שטוב נאָך דעם מעסערל, פרעגט ער: וואו — וואסער מעסערל?
גײַ שוין, גײַ וואָס זיך, דו פוסטער בחור איינער, דו גוי'ען
איינער, קבע-הע-הע!

איך דאַנק דיר, ריכטונג-שול-עלס, וואָס זײַ האָבן מיך
כאַטש ניט באַזוכט! נאָר וואָס טוט מען ווײַטער? מע באַדאַרף
דאָס מעסערל באַשטאַטן ערגעץ אויף אַ גוט אָרט... וואו באַהאַלט
מען דאָס? אַהא, אויפ'ן בוידיס! איך כאַפּ דאָס אַרויס פון קעשענע
און טו דאָס אַ שטופ אין שטיוול אַריין... איך עס און ווײַס ניט וואָס
איך עס, איך וואָרג זיך...

— וואָס כאַפסטו זיך אַזוי, וועלכע שוואַרצע יאָר? — פרעגט
מיך דער מאמע.

— איך אײַל זיך אין חדר אַריין. — ענטפער איך אים און
פיל, אַז איך ווער רויט ווי פּײַער...

— אַ מתמיד געוואָרן, וואָס זאָגסטו אויף דעם צדיק? —
וואַרטשעט ער און קוקט אויף מיר ביז...

קוים, קוים דערלעכט אַפעסן, אַפּבענשן...
— נא, פאַרוואָס גײַסטו שוין ניט אין ח-חדר, צדיק מײַ-
נער? — פרעגט מיך דער מאמע.

— וואָס טרייבסטו אים אַזוי? — פרעגט אים די מאמע. — לאָז
דאָס קינד זיצן אַ מינוט!

איך בין שוין אויפ'ן בוידיס... ווײַט, ווײַט אין קראַקווע ליגט
דאָס ווײַסע מעסערל; עס ליגט און שווינגט...

— וואָס קלעמערסטו אויף בוי-בוידיס? — שרײַט דער מאַ-
מע. — דו, יונגאַטש איינער, דו, בר-מצוה-יונג? דו באַד-גוי!
קבע-הע-הע!

ארנינקומען צו אונז אין שטוב אריין, פלעגן אים שטארק אפגעבן כבוד.

אוינמאל קום איך אריין אין חדר, וואו עס שלאפט תמיד דער הער הערץ הערצנהערץ; אך, ווי שוין, ווי ליכטיק דארט איז! די לאמפן ברענען און די שפיגלען גלאנצן; אויפ'ן טיש — א גרויסער א זילבערנער טינטער מיט שויןע פענעס; מענשעלאך מיט פעדער-לאך, מיט צאצקעלאך, מיט ביינדלאך, מיט שטינדלאך און... א מע-סערל. אך, וואס פאר א שוין מעסערל!...

ווען איך, א שטייגער, זאל האבן אזא מעסערל! ווי גליקלאך וואלט איך געווען. וואס פאר א מינים זאכן וואלט איך מיט דעם אויסגעשניצט! א'נו, מע דארף דאס פראוון, — עס איז עפעס שארף?... אך, עס כאפט א האר! עס האקט איבער א האר! אי-אי-אי א מעסערל!...

אוינ מינוט — דאס מעסערל איז ביי מיר אין האנט; איך קוק זיך ארום אויף אלע זייטן און פראוויי זיך דאס אריינלייגן אויף א מיר-נוטקעלע צו זיך אין קעשענע... עס ציטערט מיר די האנט, עס קלאפט מיר דאס הארץ אזוי שטארק, אז איך הער, ווי עס מאכט: „טיק-טיק-טיק!“... איך הער ווי עמיצער גייט, סקריפעט מיט די שטיינער; דאס איז ער, דער הער הערץ הערצנהערץ! אי-אי, וואס טוט מען? דאס מעסערל לאז זיין ביי מיר, איך וועל עס נאכדעם צוריק אנידער-לייגן; דערווייל דארף מען ארויסגיין, אוועקגיין פון דאנען, אנטלויפן! אנטלויפן!...

איך קאן שוין קיין וועטשערע נישט עסן; די מאמע טאפט מיר ביים קאפ, דער טאטע ווארפט אויף מיר ביינע אויגן און שיקט מיך אפ שלאפן...

שלאפן? איך קאן דען צומאכן די אויגן? איך בין א שווימער!... וואס טוט מען מיט'ן מעסערל? ווי אזוי לייגט מען דאס אנידער צוריק?...

ג.

— קום נאר אהער, תכשיט מיינער! — מאכט צו מיר אויף מארגן דער טאטע. — האסטו נישט געזען ערגעץ דאס מעסערל?... תחילת בין איך געווען זייער דערשראקן: עס האט זיך מיר אויסגעוויזן, אז ער ווילס, אז זיי ווילסן אלע... שיר-שיר האב איך זיך נישט ארויסגעכאפט: א? דאס מעסערל? אט איז דאס! עס האט מיך עפעס ווי א ווארג געטאן אין האלז און איך האב מיט ציטערניש געענטפערט:

ער ווײַס גארניט, וואָס אונטער אים טוט זיך. אַך, ווען ער זאָל אַ שטײַגער וויסן? וואָס וואָלט ער געזאָגט? וואָס וואָלט איך געהאַט? — אַהא, — טראַכט איך מיר אין האַרצן, — האָסט מיר פאַר-וואַרפֿן מײַן האַרבאַטע מעסערל, האָב איך איצט אַ ביסל אַ בעסערס, אַ שענערס! דו זיצסט אויף דעם און דו ווײַסט גאַר נישט. אוי, טאַטע, טאַטע!...

— וואָס גלאַצסטו אויף מיר די אויגן, ווי אַ קאַ-קאַטער? — כאַפט מיך אַן דער טאַטע. — וואָס זיצסטו צונויפגעלייגט די הענט ווי אַ שטאַט-באַלעבאַס? קאַנסט זיך שוין גאַר קײַן אַרבעט נישט אָפֿ-זוכן? און „קריאת-שמע“ - לײַענען ביסטו פֿטור? פאַר-שרפֿה'ט זאָלסטו נישט ווערן, יונגאַטש אײַנער, קכע-הע-הע!

דער עולם שלאָפֿט. שאַ, שטיל אַרום און אַרום. פֿאוואָלינקע הײַב איך זיך אויף אויף אַלע פיר און שטיל ווי אַ קאַץ גנב'ע איך זיך אַרויס אין הויף אַרויס. די נאַכט איז שטיל, די לופֿט איז פֿריש, מחיה-נפֿשות. פֿאַמעלאַך קריך איך צו צו יענעם אַרט, וואו דאָס מעסערל ליגט באַגראָבן, פֿאוואָליע גראָב איך דאָס אויס פֿון דאַרטן און באַטראַכט דאָס בײַ דער לבנה; עס גלאַנצט, עס בלישטשעט, ווי גינגאַלד, ווי אַ בריליאַנט. איך הײַב אויף די אויגן אַרויף און דערזע: די לבנה קוקט גלייַך וואַראַפֿ צו מיר אויף מײַן מעסערל... וואָס קוקט זי זיך אַזוי אײַן? איך דרײַ זיך אויס צוריק — זי קוקט מיר נאָך. איך פֿאַרשטעל דאָס מעסערל מיט'ן העמדל, זי קוקט מיר נאָך. זי ווײַס געוויס, וואָס דאָס איז פאַר אַ מעסערל און וואו איך האָב דאָס גענומען — גענומען? ... איך האָב דאָס גע-גנב'עט!

דאָס ערשטע מאָל, פֿון זינט דאָס מעסערל איז מײַנס, קומט מיר דאָס דאָזיקע, שרעקלאַכע וואַרט אויף די געדאַנקען. — גע'גנב'עט? ביין איך דאָך, הײַסט דאָס, אַ גנב? פֿשוט אַ גנב? אין דער תּוֹרָה שטײַט געשריבן אין די עשרת-הדברות מיט גרויסע אותיות:

לֹא תִגְנוֹב!

„זאָלסט נישט גנב'ענען!“ און איך האָב גע'גנב'עט! וואָס וועט מען מיר דערפֿאַר טאָן אין גהינזום? אוי, ווי! מ'וועט מיר אָפֿ-האַקן די האַנט, די האַנט, וואָס זי האָט גע'גנב'עט... מע וועט מיך שמויסן מיט אײַזערנע ריטער, מע וועט מיך בראַטן און ברענען אויף הײַסע סקאַוועדעס. אײַביק, אײַביק וועל איך גליען... מע באַדאַרף אָפֿגעבן דאָס מעסערל, מע באַדאַרף אַנידערלייגן

— איך זוך דא עפעס... — ענטפער איך אים און פאל שיר ניט
אום פאר שרעק.

— עפעס? וואס הייסט „עפעס“? וואס איז דאס פאר א מין
„עפעס“!

— א... ס-ס-פר... א... א... אן אלטע ג-ג-מ-ר-א...

— הא? א ג-ג-מ-ר-א? אויפ'ן ביידים? קריך שוין אראפ,
קריך, וועסט שוין לויזן! דו באד-גוי, דו הינטשלעגער, דו כל-
בו'ניק איינער, קכע-הע-הע!

נאָר עס אַרט מיך שוין ניט אזוי דעם טאַטנעם כעס, ווי עס
אַרט מיך דאָס, וואָס איך האָב מורא, טאַמער געפינט מען דאָס
מעסערל; א קשיא? טאַמער גראַד היינט קריכט מען אַרויף אויפ'ן
ביידים גרעט אויסהענגען. מע דאַרף דאָס פון דאַרטן אַראָפּנעמען
און באַשטאַטן אויף אַ בעסער אַרט!... איך גיי אַרום אין איין ציטער-
ניש! יעדער קוק פונ'ם טאַטנעם אויגן ווייזט מיר אויס, אז ער וויל
שוין, אז אַטאַט טוט ער מיך אַ כאַפּ מכוּח דעם אורח'ס מע-
סערל. איך האָב שוין אן אַרט אויף דעם, אַ טייער אַרט — וואו?
אין דער ערד, אין אַ גריבל ביי דער וואַנט אַריינגעשטעקט, און פון
אויבן רעכט פאַרשאַרט מיט שטרוי פאַר אַ סימן...

געקומען פונ'ם חדר, כאַפּ איך זיך באלד אַרויס אין הויף אַריין,
איך נעם מיר פאַוואַלינקע אַרויס דאָס מעסערל און איך האָב קיין צייט
ניט אַפילו רעכט אַנשפּיגלען זיך אינדעם, הער איך שוין דעם
טאַטנעם געפילדער:

— וואו ביסטו ערגעץ דאַרט? פאַרוואָס גייסטו שוין ניט דאָר-
נען, דו בעל-עגלה-יונג, דו וואַ-וואַסער-פירער, קכע-הע-
הע!...

ד.

זומער-לעבן. די זון זעצט זיך, די לופט ווערט עטוואָס קילער,
דאָס גראַז שמעקט, די זשאַבעס קוואַקען און שטיקער כמאַרעס פליען
דורך, אן רעגן, פאַרביי דער לבנה, ווילן זי אַינשלינגען. די ווייטע
זילבערנע לבנה באַהאַלט זיך אַלע מינוט און באַווייזט זיך ווידער,
דאַכט זיך — זי שוועבט און שוועבט און שטויט אויף איין אַרט. דער
טאַטע זעצט זיך צו אויפ'ן גראַז אין אַ באַלאַט, מיט אַ ווייטן טלי-ת-
קטן, האַלט איין האַנט אין בחים און מיט דער אַנדערער האַנט
שאַרט ער ביי דער ערד און קוקט אויפ'ן אויסגעשטערנטן הימל און
הוסט. דער פּנים אַנטקעגן דער לבנה איז טויט, פאַרוילבערט.
ער זיצט פונקט אויף דעם אַרט, וואו דאָס מעסערל ליגט באַגראַבן און

איך בלייב א פארשטוינערטער, און א פראסט גיט מיר איבער
אויפ'ן לייב. איך פארשטיי נישט, וואס דאס באטייט...

— וואס שווינגסטו, דו שווינגען איינער? ... — רופט זיך אן דער
רבי צו מיר מיט אן אומגעריכטן פאטש. — וואס שווינגסטו, דו גוי?
עץ? דו הערסט דאך, אז אלע זינגען. העלף זינגען מיט אלע גלייך.
עס צימערן מיר הענט און פיס, עס קלאפט מיר א צאן אויף
א צאן, נאך איך העלף זינגען: „בערעלע דער ג-ג-ג-ג!“

— ששא! — שרייט אויס פלוצים דער רבי און טוט א פאטש
מיט דער האנט איבער'ן טיש. — שא! אצינד וועלן מיר זיך נעמען
צום „משפּט“ (מיט א ניגון):

— א'נו, בערעלע גנב, קום נאך אהער, מיין קינד, גיכער זשע,
גיכער א ביסעלע! זאג נאך, אינגעלע, ווי אזוי רופט מען דיך?
— בערל.

— ווי אזוי נאך?

— בערל... בערל... דער... גנב!

— אט אזוי, מיין ליב קינד, אט אזוי ביסטו א וואויל אינגעלע.
(מיט א ניגון). אצינד, בערעלע, געזונט זאלסטו מיר זיין און
שטארק אויף אלע אברים, נעם, זיי מוחל, בערעלע, און צי
אראפ פון זיך די מלבושי מ'לאך, אט אזוי, נו שוין, און גי-
כער שוין! איך בעט ביי דיר, נו שוין און גיכער שוין — אט אזוי,
בערעלע, מיין טייערער!

בערל בלייבט שטילן נאקעט, קיין טראפן בלוט איז אין אים נישט.
ער רירט זיך נישט מיט קיין אבר; די אויגן אראפ, א געשטארבענער,
א טויטער!...

דער רבי רופט ארויס איינעם פון די גרעסערע תלמידים,
אלץ מיט א ניגון:

— א'נו, הערשעלע דער גרויסער, גיי נאך ארויס פונ'ם טיש,
אהער, צו מיר, געשווינטער, אט אזוי, און דערצייל אונז אקארשט
די מעשה פון אנהייב ביז'ן סוף, ווי אזוי אונזער בערעלע איז
געווארן א גנב. הערט, חברה, מיט קאפ.

און הערשעלע דער גרויסער הייבט אן צו דערציילן א מעשה,
ווי אזוי בערל האט זיך דערשלאגן צו ר' מאיר - בעל - גוס-
פושקע, וואס זיין מאמע ווארפט אהין אלע פרייטאג פאר ליכט-
בעגשן א קאפיקע און אמאל צוויי; ווי אזוי בערל האט זיך דאביוועט
צו דער דאזיקער צדמה-פושקע, אויף וועלכער עס הענגט א שלע-
סעלע; ווי אזוי בערל האט מיט א שמרעלעלע מיט סמאלע ארויסגע-

צוריק דאס מעסערל, מע באדארף ניט קיין גנב'יש מעסערל. מאַרגן
לײַג איך אַנידער צוריק דאָס מעסערל.

אַזוי טראַכט איך מיר און נעם דאָס מעסערל צו זיך אין בוים
אַרײַן. פיל איך, אַז סע בריט מיר, סע בראַט מיר. נײַן, מע באַדארף
עס צוריק באַהאַלטן, באַגראַבן אין דער ערד אַרײַן ביז מאַרגן. און
די לבנה פון אויבן קוקט אויף מיר. וואָס קוקט זי? די לבנה
זעט, זי איז אַן עדרות... און איך קריך צו פאַוואַלינקע צוריק אין
הויז אַרײַן אויף מיין געלעגער און לײַג זיך שלאָפן און קאָן ניט אַנט-
שלאָפן ווערן. איך קאַטשע זיך פון איין זײַט אויף דער אַנדערער און
קאָן ניט שלאָפן...

מיט'ן טאָג גלייך שוין בין איך אַנטשלאָפן געוואָרן און עס האָט
זיך מיר גע'ח'ל'ו מ'ט'א'לב'נה, און עס האָבן זיך מיר
גע'ח'ל'ו מ'ט'א'ליזערנע ריטער, און עס האָבן זיך מיר גע'ח'ל'ו מ'
מעסערלאַך... גאַנץ פרי האָב איך זיך אויפגעכאַפט, אַפּגעדאַוונט גע-
שמאַק, מיט כוונה, און אַפּגעכאַפט דעם אַנבײַסן אויף איין פּוּם
און מאַרש אין חדר אַרײַן.

— וואָס כאַפט דאָס דיך אַזוי אין חדר אַרײַן? — שרײַט אויף
מיר דער טאַטע. — וואָס יאָגט דאָס דיך אַזוי? וועסט ניט אַנווערן
די תורה דינע שפּעטער אויך; בענש בעסער, ווי עס קער צו
זײַן און היפּער ניט קיין ווערטער! וועסט נאָך צײַט האָבן זײַן אויס-
געלאָזט, — דו הולט'ט אײַנער, דו אַפּיקורס, דו טר'פ'ניאַק
אײַנער, קכע-הע-הע!

ה.

— וואָס עפּעס אַזוי שפּעט? מו נאָר אַ קוק, אַהער? — האַלט
מיר בער רבי פיר און ווײַזט מיר אַן מיט'ן פינגער אויף מיין חברה,
„בערל דעם רויטנס“, וואָס שטײַט אין אַ ווינקעלע מיט אַן אַראַפּגע-
לאָזטן קאַפּ; — זעסטו, ווײַסער-חברה'ניק? זאַלסטו וויסן זײַן.
אַז פון היינטיקן טאָג אַן און ווײַטער איז שוין זײַן נאָמען ניט „בערל
דעם רויטנס“, ווי ער האָט געהײַסן ביז אַהער; נײַן! ער הײַסט
אַצינד אַ שענערן נאָמען: אַצינד הײַסט ער „בערעלע דער גנב!“ —
שרײַט זשע, קינדער: בערעלע דער ג-נ-ב, בערעלע דער
ג-נ-ב!

די דאָזיקע ווערטער ציט אויס דער רבי מיט אַ ניגון און
אַלע תלמידים כאַפּן אים אונטער, ווי די משוררים:
— בערעלע דער ג-נ-ב! בערעלע דער ג-נ-ב!

מע רעדט צו מיר, נאָר וואָס — ווייַס איך ניט. עפעס זאָגט דער מאַמע, עפעס ביווערט ער זיך, וויל מיר געבן פעטש; די מאַמע שמעלט זיך איין פאַר מיר, צעלאָזט דעם פאַרטוך, ווי אַ קוואַקע די פליגלען, ב ש ע ת זי באַשיצט אירע הינדעלאַך. מע זאָל זיי ניט אַנרירן צו שלעכטן... איך הער גאַרניט, איך וויל גאַרניט הערן, איך וויל נאָר ס'זאָל שוין ווערן גיכער נאכט! איך זאָל קאנען מאַכן אַן עק מיט'ן מעסערל...

וואָס טוט מען מיט דעם? מו ד ה זיין זיך און אָפּגעבן דאָס? וועל איך האָבן בערעלעס פּס.ק. אונטערוואַרפן דאָס, — מאַמע! כאַפט מען זיך?... פאַרוואַרפן און אַן עק, אַבי פּטוּר ווערן! וואוהיין פאַרוואַרפט מען דאָס, אַז מ'זאָל דאָס ניט געפינען? אויפ'ן דאָך? וועט מען הערן אַ קלאַפּ. אין גאַרטן — וועט מען דאָס געפינען. אַהא! איך ווייַס שוין, איך האָב אַן עצה: אַרײַנוואַרפן אין וואַסער אַרײַן! אַ טייערע עצה, כ'לעבן, — אין וואַסער אַרײַן, אין ברונים, מאַקע אַט-דאָ ביי אונז אויפ'ן הויף!...

דער דאָזיקער געדאַנק געפעלט מיר אַזוי שטאַרק, אַז איך וויל גאָר לאַנג ניט קלערן; איך כאַפּ דאָס מעסערל און לויף גלייך צום ברונים; און עס דאַכט זיך מיר, אַז איך האַלט אין די הענט ניט קיין מעסערל, נאָר עפעס אַ מ י א ו ס'קײַט, אַ מין ש ר ין, פון וועלכן עס ווילט זיך מיר וואָס גיכער באַפּרײַען זיך, פּטוּר ווערן. נאָר סע טוט מיר באַנג — אַזאַ טייער מעסערל. אַ מינוט שטײַ איך פאַר-טראַכט, און עס דאַכט זיך מיר, אַז איך האַלט אין האַנט אַ לעבעדיקע זאַך... דאָס האַרץ טוט מיר ווייַ אויף דעם: סטײַטש, סטײַטש, עס קאָסט מיר אַזוי פיל מי, עס איז אַ צ ע ר ב ע ל י - ח י י ס . . . איך נעם זיך אַן מיט האַרץ און לאָז דאָס מיט-אַמאָל אַרויס פון די פינגער — „פלייך“!... עס טוט אַ פלעשמשע דאָס וואַסער און מער הערט מען נישט... ניטאָ קיין מעסערל! איך שטײַ נאָך אַ מינוט בײַם ברונים און הער זיך צו — מע הערט גאַרנישט. דאַנקען גאָט, פּטוּר געוואָרן! כאַטש דאָס האַרץ קלעמט מיר, טוט מיר ווייַ: „סטײַטש, אַזאַ מעסערל, אַזאַ מעסערל!“

איך גיין צוריק צו מיין געלעגער און זע, ווי די ל ב נ ה קוקט מיר נאָך; און עס דאַכט זיך מיר, אַז זי האַט געזען אַלץ, וואָס איך האָב דאָ אָפּגעטאָן, און איך הער ווי אַ ק ו ל פון דערווייטנס: „אַבער דו ביסט פאַרטאָ ג נ ב! . . . כאַפט אים, קלאַפט אים, ער איז אַ ג נ ב! אַ ג נ ב!“ איך ג נ ב'ע זיך אַרײַן צוריק אין הויז אַרײַן און לײַג זיך שלאָפן; און עס ח ל ו מ'ט זיך מיר, אַז איך

שלעפּט פון דארטן אלע קאפיקעס איינציקווייז ביז לעצט; ווי אזוי די מאמע זינגע, זלאמע די הייזעריקע, האט זיך געכאַפט; ווי זי האט אים צוגעשטעלט א בענקעלע; ווי אזוי בערל האט זיך באלד נאך דעם רבי'נס שטיין מודעה געווען, אז א גאנץ יאר, א קיילאכיק יאר, האט ער געשלעפט פון דער צדקה-פושקע די קאפיקעס; ווי אזוי ער האט זיך יעדן זונטאג געקויפט צוויי לעקאכלאך מיט א באַק-סער! ווי אזוי... און אזוי ווייטער און ווייטער...

— אצינד, קינדער, משפּט אים! איר וווינט שוין ווי אזוי; דאס איז שוין ביי אייך ניט דאס ערשטע מאל; לאז יעדער זאגן זיין משפּט: וואס קומט א גנב, וואס שלעפט קאפיקעס פון א צדקה-פושקע. הערשל דער קליינער, זאג דו צום ערשטן, וואס קומט אזא גנב, וואס שלעפט קאפיקעס מיט א שטרוי פון א צדקה-פושקע? דער רבי בייגט אן דעם קאפ אויף א זייט, ער מאכט צו די אויגן און שמעלט אונטער דעם רעכטן אויער צו הערשל דעם קליי-נעם. הערשל דער קליינער ענטפערט הויך, אויף א קול:

— א גנב, וואס שלעפט קאפיקעס פון א פושקע, קומט... מע זאל אים קאמעווען, ביז בלוט זאל גיין...

דער רבי נעמט זיך מיט'ן גראבן פינגער אונטער'ן גארגל, ווי א חזן, און רופט מיך אויך מיט א ניגון:

— זאג נאר, דו, שלומ'ניו, מיין טייערינקער, דיין פסק, וואס קומט א גנב, וואס שלעפט קאפיקעס פון א צדקה-פושקע?

איך וויל ענטפערן — פאלגט מיך ניט די צונג; איך ציטער, ווי אין א קדחת, עס ווערגט מיך אין האלז. א קאלטער שווייס בא-שלאגט מיך פון אויבן ביז אראפ. עס פליסט מיר אין די אויערן, איך זע שוין פאר זיך ניט דעם רבי'ן, ניט דעם נאקעטן „בערל דעם גנב“, ניט קיין חברי'ם; איך זע פאר זיך נאר מעסערלאך, אן א שיעור מעסערלאך, ווייסע, אפענע מעסערלאך מיט א סך קליינג-לאך. און דארט ביי דער טיר הענגט די לבנה, זי שמויכלט און קוקט אויף מיר ווי א מענטש... עס דרייט זיך מיר דער קאפ, דער גאנ-צער חדר מיט'ן טיש, מיט די ספרי'ם, מיט אלע חברי'ם, מיט דער לבנה, וואס הענגט אויף דער טיר, און מיט אלע מע-סערלאך... איך פיל, ווי די פיס ווערן מיר אונטערגעהאקט; נאך א מינוט — פאל איך אום, נאר אין שטארק זיך מיט אלע כוחות און האלט זיך איין, איך זאל ניט פאלן...

פארנאכט קום איך אהיים און פיל, אז דאס פני'ם ברענט מיר, די בעקלאך פלאמען, און אין די אויערן שומעט מיר. איך הער,

היט מיך אָפּ, ווי דאָס שוואַרצעפל פונ'ם אויג, מע האַדעוועט מיך מיט זיכלאך און מיט קאטשקעלאך, ווי אַ פיצעלע קינד, און מע לאָזט מיך נישט אַלוי; עס זיצט תמיד לעבן מיר די מאמע און דערציילט מיר איבער אלע מאָל איבעראַנניעס די גאַנצע געשיכטע, ווי אַזוי מ'האָט מיך אויפגעהויבן פון דער ערד כמעט אַ טויטן, ווי אַזוי איך בין געלעגן צוויי וואָכן כסדר אין איין העליש פֿינער און עפעס כסדר גערעדט פון שמיץ און פון מעסערלאך... מע האָט שוין גע-רעכנט, אַז איך בין שוין, חלילה, געשמאַרען, און נאָכדעם פלוצים האָב איך אַ נים געגעבן זיבן מאָל, ממש פון טויט לעבעדיק געוואָרן...

— אַ סך, אַ סך טרערן האָבן מיר פאַרגאַסן. — לאָזט אַוים די מאמע מיט טרערן אויף די אויגן, — איך און דער מאמע... שיר, שיר ניט אָנגעוואָרן, פאַרזינדיקט אַ קינד, חלילה, מיר זאָל זיין פאַר דינע ביינער, איבער וועמען? איבער וואָס? איבער אַ אינגל אַ גנב, עפעס אַ בערעלע, וואָס דער רבי האָט פאַרשמיסען אין חדר ביו'ן בלוט אַרײַן; אַז דו ביסט געקומען צו גיין פון חדר, ביסטו שוין געווען אַ טויטער, דער מאמען זאָל זיין פאַר דיר! גיין, מיין קינד, אַז דו וועסט, אַם-י-ר-צ-ה-ש, אויפשטײן געזונט-טערהייט, וועלן מיר דיר שוין אָפגעבן צו אַן אַנדער מלמד, ניט אַזאַ רוצח.

די דאָזיקע בשורה איז ביי מיר שרעקלאך אָנגעלויגט! איך כאַפ אַרום די מאמען קושן.

טייערע, טייערע מאמע!...

און דער מאמע גיט צו צו מיר פאָוואַליע, לויגט אַרויף זיין בלויע קאלטע האַנט מיר אויפ'ן שמערן און זאָגט צו מיר שוין ווײַך, אַן אַ שום בעס:

— אַי, האַסטו אונז איבערגעשראַקן, דו שקאַץ איינער, קבע-הע-הע!

ז.

אין אַ פאַר וואָכן אַרום נאָך מיין אויפשטײן פון בעט רופט זיך אַן צו מיר דער מאמע:

— נו, מיין זון, אַצינד גיין אין חדר אַרײַן און האָב שוין מער ניט אין זינען קיין מעסערלאך מיט קיין נאַרישקייטן... שוין צײַט זאָלסט שוין אָנהויבן ווערן אַ שטיקל מענש: אַם-י-ר-צ-ה-ש, איבער דריי יאָר ווערסטו שוין בר-מצווה ביז הונדערט און צוואַנ-ציק יאָר, קבע-הע-הע!

לויף, איך שוועב, איך פלי אין דער לופטן מיט'ן מעסערל, און די
 ל ב נ ה קוקט אויף מיר און זאגט:
 „כאפט אים, קלאפט אים, ער איז א ג נ ב ! א ג נ ב !...“

ג.

א לאנגער, א לאנגער שלאף! א שווערער, זייער א שווערער
 ח ל ו ם ! עס ברענט אין מיר א פייער; עס זשומעט מיר אין קאפ;
 אלץ, וואס איך זע, איז רויט, ווי בלוט. ברענענדיקע ריטער פון
 פייער קאטעווען מיין לייב און איך קאטשע זיך אין בלוט; ארום מיר
 דרווען זיך שלאנגען און עקדישן; זיי האלטן אפן זייערע מיילער און
 ווילן מיך איינשלינגען. און איינער שטייט איבער מיר און שרייט
 אויף א קול, מיט א ניגון צום טאקט: „שמיסט אים! שמיסט
 אים! שמיסט אים! ער איז א ג נ ב ! ! !“ און אליין שרייט איך:
 „געוואלט, נעמט צו פון מיר די ל ב נ ה ! גיט איר אפ דאס מע-
 סערל! וואס האט איר צו בערלען, נעכאך? ער איז נישט שולדיק, דאס
 בין איך א ג נ ב ! א ג נ ב !...“
 ...און ווייטער געדענק איך נישט...

איך עפן אויף איין אויג און דאס אנדערע אויג... וואו בין איך?
 דאכט זיך אויף א בעט? וואס טו איך דא? ווער זיצט דאס אט דארט
 אויף א בענקל, ביים בעט? א! דאס ביסטו, מאמע? מאמע!... זי
 הערט מיך נישט!... מאמע? מאמע! מאמע!... וואס הייסט דאס?
 מיר דאכט, אז איך שרייט אויף א קול?... שא, איך הער זיך צו, — זי
 וויינט? זי וויינט שטילערהייט. אויך זע איך דעם טאטן מיט זיין
 געל-קרענקלאך פנים. ער זיצט איבער א ספר און זאגט עפעס
 שטילערהייט און הוסט און זיפצט און קרעכצט...
 מיט אמאל פיל איך, ווי עס ווערט מיר ליכטיק אין די אויגן, גרינג
 אין קאפ, גרינג אין אלע אברים. עס קלינגט מיר אין איין אויער,
 אינ'ם אנדערן אויער: דיווןן! איך גיב א נישט: אפמשי!...
 — צו געזונט! צו לאנגע יארן! א סימן טוב! מזל-
 טוב!

מע דרויט זיך ארום מיר; מע קוקט אויף מיר; יעדער גייט צו
 און טוט מיר א טאפ ביים קאפ. מע שפרעכט מיך, מע שעפטשעט
 מיך, מע לעקט מיר דעם שטערן און מע שפייט אויס און מע פילנע-
 וועט מיך: מע גיסט מיר אין מויל אריין זודיקע יוד און מע שטופט
 מיר מיט לעפעלאך איינגעמאכטם. אלע דרויען זיך ארום מיר, מע

קומען סחורה קויפן, עס זאל זיין, וואס אפצוטראגן. הייבט ער נעכאך אויף די אויגן צום הימל מיט א געבעט, ער זאל, חלילה, קיין פארשטערטן שבת נישט האבן, און זיין ווייב סערל מיט די קינדערלאך זאלן, חס ושלום, נישט הונגערן אום שבת.

ווי ער איז אזוי מתפלל, דערפילט ער, אז עמיצער גיט אים א צי פאר דער פאלע. קוקט ער זיך אום, זעט ער פאר זיך א דייטשל, אנגעטאן ווי א שיסער אין וואלד, מיט א פעדער אויפ'ן קאפעליושל, און דאס דייטשל זאגט צו אים אויף ריין דייטש, וואס מיר זעצן דא איבער אויף אידיש, מיט די ווערטער:

— הער, טוביה, דיר איז באשערט געווארן זיבן גוטע יאר פון מזל און גליק און אוצרות געלט. ווענדט זיך עס אבער אן דיר, ווען דו ווילסט האבן די גוטע יאר. ווילסט — וועט דיר אויפ-שיינען דער מזל נאך דעם היינטיקן טאג, און איידער עס וועט אונ-טערגיין די זון, וואס שטייט דיר איבער'ן קאפ, וועסטו קאנען אפקויפן גאנץ טורבין מיט דער סביבה. אבער נאך זיבן יאר וועסטו צוריס ווערן אן ארימאן, ווי דו ביסט געווען. און ווילסטו — וועט די גוטע געבענשטע צייט קומען ערשט צום סוף פון דינע יארן און דו וועסט אוועקגיין פון דער וועלט דער גרעסטער גביר.

ענטפערט אים טוביה:

— מײן ליב דייטשל, לאז דו מיך געמאך, ווארים איך בין, ניט פאר דיר געדאכט, א גרויסער אכיון. איך האב אויף שבת נישט און איך האב דיר נישט מיט וואס צו באצאלן פאר דינע עצות מיט דיין טרחה.

אז דאס דייטשל אבער האט אים ניט אפגעלאזט און אים איבער-גע'חזר'ט די ווערטער איינמאל, צוויימאל און דריימאל, איז עס טוביה'ן שוין אריין אין קאפ. ענטפערט ער אים:

— ווויסטו וואס, ליב דייטשל, אויב דו מיינסט עס ערנסט מיט מיר, און דו פרעגסט מיך באמת, מוז איך דיר זאגן, אז איך בין זיך נאך גבוי יעדער זאך, וואס קומט מיר פאר, זיך אן עצה צו האלטן מיט מײן ווייב סערל, און אן איר קאן איך דיר קיין קלארע תשובה נישט געבן.

זאגט אים דאס דייטשל, אז עס איז זייער א גוטע זאך — זיך אן עצה צו האלטן מיט דער פרוי, און ראט אים, ער זאל זי גיין פרעגן, און ער, דאס דייטשל הייסט עס, וועט שטיין און ווארטן אויף א תשובה.

טוביה קוקט זיך נאך אמאל אום אין אלע זייטן; קיין פאר-

מיט אזעלכע זיסע ווערטער שיקט מ'ך דער טאטע ארויס אין
 חדר אריין צום נייעם מלמד. דאס ערשטע מאל הער איך פון
 מיין בייזן טאטן אזעלכע גוטע, ווייכע ווערטער און איך פארגעס
 אין איין מינוט אלע זיינע רדיפות, מיט אלע זיינע קללות,
 מיט אלע זיינע פעטש, גלייך ווי מ'איז גארנישט געווען אויף דער
 וועלט. איך זאל מ'ך נישט שעמען, וואלט איך אים ארומגעכאפט קושן.
 נאך — כייכיי — ווי אזוי קושט מען א טאטן!...

די מאמע גיט מיר מיט אין חדר אריין א גאנצן עפל מיט
 צוויי גראשן. איך נעם די גמרא אונטער דער האנט און גיין אין
 חדר אריין, ווי א נייגעכארענער, מיט א ריין הארץ, א גרינג
 הארץ, מיט א לויטערן, קלארן קאפ, מיט נייע מחשבות, מיט
 פרישע, ערלאכע, פרומע געדאנקען. די זון קוקט אראפ און גריסט צו
 מיר מיט אירע ווארימע שטראלן, דאס ווינטעלע פאר'גנב'עט זיך
 צו מיר אונטער א פאה, די פייגעלאך פישטשען: ציף-ציף-ציף-
 ציף!... עס הייבט מ'ך, עס טראגט מ'ך אין דער לופטן, עס ווילט
 זיך מיר לויפן, שפרינגען, טאנצן — אה, ווי גוט, ווי זיס דאס איז,
 אז מע לעבט און מען איז אן ערלאכער, מען איז נישט קיין גנב,
 נישט קיין ליגנער!

איך קוועטש צו די גמרא צום הארצן שטארק, שטארק און לויף
 אין חדר אריין געשמאק, געשמאק, און איך שווער ביי דער גמרא,
 אז איך וועל קיינמאל נישט אנרירן קיין פרעמדס, קיינמאל, קיינמאל
 נישט גנב'ענען, קיינמאל, קיינמאל נישט לויקענען, תמיד זיין אן
 ערלאכער, אן ערלאכער...

שלום-עליכם.

זיבן גוטע יאָר.

א.

דאס איז א געשיכטע, וואס איז געשען אינ'ם שמעטל טורבין.
 אין טורבין איז געווען אמאל א טרעגער; האט ער געהויסן
 טוביה און איז געווען א גרויסער ארימאן. איינמאל, דאנערשטאג,
 שמויט ער אזוי אין מארק, מיט די פאלעס פארשארצט אונטער'ן
 שטריק אויף די לענדן און קוקט אויס, פון וואנען וועט קומען זיין
 הילף — ער זאל פארדינען עפעס אויף שבת. און דא שמויען די
 געוועלבן ארום און ארום לוידיק, מע זעט נישט, עס זאל עמיצער

— אויב אזוי, — זאגט אים דאס דייטשעל, — גיי אהיים; און איידער דו וועסט קומען אין שטוב, וועסטו זיין אן עושר! וויל ער אים פארט איבערפרעגן וועגן נאך די זיבן יאר, איז אים אבער דערווייל דאס דייטשעל פארשוואונדן געווארן. גייט ער, טוביה, אהיים. געוואוינט, האבן מיר שוין געזאגט. האט טוביה אונטער דער שטאט, כמעט אויפ'ן פרייען פעלד. קומט ער צו צו דער שטוב, זעט ער, ווי די קינדער שפילן זיך הינטער דער שטוב אין זאמד. גייט ער צו, דערזעט ער, אז זיי שארן ארויס פון א גריבל נישט קיין זאמד, נאר ריין גאלד. פארשטייט זיך, אז מער האט מען נישט געדארפט. עס האבן זיך שוין אנגעהויבן די זיבן יאר, די זיבן מזל'דיקע יאר.

ב.

די צייט לויפט אבער פיל פון בויגן, און זיבן יאר גייען אריבער געשוויינט. קומט נאך די זיבן יאר דאס דייטשעל צו טוביה'ן אים אנצוזאגן, אז די זיבן יאר זיינען אריבער, און אז היינט פארנאכט וועט נעלס ווערן דאס גאלד אין שטוב און אפילו דאס גאלד, וואס זיי האבן געקאנט באהאלטן בני לייטן.

טרעפט ער טוביה'ן, ווי ער שטייט אין מיטן מארק, ווי פאר זיבן יאר, מיט דיזעלבע פארשארצטע פאלעס אונטער די לענדן און קוקט אויס אויף א פארדינסט. זאגט ער צו אים: „הער, טוביה, די זיבן יאר זיינען אריבער!“

ענטפערט אים טוביה: „גיי זאג דאס מיין ווייב סערל, ווייל דאס עשירות איבער די גאנצע זיבן יאר איז געווען בני איר. גייען זיי ביידע ארויס אונטער דער שטאט און קומען צום זעלבן לוימענעם הייזל אויפ'ן פעלד און טרעפן סערלען פאר דער טיר. און זי איז אויך ארויס געקליידט, ווי אמאל, נאר איר פנים שמייכלט. זאגט אים דאס דייטשעל מיט דיזעלבע ווערטער, אז די זיבן גומע יאר זיינען אוועק.“

ענטפערט זי אים, אז זיי האבן קיין גומע יאר נאך נישט אנגע-הויבן צו האבן; אז זיי האבען קיינמאל נישט געהאלטן דאס גאלד פאר זייער אייגנס. ווייל וואס א מענטש פארדינט מיט זיינע צען פינגער, דאס איז זינס; און אזוי עשירות, וואס קומט אן שווייט און אומגעזוכט, איז נאר א פיקדון, וואס זיין ליבער נאמען לאזט איבער בני מענטשן אין די הענט פאר ארימעלייטס וועגן... זי האט נאר פון גאלד אויף שווייט-לימוד גענומען. דאס איז גאטס תורה; מעג מען פאר זיין תורה מיט זיין גאלד צאלן, מער נישט! און

דינסט זעט ער נישט, טראכט ער זיך: וואס קאן ער דא אנווערן?
 ער וועט אהיים גיין פרעגן. לאזט ער אראפ די פאלעס און גייט ארויס
 הינטער דער שטאט, וואו ער האט געוואוינט כמעט שוין אויפ'ן
 פעלד אין א לימען שטיבל, איבערשמועסן זיך מיט סערל זיין ווייב.
 ווי סערל האט אים דערוען דורך דער אפענער טיר (עס איז
 זומער געווען), איז זי אים ארויסגעלאפן אנטקעגן מיט גרויס שמחה;
 זי האט געמיינט, אז ער ברענגט איר אן אנהייב אויף שבת. זאגט
 ער איר אבער:

— גיין, סערל, זיין ליבער נאמען האט מיר נאך קיין פארדינסט
 נישט באשערט; דערפאר אבער איז צו מיר געקומען א דייטשל...
 און ער דערציילט איר אזוי און אזוי: באשר בכך, דאס
 דייטשל זאגט, אז עס איז אים באשערט זיבן גוטע יאר, און עס
 ווענדט זיך אן אים, ווען די גוטע יארן זאלן קומען — אצינד, אדער
 פאר דער פטירה. פרעגט ער ביי איר אן עצה: ווען?
 טראכט סערל ניט לאנג און ענטפערט אים:

— גיי מיין ליבער מאן, און זאג דעם דייטשל, אז דו ווילסט די
 זיבן גוטע יאר אויף דער רגע!

— פארוואס, סערל? — פרעגט טוביה פארוואונדערט. —
 נאך זיבן יאר וועלן מיר דאך ווערן צוריק ארימעלייט, און דעם יורד
 איז דאך ערגער, ווי א פראסטן ארימאן?

— פארווארג נישט, מיין ליבער גוטער פריינד, די וועלט. דער-
 ווייל נעם, וואס מען גיט דיר, און זאג: „געלויבט איז גאט יעדן טאג!“
 בפרט, אז מען דארף חדר-געלט פאר די קינדער. מען האט זיי
 מיר אהיים געשיקט; אט זע, ווי זיי שפילן זיך אין זאמד.

דאס איז גענוג געווען, טוביה זאל צוריק לויפן צום דייטשל
 מיט א קלארער תשובה, אז ער וויל די זיבן גוטע יאר גלייך.
 זאגט אים דאס דייטשל:

— רעכן נאר איבער, טוביה! היינט ביסטו א מענש מיט
 כוח און קאנסט פארדינען, אמאל מער, אמאל ווייניקער. וואס וועט
 אבער זיין שפעטער, אז דו וועסט עלטער ווערן און וועסט זיין א יורד,
 און אזוי פיל כוח צו דער ארבעט וועסטו אויך נישט האבן.
 ענטפערט טוביה:

— הער דייטשל, מיין ווייב סערל וויל באלד. ערשטנס, זאגט
 זי: „געלויבט איז גאט יעדן טאג!“ און הייסט אויף שפעטער ניט
 זארגן; און צווייטנס האט מען אונז די קינדער פון חדר אהיים
 געשיקט.

נשמות, און זיי פלעגן זיך מוזן באלד אהינטער אוועקרוקן. און אין אלע טויערן, אויף אלע מערק און גאסן ווינקלען האט ער זינע שטראף-רײַד צווישן די מענשן פאנאנדערגעטראגן.

האָבן זיך איינמאל די פאלשע נביאים צונויפגעקליבן אין א פארבארגענעם ארט און האָבן זיך עצות געהאלטן, ווי אזוי פטור צו ווערן פון דעם אלטן, וואָס שמערט זיי אין זייערע שענדלעכע מעשים, און האָבן באַשלאָסן אוועקצורויבן ביי אים זינע געט-לאַכע אויגן, אין וועלכע עס איז געווען זיין כוח פארבאָרגן. און זיי האָבן געדונגען איינעם אַרשע, און זיי האָבן אים באַצאלט דרייסיק זילבער-שטיק; און אין איינער אַ פינסטערער נאכט איז ער פון הינטער אַ ווינקל אָנגעפאלן אויפ'ן אלטן און האָט אים אויסגע-שטאָכן זינע ליכטיקע אויגן. איז בלינד געוואָרן דער נביא און האָט שוין מער ניט געקאָנט זען. האָט ער דאמאלסט גענומען בעטן ביי גאָט, ער זאל אים פון די מענשן צונעמען, ווייל זינע לידען זינען גרויס; אָבער גאט האָט נישט צוגעהערט זיין געבעט און האָט אים אזוי געזאָגט:

— איך האָב געגעבן מיין וואָרט אין דיין מויל; גיי און זאָג נביאות, וואָרים אזוי איז מיין באַפעל!

האָט דער אלטער אַ וועג-פירער געדונגען, און יענער האָט אים געפירט איבער שמעט און איבער דערפער; און גאָטס געהוימע קראַפט האָט נאָך שטארקער געקוועלט אין זיין ברוסט, און זיין וואָרט איז געוואָרן נאָך גליענדיקער.

זינען זיך ווייטער צונויפגעקומען די פאלשע נביאים און האָבן אַרומגערינגלט דעם אלטן און זינען שוין גרייט געווען אַרויפ-צואוואַרפן זיך אויף אים; אָבער ווי זיי האָבן זיך נאָר צו דעם נביא צוגערירט, האָט ער באלד אויפגעהויבן זיין שטימע, אזוי ווי אַ לויב, און עס האָט זיך אזוי ווי אַ מעכטיקער דונער צעקליקלט איבער די קעפּ. און דערשטאָקן זינען געוואָרן די פאלשע נביאים, און זיי זינען אָפּגעטראָטן מיט שאַנדע.

און דער אלטער האָט זיך אָפּגערופן צו זיין וועג-פירער:

— פיר מיך אין די רוישנדיקע שטאָט-גאָסן.

און עס האָבן געזען די פאלשע נביאים, אז זיין קראַפט איז זייער גרויס, האָבן זיי באַשלאָסן אַרויסצושמעלן אים צו שאַנד און צו שפּאַט אין די אויגן פון דעם פּאָלק ישראל. און זיי פלעגן לאַכן פון זינע אויסגעשטאָכענע אויגן, און פון זינע באַרוועסע מאַגערע פיס פלעגן זיי לאַכן. און איינמאל האָבן זיי אונטערגעקויפט זיין וועג-

אויב זיין ליבער נאָמען האָט פון היינט אָן אַ בעסערן בעל-פיקדון פאַר זיין גאָלד, מהיכא תיתא, זאָל ער צונעמען און איבער-געבן אָן אַנדערן!

דאָס דינשטל, וואָס איז געווען אליהו-הנביא, האָט דאָס אויסגעהערט און איז נעלם געוואָרן.

ער האָט דאָס איבערגעגעבן דעם בית-דין-של-מעלה, און דער בית-דין-של-מעלה האָט גע'פּס'ק'נט, אז עס איז קיין בעסערער בעל-פיקדון נישט פאַראַן. און די זיבן יאָר האָבן זיך נישט אויסגעלאָזט כל-זמן טוביה און זיין ווייב סערל האָבן געלעבט.

י. ל. פּרז.

צווישן פעלזן.

און עס איז אָנגעשטאַנען אַ טרויעריקע צייט פאַר יהודה. איין שלעכטער קיניג האָט איבערגעביטן דעם צווייטן, און עס האָט זיך פאַרמערט די צאָל פון די פאַלשע נביאים; און וואו עס איז נאָך געווען אַ פונק אמת, אַ פונק גערעכטיקייט, פלעגט ער גלייך ווערן אויסגעלאָשן. דאָס לאַנד יהודה איז פול געוואָרן מיט שלעכטס און מיט רויב. און אלע גרויסע גאָטס שלוחים, די אמת'ע נביאים, האָבן געהאַט אויסצושטויבן די גרעסטע רדיפות אַ סך האָבן זיך אין גריבער און אין פינסטערע הילן פאַרבאָרגן. און שטום איז געוואָרן גאָטס וואָרט אין יהודה, און יהודה איז געגליכן געוואָרן צו אַ מדבר אָן וואַסער.

נאָך אויף איינעם פון די נביאים האָבן די רשעים נאָך אַלץ קיין שליטה נישט געקאָנט באַקומען: דאָס איז געווען אַ גרייז-גרויער מאַן מיט אַ לאַנגער ווייטער באָרד, מיט אַ פאַר פּיערדיקע אויגן. — דער עלטסטער פון אלע נביאים. אַ באַרוועסער, אין אַ לאַנגן שוואַרצן אויבערמאַנטל, אַרומגעגאַרטלט מיט אַ ברויטן פּע-לענעס גאַרטל, איז ער מיט זיין שטעקן אין האַנט אַרומגעגאַנגען, ווי אַ שאַטן, פון שטאַט צו שטאַט, און אומעטום האָט ער מיט זיינע ווער-טער די הערצער געוועקט...

ניט איינמאָל האָבן זיך די פאַלשע נביאים שוין געקליגט צו מאַכן אַ סוף צו זייער שונא; אָבער דער בליק פון זיינע ליכ-טיקע הימל-אויגן פלעגט וואַרפן אַן אימה אויף זייערע זינדיקע

פירער, — שווייג שוין; אלע זינגען זיך שוין צעגאנגען, און קיינער הערט דאך נישט מער...

און א שפּאַטישער געלעכטער איז שוין גרויס געווען אַרויסצו-
רייסן זיך פון דעם וועג-פירערס מויל. אַבער ער האָט נאָך קיין צייט
נישט געהאַט דאָס מויל אויפצופענען, די ליפן אין אַ שמייכל צו פאַר-
קרימען, ווי עס האָט זיך פלוצלונג דורכגעטראָגן אַ געטורמל צווישן
די פעלזן; און אַ ציטער האָבן אלע פעלזן געגעבן פון זייערע ערמער.
און גלייך נאָכדעם האָט זיך דערהערט אַ דונערנדער קול פון אלע
שטיינער און פעלזן, וועלכע האָבן זיך איינגעס צונויפגעגאָסן אין
אין שטיינער-כאַר און האָבען געענטפערט: „אמן, אמן, אמן!“
און וואָס ווייטער, אַלץ העכער און העכער... און דער ערשטער אמן
האָט זיך איבער'ן גרויסן מאָל אָפּגערופן; און דער צווייטער האָט די
גאַנצע אַרומיקע געגנט פאַרקלונגען; און דער דריטער האָט זיך ביז
דער ווייטער שטאַט דערטראָגן און האָט זיך אָנגעקלאַפט אָן די ווענט
פון די הויכע טעמפלען און רייכע פאַלאַצן, און האָט זיך אין די גאַסן
מיט אַ שמורעם צעקניקלט. און די מענשן האָבן זיך מיט פאַרוואַנדער-
רונג און שרעק איינגער מיט די אַנדערע איבערגעקוקט, צי איז דאָס
נישט אַ דונער פון הימל אויף זייערע קעפּ אַראָפּגעפאַלן...

און דער וועג-פירער, וואָס האָט נאָך זינגע ליפן קיין צייט ניט
געהאַט אויסצוגלייכן און האָט נאָך פון איבערראַשונג קיין צייט ניט
געהאַט צו זיך צו קומען, איז אַ צעשראָקענער צו די פיס פונ'ם אַלטן
געפאַלן און האָט זיך מיט די ליפן צום זויס פון זיין קלייד צוגעריירט.
און דאָמאַלט האָט ער דערפילט, ווי עפעס אַ האַרטס און אַ שווערס,
אַזוי ווי אַ שטיין, איז אין די טיפּענישן פון זיין האַרצן צעגאַנגען און
האָט זיך ווי אַ הויסער, אַ זוּדיקער שטראָם פון זינגע אויגן גענומען
גיסן. און דערשפירט האָט ער, ווי עמיץ האָט אים אויפ'ן קאַפּ אַ האַנט
אַרויפגעלייגט, און גלייך נאָכדעם האָט אים עפעס פאַר די אויגן דורכ-
געבליצט, און די גאַנצע וועלט האָט אין זינגע אויגן אָן אַנדער אויס-
זען באַקומען.

און אַז ער האָט די אויגן פון דער ערד צום אַלטן אויפגעהויבן,
האָט ער געזען, ווי דער אַלטער האָט אויף אים מיט אָפּענע אויגן גע-
קוקט, האָט די האַנט אויף זיין קאַפּ געהאַלטן און האָט צו אים אַזוי
געזאָגט:

— איך בין דיר מוחל, מיין זון, ווייל איך זע, וואָס אין דיין
האַרצן טוט זיך.

און אַז דער וועג-פירער האָט אַ צווייט מאָל זינגע אויגן צום אַלטן

פירער, ער זאל אפמאכן דעם אלטן נביא און זאל גרינג מאכן אין די אויגן פון פאלק דעם בלינדן גרייז-גרויען מאן.

— קום, אלטער, — האט זיך צו אים אפגערופן איינמאל זיין וועג-פירער, — איך'ווייס אן ארט, וואו עס האבן זיך איצט פאר-זאמלט די פאלשע נביאים, און ארום זיי א גרויסער, גרויסער עולם; איך וועל דיך פירן, וועסטו אויפהויבן מיט שטראף-רויך דיין שטימע און וועסט די פארפירטע צום אמת'ן גאט אומקערן...

האט דער אלטער גענומען זיין שטעקן אין האנט, און ער איז אוועק מיט'ן וועג-פירער הינטער'ן שטאט. און זיי זינען געגאנגען איבער בערג און איבער מאָלן, און דער אלטער האט זינען באַרוועסע פיס אויף די האַרטע שאַרפע שטיינער געוואונדעט; און זיי זינען געגאנגען שעה'ן לאנג, ביז זיי זינען געקומען אויף אַ זאמדיק פּעלד, וואו אַרום זינען געלעגן נאָר שטיינער, גרויסע פעלזן; און בערג האבן זיך געזען פון דערווייטן, שטיינערנע בערג, וועלכע זינען שטום געשטאנען פון אייביק אָן, און ערגעץ האט זיך קיין ברעקל גרינס ניט געזען. און דא האט זיך אפגעשטעלט דער וועג-פירער און האט זיך אפגערופן צום אלטן:

— אלטער! דא זינען זיי, די צוהערער; פון ווייטן האבן זיי דיך דערזען, זינען זיי אנטשווייגן געוואָרן און גארן צו הערן דיין וואָרט. אַט שטייען זיי אלע אויף די שפיצן פון די פעלזן און דאָס גאנצע פעלד איז מיט זיי פול.

און דער אלטער האט פלוצלונג אַזוי ווי צוריק זינען אויגן באַ-קומען. און עס האט זיך געדאַכט, אַז אַט זעט ער אַ פאַרזאַמלונג פון מויונטער מענשן, און אלע שטייען זיי מיט איינגעהאלטענע אַטעמס און מיט אַנגעצונדענע אויגן, און אלע דאַרשטן זיי נאָך גאָטס וואָרט. און דער אלטער האט אויפגעעפנט מיט כוח זינען ליפּן... דא האט ער צוגעזונגען און האט אַזוי ווי געגלעט מיט די ליבלאכע קלאנגען, און דא האט ער אפגעשטויסן; אַמאַל געבענשט, אַמאַל געשאַלטן; אַמאַל געמורמלט, אַזוי ווי אַ שטיל ווינטל צווישן די גראָזן אויפ'ן ברעג פונ'ם דרעמלענדיקן טייכל, אַמאַל געשמורעמט, אַזוי ווי אַ שלעכ-טער מלאך, וואָס איז פון די ווייטע הימלען מיט אַ שלעכטער בשורה געקומען צופליען... און פון די פאלשע נביאים האט ער גערעדט און פון זינען אומגעבראַכטע ברידער, גאָטס שלוחים, האט ער גערעדט. און עס איז געוואָרן אַוונט און עס איז געוואָרן נאַכט, און ער איז אַלץ געשטאַנען, און ער האט אַלץ גערעדט... — גענוג, אלטער, — האט אים פלוצלונג איבערגעריסן דער וועג-

און דו, לערבע, זעסט,
מיר דוכט, אז איידער מראגן זיך און פליען
אין לופטן גלאט אזוי זיך אין דער וועלט,
וואלסטו פאר די י ת ו מ י ם בעסער זיך באמיען
און ברענגען שפיין פאר זיי פון פעלד.

דו, מירקל-טויב,
באדארפט ניט האבן דינע קינדער מער אין זינען;
זיי זינען שוין געווארן גרעסער; און איך גלויב,
זיי קאנען זיך אליין דאס עסן שוין געפינען.
דו וואלסט צו די י ת ו מ י ם מ'לאך אין נעסט אריין
און וואלסט א מוטער זיי פארביטן,
און גאט דער האר וועט דינע קינדער היטן...

דו, שוואלב, וואלסט כאפן פאר זיי פליגן:
און דו, מיין ליבע נאכמיגאל, וואלסט זיי פארוויגן
אין קאלטע מעג מיט דינע לידער.
דו ווויסט דאך, ווי עס איז
דיין שטימע צארט און זיס.
איך גלויב און זאג אייך ווידער,
אז ביי אזא באהאנדלונג וועלן זיי געוויס
פארגעסן אויף דעם שווערן אנווער באלד.
איר הערט, מיר מוזן ווייזן, אז אין וואלד
געפינען זיך נאך גוטע הערצער און עס ווערט..."

נאך פלוצלונג. ביי די ווערטער,
ניט קענענדיק פון הונגער זיצן אויף די ערמער,
אראפגעפאלן זינען די י ת ו מ י ם מ'לאך אויף דר'ערד.
און אונזער פוקס? ער האט זיי גלייך דערשלאנגען
און האט זיין דרשה נאך אפילו ניט דערוואנגען.

מען פרעדיקט אפטמאל גוטס צו מאן,
ווייל פון דעם רעדן ווערט מען גארנישט אן;
נאך פאלט אריין נאך הילף צום פרעדיקער אליין,
וועט ער באהאנדלען אייך, ווי אונזער פוקס, געמיינ...

נחום יערוסאלימטישק.

אויפגעהויבן, האָט ער שוין מער קלונעם לעבן זיך ניט געזען, אויסער
וואָס פון ווייטן איז דעם אלטנס לאנגער שטעקן געלעגן אויף דער ערד,
און ער איז איינער אלליין צווישן די וויסטע פעלדער געוועזן.
דער וועג-ווייזער האָט דעם אלטנס שטעקן אין זיין האַנט גענו-
מען און האָט זיך אין אַ שווערן וועג אַריין געלאָזט גיין.

דער גוטער פוקס.

אַ יעגער האָט אמאל אַ פּויגלעלע דערשאָסן.
וואָלט זיך כאַטש צו דעם פּויגלעלע אלליין
דאָס גרויסע אומגליק אויסגעלאָזן;
איז גיין —

נאָך דרייען מוזן אומקומען מיט אים צוזאמען:
דריי קינדערלאַך געבליבן זינגען אָן אַ מאַמען,
י תו מים, אָן פאַרשטאַנד, אָן כוחות, ערשט פון איין.
זיי ליידן נעבאָך הונגער, קעלט און פּראַוון
מיט אַ רחמנו ת'דיק געשרי!
צוריק צו זיך די מוטער רופן...

— „אַ, וועמען טוט דאָס האַרץ ניט וויי, און ווער קאָן צווען גלייכגילטיק אַ יתו מ'ס ליידן?“ —
האָט צו די פּויגל דאָ דער פוקס גענומען רעדן,
פאַרטרויערט זיצנדיק אַנטקעגן אויף אַ שטיין. —
„פאַרלאָזט ניט, טייערע, די קינדערלאַך אלליין,
אין זייער צער דערשלאָגן!

צו קערנדלאַך וואָלט איר זיי ברענגען כאַטש צוטראַגן,
אַ פעדערל, אַ שטרוי.
מיר דוכט, אַז נאָר אַזוי

איז מעגלאַך צו פאַרהיטן זיי דאָס לעבן;
און קאָן פון דעם נאָך עפעס העכערס געבן?

דו, קוק, זע, פאַרלירסט דאָך סיי ווי סיי
די פעדערן. וואָס וואָלטסטו אַנווערן דערביי,
ווען דו וואָלטסט איצטער זיך געלאָזן דאָ
אַ ביסעלע אַ פליק מאַן אין אַ גוטער שעה,
כדי וואַרימער צו מאַכן זיי אין נעסט?

אז עס איז אים געווארן גוט אויפ'ן הארצן. און ער איז אויפגעשטא-
נען, האט זיך אויסגעבאדן, האט זיך אנגעטאן, געזעצט זיך אויף א
שניטעם העלפאנד און איז אוועקגעפארן אין „צדק ה'הויז". און
זיין הארץ איז געווען פול מיט ליבע צו זיין פאלק.

און ווען ער איז צוריק אין „צדק ה'הויז" און געזעצט זיך אויף
זיין שטול, איז צו אים צוגעגאנגען א בלינדער ברעמין, האט צו אים
אויסגעשמרעקט זיינע הענט און געזאגט:

— גרויסער קיניג! איך האב געהערט, אז דו גיסט אלעמען
מתנות פון דער פולער האנט. אט בין איך בלינד, און דו האסט
צוויי אויגן. טאמער וואלטו מיר אוועקגעגעבן אזוינס פון
דיינע אויגן, כדי איך זאל ווידער קאנען זען די ליכטיקע וועלט.
ווען דער קיניג האט דאס דערהערט, איז זיין הארץ פול געווארן
מיט פרויד. און ער האט געזאגט:

— גיט איין אויג יועל איך דיר אוועקגעבן, נאר ביידיע.
און ער האט געשיקט נאך א דאקטאר, וואס זאל אים זיינע אויגן
ארויסנעמען און אוועקגעבן זיי דעם ברעמין.

און די נים, אז דער קיניג לאזט זיך ארויסנעמען זיינע אויגן און
גיט זיי אפ א בלינדן ברעמין, האט זיך פארשפרייט איבער דער
שטאט. זיינען צום קיניג געקומען זיין הויפט-גענעראל און זיין ערש-
טער מיניסטער און אלע אנדערע הארן און באצאמטע און זיי האבן אים
געזאגט:

— א, גרויסער קיניג! צוליב וואס מוסטו דאס? וועט דאס דען
פארלענגערן דיין לעבן, אדער צוגעבן דיר שניינקייט און קראפט? און
האסטו דען גיט קיין אנדערע מתנות צוגעבן דעם ברעמין: גיב
אים גאלד און זילבער, און בריליאנטן און העלפאנדן און טייערע
קליידער.

האט דער קיניג געענטפערט:

— איך גיב אים מיינע אויגן גיט צוליב לענגערע יארן, גיט צוליב
שניינקייט און גיט צוליב קראפט. איך גיב דאס אים צוליב דער פרויד
און דעם פארגעניגן פון געבן.

און ער האט געהייסן דעם דאקטער ארויסנעמען ביי אים זיינע
אויגן און אריינפאסן זיי אין די אויגנלעכער פון דעם בלינדן
ברעמין. און ווען דער דאקטער האט געטאן די ארבעט, איז דאס
הארץ פונ'ם קיניג געווען פול מיט פרויד און מיט גליק, גיט קוקנדיק
אויף דעם, וואס ער האט אזוי פיל געליטן.

נאך לאנגע טעג פון לייזן האבן זיך די וואונדן ביי'ם קיניג פאר-

די פרייד פון געבן.

אמאל האט אין דעם ווינטן לאנד אינדיען געלעבט א קינג.
און גאר נישט ווי אלע אנדערע קיניגן, איז ער געווען גוט און אויפל
און גרויסמוטיק. יעדן טאג פלעגט ער צעמיילן צווישן די ארימע-
לייט פון זיין לאנד אלערליי מנת נות. און ער פלעגט געבן די
נדבות פון פולער האנט. און ער פלעגט נישט לאזן זיינע הארן
טאן די דאזיקע ארבעט פאר אים. ער פלעגט אליין יעדן טאג גיין אין
דעם „צדק-היהיו“ און מיט די אינגענע הענט אויסמיילן די
מנת נות.

נאך איין מאל איז ער געלעגן אין דער פרי אויף זיין בעט און
געטראכט, וואס ער קאן נאך טאן פאר די מענשן פון זיין לאנד. האט
ער דערפילט, אז ער האט אין דער אמת'ן נאך ביז איצט גארנישט
ניט געטאן פאר זיי. ער האט ביי זיך געטראכט:

„איך האב ביז איצט געגעבן צו די ארימע מענשן פון מיין פאלק
נאך א ויסערלעכע זאכן: זילבער און גאלד, און עסנווארג
און קליידער — אלץ אזעלכע זאכן, אין וועלכע איך גייטיק זיך נישט,
און אן וועלכע איך קאן זיך באגיין, ווייל איך האב א סך. און ווידער
זיינען די אלע זאכן גאר נישט מינע: אנדערע האבן זיי געמאכט; א-
דערע האבן געארבעט, כדי איך זאל זיי קאנען האבן און אויס-
מיילן. אויסמיילן די דאזיקע אלע זאכן צו מיין פאלק פארשאפט מיר
דעריבער גאר נישט קיין פארגעניגן און קיין פרייד.“

„אט, ווען איך וואלט געקענט אזעקעגעבן מיין פאלק א מייל פון
מיר אליין, עפעס אזא, וואס איז פאר מיר אליין טייער און וויכטיק!
ווען איך וואלט נאך אויף אזא אופן געקאנט ארויסווייזן די
מענשן מיין ליבע צו זיי! וואס פאר א פארגעניגן דאס וואלט געווען,
וואס פאר א גליק און וואס פאר א פרייד!“
און ער האט ביי זיך באשלאסן:

„ווען איינער וועט קומען און זאגן: איך בין שוואך און קאן נישט
ארבעטן, וועל איך אראפ פון מיין טראג, וועל ווערן זיין שקלאף און
וועל ארבעטן פאר אים. און וועט איינער קומען און בעטן ביי מיר
א פילד מינע אויגן, די טייערסטע מנת נות, וואס דער מענש
האט באקומען פון דער נאטור — וועל איך זיך לאזן מינע אויגן
ארויסרייסן און זיי אים אזעקעגעבן.“

און נאכדעם ווי דער קיניג האט אזוי באשלאסן, האט ער געפילט,

ה ל ו א ה הײַסט עס! „ווען גאָט וועט העלפֿן, וועסטו אָפּגעבן;
מיט אַמאָל, ביסלאַכװײַז; מיר אָדער אַן אַנדערן נױטבאַדערפֿטיקן“...
און אײַנמאָל האָט זיך פּאַסירט אַזאָ מ ע ש ה : ר' י ח י א ל
קומט אַהײַם פֿון גאָס און טרעפט אײַמיצן בײַ זיך אין שטוב. יענער
האָט אים דערװען און איז געבליבן װײַט ווי קאַלך.
ר' י ח י א ל קוקט — פֿון אונטער'ן אידס פֿאַלע שטאַרט עפּעס
ב ו ל ט אַרױם.

אין אידס פֿנים האָט ר' י ח י א ל דערקענט, אַז ער האָט
פֿאַר זיך קײַן פֿשוט'ן ג נ ב נישט. ער שטײַסט זיך באַלד, אַז
עס איז אַ שװענער אַרױמאָן, אַז ער איז געקומען עפּעס בעטן, און אַז
ער האָט קײַנעם נישט געטראָפֿן, איז ער נישט בײַגעשטאַנען דעם
נײַסײַן, האָט דער י צ ר - ה ר ע ג ו ב ר געווען.
נײַט ער צו אים צו גאַנץ פֿריינדלאַך און זאָגט מיט אַ שמויכעלע:
— איר האָט אַ װ ד א י געװאָלט לײַען אױף אַ מ ש כ ו ן ?
װײַזט נאָר דעם מ ש כ ו ן.

דעם אַרױמאָן קלאַפט אַ צאָן אָן אַ צאָן.
— װאַס איז די ח ר פּה ? — פֿרעגט ר' י ח י א ל גע-
לאָסן. — דער מױל דרײַט זיך ווי אַ רעדל, געלט איז קײַלאַכדיק!
הײַנט באַרגט איר בײַ מיר, מאַרגן איך בײַ אײַך...
און אַזױ רעדנדיק, נעמט ער אים אַפֿיר פֿון אונטער דער פֿאַלע
זײַן אײַנגענע פֿאַר זילבערנע לײַכטער.
און ר' י ח י א ל שטעלט זײַ געלאָסן אַנידער פֿאַר זיך אױפֿ'ן
טיש, גלייך ער זעט זײַ ב א מ ת דאָס ערשטע מאָל און װיל אָפּ-
שאַצן, װיפֿיל ער מעג אױף זײַ באַרגן.
דער איר, נעבאָך, װיל דערוײַל אַנטלױפֿן; זײַנען אים אַבער די
פֿיס ווי צוגעשמידט!

— ה כ ל ל, ר' ק ר ו ב, — פֿרעגט ר' י ח י א ל, — װיפֿיל
װילט איר באַרגן?

און דער קען, נעבאָך, נישט די צונג איבערדרײַען.
— איר זײַט, ר' ק ר ו ב, אַ גרױסער בוש ת - פֿנים... נו,
װאַס קאָן מען מאַכן? װעל איך פֿאַר אײַך רעדן. עס גײַט צו פֿסח.
הערט, צי איך בין זיך נישט טױע — איך בין שטאַרק מסופֿק,
צי איר האָט אױף מ צ ו ת... נו, שאַקלט מיט'ן קאַפּ: יא, צי נײַן?
יענער, נעבאָך, שאַקלט אױף נײַן.

— װאַס דען? מען דאַרף דערצו קײַן נ ב י א נישט זײַן:
דאָס פֿנים אײַערס מסר'ט! נאָר איר האָט אַ פֿשר נאָך אַ

היילם, און זיין פניאיקניט צו זען האט זיך אומגעקערט צו אים. אבער
ניט די פניאיקניט צו זען די אויסערלאכע זאכן, ווי מיט נאטירלאכע
אויגן; דאס האט ער מער ניט געקאנט. נאר ער האט געקאנט זען
מיט אנדערע, אינערלאכע אויגן, וואס עס איז אמת און גערעכט.
און ער האט נאך לאנג געקניגט איבער זיין פאלק מיט ערלאכ-
קייט און יושר, און געלערנט זיין פאלק פון זיין גרויסער חכמה,
פון גערעכטיקייט און פון ריינער מענשנליכע.

מ. שעדלאק.

ר' יחיא'ל.

ר' יחיא'ל איז געווען אן עושר איד. און איין
מידה האט ער גע'ירש'נט פון זיין פאטער — נישט צו פארשע-
מען קיין שום מענשן! און — עניו'ות!

ר' יחיא'ל מישט זיך שטארק אין קהל-זאכן, נאר קיין
התמות. נעמט ער בשום אופן נישט אן; ער איז קיין
דאזארצע, קיין גבאי נישט, גארנישט.

צדקה הייסט ביי אים נאר מתן בסתר.

ער גייט ווינטער גאנץ פרי אין גאס אריין; זעט ער — פויערים
פירן האלץ (פון שמוינקוילן האט מען נאך דעמאלט ניט געוואוסט);
קויפט ער א פורל האלץ, צוויי-דריי פורלאך האלץ, און זאגט דעם
פויער, וואו ער זאל אפפירן: ער וויל שוין, וואו א געפרוירענער
קביצן וואוינט. ער פלעגט פאר יעדן יום-טוב אפשיקן
נדבות מיט דער פאסט. אספרא-בא איז ער געווען,
נאר די אדרעסן פלעגט ער שרייבן מיט דער לינקער האנט, מען זאל
זיין כתב-יד נישט דערקענען, ווייל ער פלעגט אמאל שרייבן
צו גרויסע שררות וועגן אידישע זאכן...

דערפון האט זיך געמאכט א מאמר, אזוי נדבות דורך
דער פאסט שיקט א באהאלטענער בעל-תשובה, וואס האט
א וודאי עמיצן בא'גז'לט און קען די גזלה ניט אפגעבן. ערשט
נאך ר' יחיא'ל'ס טויט איז מען געוואר געווארן, ווער דער
„גזלן" איז געוועזן.

און אויסער אין חברה-פושקעס אריין, פלעגט ער פון האנט
און האנט קיין נדבה נישט געבן. אלץ געכארגט, כשר'ע

די געשרייען פון די אידן, וואס האבן זיך אויף א ווילע געוואלט באפרייען פון דאגת-פרנסה, זיך אפשאקלען פון דער ווא-כעדיקייט; זייער זיפצן, זייער פאטשן מיט די הענט; דאס שטילע פארבענקטע געזאנג פון די יונגע לייט, וואס איבער די גמרא'ס, — דאס אלץ האט זיך געמראגן איבער'ן בית-המדרש ווי א ווייגעשריין, בלויז איבערגעריסן געווארן ביים אויוון, וואו שנאָרערס זיינען געזעסן מיט אויסגעוויקלטע פאפיראסן, זיך געקריגט פון נישט האבן וואס צו טאן, זיך געשאלטן און בארעדט די גאנצע וועלט.

ר' אימשע האט גיד, ווי זיין שטייגער, אפגעדאוונט, אריינגע-מאכט די הענט אין די ארבל און א פאר'מוח'טער גענומען שפרייזן איבער'ן בית-המדרש. ביים אויוון האט ער זיך אפגעשטעלט. א שלעכטער ריח האט אים א שלאג געטאן אין פנים אריין, אז ס'איז אים אזש נישט גוט געוואָרן. ר' אימשע האט אהינטערגע-קוקט הינטער'ן אויוון. אויף א צעריבענעם זאק מיט שטרוי איז גע-לעגן אן עלטערער איד און געקעכצט. דער ארומיקער עולם האט אים דערציילט, אז דער קראנקער איז א פרעמדער, אן אורח, קומט ערגעץ פון דער ליטע, ליגט שוין דא איבער א וואך, טוט אלץ אונטער זיך, און ס'איז ניטא ווער ס'זאל אים איבערבעטן.

— וואס הייסט ס'איז נישטא? — האט ר' אימשע זיך געוואונ-דערט. — און איר? איר זייט דאך אויך אידן! ווי לאזט מען דאס ליגן אזוי א קראנקן?

— וואס דרש'ט ער? — האט א שנאָרער געלאזט פאלן צווישן דער חברה א ווארט.

— מסתמא א מגיד. — האט א צווייטער אונטערגע-כאפט.

— פעטער, איר קענט האבן ס'פארגעניגן. — האט א שנאָרער, בלינד אויף איין אויג, איינגערוימט ר' אימשען אין אויער. — ווען מאכט זיך נאך אזא מצוה?

א באַרוועסער אינגל, וואס איז געשטאנען צווישן דער חברה, האט שוין געהאט צונויפגעדרויט א שמאמע און זי געוואלט פון דער זייט א לאז טאן ר' אימשען אין קאפ אריין. האט פונקט דעמאלט ר' אימשע זיך אויסגעדרויט און צוגערופן זיין תלמיד, מרדכי'ן: — הער זיך איין, מען דארף קריגן א טאפ מיט א באליע; טאקע באַלד. מיר וועלן מאכן אין אויוון א פייער און אנווארימען ס'וואסער. איברינקס, גיב דעם שמש א פאר גראשן, וועט ער אלץ באזארגן. די שנאָרערס האבן זיך איבערגעקוקט, געזען, אז דאס איז ניט

טאכטער צו פאר'קנ'ס'ן? יא? נא, שאַקלט מיט'ן קאפּ — יא, צי גיין?
דעם אַרימ אידן האָבן זיך שוין אַבער געעפנט די קוואַלן פון די
אויגן; ער האָט זיך שטאַרק צעוויינט.

— נאַרישער מענטש! — מאַכט ר' יחיאַל — וואָס וויינט
איר? איך האָב דאָך אייך געזאָגט: דאָס רעדעלע דרייט זיך!
דער איד קאָן זיך אַבער נישט איינהאַלטן; ווערט ר' יחיאַל
מ'כלום ר'שט ברוגז, האָט ער פאַריבלי:

— ע-ל-פ-י-דין — זאָגט ער — בין איך אייך, ר' קרוב,
מחויב צו העלפן. „העלפן זאָלסטו העלפן!“ שטוינט, פאַרפאַלן;
אַבער וואו שטויט עס, איך בעט אייך, אַז איך בין מחויב אויס-
צוהערן איינער געוויינט, האָ?

דער איד האַלט זיך איין מיט די לעצטע כוחות; און ר'
יחיאַל זאָגט ווייטער:

— ווייסט איר וואָס, ר' קרוב, איך וועל אייך געבן לויט דעם
משכון. אין מיניע אויגן איז דער משכון עובר לסוחר —
אויף פּחת — ווערט ק"ן קערבלאַך. וועל איך אייך באַרגן פינג און
זיבעציק, אַכציק! צען רובל אויף יום-טוב, זעכציק אויף נדן
פאַר דער טאָכטער און נאָך צען — אַן אַנהייב אויף חתונת-
קליידער, חתונת-הוצאות; די רעשט וועט גאָט העלפן!
„און אַז גאָט וועט העלפן, — גיט ער צו ווי זיין מנהג איז
געווען, — וועט איר באַצאָלן... איך בין בטוח, איר וועט באַ-
צאָלן!“

י. 5. פּרץ.

ר' אייזשע.

דער בית-המדרש איז געווען געפאַקט. מען האָט גע-
שפּרייט אין די מלייתים, אין די מלייתים: טייל מיט פאַר-
ריסענע קעפּ, פאַרוואַרפענע הענט; אַנדערע האָבן אַריבערגעוואָרפן
די מלייתים איבער די פּני מ'ער, געקלאַפט מיט די הענט
אַן די גלאַנציקע אָפּגעריבענע ווענט, זיך אויסגע'מ'ענ'ט ענ'ט מיט'ן
ריבונז-שול-עולם אויף פאַרשידענע אופנים, יעדער
אויף זיין שטייגער. אַרום די ווענט ביי ברויטע טישן זינגען געזעסן
איבער גמרא'ס יונגע לייט, בחורים, אינגלאַך מיט ערנסטע
פּני מ'ער, זיך פאַרגאָנגען מיט אַ בענקשאַפט, געלערנט מיט
התמדה.

האט זיך א לאז געמאָן צו ר' איטשען, אים אַרומגערינגלט פון אלע זייטן, געגעבן ש ל ו ם, איבערגעבעטן, אַנגערירט זיינע קליידער. ר' איטשע האט זיך פון דער ערשטער מינוט ווי פאַרלאָרן, געבעטן מיט די אויגן, מען זאל אים צורו לאָזן און ביסלאַכווייז זיך באַרואיקט. מ ר ד כ י האט קיין אויג נישט אַראָפּגעלאָזט פון אים, געזען, ווי ר' איטשע שטויט צווישן ע ו ל ם אַ צעשטראַלמער, מיט אַזוי פיל ליבע אין די שוואַרצע אויגן, גיט ש ל ו ם, בענשט. און דער ע ו ל ם האט, קוקנדיק אויף אים, פאַרגעסן אַן דער וואַכעדיקייט, און זייערע פאַר'ח ו ש כ'דיקטע פ נ י מ'ער האָבן זיך גענומען ליי-טערן.

ר' איטשע איז מיט אַמאָל צוגעגאַנגן צו מ ר ד כ י, אַרויפגע-לייגט אויף אים אַ האַנט:

— קום, מ ר ד כ י, מיר מוזן שוין פאַרן. אַבער באַלד! דער ע ו ל ם ווערט צו גרויס. קום!

י. אַפּאָטאָשו.

אויב נישט נאָך העכער.

און דער נעמיראווער פלעגט ס ל י ח ו ת-צייט יעדן פרימאָרגן נ ע ל ם ווערן, פאַרשווינדן!

מע פלעגט אים ניט זען אין ערגעץ; ניט אין שול, ניט אין בייזע בתי מדרשים, ניט ביי אַ מנין, און אין דער היים אוודאי און אוודאי ניט. די שטוב איז געשטאַנען אָפּן. ווער עס האט געוואַלט, איז אַריין און אַרויסגעגאַנגען; גע'ג'נ'עט בנים רב'ין האט מען ניט, אַבער קיין לעבעדיק באַשעפעניש איז אין שטוב ניט געווען.

וואו קען זיין דער רבי?

וואו זאל ער זיין? מן-הסתם אין הימל! ווייניק געשעפטן האט אַ רבי פאַר ימים-נוראים צו פאַרזאָרגן? אידע-לאַך, קיין עין-הרע, דאַרפן פּרנסת, ש ל ו ם, געזונט, גוטע שידוכים, ווילן גוט און פרום זיין; און די זינד זיינען דאָך גרויס און דער שטן מיט זיינע טויזנט אויגן קוקט פון איין עק וועלט ביז דער צווייטער, און ער זעט, און פאַרקלאַגט און מס'ר'ט... און — ווער זאל העלפן, אַז ניט דער רבי?

קנין מ ג י ד ; און יעדער פון זיי איז געווען וויליק צו ברענגען א מאס מיט א באליע.

זיי האבן אנגעהויבן קאנקורירן איינער מיט'ן צווייטן, זיך גע-
קריגט, געלאזט אלץ ביליקער, ביז איינער, נאך גאר א יונגער, האט
אלעמען אפגעטאן און זיך אונטערגענומען צו ברענגען אלץ אומזיסט.
אז דאס וואסער האט זיך אנגעווארימט, האט ר' איטשע איינער
אלליין אויסגעטאן דעם קראנקן, אים אריינגעזעצט אין דער באליע און
אים גענומען ארומוואשן.

אין ב י ת - ה מ ד ר ש איז מיט אפאל געווארן שטיל. אלע
זיינען אויפגעשפרונגען פון די פלעצער, ארומגערינגלט דעם אויוון,
געקוקט ווי ר' איטשע וואשט דעם קראנקן. כ מ ע ט אלע האבן
זיך געהאלטן פאר די נעז, — אזוי שווער איז געווען די לופט, — גע-
שטאנען און זיך געוואונדערט, ווי דער פרעמדער איז אויפגערוימט,
פארעט זיך ארום דעם ח ו ל ה, אטעמט אריין דעם שלעכטן ר י ח
און טוט צומאל קנין קרים נישט מיט'ן פ נ י ס.

ר' איטשע האט זיך פאר אלעמען אין די אויגן אויסגעטאן, ווי
קיינער וואלט נישט געשטאנען ארום, אראפגענומען פון זיך דאס
העמד, די גאטקעס, זיי אנגעטאן דעם ח ו ל ה, אים געבענשט,
אויסגעשאקלט דאס גאנצע געלט פון די קעשענעס, זיי אוועקגעגעבן
דעם קראנקן און זיך גענומען אנטאן.

דער ע ו ל ס איז געשטאנען פארגאפט, זיך נישט געגלויבט;
און איינציקווייז איז יעדערער צוגעגאנגען צו מ ר ד כ י'ן:
— ס'איז דיין פאטער?

אלע האבן געקוקט אויף ר' איטשעס מאסן פ נ י ס, אויפ'ן
שווארצן בערדל, מיט די ווייסע, קרומלאכע ציינער; געזען דעם שטילן
שמייכל ארום די ליפן, געזען, ווי די גרויסע שווארצע אויגן קוקן מיט
אזוי פיל ר ח מ נ ו ת, — האט יעדערער א צימער געטאן, ווי ער
וואלט אים דערקענט, כאטש קיינער האט אים קיינמאל נישט געזען.
ר' איטשע האט זיך שוין געהאט אנגעטאן, געזוכט מיט די אויגן
מ ר ד כ י'ן, געוואלט וואס שנעלער ארום פון ב י ת - ה מ ד ר ש,
זיין אלליין. איז פונקט דעמאלט אריינגעקומען א נידעריק אידל, זיך
איינגעקוקט אין ר' איטשען, זיך גענומען דורכשטופן מיט די אייגל-
בויגנס צווישן ע ו ל ס און זיך צעשריען:

— ס'איז דאך ר' איטשע!

דער ע ו ל ס, וואס האט איצט געוואוסט וועגן ר' איטשען
פונקט אזוי פיל ווי פריער, האט מער נישט געדארפט. דער ע ו ל ס

אוינער אליין מיט'ן רבי'ן, איז אים באפאלן אן אי מ ה. די הויט
איז אים שוין אויפגעלאפן פאר שרעק. די ווארצלען פון די פאות
האבן אים געשטאכן אין די שליופן ווי די נאדלען.

א קלייניקייט: מיט'ן רבי'ן און סליחות-צינט פארטאג
אליין אין א שטוב!...

א ליטוואק איז דאך אבער אינגעשפארט, צימערט ער ווי א פיש
אין וואסער און ליגט.

ענדלאך, שטייט דער רבי, זאל לעבן, אויף...
פריער מוט ער, וואס א איד דארף טאן... דערנאך גייט ער צו צו
דעם קליידער-אלמער און נעמט ארויס א פעקל... עס באווייזן זיך פוי-
ערשע קליידער: לייוונטענע פלודערן, גרויסע שטיוול, א סיערמינגע,
א גרויס פומערן היטל מיט א ברויטן לאנגן לעדערנעם פאם, אויסגע-
שלאגן מיט מעשענע נעגעלאך.

דער רבי מוט עס אן...

פון דער קעשענע, פון סיערמינגע, שטארט ארויס אן עק פון א
גראבן שטריק...

דער רבי גייט ארויס; דער ליטוואק — נאך!
דורכגייענדיק טרעט אפ דער רבי אין קיך, בייגט זיך איין, פון
אונטער א בעט נעמט ער ארויס א האק, פארלייגט זי אונטער'ן פאם
און גייט ארויס פון שטוב.
דער ליטוואק צימערט, נאך ער טרעט ניט אפ.

א שטילער, ימים-נזיר אימדיקער פחד וויגט זיך איבער
די מונקעלע גאסן. אפמרייט זיך ארויס א געשריין פון סליחות
פון ערגעץ א מנין, אדער א קראנקער קרעכץ פון ערגעץ א פענס-
טער... דער רבי האלט זיך אלץ אין די זייטן פון די גאסן, אין שאטן
פון די הייזער... פון איין הויז צום אנדערן שווימט ער ארויס און דער
ליטוואק נאך אים...

און דער ליטוואק הערט, ווי זיין אייגן הארץ-קלאפן מישט זיך צו-
זאמען מיט'ן קול פון רבי'נס שווערע טריט, אבער גיין גייט ער,
און קומט צוזאמען מיט'ן רבי'ן אויס דער שטאט ארויס.

הינטער דער שטאט שטייט א וועלדל.
דער רבי, זאל לעבן, נעמט זיך אין וועלדל אריין. ער מאכט
א דרייסיק פערציק טריט אין שמעלט זיך אפ ביי א ביימל; און דער

אזוי האט דער עולם געטראכט.

אוינמאל איז אבער אנגעקומען א ליטוואק; לאכט ער! איר קענט דאך די ליטוואקעס; פון מוסר-ספרים האלטן זיי ווייניק, דערפאר שטאפן זיי זיך אן מיט ש"ס ופוסקים. ווייזט דער ליטוואק א בפרוש'ע גמרא, — די אויגן שטעכט ער אויס! אפילו משה-רבינו, ווייזט ער, האט בנים לעבן נישט געקאנט ארויף אויפ'ן הימל, נאר געהאלטן זיך צען טפחים אונטער'ן הימל! גיי שפאר זיך מיט א ליטוואק!

— וואו דען קומט אהין דער רבי?

— מין דאגה! — ענטפערט ער און ציט מיט די אקסל; און תוך-כדי-דבור (וואס א ליטוואק קאן!) איז ער זיך מיישב צו דערגיין די זאך.

נאך דעמזעלבן פארנאכט, באלד נאך מעריב, גנב'עט זיך דער ליטוואק צום רבי'ן אין חדר ארנין, ליגט זיך אונטער'ן רבי'נס בעט, און ליגט. ער מוז אפשווארען די נאכט און זען, וואו דער רבי קומט אהין, וואס ער טוט סליחות-ציט.

אן אנדערער וואלט אפשר אינגעדערעמלט און פארשלאפן די ציט; א ליטוואק טוט זיך אן עצה: לערנט ער זיך אויסווייניק א גאנצע מסכתא!

פארטאג הערט ער, ווי מע קלאפט צו סליחות.

דער רבי איז שוין נישט געשלאפן א ציט. ער הערט אים שוין אפשר א גאנצע שעה קרעכצען.

ווער עס האט געהערט דעם נעמיראווער קרעכצען, ווייסט, וויפיל צער פאר כל-ישראל, וויפיל יסורים עס האט געשמעקט אין זיין יעדן קרעכץ... די נשמה פלעגט אויסגיין, הערנדיק דאס קרעכ-צען! א ליטוואק האט אבער אן איינערן הארץ, הערט ער צו און ליגט זיך ווייטער! דער רבי ליגט זיך אויך. דער רבי, זאל לעבן, אויפ'ן בעט, דער ליטוואק — אונטער'ן בעט.

דערנאך הערט דער ליטוואק, ווי די בעטן אין הויז הייבן אן מקריפען... ווי די בני-בית כאפן זיך ארויס פון די בעטן; ווי מען מורמלט א אידיש-ווארט, מע גיסט וואסער אויף די נעגל, עס קלאפן אויף און צו די טירן... דערנאך איז דער עולם ארויס פון שטוב, עס ווערט ווייטער שמיל און פינסטער. דורכ'ן לאדן שניינט קוים אריין א קליין ביסל ליכט פון דער לבנה...

מודה האט ער געווען, דער ליטוואק, אז ווען ער איז געבליבן

בין ב ו ח, אז דו וועסט באצאלן. און דו, דו האסט אזא שטארקן, גרויסן גאט, און געטרױסט אים נים... און האסט אויף אים, אויף נא-
רישע זעקס גראשן פאר'ן בינטל האלץ, קיין ב י ט ח ו ן נישט!
— און ווער וועט מיר איינהייצן? — קרעכצעט די אל מ נ ת. —
איך האב דען כוח אויפצושטין? מיין זון איז אויף דער ארבעט
געבליבן.

— איך וועל דיר איינהייצן אויך. — זאגט דער רבי.

און אריינלייגנדיק דאס האלץ אין אויוון, האט דער רבי קרעכ-
צענדיק געזאגט פון ס ל י ח ו ת דעם ערשטן פז מו ן ...
און אז ער האט עס אונטערגעצונדן, און דאס האלץ האט פריי-
לאך געברענט, האט ער געזאגט, שוין א ביסל לוסטיקער, פון די
ס ל י ח ו ת דעם צווייטן פז מו ן ...
דעם דריטן פז מו ן האט ער געזאגט, ווען עס האט זיך אויס-
געברענט, און ער האט די בלעך פארמאכט...

דער ליטוואק, וואס האט דאס אלץ געזען, איז שוין געבליבן א
נעמיראווער ח ס י ד.

און שפעטער, אויב א ח ס י ד האט אמאל דערציילט, אז דער
נעמיראווער הויכט זיך אויף ס ל י ח ו ת-צייט יעדן פרימארגן און
פליט ארויף אין הימל אריין, פלעגט שוין דער ליטוואק נים לאכן, נאר
צוגעבן שמילערהייט:

— אויב נישט נאך העכער!

י. 5. פרץ.

דער טרייער חבר.

זיי זיינען געשטאנען אויף לויטערס אויף הויכע —
צוויי ארימע ארבעטער, דארע און בלוזקע,
צעריסן, צעשליסן, נאר ביינער און הויט;
געברענט האט די ארבעט אין זייערע הענט,
אלץ העכער און העכער געוואקסן די ווענט:
זיי האבן א פראכטיקן פאלאץ געבויט.

ליטוואק ווערט נב ה ל ו נ ש ת ו מ ם, זעענדיק, ווי דער רבי
נעמט ארויס פון פאס די האק און שלאגט אין ביימל אריין.

ער זעט, ווי דער רבי האקט און האקט, ער הערט, ווי דאס
ביימל קרעכצט און קנאקט. און דאס ביימל פאלט, און דער רבי
שפאלט עס אויף ליפעס... די ליפעס — אויף דינע שניטלאך; און ער
מאכט זיך א בינמל האלץ, נעמט עס ארום מיט'ן שטריק פון קעשענע,
ער ווארפט דאס בינמל האלץ איבער די פלייצעס, שטעקט צוריק אריין
די האק אינ'ם פאס, לאזט זיך ארויס פון וואלד, און גייט צוריק אין
שטאט אריין.

אין א הינטערגעסל שטעלט ער זיך אפ ביי אן ארעם, האלב אייני-
געבראכן הייזל און קלאפט אן אין פענסטערל.

— ווער איז? — פרעגט מען דערשראקן פון שטוב ארויס. דער
ליטוואק דערקענט, אז עס איז א קול פון א אידענע, פון א קראנקער
אידענע.

— יא (איך)! — ענטפער דער רבי אויף פויעריש לשון.
— קטא יא (ווער איך)? — פרעגט מען ווייטער פון שטוב.
און דער רבי ענטפערט ווייטער אויף מאלארוסיש ל ש ו ן :
וואסיל.

— וואס פאר א וואסיל און וואס ווילסטו, וואסיל?
— האלץ — זאגט דער פארשטאנדענער וואסיל — האב איך צו
פארקויפן! זייער ביליק... ב ח צ י - ח י נ ם האלץ!
און גיט ווארטנדיק אויף א ת ש ו ב ה, נעמט ער זיך אין
שטוב אריין.

דער ליטוואק גב'עט זיך אויך אריין, און ביים גרויען ליכט פון
פרימארגן זעט ער אן ארעמע שטוב, צעבראכן, ארעם כ ל י - ב י ת...
אין בעט ליגט א קראנקע אידענע, פארוויקלט מיט שמאטעס, און זי
זאגט מיט א ביטער קול:

— קויפן? מיט וואס זאל איך קויפן? וואו האב איך, ארעמע
אל מ נ ה, געלט?

— איך וויל דיר בארגן! — ענטפערט דער פארשטעלטער. — אין
גאנצן זעקס גראשן!

— פון וואנען וועל איך דיר באצאלן? — קרעכצעט די ארעמע
אידענע.

— נאריש מענש, — מוסר'ט זי דער רבי, — זע, דו ביסט אן
ארעמע קראנקע אידענע, און איך געטרוי דיר דאס ביסל האלץ; איך

ד ר י ש י נ ע מ ע ש י ם .

1.—דאס זעקעלע ערה.

פון א הויך פענסטער שלאגט א פלאם... ג ז ל נ י ם זינען א אידן באפאלן. ג ז ל נ י ם מיט מאסקעס אויף די פני מ'ער. איינער האלט א ברענענדיקן שטורקאץ אין דער האנט און לייכט; א צווייטער שטויט ביים אידנס ברוסט מיט א בליצנדיק מעסער און חזר'ט אים אלץ אינאוינעם איבער: „ריסטו זיך, איד, איז דיין סוף! גיט דיר די שפיץ פון מעסער פון יענער זיט רוקן ארויס“!... און די רעשט עפנט קאסטן און שרענק און רויבט.

און דער איד שטויט ביים מעסער און קוקט געלאסן צו... קיין ברעם איבער זינע קלארע אויגן, קיין האר פון דער ווייסער בארד ביז צו די לענדן — רירט זיך נישט... נישט זיין זאך... „גאט האט גע- געבן, גאט האט גענומען, — טראכט ער, — געלויבט איז זיין היליקער נאמען!“ „מיט דעם ווערט מען נישט געבארן און דאס גיט מען נישט מיט אין קבר אריין.“ — שעפטשען זינע בלאסע ליפן. און ער קוקט גאנץ רואיק צו, ווי מען עפנט די לעצטע שופלאד פון דער לעצטער קאמאדע און ווי מען שלעפט ארויס זעקלאך מיט גאלד און זילבער, זעקלאך מיט צירונג און אלערליי טייערע כלים, — און ער שווייגט...

און אפשר איז ער זיין גאר מפקיר!
גאר פלוצלונג, אז די ג ז ל נ י ם טרעפן צום לעצטן באהעל- מעניש און ציען ארויס א קליין זעקעלע, דאס לעצטע, דאס בא- האלטנסטע, — פארגעסט ער זיך, ציטערט ער אויף, צעפלאמען זיך אים די אויגן, ציט ער אויס צום ווערן די רעכטע האנט, וויל ער א געשריין מאן:
„ריר נישט!“

גאר אויפ'ן ארט פון א געשריין שפריצט ארויס א רויטער שטראל פון רויכענדיק בלוט. — דאס מעסער האט זינס געטאן... עס איז דאס בלוט פון הארץ און שפריצט אויפ'ן זעקל ארויף!
ער פאלט און געשווינט רייסן די ג ז ל נ י ם אויף דאס זעקל- דא וועט זיין דאס בעסטע, דאס טייערסטע!

זי האבן אבער א ביטערן טענה געהאט; אומזיסט בלוט פארגאסן: נישט קיין זילבער, נישט קיין גאלד און נישט קיין צירונג

איז פלוצלונג א שרעקלאכער ווינט אנגעקומען
און האט זיך צעווארפן די לויטערס גענומען;
ער רייסט זיך און ברומט, ווי א הונט אויפ'ן קוויט,
און טרייסלט די ברעטער, פארניכטן זיי גרויט,
די מויערער דראט ער, דער אכזר, מיט מוים.

און פלוצלונג — א גוואלדיקער ריס און א ברום,
דער שטורעם מיט צארן די לויטערס ווארפט אום;
איין לייסט נאר א גאנצע געבליבן צום גליק.
א, גאט, האב רחמנות, א רעטונג זיי שיק!

עס כאפן די בידנע זיך אן פאר דער לייסט;
דער ווינט ווערט אלץ שטארקער און שטורעמט און רייסט;
עס ציטערט די לייסט שוין, זיי האלטן זיך קוים,
און אונטן — עס ווארט זיי א שרעקלאכער תהום.

און ס'זאגט פון זיי איינער: „די רעטונג איז ווייט,
מיר וועלן צעברעכן די לייסט פאר דער צייט;
ווען זי וואלט כאטש איינעם נאך רעטן געקענט!
אט בייגט זי זיך ווידער — ניט לאז אפ די הענט!“

און קרעכצענדיק שמיל, רעדט דער צווייטער ארויס:
„עס ווארט מיך די פרוי און די קינדער אין הויז...“
— „און מיך ערווארט קיינער!“ — דעם צווייטן עס האט
דער ערשטער געענטפערט. — „נו, ס'העלט דיר איצט גאט!
דער גורל איז קלאר דא... אזוי איז באשערט...“
און גלייך זיך געווארפן אראפ אויף דער ערד.

ער האט אן א שטיין זיך צעבראכן דעם שארבן...
אזוי קאנען הייליקע גייסטער נאר שטארבן.
כאטש קיינער געדענקט שוין זיין נאמען ניט היינט,
נאר דאס איז געוועזן אן אמת'ער פריינד!

י. לוקאווסקי, פון רוסיש.

דער אידישער מאַכטער, פון פאַרשטאַלמענעם רב'ס מאַכטער, זיך
נישט צוגערירט און נישט באַפלעקט אונזערע אַ רויניקייט?

„וואָס האָט ער געוואָלט, דער טייל אין דער שויןער געשטאַלט?
וואָרעם לויקענען קאָן איך ניט — שוין איז זי, שוין, ווי נאָר אַ טייל
קאָן זיך מאַכן. — זעט די חו צ פ ה-שטראַלנדיקע אויגן פון אונזער
די צו ע ה'דיק אַראָפּגעלאָזטע זינדענע ברעמען... זעט דאָס אַל-
באַסטער פנימ, וואָס איז אין דער לאַנגער ת פ י ס ה נאָר
בלאָסער, אַבער נישט טונקעלער געוואָרן! זעט אירע פינגער, אירע
שמאַלע, לאַנגע פינגער פון די הענט; די זון לויכט דורך זיי אַדורך!...
„און וואָס האָט ער געוואָלט, דער טייל? אַפרייטן אַ נישמ
פון דב קו ת אין דער פראַצעסיע... און עס איז אים געראַטן“:

„ — זעט דאָס שויןע מיידל! — האָט אויסגערופן אונזערער אַ
רימער פון אונזער פון אונזערע שענסטע מ ש פ ה ו ת...“

„און דאָס איז שוין געווען איבער דער מאַס: האַלעכאַרדניקעס
האַבן זי באַמערקט און געכאַפט. — ער האָט זיך אַפילו ניט גע-
ווערט, דער טייל, — וואָרעם ווי אזוי? רויין זינען זיי דאַמאַלט גע-
ווען, אַפּגערויניקט פון אַלע זינד, האָט ער אויף זיי קיין שליטה
ניט געהאַט.“

„און דאָס איז דעם טייל, אין געשטאַלט פון דעם אידישן
מיידל, פ ס ק: „צובינדן זאָל מען זי ביי די האַר, ביי די לאַנגע
טיילאָנישע צעפּ, צום וויידל פון אַט דעם ווילדן פערד...“

„זאָל עס לויפן און שלעפּן זי ווי „אַ ה ו ר ג“ איבער די גאַסן,
וואָס אירע פיס האָבן געטראָטן געגן אונזער היליקן געזעץ...
„זאָל איר בלוט באַשפּריצן און אַפּוואַשן די שטיינער, וואָס זי
האָט פאַראַומרויניקט מיט אירע פיס!“...“

אַ ווילד פרייד-געשריי האָט זיך אויסגעריסן פון אַלע טיילער
אַרום; און אז די פאליע פון די ווילדע געשרווען איז אַריבער, פרעגט
מען די פאַר'מ ש פ ט'ע צום טויט, אויב זי האָט זיך ניט עפּעס וואָס
צום לעצטן מאַל צו ווינשן.

— איך האָב; — ענטפערט זי געלאָסן; — עטלאַכע שפילקעס
בעט איך!

— זי איז דול פאַר שרעק! — מיינען די הערן פון מאַנטראַט.
— ניין! — ענטפערט זי רואיק און קאַלט. — דאָס איז מיין
לעצטער ווילן און פאַרלאַנג.

מען האָט עס איר צוליב געטאָן...
— און אַצינד, — קאָמאַדירט דער פּרעזידענט, — בינדט צו!

איז אין זעקל געווען; גארנישט פון דעם, וואס איז טייער און האט א ווערט אויף דער דאזיקער וועלט! עס איז געווען אביסל ערד, ארץ ישראל, ערד אין קבר ארצין, און דאס האט דער איד געוואלט ראטעווען פון פרעמדע הענט און אויגן און מיט זיין בלוט באשפריצט...

2. — די שפיל קעם.

עס הערן זיך קולות פון מראש פייטן און הערנער... א דייטשע שטאט (פארשטייט זיך, א פארציטישע); אלערליי אויסגעבויענע דעכער רינגלען ארום דעם פלאץ פאר'ן מאגיס-מראט. און פול מיט פארשידנפארביק-געקליידטע מענשן איז דער פלאץ; פול קעפ אין די פענסטער; מענשן ליגן אויף די דעכער ארום, טייל זיצן ריטנדיק אויף די באלקן, וואס שטארן ארויס ביי די ווענט אונטער די דעכער, פול געפראפט זינען די באלקאנען... פאר'ן מאגיסמראט שטייט א טיש, געדעקט מיט א גרין טוך מיט גאלדענע פראנז און מראלעך. ביים טיש זיצן די הערן פון מאגיס-מראט, אין סאמעטענע קליידער אויף גאלדענע האקלען, אין טויבל-נע הימלען מיט ווייסע געדערן אויף בריליאנטענע קנעפ; אויבן-אן זיצט דער פרעזידענט אליין. א פרעסיקער אדלער ווייט אים איבער'ן קאפ...

אן א זייט שטייט געבונדן א אידיש מייזל. נישט ווייט האלטן צען קנעכט א ווילד פערד, און דער פרעזידענט הייבט זיך אויף און לויפעט פאר'ן אידישן מייזל א פסק פון א פאפיר. און ער ווענדט זיך מיט'ן פניו צום מארק:

„אט די אידין דא, די אידישע מאכטער, האט א שווערע זינד בא-גאנגען; א שווערע זינד, וואס גאט אליין, ווי גרויס זיין בארמהאר-ציקניט זאל נישט זיין, וואלט איר נישט געקאנט מוחל זיין... „זי האט זיך ארויסגע'גנב'עט פון געטא און איז ארומגעגאנגען, אין אונזער הייליקן לעצטן יום-טוב, אויף אונזערע ריינע גאסן...

„און זי האט באפלקט מיט אירע אומפארשעממע אויגן אונזער הייליקע פראצעסיע; אונזערע הייליקע בילדער, וואס מיר האבן מיט לויב-געזאגט און קעסל-פויקן איבער די גאסן געטראגן... „מיט אירע פארשאלטענע אויערן האט זי אינגעזאפט דאס גע-זאגט פון אונזערע ווייס-געקליידטע, אומשולדיקע קינדער און דאס קלאפן פון די הייליקע פויקן... און ווער ווייס, צי האט דער טיטל, דער אומריינער טיטל, וואס האט אויף זיך גענומען די געשטאלט פון

און די זעלנער שמויכלען און טראכטן : נאך וואס האט מען אונז
אזוי פיל גענומען און אויסגעשטעלט ? ער וועט נישט אויסהאלטן
די העלפט !

נאך אט שטופט מען אים צווישן די ש ו ר ו ת ארען, אט
גייט ער... און ער גייט גלייך און ער שטרויכלט נישט און פאלט
נישט... ער לייזט שמיץ און האלט זיי אויס...
א גרימצארן כאפט אן דאמאלט די סאלדאטן ! ער גייט נאך, ער
גייט !

און די רימער פייפן אין דער לופט ווי די ר ו ח ו ת און כאפן
ארום דעם לייב ווי די שלאנגען. און דאס בלוט פון מאגערן גוף
שפריצט און שפריצט, און הערט נישט אויף צו שפריצן !
הו—הא ! הו—הא !

אין מיטן טרעפט א סאלדאט צו הויך און ווארפט דעם פאר-
מ ש פ ט'ן אראפ די יארמולקע פון קאפ. נאך עטלעכע טריט בא-
מערקט ער עס, דער פאר'מ ש פ ט'ער... ער גיט זיך א ריר, גלייך ער
האט א י ש ו ב, און איז זיך מ י י ש ב, און דרויט זיך אום : ער
וועט נישט גיין ב ג י ל ר י - ה ר א ש ! און ער גייט צוריק ביז
צום ארט, וואו די יארמולקע ליגט. ער בייגט זיך איין און הייבט זי
אויף, און דרויט זיך צוריק אויס און גייט ווייטער, רואיק, רויט פאר-
בלויקט, נאך מיט דער יארמולקע אויפ'ן קאפ. אזוי גייט ער, ביז
ער פאלט...

ב לוט און פייער.

א.

צוויי לעשניקעס האבן אריינגעפירט אין הויף ארען א פויער מיט
געבונדענע אויף א הינטער הענט. פון די שנייערן, פערד-שטאלן האבן
זיך באוויזן פארעכקעס אין שעפסענע פעלצן און נייגעריקע ארומגע-
רינגלט דעם ארעסטאנט :

— וואס איז דער מער, סטאך ?

— ווער האט דאך אזוי צעשלאגן ?

— זע נאך ווי געשוואלן ?

— מע זעט דאך ביי אים קיין אויג נישט ארויס !

דער געבונדענער האט געוואלט א שמויכל טאן, האט דאס אונז-

עם גייען צו האלעבארדניקעס און בינדן צו מיט ציטערדיקע הענט
דעם ר' כ'ס טאכטערס שווארצע לאנגע צעפ צום וויידל פון ווילדן
פערד, וואס מען קאן שוין קוים דערהאלטן...

— מאכט א ווארע! — קאמאנדירט ווייטער דער פרעזידענט צום
ע ו ל ס אויפ'ן פלאץ. און עס ווערט א גערודער. דער ע ו ל ס
שמעלט זיך און דרינגט זיך צו צו די ווענט פון די הייזער, און אלע
הייבן אויף די הענט, ווער מיט א בייטש, ווער מיט א שפיץ-רוט, ווער
מיט א טוך אין דער האנט, און אלע זיינען גרויס צו יאגן דאס ווילדע
פערד. יעדערנס אטעם איז געשטיקט, אלע פ נ י מ'ער פלאמען,
אלע אויגן בליצן, און אין גערודער באמערקט ניט קיינער, ווי די
פאר'מ שפ'ט'ע בייגט זיך שטיל אראפ און שפילעט זיך צו די וויס
פונ'ם קלייד צו די פיס און שמעקט טיף, טיף אריין די שפילקעס זיך
אין לייב — עס זאל איר לייב ניט אנטפלעקט ווערן, ווען דאס פערד
וועט זי שלעפן אין די גאסן...

— לאזט דאס פערד! — קאמאנדירט דערווייל ווייטער דער
פרעזידענט. און די קנעכט זיינען דערפון אפגעשפרונגען, און מיט
אמאל האט עס זיך אויסגעריסן. און אויסגעריסן האט זיך אויך א
געשרוי פון אלע מילער. און עס ווייזט און פייפן אין דער לופט
אלע בייטשן, שפיץ-רוטן און טיכער. און ווילד דערשראקן יאגט דאס
פערד איבער'ן מארק, איבער גאסן און הינטער-גאסן ארויס, ארויס
פון שטאט...

3. — די יארמולקע.

א פלאץ פאר א ת פ י ס ה. אויף די אייזערנע גראמעס אין די
קליינע פענסטערלאך ציען זיך שפילנדיק די שטראלן פון דער זון...
זיי גליטשן זיך אויך אויף די שטיקן פון צוזאמענגעשמעלט געווער ביי
דער וואנט. די סאלדאטן האבן אין האנט אריין — ריטער באקומען...
אין צוויי לאנגע ש ו ר ו ת, מיט א שמאלן דורכגאנג אין דער-
מיט, האט מען זיי אויסגעשמעלט: „דורך א סטראי“ וועט מען
טרייבן...

וועמען?

עפעס א אידל מיט א צעריסן העמד אויפ'ן מאגערן לייב, מיט
א יארמולקע אויפ'ן האלכגעגאלטן קאפ. אט פירט מען אים צו.
פאר וואס קומט עס אים? ווער ווייס? א פארציטישע זאך!
א פ ש ר פאר א ג נ ב ה, א פ ש ר פאר א ג ז ל ה צי א
ר צ י ח ה, און א פ ש ר א ב ל ב ו ל... עס איז דאך געווען
פארציטן...

דער לעשניק האָט נישט גענומפערט און זיך אַ רוק געטאָן אויף צוריק.

אַנטעק האָט אים אונטערגעטראָגן ס'בלייטשט צו דער נאָז :
 — אזאָ הונטצוואָט! בינד גלייך אויף סטאָכן, הערסט?
 — ווער ביסטו דאָס? — האָט דער לעשניק אַ בלייכער פאַר-
 וואָרפן דעם פֿניס אויף צוריק און עטוואָס אונטערגעהויבן זיין
 סענקעוואָטן שטעקן, ווי ער וואָלט זיך געוואָלט פאַרמיידן.
 — ווער איך בין? אָט ווער איך בין! — האָט אַנטעק אים אויס-
 געהאַקט אַ פאַטש.

דאָס איז גענוג געווען, די פאַרזאָבן זאָלן זיך אַ וואָרף טאָן
 אויף די לעשניקעס. מע האָט געשלאָגן, מיט וואָס ס'איז נאָר גע-
 קומען אין דער האַנט אַרײַן — מיט קלאַניצעס, די שלעס, פערדישע
 פאַדקעוועס, מיט די אַפצאָסן פון די שטיוול. פון די קלױט האָבן
 זיך היינט גענומען רײסן אויף די קױטן מיט אַ בילערן, שיקסעס האָבן
 געקױטשעט, און אין דעם טומל, וואָס האָט זיך געהויבן איבער די
 געביידעס פון הויף, זיך געקױטשט איבער די שטילע, פאַרשנייטע
 פעלדער, האָט זיך געהערט אַ פאַרצווייפלט געשרײַ:
 — אַלאַ באָגא, ראַטעוועט, אַלאַ באָגא! — — —

ב.

דער שררה איז אָנגערײסן פון וואָלד מיט אַ סוויטע. מיט
 אָנגעשטעלטע ביקסן האָבן זיי אַרומגערינגלט דעם הױז און
 אָפגעשטעלט דאָס געשלעג. ס'איז געוואָרן אומאָנגענעם שטיל. די
 לעשניקעס, פאַרבלומיקטע, אָן כױט, האָבן אָנגעוויזן אויף
 אַנטעקן.

— איך וועל אים אָלערנען, דעם בונטאַוויק, דעם כאָס! — איז
 דער שררה נישט אײַנגעזעסן אויפ'ן פערד, וואָס האָט זיך גע-
 האַלטן אין אײַן דרייען. — פינג און צוואַנציק שטיין גלייך אויפ'ן
 פלאַץ!

ער האָט אַ טרייב געטאָן ס'פערד, פאַרבייגעלאָפן אַנטעקן און
 אים אָפגעמאַסן מיט'ן ראַפניק איבער'ן פֿניס. אַ צעשפאַלטענע
 פאַס באַק איז גלייך אָנגעלאָפן ווי אַ שטיק קישקע. אַנטעק האָט
 זיך אַ כאַפ געטאָן פאַר דער באַק, גענומען לויפן אַרום און אַרום און
 זיך אויסמערליש צעשריען, אז בײַ אַלעמען זײנען דורך דרעשטשעס.
 די פאַרזאָבן געוואָלט אָפציען, נישט זען די שאַנד פון אַ
 ברודער; האָט מען זיי פאַרשטעלט דעם וועג — געהױסן קוקן, ווי
 מע באַגײט זיך מיט אַ בונטאַוויק.

טערגעשלאגענע אויג צעקרימט דעם שמויכל און איבער'ן פנים האָט זיך צעלייגט אַ מינע, ווי ער וואָלט זיך געהאלטן ביים פאנאנדער-וויינען. ער האָט שמיל געפרעגט:

— וואו איז אַנטעק?

— אַנטעק פיאסעצקעס?

— יא.

— אַט קומט ער!

אַנטעק, אַ ברויטבויניקער שוויגען, אין אַ הויטן שפענצער, איז אַרויס פון שטאַל אָן אַ הויטל. ער האָט געקנאַלט מיט אַ קורץ בייטשלי. דערוועגן סטאַכן אַ געבונדענעם, איז ער אונטערגעלאָפן:

— און וואו איז מײַן „אַלטער“?

— זײַ האָבן אונז צעשלאָגן!

— פאַרוואָס?

— ג נ ב'עט נישט, וועט מען אײַך נישט שלאָגן! — האָט זיך אַ

לעשניק אָנגערופן.

— זאָגסט ליגן! — האָט דער געבונדענער מיט ב י ט ו ל גע-

קומט אויפ'ן לעשניק, אומבאַהאַלפן אַ שלעפּ געטאָן די צוגעבונדענע האַנט, ווי ער וואָלט זיך געוואָלט אַ קלאַפּ טאָן אין האַרץ אַרײַן. —

מיר האָבן נישט גע'ג נ ב'עט! מיר האָבן גענומען האַלץ פון אונזער וואַלד, פון פויערשן — — —

— אַ קוויטל האָסטו געהאַט? — האָט דער לעשניק וואוילעריש

אַ פרעג געטאָן.

— פאַרמאָך בעסער די געמבע, פאַרמאָך! — האָט אַנטעק, אַ גע-

שרײַ געטאָן אויפ'ן לעשניק און ווידער געפרעגט סטאַכן. — און וואו מײַן „אַלטער“ איז, ווײַססטו גאַרנישט?

— פרעג זײַ, די „פסו-בראַטעס“, — האָט דער פויער געוויזן

אויף די לעשניקעס, — זײַ האָבן אים געשלאָגן — — —

די לעשניקעס האָבן זיך פאַרלוירן, נישט געקאָנט פאַרטראָגן די בליקן פון די פאַראַבקעס, זיך גענומען רוקן אויף צוריק, געוואָרפן מיט די אויגן אין און הער, ווי זײַ וואָלטן געוואָלט אויסמײַדן אַ געפאַר און אײַנער פון זײַ האָט זיך אָנגערופן:

— אַבי איר טשעפעט זיך! מיר זײַנען נישט שולדיק! איר אויף

אונזער פלאַץ וואָלט אויך נישט בעסער געווען! צו וואָס האַלט מען אַ לעשניק אין וואַלד? ער זאָל לאָזן צעשלעפּן ס'האַלץ? דערצו איז

דער פאן אליין געשטאַנען — — — געהויסן שלאָגן — — —

— האָסטו געשלאָגן? — איז אַנטעק אונטערגעגאַנגען.

אלץ האט געווינקט, געקומען אזוי אומדערווארטעט, אז דער שמיץ-
סער האט זיך אפגעשטעלט, געקוקט אויפ'ן שררה, אויף
מ ר ד כ י'ן; האבן זיך אלע אנגעהויבן איבערצוקוקן און די שטיל-
קייט האט געשניטן די אויערן.

צי דערפאר, וואס מע האט אויפגעהערט שמיסן, צי דערפאר
וואס א פרעמדער האט געהאט די העזע אים זיך אנטקעגנצו-
שמעלן, ווי ס'זאל נישט זיין, האט דער פארדראס ביים שררה
געהאלטן אין איין וואקסן. אן אנגעכמורעטער האט ער זיך ארויס-
גערקט מיט'ן פערד און געפרעגט מ ר ד כ י'ן:

— ווער זינט איר דאס?

— א דורכגייער. — האט מ ר ד כ י געענטפערט.

— טא גייט ווייטער, אז ס'איז אייך גוט. — האט דער שררה

זיך געבייזערט. — מישט אייך נישט אין פרעמדע אינטערעסן!

— לאז דער, וויעלמאזשני פאן" אזוי גוט זיין, — האט א פא-

ראכעק אנגעהויבן שטאמלען, זיך פארנייגט מיט'ן היטל אין דער

האנט און געוויזן אויף אנטעקן, — די איבעריקע שמיץ גיב מיר!

— וואס טוט זיך דא, צו הונדערט טויזנט טייוואלים? — איז

דער שררה פאן כ ע ס נישט איינגעזעסן אויפ'ן פערד און א

געשרוי געטאן צום שמיסער. — קאלעק, שמיס ווייטער! דאס

כאמסמווא וועט מיר נישט דיקטירן, וואס איך האב צו טאן!

— קאלעק איז א קאמפאליק, ער וועט נישט שמיסן זינעם א ברודר-

דער. — האט מ ר ד כ י זיך אנגערופן.

— ווער איז ער, דער פרעמדער? — האט איינער פון דער סוויטע

אריינגעווארפן.

— וואס וויל ער?

— ס'איז א „קשאנדו“?

— ווייס איך!?

— ס'איז דאך א איד?

— וואס דו פלאפלסט!

— פרעג אים!

— פרעג אים דו!

— ס'איז א איד! ס'איז א איד!

— א איד? — האט דער שררה אן איבערראשמער איבער-

געפרעגט.

— יא. — האט מ ר ד כ י געענטפערט.

— טא גיב דעם איד די איבעריקע שמיץ! — האט דער שררה

דער עקאנאם האט אנטעקן געבונדן הענט און פיס, ווי מע בינדט
 א ב ה מ ה פאר דער שח י ט ה, און אז מע האט געבראכט די
 ריטער, האט עמיצער א צי געטאן כיים שמריק און אנטעק האט א
 פאל געטאן אין שניי אריין, ווי אן אונטערגעזעגטער בוים. מע האט
 אים אוועקגעלייגט מיט'ן פניס אראפ. צוויי פויערים האבן זיך
 אוועקגעזעצט אויף אים. איינער אויף די פיס, דער צווייטער אויף די
 פלויצעס. דער עקאנאם האט באטראכט די ריטער, זיי גוט איינגע-
 ריבן אין שניי, עטלעכע מאל מיט זיי דורכגעשניטן די לופט מיט א
 פיף און א צופרידענער איבערגעגעבן דעם שמיסער. די פארעבקעס
 האבן געהאלטן די אויגן צו דער ערד, נישט געקוקט אויפ'ן פלאץ, וואו
 אנטעק איז געלעגן, און אומבאהאלפענע געפילט, ווי דער הויף ווערט
 פאר זיי אלץ ענגער, און ענגער. עס האט זיך דערהערט דעם עקא-
 נאם שטימע:

— פארטיק?

— פארטיק. — האט געענטפערט דער שמיסער.

דער עקאנאם האט איינמאניק געציילט:

— איינס — — — צוויי — — — דריי — — —

די רומ האט געפינט איבער די איינגעצויגענע הויזן, זיי דורכ-
 געהאקט, געשניטן מיט'ן פלויש. טראפנס כלום האבן געטריפט אין
 ווייסן שניי אריין, געטריפט און פארגליווערט געווארן. אנטעק
 האט געשריען נישט מיט קיין מענשישן קול, אנטשוויגן געווארן,
 ווידער אנגעהויבן, און צווישן שוויגן און שרייען איז דאס איינמא-
 ניקע ציילן פון עקאנאם מעמפ געפאלן אויף די פארטויבטע אויערן:

— אכט — — — ניין — — — צען — — —

ג.

מרדכי איז אונטערגעקומען, געזען, ווי מע שמיסט א דער-
 וואקסענעם מענשן, איז ער א פארציטערטער געווארן. ער האט גע-
 הערט, אז פריצים שמיסן פויערים, שמיסן אידן, עס אויפגענומען
 ווי א ב ב א - מ ע ש ה. וואס אלע דערציילן און וואס קלינער האט
 עס נישט בייגעוואוינט. איצט האט ער זיך אנגעשמויסן דערמיט
 אויג אויף אויג.

ער האט זיך דורכגעשטופט און איז גלייך צוגעגאנגען צום שמי-
 סער:

— מענש דו, ווי שעמסטו זיך ניט אויפצוהויבן אויף דינעם א

ברודער א האנט?

מרדכי ים דרייסקניט, דאס האלטן זיך, זיין הארציקייט —

— אין פעפלאווקע, דערציילט מען, האָבן די כלאָפּצעס אונטער-געצונדן דעם הויף.

— מיר דארפן אויך אזוי מאַן!

— איר זינדיקט. — האָט זיך אַן אלטער פּורמאַן אָנגערופן.

— אין קאַרשין האָבן זײַ דער 'הרג' עט דעם שררה!

— מע דארף זײַ אלע אויס 'הרג' ענען!

— אונזערער איז אויך נישט זיכער מיט'ן לעבן!

— איר זינדיקט, קינדער, איר זינדיקט. — האָט דער פּורמאַן זיך

אָפּגע'צ'ל'מ'ט. — דער נישט-גוטער רעדט פון אייך אַרויס!

— ווי זינדיקן מיר, זיידע, — האָט אַנטעק זיך אויפגעזעצט, —

אז מיר האָבן בײַ די פּאַנעס אַ גאַנץ יאָר „פּאַסט“? אונזער שררה

איז אַ שוואַכער מענש, ערלויבט אים דער „קשאַנדז“ צו עסן אין

„פּאַסט“ געבראַטענע קאַטשקעס און אפילו שמיסן פויערים. —

— הערט, זיידע, מײַן גאַמען איז נישט אַנטעק, צי מיר וועלן זיך

נישט אָפּרעכענען מיט אים! ווען נישט איר, אלטע ב ה מ ו ת,

וואַלטן מיר שוין לאַנג צוגענומען בײַ די פּאַנעס די ערד, אונזער

ערד — — — דער „קשאַנדז“ הײַסט נישט, האָ? מיר וועלן זען. — —

מ ר ד כ י איז געלעגן אין פיכער. ער האָט זיך צוגעהערט צו

די רײַד פון די פאַראַבקעס, נישט געוואוסט, אז די באַציאונגען צווישן

דאַרף און הויף זאָלן זײַן אזוי פאַרשאַרפט, און געקריצט מיט די צײַן

פון באַלײַדיקונג. אַ טיפּע מ ר ה - ש ח ו ר ה האָט זיך געלויגט

איבער אים, זיך אײַנגעביסן, געעקבערט ווי אַ שרויף; האָבן פינס-

טערע מ ח ש ב ו ת זיך גענומען וועקן, אים באַפאַלן מיט נעגל און

צײַן, געשריען — נ ק מ ה, נ ק מ ה פאַר די שמיץ! אַז אַ שיעור

פלענער האָבן אויפגעטוקט און זיך געלאָשן אין זײַן הײַסן מוח.

ער האָט זיך געהאַלטן מיט בײַדע הענט פאַר די שלײַפּן, וואָס האָבן

זיך געהויבן ווי בלאַזעק און געווען זיכער, אז נאָר אזוי נאָך וועט

ער צונויפנעמען די געדאַנקען.

מיט'ן אָנקומען פון דער נאַכט איז דער פיכער בײַ מ ר ד כ י

געשטיגן. די שטילע רײַד פון די פאַראַבקעס האָבן מאַדנע געקלונ-

גען אין זײַנע אויערן און ער האָט געזען, ווי די פערד-שטאַל ווערט

פול מיט מענשן. ער האָט זיך אַרויפגערוקט אויפ'ן זאַק מיט הײַ, זיך

אַ הײַב געמאַן, געבליבן שטײַן אויף די קניען. די פאַראַבקעס האָבן

אים אײַנציקווייז אַרומגערינגלט. ער האָט אָנגעהויבן רײַדן צו זײַ.

און וואָס לענגער ער האָט גערעדט, איז זײַער אומרואיקײַט אַלץ מער

געוואָקסן, זיך אַרויסגעריסן מיט אַ ק ל ל ה, מיט אַ געבײַלטער

א געשרי! געטאן צום שמייסער און אויסגעשפיגן. — אזא נישט גלוי-
ביקער!

אוידער מרדכי האט צייט געהאט זיך אומצוקוקן, איז ער
שוין געלעגן אויפ'ן שניי, געפילט ווי אן אַנגעגליטער קליין שניידט
זיך אלץ טיפער אין לייב אַרײַן, שפּאַלט, דאַכט זיך, די פּלױצעס אין
צווייטן, צעקרישלט אַ בײַן נאָך אַ בײַן... די יסורים ווערן
אלץ גרעסער, פאלן איבער אים, ווי שפיציקע שמוינער און פון אונ-
טער די קלעפּ הערט זיך דעם עקאנאָמס איינמאַניק צײַלן:

— צוואנציק — — — איין-און-צוואנציק — — — צוויי-און-
צוואנציק — — —

ד.

מרדכי איז געלעגן אן כוחות, נישט געזען, וואָס ס'טוט
זיך אַרום אים, בלויז געפילט, ווי מע רייכט אים די שלייפּן מיט
שניי. ער האט געעפנט די אויגן, געקוקט איבער אַ רגע אויף די
פאַראַבקעס, וואָס זײַנען געשטאַנען איבער אים, זיך געכאַפט, וואָס
מיט אים האט פאַסירט, און מיט די לעצטע כוחות זיך אַ שמעל
אויף געטאָן. ער האט נישט געקאָנט גיין, געזען רעדער פאַר די
אויגן און זיך אַנגעהויבן וואַקלען. די פאַראַבקעס האָבן אים אונטער-
געכאַפט, אַרײַנגעפירט אין שטאַל, וואו אַנטעק איז געלעגן, אַפּגער-
וואָשן מיט לעבלאַך וואַסער זײַנע וואונדן און נישט דרייסטע אים
געפרעגט, צי ער וועט עפעס עסן.

— אַ טרונק וואַסער. — האט מרדכי זיך געבעטן.
ער האט אויסגעטרונקען אַ פולע שעפּ. ס'וואַסער האט געקילט
זײַן צעפלאַמטן קערפער, אים אַ ביסל אַפּגעפרישט. מיט מאַטערניש
האט ער זיך אויסגעצויגן אויפ'ן בויד און אויפּמערקזאם זיך אַינגע-
הערט, ווי די פאַראַבקעס, וואָס האָבן זיך צעזעצט אַרום אַנטעקן,
האָבן געשמועסט:

— אז וואָס ס'קומט אויף אונז, איז אלץ ווייניק! — האט זיך
איינער אַנגערופן.

— איך וועל אים ווייזן, דעם „פסו-בראַט“, ווי צו שמייסן! —
האט אַנטעק אַרײַנגעוואָרפן מיט אַ קרעכץ.

— מיר האלטן אין איין ווייזן און זיי שלאָגן דערוויי! —

— אזא פויער און אַ ביהמה איז אלץ איינס! —

— גערעכט! וויטעק איז גערעכט! ווען מיר וואַלטן געווען
מענשן, וואַלטן מיר דאָ נישט געזעסן!

וואוהין זי וואלט נאָר געוואלט, פונקט דעמאלט האָט זיך דערהערט
א שטימע:

- קומט אין הויף אַריין!
- קומט, ברידער!
- מיר וועלן די פאָנעם אָפגעבן אוינזערע „כאַלופּעס“!
- און מיר וועלן וואוינען אין שלאָס!
- גערעכט! גערעכט!
- נעמט דעם טויטן!
- נעמט די טרונע!
- קומט!
- לאָזט די טרונע אויף אַ פריער!
- ווער איז דער פרעמדער?
- כ'ווייס נישט!
- דאָס הייסט גערעדט!
- ווי פון אַ ביכל אַרויס!
- רעדט בעסער ווי דער קשאַנדז!
- דערמאָן נישט זיין נאָמען!
- ווער האָט אים דער 'ה'ר' ג'עט!
- פיאַסעצקין?
- יא.
- כ'ווייס נישט.
- מע זאָגט דער פאָן.
- מיר וועלן זיך אָפרעכענען מיט אים!
- דו וואָלסט געקאָנט אויפהייבן אַ האַנט אויפ'ן פאָן?
- איך נישט!
- איך נישט!
- ס'גייט אויף ביינאָכט אַ פראָסט!
- וואָס אַרט עס דיך? אין דײַן שאַפן-פוטער וועסטו נישט גע-
פרוירן ווערן.
- ווי אַ חזיר האָט דאָס אידל געקוויטשעט! אוי, געוואלט!
- אוי, געוואלט! נישט געלאָזט אַראָפציען פון זיך דעם פעליץ!
- צינדט אָן די שטיקער קין! — האָבן זיך געהערט קו ל ו ת
פון אלע זייטן.
- ס'איז דאָך נאָך מאָג!
- צינדט אָן, זאָגט מען איינך!
- דאָ און דאָרט האָבן אויפגעפלאַקערט מיט אַ קנאָקערן שטיקער

פויסט, זיך געלויבט אויף זייערע אנגעכמורעטע פנימ'ער, ווי שווע-
רע, פינסטערע וואלקנס. מרדכי האט נישט אויפגעהערט צו
רײדן, געשמאנען אויפ'ן זאק מיט הויז און זינע ווערטער האבן זיך
געקניילט, געוועקט אין די פויערים דעם באליידיקטן מענשן, געקלונ-
גען אזוי הארציק און אין דער זעלבער צייט געשניטן פאסן לעבע-
דיקערהייט. די רײד זינען געקומען פון זיך, נישט געגלויבט, אז
דאס רעדט ער, מרדכי, און די ווערטער, ווי פונקען, זינען גע-
פאלען אויף די פארוואלקנטע מוחות, זיי געצונדן, און א פייער
האט זיך צעפלאקערט.

ה.

דער הימל איז געשמאנען אין פלאמען, אין רויך.

אויף א פריער האבן פיר פויערים געטראגן אויף שמריק א טרו-
נע, וואו אנטעקס פאטער, פיאסעצקי, איז געלעגן א דער'הרג'ע-
טער. פארעכעס מיט קאסעס, שפאדלעס, העק זינען נאכגעגאנג-
גען, זיך גרופירט לויט די דערפער. ביים אריינקומען אין דארף האט
דער גלאק אנגעהויבן קלינגען, ווי ס'וואלט א פייער געווען. ס'פוי-
ערים-פאלק מיט די ווייבער און קינדער זינען צונויפגעקומען, זיך
געשמעלט ארום און ארום דער אפענער טרונע, וואו זייער שכן
פיאסעצקי איז געלעגן. מרדכי, וועמען קינדער האט נישט גע-
קענט, נישט געוואוסט פון וואנען ער האט זיך גענומען, איז אויסגע-
וואקסן ביי דער טרונע. זיין בלוין פנימ, דאס האלטן זיך, די
צעפלאמטע אויגן, האבן צוגעגעבן עפעס מיסטעריעזעס צו דער פרא-
צעסיע. אנטעק האט אנידערגעקניט, צעשפרייט די הענט:
— שכן נימ, איר ווייסט, ווער ס'האט דער'הרג'עט מיין
מאמן?

— מיר ווייסן! מיר ווייסן! — האבן די פויערים געענטפערט
און זיך אראפגעלאזט אויף די קניען.

— איך וויל איר זאלט מיר העלפן קריגן גערעכטיקייט!

— מיר וועלן העלפן! מיר וועלן העלפן!

מרדכי האט מספיד געווען דעם טויטן, מיטגערופן
די ארומיקע מיט זינע הארציקע, פשוט'ע רײד, אלליין אויך
מיטגערופן געווארן און אז ער האט דערזען, ווי די פויערטעס כליפען,
די פארהארטעוועטע הערצער פון די פויערים האבן נאכגעלאזט, ווייך
געווארן, און א פעסטע האנט וואלט איצט געקאנט פירן די פויערים,

קין און געשריען וואָס כּוּחַ נאָר: — דער שלאָם ברענט! דער
שלאָם ברענט!

1.

אין אַ ווינקל איז געשטאַנען דער אַלמער פּורמאַן, געהאַלטן די
הייליקע „מאַמע“, וואָס האָט ש ל י ט ה איבער פּינער, זיך גע-
צ ל מ' ט און שמיל געפרעפלט:

— איר זינדיקט, קינדער, איר זינדיקט!

דער ה מ ון האָט אָן אַלעס פאַרגעסן, זיך געשטופט אַרום די
קאַשן מיט שנאַפּס, זיך געקריגט, זיך געשלאָגן מיט די פּוּיסטן, גע-
כאַפט, וויפּיל איינער האָט געקאַנט, און די, וואָס האָבן זיך נישט גע-
קאַנט דערשטופּן. האָבן גערעוועט, ווי זיי וואָלטן געהאַלטן בייַם
מ ש ו ג ע ווערן. די ח י ה אין מענשן האָט זיך געוועקט, אַנ-
געשמעקט קליין און גרויס, האָט מען געוואָרפן פלעשער בראַנפן אין
פּינער אַרײַן, געלאָפן איבער'ן הויף ווי פאַר'ס מ'טע מײַז.

דער ש ר ר ה האָט זיך באַוויזן אין אַ פענסטער, עפעס גע-
רעדט, געמאַכט מיט די הענט, ווי ער וואָלט זיך געבעטן. קייןער האָט
זיך נישט אומגעקוקט, נישט געוואָלט הערן, בלויז געשריען:

— לאַזט אים נישט אַרויס!

— פאַרברענט אים!

— צום טיטוול מיט דער שלאַכטע!

— ווער גייט אין שענק אַרײַן?

— קומט, כלאַפּצי, מיר וועלן אויפהענגען דעם שענקער פאַר די

פ א ו ת.

— קומט!

מ ר ד כ י איז געשטאַנען אין אַ זײַט, פאַרלוירן געקוקט, וואָס
עס טוט זיך אַרום, וואָס ער האָט אויפגעטאַן, און ח ר ט ה געהאַט.
ער האָט מער נישט געגלויבט אין ה מ ו ן. ער האָט אויפגעכאַפט
דעם שענקערס נאַמען, אים עטלאַכע מאל איבערגע'ח ז ר' ט, זיך
געוואָלט עפעס דערמאַנען און אַ גלייַכגילטיקער זיך געלאָזט מיט דער
צווייטער זײַט פעלד.

— די טרונע האָט זיך גערירט פון אַרט. די שטיקער קין האָבן
געפלאַקערט אין דער נאַכט, זיך אָפּגעשפיגלט אין די בלאַנקענדיקע
קאַסעס, וואָס האָבן זיך באַוואויגן איבער אַקסלען. און ס'האַט אויס-
געזען, ווי דער טויט, אַ פּיליקעפּיקער, שפּרײַזט איבער די וועגן און
לאַזט אַלץ אַוועק מיט'ן רויך.

יוסף אַפּאַטאַשו.

קין, זיך געריסן צום פארפלאמטן הימל. די פארעכענס מיט די בלאנקענדע קאסעס אויף די אקסלען האבן געשפרייט ארום דער טרונע מיט געבויענע קעפ.

די פראצעסיע האט זיך אפגעשטעלט ביים שלאס, וואס האט אויסגעזען ווי א פארלאזענער, אזוי שטיל איז געווען ארום. דער ה מ ו ן האט געשריען, געליארעמט, גערופן דעם ש ר ר ה. דער עקאנאם איז ארויס אויפ'ן גאניק מיט א ביקס:

— צעגייט אייך מיט גוטן!

— א משו! א משו! — האט זיך געהערט פון אלע זייטן.

— מיט א ביקס?

— אזא חזיר'שער עק!

— אזא חזיר'שער אויער!

— פארטרייבט אים!

— מיר ווילן דעם ש ר ר ה!

— א משו! א משו!

— אין שטאל אריין!

פון אלע זייטן האבן גענומען פליען אויף אים שטוינער, פלע-
שער, שטיקער האלץ, און ס'איז געווארן אזא געשרוי, אז מע האט
געקאנט טויב ווערן. דער ש ר ר ה איז נישט ארויס. פון עט-
לאכע פענסטער האט מען אויסגעשאסן מיט א מאל, געוואלט איבער-
שרעקן דעם ה מ ו ן, געסטראשעט אויפצוכאפן יעדן איינעם, וואס
וועט וואגן אונטערצוקומען צום שלאס. דער כעס איז געוואקסן.
א פארעכענס האט איינגעצויגן דעם קאפ צווישן די אקסלען, ווי איינער,
וואס האט מורא ער וועט כאפן קלעפ, און זיך געלאזט צום שלאס.
א קויל האט אים אוועקגעלייגט. דאס איז גענוג געווען. דער ה מ ו ן
האט זיך א שפאר געמאך, זיך געטראגן ווי א שטורעם צום שלאס,
שיקנדיק אויף א פריער א האגל מיט שטוינער, פלעשער און העלצער.
פון אלע פענסטער האט מען געשאסן. דער ה מ ו ן האט זיך נישט
אפגעשטעלט, געשפרונגען איבער די געפאלענע, אויפגעבראכן מיט
העק די טירן, געקראכן אין די קעלערס, ארומגערינגלט דעם שלאס
פון אלע זייטן. מע האט אנגעהויבן צו שלעפן פון די קעלערס קאשן
מיט וויין, מיט אקעוויט, זיך געריסן איבער די פלעשער, אפגעהאקט
די העלצער, און געטרונקען. דאס געשרוי איז געוואקסן. פון א קעלער
האט א געדיכטער רויך זיך אנגעהויבן ארויסצוקניילן, מיטגעריסן מיט
זיך א פלאס, איז דער ה מ ו ן ווילד געווארן פון שמחה, זיך גע-
האלזט, געטרונקען ברודערשאפט, געקניט ארום דעם טויטן פיאסעצ-

עם דויערט ניט לאנג, און מע הערט, ווי מע וקלאפט אונטן צו
חצות...

א דינער, רויטלאכער שטראל וועקט זיך פון מזרח-זייט...
דער גן-עדן שמש וועקט זיך, ווי פון א טיפן חלום,
גייט צו און עפנט נאך אמאל א פענסטערל אין הימל, בייגט ארויס
דעם קאפ און רופט, פרעגנדיק:

— לכה און שטערן, איידער איר פארשווינדט, צי קענט איר
מיר נישט זאגן, וואס עס האט מיט לייבל קאנסקיוואלער פאסירט?
און דאמאלט האט זיך גאלדן-צעפלאקערט א קליין שטערנדל פון
ווייטן, איז צוגעשוואמען צום פענסטערל און האט געענטפערט:
— איך ווײַס, ליכטיקער מלאך!

איך בין דורך קאנסקיוואליע געשוואמען און האב אין זיין פענ-
סטערל אריינגעקוקט... ער שטארבט, לייבל קאנסקיוואלער... אן אל-
טער מאן... זיין ווייסע בארד איבער דער קאלדרע בלאנקט, ווי ריין
זילבער... נאך דאס פנים איז איינגעשרומפן און געל... איך האב
געזען, ווי מע האט אים א פעדער אונטער די נאזלעכער געלייגט;
איך האב אבער ניט געזען, זי זאל זיך רירן.

און דער מלאך, דער שמש פון גן-עדן, האט ביי
קיינעם קיין רשות ניט גענומען, אליין איז ער אראפגעשאסן אויף
דער ערד נאך לייבל קאנסקיוואלערם נשמה. —
„עס וועט אן אומגעריכטע פרייד זיין אין גן-עדן.“
אזוי האט ער געטראכט.

פלינק פליען מלאכים, נאך — די שווארצע ווי די ווייסע...
און אז דער ליכטיקער מלאך איז אראפגעקומען, האט ער
שוין געטראפן א פינסטערן מלאך ביים גרם צוקאפנס...
צי איז דער פינסטערער פריער ארויס, צי האט ער צו אונז א
קירצערן וועג? ווער ווײַס?

— וואס טוסטו דא? — וואונדערט זיך דער ליכטיקער מלאך
דערשראקן. — עס איז דאך לייבל קאנסקיוואלער!

— איז וואס? — לאכט דער שווארצער, און צוויי שורות
ווייסע ציין בליצן אים ארויס פון אויסגעקרימטן מויל...

— דאס איז מיין נשמה! איך בין שמש פון גן-עדן.
— זייער אנגענעם! — מאכט דער שווארצער א האוואיע. —
איך בין נאך א לאפיוט פון גיהנום, נאך לאמיר זען!

ביים גוסס צוקאפנס.

1.

דער שמש פון גן-עדן — א ליכטיקער מלאך — אן אפגלאנץ פון זיין ליבן נאמענס שטראלנדיקער גענאד, קומט איינמאל פארנאכט פון גן-עדן ארויס און עפנט, צערודערט און פארזארגט, א פענסטערל פון הימל, בייגט ארויס דעם שטראלנדיקן קאפ און ווענדט זיך מיט א טרייעריקער, ציטערדיקער שטימע צו דער אונטערגייענדיקער זון און פרעגט:

— ווייסטו ניט, זון, וואס ביי לייבל קאנסקיוואלער טוט זיך? די זון שווייגט; זי ווייסט נישט.

נאך אומרוואיקער ציט דער מלאך זיין שטראלנדיקן קאפ צוריק. און נישט אומזיסט איז אומרוואיק דער מלאך.

שוין פון פילע יארן רוישן צוויי מאל אין מאג אלע זיבן הימלען מיט לייבל קאנסקיוואלערס „שמע ישראל“...

ווי א זילבערנער שרויט צעשייט זיך זיין „אח — — — ד“ צו פוסנס ביים כסא-הכבוד... און עס קאלערט זיך דער „אח-ד“ און זשומעט, און ברומט, און זידט, ווי א מחנה זומער-פייגעלאך, וואס גלוסט און בענקט צו דער פלאם, ווערט צוגעצויגן צו איר און ברייט זיך און ברענט אין איר מיט'ן גרעסטן תענוג פון „יסורים של אהבה“...

דאס לעצטע מאל האט ער אים צו שחרית געהערט.

צו מנחה האט ער שוין געפעלט!

אין בעט און לויב-געזאנג פון אלע וועלטן איז דעריבער א פגימה געווען...

אין ארקעסטער איז פלוצלונג שטיל געווארן א כלי; א סטרו-נע ביי אן ערשטער פידל האט געפלאצט און איז פארשטומט געווארן. צי האט לייבל קאנסקיוואלער פארגעסן צו דאווענען מנחה? וועט ער זאגן צוויי שמונה-עשרה'ס ביי מעריב? נידעריקער לאזט זיך דערווייל אראפ די זון.

לבנה און שטערן בלאנקען שטיל-שווייגנדיק אויף און נעמען איבער די ממשלה איבער דער וועלט אויף איבער נאכט... און זיי שפינען און וועבן זייער פאר'כישות שפינוועכס — א זיל-בער-דינע נעץ איבער דער פארמאטערטער ערד...

2.

אין א פינסטערער, פארגאסענער האלבער נאכט, צווישן גערויש, געשרוי און געפילדער אין גיהנום, שניידט זיך דורך א שארף-שניידנדיקער באפעל:

— נחמ'קע פון זכאראש גייט אויס. ער פלעגט זיך שניידן די נעגל ניט איבערגעהיפערט, אוועקווארפן... נישט איינמאל פאר-געסן מנחה צו דאוונען. ווער גייט נאך זיין נשמה?
— איך! — רופט זיך אן א מלאך-חבלה.

— גרײט דערווייל צו א קאכעדיקן קעסל סמאלע.
ער שפרינגט אונטער און פליט ארויס פון גיהנום...
געשווינט פליען שלעכטע מלאכים, צום גליק אבער גומע אויך; די גומע זינגען אפשר ווייטער פון אונז, נאך דאס גרעסטע רחמנות טראגט זיי.

אז דער מלאך-חבלה איז צום בעט געקומען, האט ער שוין צוקאפנס א ווייסן גומן מלאך געטראפן. ער איז געזעסן און האט געטרויסט:

— שרעק זיך נישט, ארימער מענטש, פאר'ן טויט. עס איז נאך א בריק, א קורצע גרענעץ צווישן פינסטערקייט און ליכט... פון זארג אין אומרו אן איבערגאנג צו רו און גליק...

נאך דער קראנקער, דוכט זיך, הערט נישט; ער איז פארטראגן, און די פלאמענדע אויגן בלאנדזשען ארום אויף די ווענט.

און דער שווארצער מלאך בלייבט שטילן ביי דער מיר און קוקט פארוואונדערט.

— האסט ניט קיין טעות, חבר? — פרעגט ער דעם ליכטיקן מלאך.

— ניין, — ענטפערט דער גומער, — איך בין געשיקט געווארן נאך דער נשמה, נאך דער ריינער, בארמהערציקער נשמה; דו קאנסט איבער איר קיין שליטה נישט האבן!

— ער האט נישט על-פי-דין די נעגל געשנימן!...
— איך ווייס, — האקט אים איבער דער גומער מלאך, — נאך דערפאר קיין איינציקע רגע פאר זיך נישט געלעבט, נאך פאר שוואכע און קראנקע, פאר אלמנות און יתומים, פאר פאר-פינסטערטע, פארוואגלטע, פארמאטערטע.

— ביי אונז איך בוך איז פארשריבן, וויפיל מאל ער האט מנחה פארפעלט...

— נאך קיינמאל נישט פארפעלט, ווען מען האט געדארפט עמיצן

און ער גיט א שאר מיט א פוס אונטער'ן קראנקנס בעט, און
עס רוקט זיך ארויס א פארבונדענער זאק.

— וואס ליגט דא אין זאק?

— ט ל י ת ו ת פ י ל י ן. — וויל דער גוטער מלאך טרעפן.

— אונטער'ן בעט באהאלטן? ע ב ר ו ת באהאלט מען.

און ער בייגט זיך אראפ צום זאק און בינדט אים אויף, און עפנט
אים, און דערלאנגט אים א שטויס מיט'ן פוס. א גאלדענער גלאזן
ווארפט זיך איבער דער שטוב, א גאלדענער קלאנג לויפט אים נאך —
גאלדענע רענדלאך שיטן זיך אויס...

— ג נ ב ה - געלט, ג ז ל ה - געלט! — רופט אים דער שוואר-

צער מלאך. — אויסגענארט ביי נישט-קלוגע, גערויבט ביי
אלמנות, גע'גזל'ט ביי יתומים, פון צדקה-פרש-
קעס ארויסגענומען... מיט בלוטיקע טרערן זינגען זיי געוואשן און
הארציקע בלוט-פלעקן קלעפן אן זיי... און זע, ווי ער וועקט זיך, אז
מע רירט זיין גאלד!

מיט פארשלאסענע אויגן ווארפט זיך דער גוסס...

פארציטערט בלייבט דער ווייטער מלאך און פארשטעלט זיך
דאס פנים מיט דער ערשטער פאר פליגל... דורך א שפאלט פון
לאדן רייסט זיך אריין א שמראל פון דער מארגנדיקער זון, ער פאלט
איבער'ן גוסס'עס ברעמען — זיי ציטערן.

צום לעצטן מאל עפנט ער האלב די אויגן אויף:

— ווער איז דא? — פרעגן די פארשווימע, פארגעלטע ליפן

מיט א שאך פון א פארפוילטן בלאט...

— איך, — ענטפערט דער שלעכטער מלאך, — איך, וואס

איך בין נאך דיין נשמה געקומען... קום!

— וואו אהין?

— אין גיהנום אריין!

פאר שרעק פאלן דעם גוסס צוריק די אויגן צו.

— בעט, בעט גאט! — רופט דער גוטער מלאך. — מו

ת שוכה... עס איז נאך צייט... זיי מפקיר דיין גאלד...

— שמע... — הויבט דער גוסס אן.

— ער וועט ניט מפקיר זיין! — זאגט דער שלעכטער מלאך

און לייגט זיין שווערן, שווארצן פליגל איבער'ן גוסס'עם פנים,

און אונטער'ן פליגל ווערט דער קול צוזאמען מיט'ן גוסס דער-

שטיקט.

דער ווייטער מלאך רוקט זיך צוריק אפ פארשעמט.

ברויכט מײַן נישט, מײַן האַרץ נישט; נישט מײַן
 רחמנות'דיקע טרער אין אויג, נישט מײַן וואָרט צו טרויסטן פון
 מויל און נישט מײַן האַנט אויפגעהויבן צו ווערן פון גרויב?
 דער שלעכטער מלאך הערט און שמעקט אַרויס די צונג און
 באַלעקט זיך. אַ חוזק-שמויכל לײַגט זיך אים איבער'ן מויל פון
 אויער צו אויער. ער עפנט דאָס מויל, און צוויי שורות ווייסע
 ציין בליצן אויף אין דער פינסטער פון שטוב.
 און צערווערט זיצט דער ליכטיקער מלאך און ווײַס נישט,
 וואָס צו ענטפערן דעם גוסס...

— וואָס פאַרט, מלאך! וואָס פאַרט?

און דער גוטער מלאך דרײַט זיך אויס צום פענסטער און
 קוקט אַרויס צום הימל און וואָרט פון דאָרט אַן עצה און אַ ראַט...
 נאָר פאַרשלאָסן איז דער הימל — אַן אַ וואָרט, אַן אַ שטרעל, אַן
 אַ פונק... און נאָך יאָגן אַן אַלץ גייע און גייע, אַלץ שווערערע און
 שווערערע וואָלקנס. אַ שאַטן פאַלט איבער'ן ליכטיקן מלאכ'ס
 פנים. דער הימל זעט אויס האַרט און בייז, אַן רחמנות זעט
 ער אויס; ער האָט אים נאָך קײַנמאָל אַזוי נישט געזען. ער בלייבט
 פאַרציטערט.

מיט דער וויילע באַנוצט זיך דער שלעכטער מלאך און גע-
 נענט זיך צום בעט פון דער צווייטער זייט.

— קום בעסער מיט מיר. — רוימט ער אײַן דעם גוסס.

— וואו אַהין?

— דאָרט וואו דיין האַרץ געלוסט: צו די אומגליקלאַכע, הונ-
 געריקע, לעכצנדיק-דורשטיקע; צו די פאַר'חלש'טע און פאַר-
 מאַטערטע, צו די פאַרלאָרענע, פאַרשאַלטענע, צו די פון גאָט פאַר-
 געסענע... העלפן וועסטו נישט קאָנען; אָבער צוזאַמען לײַדן, מיט-
 פילן...

— איך גיין, איך גיין! — רופט דער קראַנקער אויס מיט קראַפט.

און דער ווייסער מלאך איז אַוועק מיט לײַדיקע הענט.

י. 5. פריז.

העלפן. קיינמאל נישט פארגעסן צו טרויסטן, צו הארציקן, צו קרעפ-
טיקן דארט, וואו די פליגל זיינען אראפגעפאלן מיד, וואו די גאל
האט געוואלט די ריינסטע נשמה פארגיסן, וואו די לעצטע האפענונג,
האט זיך געדאכט, איז פארשוואונדן... ער האט זיך קיין הויז נישט
געבויט, דעם דאך איבער'ן קאפ נישט פארייכט, זיין בעט זיך נישט
ווייך געבעט, אויף קיין נחת פון קינדער נישט געהאפט, נאר אלץ
פאר אנדערע, ווייל אלע אנדערע האט ער געהאלטן בעסער פאר זיך.
שווארצע וואלקן ציען זיך אין דרויסן איבער'ן הימל. אויף א
רגע שניידט זיך דורך א בליץ, נאר ער ווערט פארלאשן; און נאך
פעסטער ציען זיך, נאך ענגער שליסן זיך צוזאמען די דיקע, פינ-
סטערע וואלקנס.

דער בליץ האט צום לעצטן מאל דעם גוסס געוועקט.

— ווער איז דא ביי מיר? ווער זיצט מיר צוקאפנס? — פרעגן
די פארברענטע ליפן.

— איך, איך, א ליכטיקער מלאך פון זיין ליבן נאמענס ליב-
טיקער פמליא, און פון זיין ליבן נאמען נאך דיין נשמה גע-
שיקט. קום מיט מיר!

— וואו אהין? — פרעגט דער קראנקער.

— צום הימל ארויף, אין גן-עדן אריין!

— הימל, גן-עדן... שטאמלט נאך דער גוסס אין היץ.—
און ווי אזוי לעבט זיך דארט אין הימל, אין גן-עדן דארט?
— גוט. פון גאטס גענאד באשטראלט, אין גלאנץ פון כסא-
הכבוד... מיט גאלדענע קרוינען אויף די קעפ...
— גלאנץ... גאלד... קרוינען... — שטאמלט דער גוסס נאך. —
וואס וועל איך דארט טאן?

— וועסט נישט דארפן טאן, דארט איז אייביק רו, אייביק ליב-
טיקער נחת, אן אויפהער שטראלנדיק גליק... קום!

— אבער וואס וועל איך דארט טאן? — דרייט זיך מיט'ן לעצטן
כוח דער גוסס אויס צום מלאך. — איז דארט דא וועמען
צו העלפן, געפאלענע אויפצוהויבן, קראנקע צו הילן, הונגעריקע צו
זעטיקן, דארשטיקע די ליפן צו נעצן, פארלארענע צו זוכן און גע-
פינען? דאס איז דאך מיין גליק געוועזן!...

— ניין, דאס נישט! ענטפערט מיט א נישט-זיכער קול דער
מלאך. — דאס איז דארט נישט פאראן, דארט וועט קיינער נישט
דארפן דיין הילף...

— און וואס וועל איך דארט טאן, מלאך? דארט וואו קיינער

„א, שווארצן כײַ שוױף, רופּוס, שוואַרצע שײַם-טומאָה
געפינסטו נײַט אין מיר, געפינסט נײַט אין מײַן אומה!“

„א, נײַט גױט גױט-פּײַער, אַ הימליש-זיסע גלױט
דורכפלאַמט מײַן לעצטע שײַה, מײַן לעצטן טראַפּן בלוט!
„עס גלייט אין מיר דער וואונש, עס פלאַמט אין מיר דאָס שטרעבן,
אין קדושה פאַר מײַן גאָט מײַן נפֿש אַפּצוגעבן.“

„איך האָב אויף דעם געוואַרט אַ גאַנצן לעבן לאַנג,
געטרוימט פון אַט דער שײַה, פון תּליון און פון צוואַנג.“

„געוואַלט האָט אַבער גאָט באַלאָדן מיך מיט יאָרן
און מאַכן מיך דעם קדושת פון זײַן גרויסן צאָרן.“

„איך האָב געזען דעם חורבן אונטער טיטוס'ס האַנט;
„איך האָב געזען דעם מקדש קראַכנדיק אין בראַנד.“

„איך האָב מײַן פּאַלק געמונטערט, דאָך אין האַרצנס-ברומען
גערופן צו דעם טויט: דער טויט איז נײַט געקומען.“

„איך האָב געזען אין רוים דעם ווילד-טריאומף און גלאַנץ —
דעם מערדער פון מײַן פּאַלק אין פּראַכט און לאַרבער-קראַנץ.“

„עס האָבן אַלע זקנים ווייסט די הענט פאַרבראַכן;
איך אײַנער האָב געשמײכלט, שטאַרק אין מײַן ביטחון.“

„איך האָב געזען די חורבות אויף דעם הר-הבית;
איך האָב געזען אין מקדש וואוינען ווילדע חיות.“

„עס האָבן אַלע זקנים ביטערלאַך געקלאַגט;
איך אײַנער האָב געשמײכלט, טרײַסט-ווערטער געזאָגט.“

„דאָך האָב איך טיף געפילט אַ קנאה צו די שטײַנער,
וואָס ליגן אויסגעמישטע מיט די קדושים בײַנער.“

„גאָטס ווילן איז געווען — איך האָב געלעבט, געלעבט,
ווען מײַנעם טויטן האָבן איבער מיר געשוועבט!“

„איך האָב געלעבט צו זען דעם בלוט-מאַרשרוט דעם רוטן,
דעם וועג פון גלות-פאַלק, וואָס רײַסט זיך פון די קייטן.“

„איך האָב געלעבט צו זען בר-כוכבא'ן אין זײַן קאַמף,
צו זען מײַן פּאַלק גײַט אויס אין לעצטן פּרײַהייטס-קראַמף!“

„איך האָב גערעדט צום פּאַלק, געוועקט זײַן גלויבן, האַפּן,
ווען ענדלאַך האָט מיך דאָ דער תּליון אַנגעטראַפּן.“

ר ב ע ק י ב א.

דער אויפשטאנד איז דערשטיקט, ב ר כ ו כ ב א איז שוין טויט;
 דער לעצטער שטראל י ה ו ד ה ' ס טונקלט און פארגיט;
 די לעצטע פעסטונג ב י ת ר שמירצט, אין בלוט דערטרונקען;
 עס ליגט דאס הייליקע לאנד צום דעספאטס פיס געזונקען.
 עס טראגט דער אדלער רוימס פארוויסטונג, טויט און בראנד;
 עס פאלט ארויס דער שווערד ביים מוטיקן פון האנט.
 דער שוואכער און דער שטארקער לויפן זיך באהאלטן
 אין וועלדער און אין היילן און אין פעלזן-שפאלטן.
 און ווילד און ווילדער אלץ, פון בלוט און ראכע ש י כ ו ר,
 דער ת ל י ו ן רייסט זיין לייב און צופט און פליקט אויף שטיקער.
 עס בלייבט נאָר ר ב ע ק י ב א — איינער אין דעם פעלד:
 עס לויפט ניט פאר דעם פינד דער אלטער ת נ א-העלד!
 עס קומט צוגיין דער פינד און נעמט דעם גריין געפאנגען;
 עס הייסט דער ר ש ע רופוס רייסן אים מיט צוואנגען.
 דאך רואיק קוקט דער גריין ביים ת ל י ו ן אין די הענט,
 און ווילד און ווילדער אלץ דעם זיגערס כ ע ס ברענט.
 „די ערגסטע שווערסטע מ י ת ה !“ — איז דער ר ש ע ג ו ז ר. —
 „י ה ו ד ה ' ס גרעסטן מאן זאל זיין דער ס ו פ וואס ביווער!“
 דאך מונטער קוקט דער גריין; עס רייסט דער צוואנג פון אים
 קיין איינציק ווארט ארויס, קיין קרעכץ, קיין זיפץ, קיין קריש.
 דער ת ל י ו ן בלייבט דערשטוינט, פארוואונדערט בלייבט דער פינט.
 דאך פרוילאך קוקט דער גריין און שטראלט מיט גליק און שיינט.
 און זעלבסט דער ר ש ע רופוס קוקט אים אן דערשראקן,
 דעם בלוטנד-שטראלנדן, דעם גרויסן וואונדער-זקן.
 „ווער ביסטו, זאג, ווער ביסטו, שטאלצער גריין-דעבעל?
 צי ביסטו א מ כ ש פ, צי גאר א ש ד פון העל?“
 און מיט א מילד-אנטציקטער, הימליש-העלער מינע,
 געלייטערט אין דעם טויט-שמערץ, לויכטנד ווי די שכינה,
 דער ת נ א טוט א בליק, און ווי א הייליק-שיין
 עס גיסט זיך שטיל זיין ווארט און דרינגט אין הארץ אריין:

פון לעבן.

דער זינגער.

דער זינגער האט אויסגעשלאגן דרייצן (13)...
מינט נישט, אז איך שפאם. איך דערצייל איך גאנץ ערנסט א
מעשה, וואס האט זיך פארלאפן אין מאזעפעווקע, ביי אונז אין
שטאט טאקע, און וואס איך אליין בין דערביי געווען.
מיר האבן געהאט א זינגער, א וואנט-זינגער, אן אלטן-אלטן
י ר ו ש ה-זינגער פון דעם זיידן נאך, וואס דער זיידע האט אים גע-
האט פונ'ם עלטער-זיידן, עטלאכע דור ו דור ו ת כ ס ד ר, נאך פון
פאר כמעלניצקעס צייטן. אן ע ב ר ה כ'לעבן, וואס א זינגער איז
ניט קיין לעבעדיקע זאך, א שטומע צונג און קאן נישט רעדן: ער
וואלט דאס געהאט צו דערציילן און צו דערציילן!... אין שטאט האט
אונזער זינגער געהאט א שם פאר'ן ערשטן זינגער, „ר ב נ ח ו מ'ס
זינגער“. מענשן פלעגן קומען אנשמעלן אויף אים זייערע זינגערס,
ווארום זיין גאנג איז געווען דער א מ ת ' ע ר, ריכטיקער גאנג.
איר קענט פארשטיין, אז א פ י ל ו ר ב לייבש ח ק ר ג, א
איד א פילאסאף, וואס איז געווען קלאר אין „ש ק י ע ת - ה ח מ ה“
פון דער זון אליין און איז געווען קלאר דעם לוח אויף אויסנוויי-
ניק, — האט ער אליין געזאגט (איך האב דאס געהערט פון זיין
מויל), אז אונזער זינגער איז... א פ י ל ו קעגן זיין זינגערל א גרוי-
סע שמאמע, נישט ווערט קיין שמעק טאכיקע; נאך וועדליק ס'איז
פאראן זינגערס, איז אונזער זינגער א זינגער... און אז ר ב לייבש
ח ק ר ג אליין האט געזאגט, האט מען געמעגט שמעלן אויף זיינע
רײַד, ווארום ר ב לייבש האט זיך ניט געפילט אלע מיטוואך פאר-
נאכט ב י ן מ נ ח ה ל מ ע ר י ב, ארויפקלעטערן פון אויבן
אויף דער ווייבערשער שול, אדער אויפ'ן שפיץ בארג וואס לעבן
אלטן ב י ת - ה מ ד ר ש און גוט נאכקוקן, כאפן די מינוט ווען די

„א, זיין געגריסט דו לייך, זיין געגריסט, דו לייך!
איך האב אויף אייך געווארט, איך נעם אייך אויף מיט פרייד!

„א, זיין געגריסט, דו מיט, זיין געגריסט, באשערטע!
איך גיב זיך איבער דיר, געווינשטע און באגערטע!

„וואס הער איך? לוייט סקלאנג! עס זינגט צו מיר און שאלט!
וואס זע איך? לויט שניי? עס בליצט פאר מיר און שטראלט!

„דאס רופט מען מיר, איך גיין, דערפילט איז מיין פארלאנגען.
געבענשט זיין גאט, א חד!”

דער גרייז איז אויסגעגאנגען.

א. ליעסין.

דער העלד.

אין דיקער פינסטערניש פון נאכט
האט זיך געהערט זיין קול: „זאל ווערן טאג!”
נאר ס'האט די פינסטערניש געלאכט
אים גלייך אין אויער ארבעט
און צערוויצט נאך מער זיין פליין.
און העכער אלץ און שטארקער אלץ
האט זיך געטראגן פון זיין האלד
דער ווייטיק פון זיין פלאג: „זאל ווערן טאג!”
און ס'האט די שווארצע נאכט
געוויזן אים איר מאכט
און פעסטער אים געשטיקט.
זיין בליק געבליצט האט פניער-פונקען,
נאר ס'האט די נאכט זיין גלייך דערטרונקען.
און ער — אין ווייט האט נאר געבליקט
און געדונערט האט זיין קול: „זאל ווערן טאג!”
און ווען ער איז פארשמאכט
אדוועקגעפאלן,

האט אנגעווארן דאן איר מאכט די נאכט.
און ווען פארשטומט געווארן איז זיין קלאג,
באהעלט די וועלט האט — טאג!

י. א. ראנש.

דער וועלט. אויפ'ן בעסטן חזן וועט ער איך זאגן, אז ער איז א קאמפאזיטאָר, א שניט האָלץ; און אויפ'ן גלייכסטן משל, אז עס קלעפט זיך ווי אן אַרבעט צום וואַנט. אַט אַזא איד איז זיך געווען רב לוי-בוש חקרי.

נאָר איך קער זיך אום צוריק צו אונזער זינגער. דאָס איז שוין געווען, זאָג איך איך, איין מאָל א זינגער! זיין קלינגען האָט מען גע-הערט אין דער דריטער שטוב: באָם!... באָם!... באָם!... אויף זיין קלינגען האָט כמעט אַ האַלבע שטאַט געלעבט: אויפגעשטאַנען צו סליחות, פרייטאָג צו דער חלה, ערב-שבת גע-בענטש ליכט, שבת-צו נאכטס אָנגעצונדן פֿייער, געזאלצן פֿלויש וכו' דומה נאָך אַזעלכע זאַכן, וואָס זינגען שייך צו אידיש-קייט; הכלל, אונזער זינגער איז געווען א שטאַט-זינגער. ער האָט געבאָך געדינט זייער, זייער געטרע; ער האָט זיך קוינמאל נישט געפרואוּט שטעלן אַפּויל אַלץ אויף אַ מעלת-לעת. ער האָט אויף זיין לעבן נישט פאַרזוכט דעם מעס, וואָס הייסט אַ זינגער-מאַכער. דער טאַטע איז אַלליין געווען איבער אים דער מיסטער. (ער האָט געהאַט אַ ידיעה אינ'ם „שכל הזינגערמאַכער“). אַלע ערב-פסח האָט ער אים פאַוואָלינקע אַראָפּגענומען פון דער וואַנט, דורכגעריינקט די געדערים מיט אַ פלעדערוויש, אַרויס-גענומען פון אינווייניק אַ פאַק שפינוועבס מיט גע'מ'מ'י'ת'טע פליגן, וואָס שפינגען האָבן אַהינצו פאַרנאָרט, פאַרפלאַנטערט און אַפּגעריסן די קעפּלאַך, מיט טויטע טאַראַקאַנעס, וואָס האָבן אַלליין פאַרבלאַנ-דזשעט אַהין און געהאַט דאָרטן אַ מיטת-ה-משונה... אויסגע-ריינקט און אויסגעפּוצט, האָט ער אים אויפּגעהאַנגען צוריק אויף דער וואַנט און ער האָט געשיינט, דאָס הייסט, זיי האָבן בייַדע גע-שיינט: דער זינגער האָט געשיינט דורך דעם, וואָס מע האָט אים אויסגעצוואָגן און אויסגעפּוצט, און דער טאַטע האָט געשיינט, וואָס דער זינגער שיינט.

ב.

ויהיה יום האָט זיך געטראָפּן אַ מעשה. דאָס איז געווען איינמאָל אין אַ שניט נישט קיין כמאַרנעס טאָג. מיר זינגען אַלע געזעסן ביים טיש און געגעסן אָנגבײַסן. איטלאַכס מאָל, ווען דער זינגער האָט געשלאָגן, האָב איך ליב געהאַט צו ציילן און דווקא אויף אַ קול: — איינס, צוויי, דריי... זיבן... עלף, צוועלף, דרייצן... אוי, דרייצן!!

זון זעצט זיך. אין איין האנט האָט ער געהאלטן זיין זינגערל, אין דער אנדערער האנט — דעם לוח; און בשעת די זון האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אויף יענער זייט מאַזעפּעווקע, האָט רב לייבוש גע- מאַכט צו זיך אליין: „געכאַפּט!“ אַפּטלאַך פלעגט ער קומען צו אונז אויסגלייכן זיך מיט די זינגערס. אַרײַנגעקומען צו אונז אָן „אַ גוטן אָונט!“ האָט ער נאָר אַ קוק געטאָן אויף אונזער וואַנטזינגער, אויף זיין זינגערל און אויפ'ן לוח, עטלעכע מאָל — און נישטאַ מיר. נאָר איין מאָל האָט זיך געטראַפּן, אַז רב לייבוש איז אַרײַנגע- קומען צו אונז אויסגלייכן די זינגערס מיט'ן לוח, האָט ער געמאַכט אַ גוואַלד:

— נ ח ו ם ! גיכער! וואו ביסטו?

דער טאַטע, נישט טויט נישט לעבעדיק, קומט צולויפן.

— הא, וואָס איז געשען, רב לייבוש?

— ר ו צ ה, דו פרעגסט נאָך? — מאַכט צו אים רב לייבוש און טראָגט אים אונטער זיין זינגערל גלייך אונטער דער נאָז און טוט אים אַ ווייז אויף אונזער וואַנטזינגער און שרייט אויס מיט אַזאַ קול, ווי אַ מענש וואָס מען האָט אים אָנגעטראָטן סאַמע אויפ'ן קראַנקן פינגער:

— נ ח ו ם ! וואָס שווייגסטו? סטייטש, ער לויפט דאָך אויף

אַנדערהאַלבן מינוט, אויף אַנדערהאַלבן מינוט! וואָרף אים אַרויס!! דעם טאַטן פאַרדרייט די מ ע ש ה: וואָס הייסט — מע

הייסט אים אַרויסוואַרפן דעם זינגער!

— פון וואַנען — זאָגט ער — איז געדרונגען, רב לייבוש, אַז מיין זינגער ל ו י פ ט אויף אַנדערהאַלבן מינוט? טאַמער וואַלטן מיר געלערנט דעם אייגענעם פ ש ט פאַרקערט, אַז איינער זינגערל גייט אַי נ ג ע ה א ל ט ו ן אויף אַנדערהאַלבן מינוט? אַ ק ש י ה אויף אַ מ ע ש ה?

רב לייבוש טוט אַ קוק אויפ'ן טאַטן מיט אַזעלכע אויגן, ווי אויף אַ מענשן, וואָס האָט נאָר וואָס געזאָגט, אַז עס קען געמאַלט זיין דריי טאַג ראש-חודש, אַדער אַז ס'איז מעגלאַך, אַז ש ב ע ה- ע ש ר-ב ת מ ו ז זאַל פאַלן אום ע ר ב-פ ס ת, אַדער כדומה אַזעלכע מ ש ו נ ה ווילדע געדאַנקען, וואָס אַז מען זאַל נאָר וועלן זיך צולאָזן צום האַרצן, קאָן מען דעם שלאָג באַקומען!... רב לייבוש ענטפערט נישט דאָס אַנדערע וואָרט; ער טוט אַ טיפן זיפּן, דרייט זיך אויס אָן אַ „זיי-געזונט!“, טוט אַ זעץ מיט דער מיר און — נישטאַ מיר! נאָר עס מאַכט נישט אויס; רב לייבושן קען די גאַנצע שטאַט, אַז ער איז אַזאַ איד, וואָס אים געפעלט נישט קיין זאך אויף

— הא? קלינגט שוין ניט קיין דרייצן? אז איך זאג א שפרייזי-קעלע, ווייס איך וואס איך זאג.

— איך זאג שוין לאנג, אז דו ביסט א ב ר י ה. — מאכט צו אים די מאמע. — איך פארשטוי נאָר ניט איין זאך: ל מ א י כריפעט ער? ער פלעגט, דאכט מיר, קלינגען נישט כריפען, ווי ער כריפעט. — עס ווײַזט זיך דיר אויס! — זאגט דער טאטע און הערט זיך צו, ווי דער זינגער כריפעט, ב ש ע ת עס קומט צום קלינגען. ווי אן אלטער מאן, אנדער ער באדארף זיך אויסהוסטן, מאכט ער: כיל-כיל-טררר... און ערשט נאכדעם: „באם!... באם!... באם!... באם!...“ א פ י ל ו דער „באם“ אלון איז שוין אויך גאר נישט דער „באם“ וואס פריער; דער פריערדיקער „באם“ איז געווען א פריילאכער „באם“, א לעבעדיקער, און איצט האט זיך אריינגעגנב'עט אין אים עפעס א מין אומעטיקט, א טרויעריקט, ווי אין דער שטימע פון אן אלטן, אויסגעדינטן ח ז נ י ו ס - כ פ ו ר צו נ ע י ל ה... וואס ווייטער ווערט דאס כריפען גרעסער און דאס קלינגען שטילער און אומעטיקער, און דער טאטע ווערט מ ר ה - ש ח ו ר ה'דיקער; מע זעט, אז עס קרענקט אים. ער האט דערפון שטילע י ס ו ר י ס, עס עקט זיך אים דאס ח י ו ת, און ער קען דערצו גאר ניט העלפן. עס דאכט זיך, אז אט-אט וועט זיך דער זינגער גאר אין גאנצן אנדער-שמעלן; דער אומרויבט אן צו מאכן עפעס מ י א ו ס ' ע ת נ ו ע ו ת, שיטערע גענג, ער הוידעט זיך אין א זיט, פארטשע-פעט זיך אלע מאל, ווי אן אלטער מאן, וואס עס שלעפט זיך אים נאך א פוס. מע זעט, אז דער זינגער פארקאממעט זיך אנדערצושמעלן זיך אויף ת מ י ה, אויף אייביק! א גליק, וואס דער טאטע קוקט זיך ארום באצייטנס און פארשטייט, אז דער זינגער איז דא געבאך גאט די נ ש מ ה שולדיק; שולדיק איז די וואג: ווינציק וואג! און ער טשעפעט צו צו דער וואג דאס אויבערשטע פונ'ם שטייטל (א מ ש א פון א פאר פונט). דער זינגער גייט אוועק ווי א מ ז מ ו ר, און דער טאטע ווערט פרוילאך, א גייער מענטש.

ווי א גוטער דאקטער א מ ו מ ח ה, וואס איז זיך מ פ ק י ר פונ'ם ח ו ל ה 'ס וועגן, ווענדט אן אלע כ ו ח ו ת, טראכט צו וואו ס'איז פאראן א מיטל אויף דער וועלט. כ ד י צו ראטעווען דעם קראנקן, נישט לאזן אים שטארבן, אזוי האט זיך דער טאטע גע-נומען ראטעווען דעם אלטן זינגער מיט אלע מעגלאכקייטן.

— ווינציק וואג, ווינציק ח י ו ת! — זאגט דער טאטע און הענגט אן אויף דער וואג אלע מאל נאך און נאך מ ש א: פריער אן אייזערנע סקאווערדע, נאכדעם א קופערנע קווארט, שפעטער א

— דרייצן? — רופט זיך אן דער טאטע און צעלאכט זיך. —
ביסט א שיינער בעל-חשבון, קיין עין-הרע ניט!
האסט אמאל געהערט זייגער דרייצן?

— דרייצן, — זאג איך, — ווי איך בין א איד, אז דרייצן!
— דרייצן פעטש וועסטו פון מיר כאפן! — מאכט דער טאטע
צו מיר מיט כעס. — זאלסט דאס אנדערע מאל נישט איבער-
חזר'ן אזא נארישקייט, גוי! א זייגער קען נישט
שלאגן קיין דרייצן!

— ווייסט, וואס איך וועל דיר דערציילן, נחום? — מישט
זיך אריין די מאמע אין מיטן. — איך האב מורא, אז דאס קינד
איז גערעכט. מיר דאכט, אז איך האב אויך איבערגעציילט דרייצן.
— שוין! אט האסטו דיר די אנדערע טעג יום-טוב! —
מאכט דער טאטע, און עס ווייזט אויס, אז ער אליין פאלט אויך אריין
אין א שטיקל ספק. נאכ'ן עסן גיט ער צו צום זייגער, שמעלט זיך
אויף א בענקל, טוט א פארקע אינווייניק עפעס א רעדל און דער זייגער
הויכט אן צו קלינגען. מיר אלע זאלבאדריט ציילן, שאקלען צו
בשעת מעשה מיט'ן קאפ נאך יעדן קלונג: „אוינס, צוויי,
דריי... זיבן... נין... צוועלף, דרייצן!“

— דרייצן?! — זאגט דער טאטע און קוקט אויף אונז בלינד
מיט אוועלכע אויגן, ווי ביי א מענשן, וואס זאל דערהערן פלוצים, אז
די וואנט האט באקומען לשון און רעדט ווערטער. ער טוט
נאכאמאל א פארקע דאס רעדל און דער זייגער קלינגט ווידער אמאל
דרייצן! דער טאטע קריכט אראפ פונ'ם בענקל מיט א זיפק, בלאס
ווי די וואנט און בלייבט שטיל אין מיטן שטוב, קוקט אויף דער סטע-
ליע, קינט די בארד און רעדט צו זיך אליין:

— געשלאגן דרייצן... וואס הייסט דאס?... וואס זאל דאס בא-
טייטן? ער זאל זיין קאליע, וואלט ער זיך געשמעלט... אלא וואס
דען? מוז איך לערנען דעם פשט און זאגן — א שפריינקעלע?...
— דארפסטו זיך חקירה'ן א שפריינקעלע? — זאגט
אין די מאמע. — אמער נעמט מען אראפ דעם זייגער און מען מאכט
אין צורעכט, ביסט דאך עפעס א מייסטער.

— שא, אפשיר ביסטו אויך גערעכט! — ענטפערט איר דער
טאטע און נעמט אראפ דעם זייגער און פארעט זיך מיט אים; ער
שוויצט, הארעוועט אפ א גאנצן טאג און הענגט אים אויף צוריק אויף
זיין ארט. דאנקען גאט, דער זייגער גיט ווי עס געהער צו זיין; און
אז עס קומט ארום האלבע נאכט, שטיינען מיר שוין אלע ארום אים
און ציילן אפ צוועלף. דער טאטע קוועלט.

מע שרײַט, איז זי אַראָפּגעשפרונגען, דאָס דינסטמײַדל, פּונ'ם אויוון.
זי טוט אַ קוק דורך דער שפּאַרינע פון דער טיר, זעט זי, דאָס דינסט-
מײַדל, עס ליגט אויף דער ערד דער ב ע ל - ה ב י ת מיט דער
ב ע ל - ה ב י ת'סע געקוילעטע, און בלוט אַ גאַנצער טײַך. איז זי
זיך מ י ש ב, דאָס דינסטמײַדל, און שפּרינגט אַרויס דורך אַ פענס-
טער, און לויפט אַוועק גלייך אין שטאַט אַרײַן מיט אַ גוואַלד: „אידי-
שע קינדער, ראַטעוועט, גוואַלד, גוואַלד, גוואַלד!!!“...

פּלוצים, אַזוי ווי די מומע יענטע גוואַלדעוועט דאָ, הערן מיר:
טררראַך — טאַרראַראַך — כאָם — דײַן — דײַן — כאָם!... פאַר-
טיפּט אין דער מ ע ש ה, האָבן מיר גאָר געמײַנט, אַז ג ז ל נ י ס
זײַנען אָנגעפאַלן אויף אונזער שטוב און האָבן אויסגעשטאָסן פון צען
האַרמאַטן, אָדער ס'איז אַינגעפאַלן דער דאָך, אָדער ס'איז ערד-צו-
טערניש, אָדער אַזוי עפּעס אַן אומגליק געשען. מיר האָבן זיך נישט
געקאַנט רירן פון די ערטער; אַ מינוט האָבן מיר געקוקט אײַנס אויף
דאָס אַנדערע אַן ווערטער און אַלע מיט אַמאָל האָבן מיר אָנגעהויבן
צו שרײַען: גוואַלד! גוואַלד! גוואַלד! — פון גרויס אימפעט כאַפט
מײַך די מאַמע אַרום, קוועטשט מײַך צו צום האַרצן און שרײַט:

— מײַן קינד, מיר זאָל זײַן פאַר דיר, ווײַ איז מיר!

— האָ? וואָס? וואָס איז אים? וואָס איז געשען? — שרײַט דער
טאַטע.

— גאָר נישט, גאָר נישט! שאַ, שאַ! — שרײַט די מומע יענטע
און מאַכט מיט די הענט; און דאָס דינסטמײַדל לויפט אַרײַן פון קיך
אַ טױטע.

— ווער שרײַט דאָ? וואָס איז? עס ברענט? וואו ברענט? וואו?
— ווער ברענט! וואָס ברענט? — שרײַט די מומע יענטע אויפ'ן
דינסטמײַדל. — אַט איז זי אויך דאָ, טאַמער איז קאַרג! נאָ דיר גאָר
סע ברענט! האָסטו געהערט אַן אַנטיק! וואָס שרײַט איר, וועלכע
גוטע יאָר? וואָס גוואַלדעוועט איר? טפו אויף מײַנע ש ו נ א י מ'ס
קעפּ! מע האָט זיך דאָס אַביסל איבערגעשראַקן! טאַמער ווײַסט איר
וואָס? פאַר אַ קלאַפּ! נישט פון וועמען צו לאַכן! גאָט איז מיט אײַך:
דאָס איז דער זײַגער, דער זײַגער אַראָפּגעפאַלן. הײַנט ווײַסט איר
שוין? מע האָט אָנגעהאַנגען אויפ'ן זײַגער פון כ ל מ א מ י נ י ס
ש ה ו א, דרײַ פּוד מ ש א, איז ער אַראָפּגעפאַלן. וואָס איז דער
ח י ד ו ש? ל ה ב ד י ל אַ מענש וואָלט אויך נישט בעסער געווען!
האַסטו געהערט אַביסל?

ערשט דעמאָלט קומען מיר צו זיך. אויפגעשטאַנען אײַנציקווייַז
פּונ'ם טיש, גײַען מיר צו צום זײַגער און כאַטראַכטן אים, ווי ער ליגט

פרעסל אן איינערנס, א זעקעלע זאמד, א פאד ציגל, — דער זייגער ציט דערפון אלע מאל פריש ה י ו ת און גיט, מיט צ ר ו ת מאקע, מיט אנגסטן, נאָר ער גיט. ביז עס האט זיך געטראָפן איין מאל ביינאכט א גרויס אומגליק.

ג.

דאס איז געווען ווינטער, פרייטאָג צונאכטס. מיר האָבן אָפּגע- געסן די ש ב ת ' דיקע וועטשערע: די געשמאקע געפעפערטע פיש מיט כריין, די הויסע יויך מיט לאַקשן, דעם פלוימענצימעס, און אָפּגע- בענשט, ווי עס געהער צו זיין. די ש ב ת ' דיקע בענשליכט האָבן נאָך געצאָנקט. די דינסט האָט דערלאנגט פונ'ם אויוון פרישע, ווא- רימע, גוט אויסגעטריקטע סעמעטשקעס, און עס קומט אַריין די מומע יענטע, א שוואַרץ-ח'נ'עוודיק ווייבל אן ציין.

— גוט ש ב ת ! — זאָגט די מומע יענטע. — איך האָב געוואוסט, אז ס'איז ביי אייך דאָ פרישע סעמעטשקעס; דער ח י ס ר ו ן, וואָס ס'איז נישטאָ מיט וואָס צו קנאָקן. ווי געפעלט דיר, מ ל כ ה, די היינטיקע פיש, וואָס האָט זיך אָפּגעטאָן ביי זי? איך פרעג אים, מ נ ש ה דעם פיליער, וואָס אזא י ק ר ו ת אויף אייך? שפּרינגט אונטער ש ר ה-פערל די נ ג י ד י ת : „גיט מיר, גיכער, וועגט מיר אָפּ אַט דאָס העכטל!“ „וואָס אזא היץ אויף אייך? — זאָג איך. — דער טייך ברענט ניט, און מ נ ש ה וועט צוריק די פיש ניט פירן; ביי די נ ג י ד י ם, זאָג איך, איז א פ נ י ם געלט וואָלוול און ש כ ל טייער?“... גיט זי דאָך מ ס ת מ א און עפנט אויף מיר אַ מויל: „ק ב צ נ י ם, זאָגט זי, האָבן דאָ נישט וואָס צו טאָן... אן אַרימאָן, זאָגט זי, טאָר זיך נישט גלוסטן!“... וואָס זאָגסטו אויף אזא הולטייקע?

די ליכט הויבן אן אויסגיין. דער שאַטן אויף די ווענט קלעמערט, דראַפעט זיך העכער און העכער. די סעמעטשקעס טרישטשען, דער ע ו ל ם שמועסט, דערציילט מ ע ש ו ת, גלאט אזוי אין דער וועלט אַריין, איינע צו דער אנדערער געהער זיך ניט אָן. נאָך מער פון אלע רעדט די מומע יענטע.

— שאַ! — רופט זיך אן די מומע יענטע. — ל מ א י אַט האָט זיך ניט לאנג געטראָפן נאָך אַ שענערע מ ע ש ה. ניט ווייט פון יאָמפעלע, אַ ווערסט דריי, זיינען ג ז ל נ י ם באַפאלן אַ אידישע קרעטשמע, אויסגעקוילעט אַ גאנצע שטוב מיט מענשן, אַ פיצעלע קינד אין וויגעלע אויך געקוילעט, איבערגעלאָזט נאָר איין דינסט- מיינדל, וואָס איז געשלאָפן אין קיך אויפ'ן אויוון. זי האָט דערהערט—

דאס דערוען, איז מיר איינגעפאלן ס'הארץ, און איך האב שוין חרטה געהאט אויף דעם גאנצן ענין.

ערשטנס איז מיר ניט געפעלן געווארן דאס בחור'ל וואס שמויט ביים פענסטערל און נעמט צו ס'געלט. א יונג בחור'ל, נישט קיין פארהייראט. וואס טו איך אים, אז ער נעמט צו ס'געלט און אנטלויפט? און צווייטנס, איז מיר נישט געפעלן געווארן, ווי אזוי ער האט מיך באהאנדלט: צוגענומען ס'געלט, א כאפ געמאן עפעס א ביכעלע, אריינגעשריבן דארטן וואס-נישט איז, דערלאנגט דערמיט א קנאק אויפ'ן פענסטערל און א זונג געמאן: „נעקסט!“... אזוי גיך ווי איך האב געקראגן ס'ביכעלע, האב איך א קוק גע-מאן אינווייניק און... ס'איז אין מיר פארקילט געווארן וואו איך האב געהאט א מראפן בלוט. וואס איז דאס פאר א מין געשריפטס? און ווי אזוי וועט ער עס קאנען איבערליינענען? און פון וואנעט ווויס ער, אז עס מאכט צוואנציק? ... „עי!“ — האב איך געמראכט. — „עפעס געפעלט מיר ניט דער גאנצער עסק!“... און איך בין צוגעלאפן צום פענסטערל, אוועקגעשמופט דעם אידן, וואס איז געשטאנען אין ליין, און אריינגעשריגן צו דעם בחור'ל דארטן אינווייניק: „העי!“ — האב איך אים אריינגעשריגן. — „איך האב אייך אקארשט אוועקגעגעבן צוואנציק דאלער!“

— וואס-זשע ווילט איר?“ — מאכט צו מיר דאס קאסירערל און פארשניצט זיך א בלייפעדער.
— איך וויל, אז איר זאלט ניט זיין אזא עזות-פנים! — זאג איך.

מאכט ער צו מיר: „מיסטער, וואס ווילט איר? איך האב אייך געגעבן א ביכל? דאצאל!“
— איצע נאף! — זאג איך. — איך וויל מיט דיר מער ניט רעדן, דו בלוטזויגער — זאג איך — וואס דו ביסט. איך זע שוין, — זאג איך, — אז איך בין דא אריינגעפאלן אין די ריכטיקע הענט. גיב מיר צוריק — זאג איך — ס'געלט און לאמיר — זאג איך — זיין אויס-מחזים.

מאכט ער צו מיר: „צימפאסיבל!“
זאג איך: איך וועל דיר כאלד געבן א צימפאסיבל, אז דער גר-מער יאר וועט דיך צונעמען. שווינדלער — זאג איך — וואס דו ביסט. מיט מיר — זאג איך — וועסטו ניט מאכן אזעלכע שטיק. גיב אהער דאס געלט, — זאג איך, — איידער — זאג איך — איך הוף פאליצייסקע און איידער — זאג איך — איך שריי גוואלד. גוואלד! — צעשריי איך זיך אויפ'ן קול — גוואלד!

נעכאך מיט'ן פניס אראפ, א דער'ה ר'ג'עמער, א צעבראכענער, א צעשטענער, א סקאליעטשעטער אויף אויבן!

— אויס זינגער! — מאכט דער טאטע, מייט ווי די וואנט, אראפ-געלאזט דעם קאפ, ווי בשעת מעגלייט צו אמת, צו א בר-מינן; ער ברעכט די הענט און טרערן שמויען אים אין די אויגן. איך קוק אויפ'ן טאטן; עס גלוסט זיך מיר ווייניג.

— שא, זע נאך, וואס דארף מען זיך אזוי אפעסן דאס הארץ? — זאגט די מאמע. — מסתמא אזוי באשערט, אז היינט אין דער דאזיקער מינוט באדארף זיין דער סוף זינגער, ווי להבדיל א מענש. אכפרה פאר מיר, פאר דיר, פאר אונזערע קינדער, פאר אלע אונזערע ליבע און געטרייע און פאר כל ישראלי, אמנסלה...

א גאנצע נאכט האבן זיך מיר געפלאנמערט זינגערס. עס האט זיך מיר פארגעשטעלט — אונזער אלטער זינגער ליגט אויף דער ערד, אנגעטאן אין ווייסקע תכריכים. עס האט זיך מיר פארגע-שטעלט, אז דער זינגער לעבט, נאך אויפ'ן ארט פונ'ם אומרו ווארפט זיך הין און צוריק א לאנגע צונג, א צונג פון א מענשן; און דער זינגער קלינגט נימ, נאך ער קרעכט, און איטלאכער קרעכץ נעמט ביי מיר צו א שטיק געזונט... און אויפ'ן ציפערבלאט, דארט וואו איך בין געוואוינט צו זען תמיד דעם XII, דערזע איך מיט אמאל א ציפער XIII, טאקע דרייצן — איר מענט מיר גלויבן אויף נאמנות!...

שלום-עליכם.

מיינער שטער דעפאזיט.

איך ווייס נימ, ווי אזוי דאס איז געשען. ווי אזוי ס'איז מיר גאך איינגעפאלן אזא געדאנק — צו נעמען מיינע בלוטיקע געלדער און זיי אנגעטרייען א באנק! אבער עס איז געשען. מוצאי חנוכה פון היינטיקן יאר האב איך גענומען מיינע שווער פארהארגעוועטע געלדער — מיינע צוואנציק דאלער — און זיי אוועקגעטראגן אין באנק אריין, און אנשמאט געלט, לעבעדיק געלט, וואס מען קאן דער-מיט קויפן, וואס מען וויל, האב איך געקראגן עפעס א גרין ביכעלע צו-נויפגעלייגט אין א געל קאנווערטל, און — דאס אלץ. אז איך האב

מערמלשטויין! און נייע גראטקעס... און סע זאל זיין — זאג איך —
גוט באווארנט... איך בין עקסטערע — זאג איך — געקומען צולויפן
פון בראנוויל, ווייל ס'האט זיך מיר — זאג איך — גע'ח'ל'ו'מ'ט, אז
מען האט אונז בא'ג'נ'ב'עט...

און איך לויף אוועק צו דער ארבעט.

פארנאכט, אז איך דארף אהינמפארן, טראכט איך: איכ'ל פאר-
בייגן די באנק, זען, וואס סע הערט זיך. מען קען קוננמאל ניט
וויסן, — טראכט איך, — ווי אזוי א זאך מאכט זיך. ס'אמערקע! —
טראכט איך.

איך קום אזוי צו דער באנק און גיב א קוק, זע איך: עפעס א
איד פליט ארויס פון דער באנק און — הויבט אן לויפן.

הויב איך אן שרייען „גוואלד!“ און — איך לויף אים נאך... אזוי
לאנג, ביז וואנען א פאליסמאן האט אים אפגעשטעלט. און וואס,
מינט איך, האט זיך ארויסגעוויזן? עס האט זיך ארויסגעוויזן, אז
דער איד איז אנגעשטעלט אין באנק, און ער איז געלאפן כאפן א
קאר, ווייל די ווייב איז אים קראנק געווארן.

האב איך מיך א קאפעלע פארשעמט און אהיים געפארן.

אבער שלאפן האב איך ווידער ניט געקענט.

א גאנצע נאכט האט זיך מיר אלץ אויסגעדאכט, אז דאס קא-
סירערל, וואס האט מיר געגעבן ס'ביכל, האלט אין דער האנט א זעקל
מיט געלט און לויפט, און איך נאך אים... און איך האב ווידער עט-
לאכע מאל געשריען גוואלד פון שלאף און געווארפן מיט די הענט,
און שיר ניט דער'ה'ר'ג'עט די בייבי...

צומארגנס גאנץ פרי בין איך אוועק צו א לאנדסמאן, וואס וואוינט
גראד אנטקעגן דער באנק, און איך האב אים צוגעזאגט דרייסיק
פראצענט פון דעם פארלוסט, אזוי ער זאל האלטן אן אויג אויף דער
באנק און ער זאל זי היטן.

„היט! — האב איך געבעטן. — זיין און היט! לאז ניט אראפ
— זאג איך — אן אויג פון דער באנק, און אזוי גיך, — זאג איך, —
ווי גאט וועט מיר העלפן, אז די צוויי וואכן וועלן ב'ש'ל'ו'ס ארי-
בער, כאפ איך גלייך ארויס — זאג איך — די צוואנציק טולער, און
לאזן זיך — זאג איך — אנצינדן אלע בענק. מער — זאג איך —
טרעט איך דארט ניט אריבער די שוועל!“

דערווייל גייען אוועק נאך צוויי מעג; לויפן איך אין די פוי-
פערס, אז מען האט בא'ג'נ'ב'עט א באנק, ערגעץ אין די בראנקס.

לויף איך אוועק צום פרעזידענט פון מיין באנק און זאג אים:

— ס'איז בימער!

דערהערט, אז איך שרייב גוואלד, איז ער שוין געווארן א ביסל ווייכער — דער ב ח ו ר — און מיר גענומען געבן צו פארשטיין, אז איצט קאן ער מיר ניט צוריקגעבן ס'געלט, אז איך מוז ווארטן צוויי וואכן.

זאג איך: אויב אזוי, טאג ליינענט זשע מיר איבער, וואס איר האט אריינגעשריבן אין ביכעלע. לאמיר זען, — זאג איך, — צי איר ווייסט, וואס איר האט דארטן אריינגעשריבן. עפעס — זאג איך — האט איר עס מיר געמאכט צו שנעל. עס גלויבט זיך מיר ניט, — זאג איך, — אז מען זאל אזוי גיך קענען פארשרייבן אזויפיל געלט. נעמט ער ביי מיר צו דאס ביכעלע און ליינענט איבער: צוואנציק מולער.

זאג איך: אלרייט. געדענקט זשע! ס'איז צוואנציק מולער! און זאלן די אידן, — זאג איך, — וואס שטייען לעס פענסטערל, זיין עדות. אידן! — זאג איך, — זינט עדות, אז איך האב דא אין באנק צוויי קנאקנדיקע צענערלאך!

און איך גיין אהיים מיט'ן ביכעלע.

מ י ל א, פארשטייט זיך, אז פון שלאפן איז געווען אפגערעדט; א גאנצע נאכט האט זיך מיר גע'ח לו מ'ט, אז רויבער זיינען באפאלן די באנק און אויסגערויבט וואו א פעני. עטלאכע מאל דורך דער נאכט האב איך זיך אויפגעוועקט און געשריען גוואלד. און אז ס'איז געווארן טאג, האב איך די ערשטע זאך געכאפט די קאר און אוועק-געלאפן צו דער באנק.

זי איז געווען גאנץ, ניט אויסגערויבט. א שטיין איז מיר אראפ פון הארץ.

נאך אזוי ווי איך בין אזוי געשמאנען ביי דער באנק און בא-טראכט דאס פענסטער, איז מיר איינגעפאלן, אז די גראסקעס זיינען צו שוואך, און אז מען דארף האבן נייע גראסקעס.

בין איך שוין אזוי געשמאנען מיט'ן לאנטש-קעסטל אין האנט און געווארט, ביז דער פרעזידענט פון באנק וועט אנקומען.

אז דער פרעזידענט איז אנגעקומען, האב איך אים פארנומען אן א זייט און אים געזאגט, אז ער מוז האבן נייע גראסקעס פאר דער באנק און נאך מיין מיינונג — זאג איך — איז די גאנצע געביידע א שוואכע און מען דארף זי איבערבויען. מען דארף זען — זאג איך, — די גאנצע געביידע זאל זיין פון סאמע מערמלשטיין, ווייל מערמלשטיין — זאג איך — איז הארט.

מאכט ער צו מיר: אלערייט. איך דאנק אייך פאר דער עצה. זאג איך: געדענקט זשע, ל מ ע " ה ! א נייע געביידע פון

עם ד ו ו ק א ניט נעמען. איר קענט מיך — זאג איך — ניט צווינגען דערצו..."

זאגט ער: "אלרײַט, נעמט ניט אַרויס ס'געלט." זאג איך: "געווערמינד, נעמט ניט אַרויס ס'געלט", אז איכ'ל וועלן, וועל איך אַרויסנעמען."

זאגט ער: "פליז, גיט אַרויס און הערט אויף נודיען!" זאג איך: "אלרײַט, איך גי, אָבער איכ'ל שטיין אין דרויסן. אין די גרויסע פרעסט וועל איך שטיין אין דרויסן און היטן מינע געלדער. און מיין אומשולדיק בלוט — זאג איך — און דאָס בלוט פון מינע אומשולדיקע י ת ו מ י ם וועט פאלן — זאג איך — אויף אייערע קעפּ. באַנדיט — זאג איך — וואָס איר זינט! דער לעקטרי-טשער — זאג איך — איז פאַר אייך ווייניק... היצעל! מערדער! גוואַלד!" און איך נעם שרייען מיט אלע כוחות.

דער סוף איז געווען, אז מען האָט מיר אָפּגעגעבן די צוואַנ-ציק דאלער, און ווען איך בין אַהיים געגאַנגען פון דער באַנק, האָט מען זיי ביי מיר אַרויסגע'ג נ'כ'עט פון קעשענע. און פון דעמאלט אָן (אזוי ענדיקט דער איד, וואָס דערציילט די דאָזיקע געשיכטע) פון דעמאלט אָן האָב איך זיך געגעבן אַ שבוּעה, אז מיין פּוס זאָל ניט אַריבערטרעטן די שוועל פון אַ באַנק. ס'איז רעגעלע באַנדיטן איז דאָס! קעשענע-ג נ'כ'ים! לאָזן זיי זיך אַנצינדן!

משה נאדיר.

א פיקניק.

1.

דאָס איז געווען אַ שבת אין די לעצטע טעג פון אָווגוסט. שמואל איז געקומען אַהיים פון דער אַרבעט און האָט געזאָגט צו זיין ווייב:

— שרה לעבן!

— וואָס מיין מאַן? האָט שרה געפרעגט.

— איך וואָלט זיך וועלן עפעס פאַרשאַפן אַ פאַרגעניגן. — האָט

שמואל געענטפערט עפעס ווי האַלב דערשראָקן.

— וואָס איז? דו ווילסט מאַרגן אין אַ וואַנע גיין? — האָט שרה

ווידער געפרעגט.

מאכט ער צו מיר: „וואָס איז דער מער?“

זאָג איך: „מען האָט באַגנב'עט!“

זאָגט ער: ביי מיר וועט מען נישט גנב'ענען! מײַן באַנק איז באַוואָרנט.“

זאָג איך: „נו, און וואָס טוט איר, ל מ ש ל, אז אײַנער קאָמט רערל כאַפט דאָס געלט און אַנטלויפט?“

זאָגט ער: „מיסטר, איר ווײַסט נישט, וואָס איר רעדט!“

זאָג איך: „נו, מ י ל א... ווײַס איך נישט, וואָס איך רעד... מ'איז מיר נישט געלעגן... אָבער נײַע גראַטעס האָט איר געמאַכט? ... זאָגט ער: „נײַן!“

זאָג איך: „נו, און די געביידע האָט איר איבערגעבויט, צי אויך נישט?“

מאכט ער: „פליז, הערט אויף באַדערן.“

זאָג איך: „אויב איר האָט נישט געמאַכט קײַן נײַע גראַטקעס, און די געביידע נישט איבערגעבויט, און דאָס שוײַנע קאָסירערל אײַנערס האָט איר נישט אָפּגעשאַפּט, טאָ גיט זשע מיר אַהער — זאָג איך — דאָס געלט!“

זאָגט ער: „איר מוזט וואַרטן, ביז עס וועט זײַן פולע צוויי וואָכן.“

זאָג איך: „אַלרײַט. איך וועל וואַרטן. אָבער ווײַסט איר, וואו איך וועל וואַרטן? אַט דאָ אין דרויסן, פאַר דער באַנק, וועל איך וואַרטן. איר וועט ביי מיר — זאָג איך — קײַנען די ערד, און קײַן סאַמיספעקשן — זאָג איך — וועט איר ביי מיר נישט אויספירן. איך זאָל א פ י ל ו וויסן, אז מײַנע קינדער זאָלן בלייבן אָן אַ טאַטן, וועל איך מיך נישט רירן פון דרויסן, ביז וואַנען איך וועל נישט האָבן צוריק מ'געלט. איכ'ל נישט איבערלאָזן — זאָג איך — די באַנק אויף ה פ ק ר. איך — זאָג איך — וועל היטן און מײַן לאַנדסמאַן, וואָס וואוינט קעגנאיבער, וועט היטן... מ'עס זיך טאָן — זאָג איך — ה ו ש ד! אַט אַזא מין איד בין איך! ... איכ'ל דאָ שטײַן אין דרויסן — זאָג איך — אין די גרעסטע פרעסט, און לאַמיר זען, — זאָג איך, — טוט מיר עפעס. דו מי סאַמטינג.“

מאכט ער צו מיר: „איר זײַט אַ מאַדנער מענש; קומט אַראָפּ מיט מיר אונטן אין באַנק, וועל איך אײַך היטן אויסצאלן — זאָגט ער — אײַנערע צוואַנציק דאָלער.“

זאָג איך: „נאָ, סער! אַזעלכע מאַנקי-ביזנעס גײַען ביי מיר נישט, און ווײַל — זאָג איך — איר ווילט מיר צוריקגעבן מ'געלט, וויל איך

פון לעבן; זאלן אונזערע קינדער פארווכן אביסל פרישע לופט; לאמיר כאַטש איין מינוט אויסלופטערן די אויגן.

— וואָס דאַרף דאָס קאָסטן? — פרעגט פלוצלונג ש ר ה.

און ש מ ו א ל גיט באלד אַ ריכטיקן רעכענונג:

— אַ פאַמיליע-טיקעט קאָסט בלויז 30 סענט; פאַר יאָסעלען, פאַר ריוועלען, פאַר חנ'ה-צקען, פאַר בערעלען, פאַר ריוועלען, און פאַר דאלעמשיקען דאַרף מען דאָך קיין קאַרגעלט נישט צאלן. וואָס דען פאַר מיר און פאַר דיר צען סענט אַהין און צען סענט צוריק — האָבן מיר פופציק סענט. ווייטער רעכנ איך, אז ביי דרייסיק סענט דאַרף קאָסטן אויף צו נעמען מיט זיך צו קוויקן זיך: אַ פּיין-עפל אַ צוגע-לעגענע קאָן מען קריגן פאַר פינף סענט, עטלאַכע באַנאַנעס, אַ שטיקל וואַטער-מעלאָן, אַ באַטעלע מילך פאַר די קינדער, אַ פאַר זעמעלאַך... אַן ער ר פון אַכציק סענט דאַרף דאָס קאָסטן דער פאַרגעניגן.

— אַכציק סענט! — האָט ש ר ה אַ פאַטש געגעבן מיט די הענט. — אַכציק סענט! פאַר אַכציק סענט קען מען דאָך צוויי טעג לעבן! אויף אַכציק סענט דאַרפסטו כ מ ע ט אַ טאָג האָרעווען. אַכציק סענט? פאַר אַכציק סענט קאָן מען קויפן אַ צוגעניצטן אייז-כאַקס. פאַר אַכציק סענט קענסטו זיך קויפן אַ פאַר נייע הויז, אַכציק סענט!...

— גענוג דיר שוין מ ש ו ג ע ת! — האָט איר ש מ ו א ל איבערגעשלאָגן. — מיט אַכציק סענט וועלן מיר דעם ד ל ו ת נישט פאַרשטאָפּן, ווי מיט זיין, אזוי אַן זיין. אַבער מען מוז כאַטש איין טאָג אין יאָר לעבן ווי אַ מענש. ש ר ה, לאַמיר פאַרן; מיר וועלן זען, ווי לייט פאַרברענגען... וועסט זיך אביסל דורכפאַרן, וועסט זען אַ וועלט. נו, זאָג, ש ר ה, האָבן דינע אויגן ווען עס איז געזען אַ רעכטע זאך דאָ אין אַמעריקע? דו ווייסט פון אַ ברוקלין ברידוש, פון אַ סענטראַל פאַרק?

— פון וואַנען זאל איך וויסן? — שלאָגט אים איבער ש ר ה. — איך האָב דען צייט אַרומצוגיין? ! מער אז פון דאָנען אין חוּזיר-מאַרק וויים איך טאַקע דעם וועג נישט.

— און וואָס מיינסטו, — רופט זיך אָפּ ש מ ו א ל, — איך וואָלט אויך געווען 'אזא גרינהארן ווי דו, ווען איך וואָלט נישט געדאַרפט טרייען וועגן אַרבעט. איצט ב"ה וויים איך שוין, אז אַמעריקע איז אַ גרויסע מ ד י נ ת. די סלעקטיינס, נישט היינט געדאַכט, האָט מיר באַוווּזן, וואו עס געפינט זיך אַן אַכטע סטריט, אַ הונדערט און דריי-סיקסטע סטריט מיט אַ בלעך-פּעקטאָרי, אַ פיר און אַכציקסטע סטריט מיט אַ מעש-פּעקטאָרי. איך ווייס שוין יעדעס געסעלע אַרום די

— עט! וואָס איז די וואַנעס!

— נו, וואָס דען? אַביסעל אייז-וואַסער צו סאַפּער ווילסמו דער-קאַזען?

— אויך ניט.

— אַ סיפּאָן נעמען?

ש מ ו א ל האָט געשאַקלט מיט'ן קאַפּ: נוין.

— וואָס דען-זשע? — האָט ש ר ה געפרעגט האַלב פאַרוואונ-

דערט. — אַ פּינמל ביר א פ ש ר ברענגען?

— וואָס איז ביר?

— אויפ'ן רוף שלאָפן?

— ניט דאָס.

— נו, וואָס דען, אַ טעלערל פון הימל, פויגל-מילך? — האָט שוין

ש ר ה ביז געזאָגט. — וואָס האָט שוין דער קאַפּ דינער אויסגע-

טראַכט? זאָג!

און ש מ ו א ל זאָגט:

— ש ר ה, דו ווויסט דאָך, אַז מיר באַלאַנגען צו אַ לאַדזש.

— פאַר וואָס זאָל איך ניט וויסן? — קוקט אים ש ר ה אָן

האַלב פאַרוואונדערט און האַלב דערשראָקן. — איך ווויס שוין גוט,

אַז דו האָסט פאַראַכטאַגן אָפּגעריסן זיך אָן אַ בר און אוועקגעשלעפט

אַהין אַ טאַלער. נו, וואָס, מען דאַרף שוין ווידער געלט האָבן?

— נאָך עפעס?

— טאָ וואָס דען-זשע?

— איך וואַלט וועלן, ש ר ה, — זאָגט ש מ ו א ל, — אַז מיר

זאָלן פאַרן אויפ'ן פיקניק.

— מער ווי פיקניקעס, ש מ ו א ל'קע, — שרײַט ש ר ה, — פעלט

דיר שוין ניט?

— מיר אַרבעטן, פראַצעווען — רעדט ש מ ו א ל — אַ גאַנצן

יאָר. מער ווי געשמאַלצענע צ ר ו ת זעט מען אין די אויגן ניט...

ווייסן מיר דען פון אַ לעבן? וואָס פאַר אַ פאַרגעניגן האָבן מיר?

— נו, וואָס זאָל מען טאָן? — זאָגט שוין ש ר ה שטילער אַביסל.

— דער זומער וועט באַלד אַריבער און מיר האָבן אַ פּי ל ו אַ

גריין גרעזל אין די אויגן ניט געזען; מיר זיצן דאָ טאָג אַזוי ווי נאַכט

און שוויצן אין דעם חו שך.

— אַך, אַך, אַך! — זיפצט ש ר ה... און ש מ ו א ל רעדט מיט

אַ העכערן קול:

— לאַמיר פאַרן, ש ר ה, לאַמיר עפעס אַ נאָה האָבן

— מיר איז עפעס אזוי ניט גוט... דער קאפ שווינדלט. — האט זי געזאגט צו שמואל'ן.

— איך פיל זיך אויך ניט אין גאנצן. — האט שמואל אומ-
רואיק געענטפערט. — ה פ נ י מ ווי די פרישע לופט האט אונז
פארשאט.

— ה פ נ י מ, — האט שרה געזאגט, — איך האב מורא
פאר די קינדער.

אזוי ווי דאס הארץ האט איר געזאגט: די דאלעטשקע האט זיך
אויפגעכאפט און האט אנגעהויבן צו שרייען און צו ברעכן. יאסעלע
האט זיך אויף איר קוקנדיק אויך צעווייגט. דער טאטע האט זיך
אויף אים צעבויזערט, האבן די איבעריקע קינדער גענומען וויינען.
דער קאנדוקטאר האט אויף שמואל'ן אויסגעשטעלט א פאר
טאטערישע אויגן; ביי דעם ארימן שמואל'ן איז ארויסגעפאלן
פון די הענט דאס האנט-בייטל מיט דעם עסנווארג. שמואל האט
געוואוסט, אז דארטן האט געמוזט מרעפן א גרויסער חורבן און
זיך אינגאנצן פארלארן. שרה האט גענומען איינגעמען די קינד-
ער. שמואל'ן האט זי גארנישט געזאגט, אבער איר פנים
האט געפלאקערט פון כעס, און שמואל האט שוין גוט גע-
וואוסט, אז קוים גייט זי אראפ פון קאר, וועט ער שוין לויזן א חלק.
און אזוי איז טאקע געווען: ווי שמואל מיט זיין געזינדל זיינען
אראפ פון קאר, האט שרה גלייך אויסגעשאסן:

— פיקניקעס האט זיך פארוואלט דעם שרה! ביסט אן
ארבעטער, דארפסטו ליגן אויף אן ארט!

שמואל'ן האט שוין טאקע אין גאנצן פארדראסן אויף דער
גאנצער מעשה און ער האט געשוויגן. נאר דאס הארץ האט
אים געקלעמט.

אויף איין האנט האט ער גענומען יאסעלען, אויף דער צוויי-
טער — ריוועלען, און דערביי האט ער געטראגן די האנט-בייטל
מיט'ן חורבן.

— שטיל, מיינע קינדערלאך, שטיל, מיינע בעבעלאך, שטיל. די
מאמע וועט באלד געבן צוקער מיט ברויט, שטיל! — האט שמואל
ניט אויפגעהערט צו לאשצען די קינדער, וועלכע האבן נאך אלץ
געוויינט.

שרה האט געטראגן אויף די הענט די דאלעטשקע און זי גע-
וויגט, און פון אירע ביידע זייטן זיינען געגאנגען בערעלע און
חנה'לע.

„וואלד בילדינג“. איך ווײַס, וואו די קױבל-קאר סטאפט... אבער דו, מײַן וױב, ווײַסט דאך פון גארנישט, ביסט דאך ווי אַט ערשט פון שױף אראָפּ... לאַמיר האָפּן, שױף! דײַך וועט דאָס אַסױר פאַר- דרױסן.

— איך ווײַס, — זאָגט שױף, — שױן מיט אַ שװײַבל, — זאָל מען פאַרן...

און אזוי האָט שױף אַל מיט זײַן וױבל באַשלאָסן מאַרגן צו פאַרן צום פיקניק פון לאַדזש.

2.

אויף מאַרגן פרי איז מען בײַ שױף אַל'ן אויפגעשטאַנען פיל פריער, ווי אַ געוויינלעכן זונטאָג. שױן גאַנץ פרי איז דאָרטן געווען אַ מױט: שױף מיט'ן מאַן האָבן אָן רחמנות געװײַקט זײַערע קינדער. שױף האָט געמאַכט אַ וואַנע דער דאַלעטשקען, און די דאַלע האָט געשריען אויף וואָס די וועלט שטױט. שױף אַל האָט גענומען יאָסעלען אויסוואַשן די פיסלאך, אַבער מױט האָט יאָסעלע פלעגט שטענדיק אַרומלויפן אַ באַרוועסער, איז געווען אוממעגלאַך צו דערגײַן אַ גרונט, און שױף אַל האָט גע- נומען יאָסעלעס פיסלאך און אַרײַנגעשטעלט אין אַ בעקן מיט וואַסער ווײַקן זיך... און יאָסעלע האָט געשריען... ערשט אַזױגער צוועלף זײַ- נען שױן געווען די קינדערלאך פיקס און פאַרטיק צום פאַרן, און שױף האָט זיך גענומען פאַר איר מאַן: פאַרריכט די הויזן, אויסגע- ריבן די פלעקן פון דעם רעקל מיט קעראַסין, אַינגענייט קנעפלאך אין וועסט. נאָכדעם האָט זי זיך אַלײַן צוגעקליבן: אַנגעטאָן די הױמישע אַטלעסענע חױפּת-קלייד... אַזױגער צוויי! האָט זיך שױף אַל'ס געזינדל בישל אים אין וועג גערירט. מען האָט זיך געזעצט אין קאַר.

— גאַר נישט פאַרגעסן? — האָט שױף געפרעגט.

שױף אַל האָט באַלד איבערגעצװילט זײַן ביסל בלוט און האָט באַלד געזאָגט:

— גאַר נישט, שױף!

די דאַלעטשקע איז אַנטשלאָפן געוואָרן. די קינדערלאך זײַנען גע- זעסן גאַנץ רואיק. שױף האָט אויך געכאַפט אַ לײַכטן דרעמל, אַזא דרעמל, ווי מען כאַפט בעת מען הערט אַ רעדנער, און עס ווילט זיך שלאָפן. זי איז געווען זײַער מיד פון צוגרױסן זיך צום וועג. אַלץ איז געאַנגען רואיק און שטיל, ביז מען איז אַרײַנגעפאַרן שױף „אַפּטאָן“. דאָ האָט זיך שױף פלוצלונג אויפגעכאַפט.

פאר, און מען איז אנטלאפן אין א הויז. די דאלעמטשקע האט זיך ווידער צעשריען...

— מאמע, עסן! — האט אנגעפאנגען צו שרייען בערעלע...

— עסן, עסן, — האט געוויינט יאסל, — איך וויל עסן.

שמואל האט זיך געכאפט פאר'ן האנט-בײַטל, אבער דא האט ער דערזען דעם חורבן... די פלאש האט זיך צעבראכן און די מילך האט זיך אויסגעגאסן אין בײַטל, די באנאנעס מיט די זעמל זײַנען צעקראכן אין די מילך... די פײַן-עפל האט געקראכן א פניס פון אן אפענעם געשוויר... שרה האט עס באמערקט... פון כעס האט זי אליון ניט געוואוסט, וואס צו טאן מיט איר מאן. שרייען, שילטן האט זי זיך געשעמט פאר לײַטן. זי איז צוגעגאנגען גאנצט צו אים און האט אים אויפ'ן אויער א סוד געזאגט:

— אזא חורבן זאל דיר זײַן, מיין מאן!

די קינדער האבן ניט אויפגעהערט בעטן עסן.

— איך וועל גיין צום בופעט קויפן א גלאז מילך מיט א פאר זעמל. — האט שמואל געזאגט צו זײַן ווייב.

— געלט האסטו דען? — האט שרה געפרעגט. — דאכט זיך אויסגעבײַטלט זיך אין גאנצן איבער דיין פיקניק.

— פאראן ביי מיר אקוראט פינף סענט איבעריקע.

— נו, טא גיין שנעל. — האט שרה געזאגט. — זעסט דאך, אז די קינדערלאך שמויען נעכאך פארשמאכטע.

שמואל איז צוגעגאנגען צום בופעט און האט א פרעג גע-טאן, וויפיל עס קאסט א גלאז מילך מיט א פאר זעמל.

— צוואנציק סענט, מיסטער! — האט דער בופעטשיק געענט-פערט.

שמואל איז אפגעשפרונגען ווי אן אפגעברייטער. ער איז צוגעגאנגען צו שרה'ן מיט אן אראפגעלאזענעם קאפ.

— נו, וואס שלימאזל, וואו איז די מילך? — האט שרה גע-פרעגט.

— ער בעט צוואנציק סענט...

— צוואנציק סענט פאר א גלאז מילך מיט א זעמל... וואס ביסטו עפעס מאנטעפיאר? — האט שוין שרה ניט איינגעהלאטן זיך. —

מען וועט דאך אונז בדיילדל שטעלן! פאר נאך אמאל אויף א פיקניק, וועלן מיר מוזן די איבעריקע בעכעכעס פארקויפן.

די קינדער האבן ניט אויפגעהערט בעטן עסן...

— אבער וואס זאל מען טאן? — האט געפרעגט דער פארלא-רענער שמואל.

— די יארן האט ער מיר אפגעריסן. — האט שרה געזאגט מיט כעס.

און שמואל'ס געזינדל איז גלייך אין פארק אריין.
— לאמיר אויסזוכן א בוים און זעצן זיך. — האט שמואל געזאגט צו זיין ווייב. — קום, שרה!

— איך האב נישט קיין כוח צו שלעפן זיך, גולן! — האט שרה געענטפערט און האט זיך ווי א שטיין אוועקגעזעצט ביים רעכטן אריינגאנג. שמואל האט עפעס געוואלט זאגן, נאר א בליק געבנדיק אויף שרה'ס פנים, האט ער דערזען, אז זי איז פארמאטערט... אלזיין איז ער אויך געווען מיד, און ער האט זיך שווייגנדיק געזעצט לעבן זיין ווייב. שרה האט געגעבן זויגן רייזעלען. די קינדערלאך האבן זיך גענומען קינקלען אין גראז, שפילן און לאכן, און שמואל האט גענומען אטעמען אביסל גרינגער.

3.

איבער'ן פארק האבן ארומגעשפאצירט יום-טוב'דיק צו-געפוצטע מוידלעך, און ערשערווייז אונטער בוימער איז מען געזעסן גאנצע קאמפאניעסווייז.

ווייט ערגעץ פון אונטער א בוים האט זיך איבער'ן פארק גע-טראגן א טרויעריקער געזאנג פון אן ארבעטער-ברוסט. נישט ווייט האט איינער געשפילט אויף א פידל. שרה האט דאס אלץ בא-קוקט און באטראכט. איר כעס איז אפגעגאנגען... דאס הארץ האט א פיל ו איר עפעס אנגעפאנגען ווייז צו מאן... אבער דאס איז געווען א ווייטיק נישט פון כעס. זי האט עפעס אנגעהויבן פא-נאנדערצוקלייבן איר לעבן... און איר איז געווארן ביטער... איר האט אנגעפאנגען צו קלעמען, קוקנדיק אויף שמואל'ן.

שמואל איז אויך געבליבן זיצן פארטראכט... ער האט עפעס געטראכט וועגן די בוימער, וועגן די גראז, וועגן דעם פידעלע, וואס האט געשפילט... אים איז עפעס אויך געווארן שווער אויפ'ן הארצן... — א, באבעלע מיינע! — האט ער א זיפן געמאן... ער האט עפעס געוואלט זאגן צו שרה'ן... נאר דא האט אנגעפאנגען צו טריפן א רעגן. שמואל האט נישט קיין צייט געהאט פון ארט זיך אויפ-צוהויבן, ווי עס האט א גאס געגעבן א שלאגס-רעגן... עס איז גע-ווארן א סומאמאכע אין פארק... שמואל איז געבליבן שטיין ווי א צעטומלמער...

— שלימאזל, נעם די קינדער! — האט שרה א קאמאנדעווע געמאן. שמואל האט געכאפט א פאר קינדערלאך, שרה א

דאך פלעגט א ב ר ה מ'ען ווייניק העלפן זיין פארמיידיקן די שוסטערני: קיין כ ב ו ד. נאך וועלכן ער האט זיך געיאגט, האט ער קיינמאל נישט געהאט. א פ י ל ו דאס „שניידערשע קלייזל“, וואס איז געווען שמענדיק טאלערנאנט מיט אלערליי ב ע ל י - מ ל א כ ו ת, האט אים קיינמאל קיין רעכטע „ע ל י ה“ נישט געגעבן, אויסער אמאל, ע ל פ י ט ע ו ת, האט מען אים געגעבן א ח ר ו ן. נאך דאס איז געווען נישט דערפאר, ווייל ער איז א שוסטער, נאך דערפאר, וואס ער איז געווען א האלבער שוסטער, אדער ווי מען האט אים גערופן אין שמעטל: „א ב ר ה ם דער לאטומ-ניק“. ד. ה. קיין גאנצע שייך און שטיינער פלעגט ער נישט ניווען; ער פלעגט נאך לאטעס לייגן. ער האט א פ י ל ו זיך בארימט, אז אמאל, אמאל פלעגט ער גאנצע שייך אויך ניווען, נאך זייט עס איז ארויס די וויסעטע מאדע מיט די „שמאלע נעזער“ האט ער אויפגע-הערט — ער וויל זיך נישט נאריש מאכן... א מ ת, לאטעס פלעגט ער לייגן איינס אין דער וועלט! א פ י ל ו די שמעטלשע שוסטער, וואס פלעגן שמענדיק „רוידן“ איינער אויפ'ן צווייטן, האבן אויך נישט געהאט א ה ע ז ה אויסצוועצן ח ס ר ו נ ו ת אין א ב ר ה מ'ס א לאטע. נאך דאך פלעגן אלע אין שמעטל פון אים קיין גרויסן פ י ר ו ש נישט מאכן. פארקערט, ביי א געלעגנהייט פלעגט מען פון אים אפלאכן. זיין שמאלץ האט דערפון געליטן און ביי א צייט פלעגט ער זיך אן די אלע נ ו ק ם זיין.

די צייט פלעגט ער אלע יאר ערווארטן מיט גרויס אומגעדולד. ער איז געווען זיכער, אז זי וועט קומען, זי מוז קומען! דער איי-בערשמער וועט נישט מ ש נ ה זיין דעם ס ד ר פון דער וועלט! אסיען מוז זיין אלע יאר, און רעגנס וועלן גיין. אסיען, ווייס א ב ר ה ם, מוז רעגענען. ער האט שוין אפגעלעבט אזוי פיל יארן, און עס האט נאך קיינמאל נישט געטראפן, אז עס זאל נישט רעגענען; און פון רעגן, ווייס א ב ר ה ם, ווערט אין שמעטל א גרויסע בלאטע, אזא בלאטע, וועלכע ער דארף האבן, אויף וועלכער ער בעט גאט, ווי דער פויער בעט גאט דעם רעגן אויף ברויט, אזוי בעט ער אויך גאט, נאך נישט אויף ברויט אליין; ער זאל זיך אויך קענען רעכענען מיט די שמעטלשע באלעבאטיס, וועלכע לאכן אפט פון אים.

און אז א ב ר ה ם זיצט ס ו כ ו ת אין ס ו כ ה און עס הייבט אן גיסן א קאלטער הערבסט-רעגן. איילט ער זיך נישט צו גיין אין שטוב. ביז וואנען זיין אלטע פעשע רופט אים נישט אריין מיט גרויסע ק ד ל ו ת:

— מ ש ו ג ע'נער איינער! ווער זיצט עס אין אזא גאס-רעגן אין

— ווי הייסט, וואס? — האט שוין געשריען ש ר ת. — אהויס!
ש מ ו א ל האט גלייך גענומען די וויינענדיקע קינדער אויף
די הענט, און מען איז ארויס פון פארק... פארנדיק צוריק האט ש ר ת
דעם מאן געזאגט, אז קומענדיק אהויס וועט זי זיך מיט אים אפ-
רעכענען.

— איך וועל דיר באצאלן — האט זי געזאגט — פאר דעם
אטלעסענעם קלייד, פאר דעם האנט-כייטל, פאר דעם פינג-עפל, פאר
די באנאנעס, פאר די מילך, פאר דעם גאנצן פיקניק, פאר דעם גאנצן
ביטערן לעבן...

— שרנ, שרנ, מנין ווייב! — האט ש מ ו א ל געענטפערט. —
דו ביסט גערעכט! ש ד י ס ווייסן, וואס מיר האט זיך פארוואלט...
א פיקניק!... פרעג וואס, ווען?... איך בין א פינסמערער, א ביטערער
ארבעטער, דארף איך מער ווי וועגן דעם שאפ ניט טראכטן...

קומענדיק אהויס, האט ש ר ת מ ק י ס געווען אירע ווער-
טער. ש מ ו א ל'ן האט זיך געוואלט עסן, אקוראט ווי אין סלעק-
ציט, נאך אים איז שוין ניט געווען צום עסן. ער האט זיך אוועק-
געלייגט אין בעט א הונגערדיקער און א גאנצע נאכט האט ער פון
שלאף גערעדט:

א פיקניק, אי, א פיקניק!

ג. ליבין.

אברהם דער שוסטער.

1.

אברהם דער שוסטער איז א הויכער, דארער ז ק נ, מיט
א לאנגער בארד, נאך לענגערע פאו'ת'ן און מיט א גרויסן שטערן;
ווען א פרעמדער מענש זאל אים באגעגענען אמאל אין דער פרי פון
דאווענען מיט'ן גרויסן פו'ל'ת - ז א ק אונטער'ן ארים, וואלט ער
זיכער געמיינט, אז דאס גייט דער רב פונ'ם שטעטל, אדער אזוי א
שויןער באלעבאס.

א מ ת, א'ב ר ה ס אליין האט זיך טאקע געהאלטן גאנץ
גרויס און מיט זיין מ'ל א כ ה זיך כ'ל ל נישט געשעמט; און
זייט ער האט געהערט פון א מ ג י ד, אז ר' יו'ח נ'ן, דער
גרויסער ת נ א ר' יו'ח נ'ן, איז געווען א שוסטער, איז ער ווי
שטאלץ מיט זיין מ'ל א כ ה געווארן.

און אויף מארגן נאך ס ו כ ו ת הויבט זיך טאקע אן ביי אים
אין שטיבל א יאריד, וועלכער שטויט גאנצע דריי ח ד ש י ס
און אמאל מער. מען טראגט אים שייך פון אלע זייטן. די בלאטע
איז גרויס, און יעדערער וויל זיך פארזארגן מיט גאנצע שייך. אויסער
דעם ריכט זיך אין בלאטע מער ווי א גאנץ יאר.

א ב ר ה ס האט גוט אין זינען, אז פון דעם יאריד לעבט ער
א גאנץ יאר. א מ ת, עס מאכט זיך אין א טרוקענער צייט אויך
לאטעס צו לייגן, אבער דאמאלס איז ער נישט אזא י ח ס נ ; די
געוויבענע שוסטער פון די „שמאלע נעזלאך“ זיצן דאמאלסט אן אר-
בעט און שעמען זיך נישט אונטערצושלאגן אים פ ר נ ס ה. און
דעריבער באנוצט ער זיך מיט זיין איצטיקער „יחסנות“ און „ריכט“
פון מוים און פון לעבעדיק. ער מאכט שרעקלאכע טאקסעס. ווער
רעדט פאר א פאר זוילן אונטערשלאגן, קען מען שוין ביי אים נישט
אפדינגען קיין גראשן, עס מעג זיין ווער עס איז, א פ י ל ו א נא-
ענטער, ארימער ש כ נ ; און אז יענער פראוואט זיך צו דינגען :
— סטייטש, ר' א ב ר ה ס, פאר וואס קומט אייך אזוי פיל ?
ענטפערט א ב ר ה ס קאלט :

— איך גייט אייך דען ח ל י ל ה ? אייך לוינט נישט, טראגט
אייך אריין צו בערל דעם שוסטער, ער איז אויך א גאנץ גוטער שום-
טער, ער מאכט דאך עפעס „שמאלע נעזלאך“...

די לעצטע ווערטער פלעגט ער אויסלאזן מיט אן איראנישן טאן,
ווי ער וואלט געזאגט : נישט אלע מאל טויג פאר אייך בערל דער
שוסטער, איר דארפט מיך אויך האבן... ער וויל זיין זיכער, צי דארף
מען אים טאקע האבן ; און ער גיט א קוק אין פענסטער און ער ווערט
נאך שטייפער ביי זיך : די גאס איז פארפלייצט מיט שיטערן קויט,
כאטש טרענק זיך ! — אוי, דארפט איר מיך ! — שמויכלט ער און
גיט א פ י ל ו נישט א קוק אין יענער זייט, וואו דער קונד שטויט
מיט די שייך און וויל אראפדינגען א צענערל. א ב ר ה ס פילט,
אז איצט איז די צייט צו אפרעכענען זיך מיט זינע ש ו נ א י ס,
וואס לאכן פון אים, און ער איז זיך נ ו ק ס מיט הארטע מק ח י ס...

2.

אט אזוי האט זיך א ב ר ה ס דער לאטומניק אפגעלעבט ביז
אין טיפער, עלטער, אלץ געצויגן די ח י ו נ ה פון שמעטלשער
בלאטע און געדאנקט גאט, וואס ער האט באשאפן קלוג די וועלט, אז
עס מוז זיין א צייט אין יאר, ווען אין שמעטל ווערט א בלאטע און
זינע לאטעס גייען שטארק אן. דערפאר האט איז זינע אויגן די

ס ו כ ה ! דו ווילסט זיין פרימער פאר'ן רב ! די יויך ווערט אן דעם מעם פון דעם רעגן.

— נישקשה, נישקשה ! — מרױסט ער זיך צופרידענערהױט, שוין אַרױנגױענדיק אין שטוב. — איך האָב נישט קײַן מ ו ר א פאר היינטיקן רעגן. פון אזא רעגן וועט זיך „שמעלן“ די בלאַטע, נאָר רעלע, די בלאַטע...

— נה, דאנקען גאָט טאקע פאר דער בלאַטע ! — ענטפערט פעשע מיט א פרום פ נ י ם ; זי דערמאָנט זיך, אז די גאנצע ח י ו נ ה האָבן זײַ טאקע פון דער אַסיען-בלאַטע.

און א ב ר ה ם ענדיקט דאָס עסן אין שטוב. די אויגן אָבער קוקן דורכ'ן פענסטער אין גאס אַרײַן און זײַן האַרץ וואַקסט פאר פרויז, זעענדיק, ווי די ערד ווערט שוין ווײַכלאָך ; ער דערקענט שוין די ס י מ נ י ם פון זײַן ליבער בלאַטע...

און אז עס גיט אַ שײַן די זון, ווערט א ב ר ה ם דערשראָקן צום טויט ! אים דאכט זיך, אז זי וויל אים אַוועקנעמען דאָס ברויט... נאָר נישט לאַנג שײַנט די הערבסט-זון ; אַ וואַלקן פאַרשמעלט זי באַלד און א ב ר ה ם ווערט ווײַטער פרויזלאַך און זינגט פאַר אַ-דירנדיק דאָס קינדישע לידל :

גאָט, גאָט גיב אַ רעגן

פון א ב ר ה ם שוסטערס וועגן.

און גאָט הערט צו א ב ר ה מ'ס געבעט : אַ גאנצן ס ו כ ו ת רעגנט, אידישע קינדער טרויערן, וואָס זײַ האָבן אַ פאַרשטערטן יו-ם טוב. קענען נישט אַרױסגױן אויפ'ן גאס אַ ווײַלע. א ב ר ה ם אָבער איז שטאַרק צופרידן ; אין גאָס האָט זיך שוין אויסגעבילדעט די באַוואוסטע אַסיענדיקע בלאַטע. פרויען בלייבן אַפּט שטײַן אין דער מיט'ן גאָס, פאַרצווייפלט, לאַזנדיק אַמאָל די שיד ; קלײַנע קינדער טראָגט מען איבער אויף די הענט, און מאַנסבילן ראַטעווען זיך אַרויס מיט גרויס ב ר י ה'שאַפט...

דאָ לאַכט שוין א ב ר ה ם פון דער זון ! אזא קלײַנער טעלער וועט ניט זײַן ביי כּוּל ת אויסטריקענען אזא גרויסע בלאַטע, און א פ י ל ו אַז מער קײַן רעגן זאָל נישט גײַן, וועט זי אויך שטײַן נאָך אַ פאַר חדשים שטאַרקע. נאָר א ב ר ה ם מרױסט זיך, עס וועט נאָך רעגענען, ער האָט דערויף זײַן כ ל ל : אַסיען מ ו ז רע-גענען !

איבער יו-ם טוב רוט ער זיך אויס און קלײַבט כּוּח ו ת ; ער ווײַס, אז נאָך יו-ם טוב וועט ער מוזן אַרבעטן ביז שפּעט אין דער נאכט אַרײַן, ער וועט זײַן פאַרוואַרפן מיט מ ל א כ ה.

ברוקירן דאס שמעמל מיט אט די שמוינער אט — עס זאל מער קיין בלאטע נישט זיין.

מער קיין פירויש'ס האט שוין אבר'הם נישט גע-
דארפט. די לעצטע ווערטער: „עס זאל מער קיין בלאטע נישט
זיין“ האבן אים ווי א דונער געטראפן.

דאך אין גאנצן האט ער דאס נישט פארשטאנען, און גייענדיק
צוריק אהיים ווי א דערשלאגענער, האט ער צו זיך אליין גערעדט,
מאכנדיק מיט די הענט: וואס הייסט, עס זאל מער קיין בלאטע נישט
זיין? קען דאס זיין, דאס שמעמל זאל פלוצים אויסגעטריקנט ווערן?...
ער האט זיך אבער דערמאנט, וואס איינער, א קונד זינער, האט
אים אמאל דערציילט, אז עס זינען פאראן אין דער וועלט „זעלכע
גרויסע שמעט, וואס זינען געברוקירט, און דארטן איז שמענדיק
טרוקן“. — ער איז אריינגעקומען אין שטוב, ווי צעמישט.

— אויס בלאטע! — האט ער געברומט. — מען דארף שוין מיד
נישט!

זיין „אלטע“ פעשע האט נישט פארשטאנען, וואס ער רעדט, און
האט געמיינט, אז ער איז מ'שו'גע געווארן.

— וואס שרייבסטו? — האט זי זיך געבייזערט. — וועלכע בלא-
טע? אין מיטן זומער ווילסטו בלאטע, קארג איז דיר דער אסיען.

— הערסט דאך! די ג'ז'ל'ים ווילן, אז אין אסיען זאל אויך
קיין בלאטע נישט זיין, פארשטויסטו? ! זיי ווילן אונז ווערן צו דער
עלטער אן ברויט.

— וועלכע ג'ז'ל'ים, וואס פליידערסטו? — האט זיך שוין
פעשע דערשראקן אויף אן אמת.

אבר'הם האט אליין נישט געוואוסט, ווער זינען דאס די
ג'ז'ל'ים, נאר זיין כ'ע'ס האט אין אים געברענט, און ער האט
אויסגעלאזט איילנדיק:

— „זיי“ געפעלט נישט די בלאטע! פארשטויסטו? גרויסע פרי-
צים זינען זיי! זיי גלייבן זיך אויך צו די גרויסע שמעט און האבן זיך
מ'ש'ב געווען ברוקירן די גאסן. וואס זאגסטו צו זייערע יארן?
— א קויל איז מיר געשען! — האט פעשע פארבראכן מיט די
הענט. — מיר זינען דאך אומגליקלאך. פון וואנען וועלן מיר איצט
לעבן?

— גיי פרעג זיך ביי זיי! — האט ער גיפטיק געענטפערט. —
זיי ארט דען עפעס פאר אונז? ! דו מיינסט, אז גאנץ שמעמל טראגט
מיר פון נאך סוכות אן ארבעט פאר רחמנות אויף מיר?

בלאָטע דעם שענסטן חן געהאַט. אַ פּ ש ר אַ ס ךַּ מער חן, ווי דער בלאָע ר י ם בײַ אַ פּאַעט... און אז ער פלעגט דורכגיין אַמאָל אין מאַרק קויפן שטיקלאַך רימען אין די פעל-קראַמען, פלעגט ער מיט שטאַלץ באַטראַכטן די מיט קויט פאַרגאַסענע גאַסן און דעם מאַרק, וואו עס פלעגן טרעטן די שענסטע באַלעבאַטס מיט פאַרקאַ-שערטע פאַלעס, אונטערברומענדיק:

— נננו, אַ בלאָטע, זאַל מען באַהיט ווערן!...

„אוו דאָ אי געפֿעלט זײַ נישט. — פלעגט ער דעמאָלט טראַכטן. —

זײַ קענען לעבן אָן איר און פאַר מיר אַרט זײַ דען?“
און אז אײַנער פון זײַנע קונדן, קומענדיק צו אים, פלעגט זיך אַמאָל קלאַנגן, אז פון דער בלאָטע איז שוין נישט אויסצוהאַלטן, גאַט וואָלט שוין עפֿעס ר ח מ נ ו ת האָבן, עס זאַל טרוקן ווערן, פלעגט דאַמאָלסט א ב ר ה ם ווערן מ ל א כ ע ם ; באַווייזן דעם כ ע ם האָט ער נישט געקענט, נאָר דעם „קונד“ האָט ער שוין גע-ק נ'ט מיט אַ צווייטער העכער אויף יעדער לאַטע. טראַכטנדיק בײַ זיך:

— רעד נישט קיין נאַרישקײַט!...

ו י ה י ה י ו ם, אין מיטן זומער — עס איז נאָך געווען אַ שטיק צײַט צו א ב ר ה מ'ס „לאַמעס-סעזאָן“, איז ער דורכגעגאַנגען דעם מאַרק און האָט דערזען אַ גרויסע קופֿע שטײַנער ליגט סאַמע אין מיטן מאַרק. אים איז די זאַך ק ש ה געוואָרן. וואָס זאַל עס באַדייטן? און ער איז צוגעגאַנגען צו אַ קרעמער פרעגן: אויף וואָס דאַרף מען אזוי פיל שטײַנער?

— אזוי פיל? — האָט נאָכגעקרימט איראַניש דער קרעמער. —

דאָס איז בײַ אײַך אויך אַ פולע? ! וואָרט נאָר, וועט איר זען, ווי עס וועט זײַן צען מאָל אזוי פיל, הונדערט מאָל אזוי פיל.

— אָבער אויף וואָס דאַרף מען אזוי פיל שטײַנער? — האָט זיך

א ב ר ה ם נאָך מער געוואונדערט.

— איר זײַט אַ היגער צי ניט? — האָט זיך דער קרעמער גע-כ ע ם'ט. — איר ווײַסט דען ניט, אז מען וועט אין גיכן ברוקירן דאָס

שטעטל, ל כ ת ח י ל ה דעם מאַרק, נאָכדעם די גאַסן.

— ברוקירן... ברוקירן? — וואָס הײַסט ברוקירן? — האָט

א ב ר ה ם זיך אָנגעהויבן קראַצן אין פאַטיליצע, ווי ער וואָלט זיך וועלן דערמאָנען עפֿעס אַ שרעקלאַכע זאַך.

— מען זאָגט טאַקע: „גרויסע ווי קלײַנע!“ — האָט דער קרע-

מער געשמײכלט. — וואָס פאַרשטײַט איר דאָ נישט? מען וועט אויס-

מאכט ב ל ו מ ר' שט נישט פארשטוינענדיק. — וואס געהערט דער ברוק צו מיין ארבעט?

— עס האט א גרויסע שייכות! — האט דער לץ נישט אויפגעהערט צו שפאסן. — אין דער טריקעניש וועלן זיך ביי אונז די שטיוול אזוי נישט ריסן, און איר וועט האבן ווייניקער לאמעס צו לייגן.

— וועט ער נויטן נייט! — האט זיך געפונען צווישן ח ב ר ה נאך א לץ.

— קיין נייט קען ער נעכאך נישט. ווי קומט ער דערצו, דאס איז א געבוירענער לאטומניק.

— נישט קשה, ער וועט זיך אויסלערנען! ער האט א גרויסן שמערן.

אלע האבן געלאכט.

דא האט זיך שוין א ב ר ה מ נישט געקענט אייננחאלטן. מען האט אים אנגעגריפן אין ביין אריין, און ער האט זיין גאל ארויסגע- גאסן:

— ליינדאקעס, וואס מיינט איר אייך? איר וועט די וועלט אי- בערמאכן? ! אזוי לאנג קרענקט איר, ווי לאנג עס וועט נאך זיין בלאטע. איר וועט נאך אנקומען צו מיר מיט אייערע צעפוילטע שטיוול פארריכטן, די הויט וועל איך פון אייך דאמאלסט שינדן, די הויט! ...

— הוררא! — האט עפעס איינער א יונגאטש אויסגעשריען. און דער צופרידענער ע ל מ האט פרוילאך אונטערגעהאלטן און דער לץ האט געשריגן העכער פאר אלעמען.

— ר' א ב ר ה מ ! אויס בלאטע, עס וועט נישט זיין מער קיין בלאטע. אויס בלאטע! ... ה ו ר ר א !

אין דעם קומענדן אסיען איז דער ברוק נאך נישט פארטיק גע- ווארן; די בלאטע איז געווען די זעלבע, נאך א ב ר ה מ'ען איז שוין נישט באשערט געווען קלויבן נחת פון איר און פארדינען צענער- לאך. די לעצטע סצענע אויפ'ן מארק האט אויף אים זייער שלעכט געווירקט. ער איז נאך דעם ארומגעגאנגען א פאר וואכן א קראנ- קער, האט זיך אוועקגעלייגט אין בעט און איז געשטארבן. און זיינע לעצטע ווערטער זיינען געווען:

— ג ז ל נ י מ ! אויס בלאטע! ...

א. רייזען.

אז זי וועלן קענען אויסקומען אן מיר, וועלן „זי“ א ו ד א י זיין צופרידן, די ג ז ל נ י מ.

— און דו רעכנסט, אז מען וועט שוין גאר נישט רייסן די שיד? — האט פעשע געפרעגט מיט א מאן, אין וועלכן עס איז נאך געלעגן א שטיקל האפנונג.

— ב ה מ ה ! רייסן וועט מען רייסן, אויף ברוק רייסט זיך אויך, אבער ניט אזוי ווי פריער. אויף שטיין טרעט זיך אפ נאר די פא- דעשווע אליוו, און אין בלאטע אבער ווערט צעפילט דער לעדער, און דאס איז ביי מיר דער ע י ק ר...

3.

אלע מאג פלעגט א ב ר ה מ ארויסגיין אויפ'ן מארק זען, וואס הערט זיך עפעס מ כ ו ח דעם ברוק און גלייך מיט דער קופע שטיין- נער פלעגט וואקסן זיין וואונד אין הארצן, און ער איז אומגענאנגען ווי א קראנקער.

דאך האט ער געהאפט, אז ניט אזוי גיך וועט מען ברוקירן. ו ה א ר א י ה, ער געדענקט, אז צו דער באד האט מען אויך אזוי אמאל אנגעהויבן פירן שטיינער און ציגל, און אלע מאג, דאכט זיך, פלעגט מען אנהויבן צו מויערן, פון דעסוועגן האט זיך עס געצויגן שוין עטלעכע יאר. און ער פלעגט זיך טרייסטן, אז דער ברוק וועט נאך אויך געדויערן ביז זיין לעצטן מאג...

נאר זיין האפענונג איז געווען אומזיסט !

אין דעם זעלבן זומער, אין א שויןעם פרימארגן, דורכגיינדיק דעם מארק, האט ער דערזען אין מיטן שטייט א רעדל מענשן. דאס הארץ האט ווי געזאגט, דאס איז נישט צו גוטן. ער האט זיך דורכ- געשטופט דורכ'ן רעדל, און הענט און פיס האבן אים אנגעהויבן צו טרייסלען: ער האט דערזען קאצאפעס שטייען מיט גרויסע האמערס אין די הענט און צעקלאפן די שטיינער, אזש עס הילכט אין דער לופט. דער ארומיקער ע ו ל מ שטייט און פרייט זיך:

— איצט וועט זיין א לעבן ! — זאגט איינער.

— ש י י ד א לעבן ! — האלט אונטער א צווייטער. — א ווער-

מעלע צו זאגן: פ ט ו ר ווערן פון דער בלאטע !

איינער פון רעדל, א שמעטלשער ל ין, האט באמערקט

א ב ר ה מ'ען שטייענדיק און האט אנגעהויבן טרייבן שפאס מיט אים:

— איר זעט, ר' א ב ר ה מ, וואס מען טוט? איר ווייסט, אז

איין וועט עס זיין א ה י ז ק צו דער פ ר נ ס ה !

— א ס מ י כ ת ה פ ר ש ה ! — האט זיך א ב ר ה מ גע-

מאג גיט ער אויף דער פאסט און פרעגט זיך נאך אויפ'ן בוך. שוין העכער א וואך, אז ער האט אוועקגעשיקט דאס קערבל און קיין בוך איז נישטא! דערווייל דארף מען לעבן. „די נ ש מ ה אויסשפניען קאן מען ניט.“ אזוי זאגט די מאמע. איך פארשטיי ניט, ווי אזוי שפניט מען דאס אויס די נ ש מ ה ?

ב

שאט, שוין דא א בוך! מיר האבן דאס נאר אויסגעפאקט, האט מיין ברודער אליהו זיך אוועקגעזעצט ליענען דאס בוך. וויי- וויי, וואס ער האט דארטן אויסגעלייזט! וויפיל ס ג ו ל ו ת אויף צו מאכן געלט דורך פארשידענע רעצעפטן! א רעצעפט אויף צו פארדינען הונדערט רובל א ח ו ד ש דורך מאכן די בעסטע טינמן. א רעצעפט אויף צו פארדינען הונדערט רובל א ח ו ד ש דורך מאכן גוטע שווארצע שוואקס. א רעצעפט אויף צו פארדינען הונ- דערט רובל א ח ו ד ש דורך ארויסטרייבן מיין, טארטאקאנעס, און אנדערע מ י א ו ס'קייטן. א רעצעפט אויף צו פארדינען הונדערט רובל א ח ו ד ש און מער דורך מאכן ליקערן, זיסע בראנפנס, לי- מאנאד, סאדערוואסער, קוואס און אנדערע נאך מער ביליקע גע- טראנקען.

מיין ברודער אליהו האט זיך אפגעשטעלט אויפ'ן לעצטן רעצעפט, אויף קוואס! קוואס איז אזא מין געטראנק, וואס קאסט וואלוויל און עס גיט א סך. כ פ ר ט נאך אין אזא הייסן זומער ווי היינט. פון קוואס, דארפט איר וויסן, איז ביי אונז ב ר ו ך דער קוואסניק געווארן א ג ב י ר. ער מאכט „בוטל-קוואס.“ זיין קוואס האט א ש ם אויף דער וועלט. ער שיסט פון די פלעשער, ווי פון א הארמאט. וואס איז דער ש כ ל וואס עס שיסט, ווייס קיינער ניט. דאס איז ב ר ו כ' ס ם ס ו ד. מען זאגט, אז ער לייגט אריין אינווייניק עפעס אזעלכעס, וואס שיסט. אנדערע זאגן — א ראזינקע, אנדערע זאגן — האפן. קומט דער זומער, האט ער ניט קיין הענט. אזוי פיל לייזט ער געלט!

אונזער קוואס, וואס מיין ברודער אליהו מאכט נאכ'ן רע- צעפט, איז ניט קיין בוטל-קוואס און שיסט ניט. אונזער קוואס איז אן אנדער מין געטראנק. ווי אזוי ער ווערט געמאכט, קען איך אייך ניט זאגן. מיין ברודער אליהו לאזט קיינעם ניט צו, ב ש ע ת ער מאכט אים. אז ער גיסט וואסער, זעען אלע. נאר אז ער האלט אין רעכטן מאכן, פארשליסט ער זיך אין דער מאמעס אלקער. נישט איך, ניט די מאמע, ניט די שוועגערין ב ר כ ה, קיינער האט ניט די

קוואס.

א

פאר איין רובל — הונדערט רובל! הונדערט רובל א מאנאט און מער קאן פארדינען יעדער איינציקער, ווער עס וועט זיך באקאנען מיט'ן אינהאלט פון אונזער בוך, וואס קאסט ס'ך - ה' כ' ל' 1 רובל מיט פארטא. לויפט, קויפט! סטאפט, כאפט — איר וועט פאר-שפעטיקן!

אט אזא מין זאך האט אויסגעלייגעט ערגעץ אויף די בלעטער מיין ברודער אליהו, באלד ווי ער איז אראפ פון קעסט. ווי ער איז אראפ פון קעסט, וועל איך אייך נישט דערציילן, ווייל איך בין זייער פארנומען. איך פארדין געלט. איך טראג ארום א געטראנק, וואס מיין ברודער אליהו מאכט אים אלליין מיט זיינע אייגענע הענט. ער האט זיך אויסגעלערנט מאכן דאס פון דעם בוך, וואס קאסט ס'ך - ה' כ' ל' 1 רובל און פארדינען קאן מען מיט דעם פארדינען הונדערט רובל א חודש און מער. מיין ברודער אליהו, ווי-באלד ער האט נאך איבערגעלייגעט, אז ס'איז דא אזא בוך אויף דער וועלט, אזוי האט ער באלד אוועקגעשיקט אויף דער פאסט א קערבל (דאס לעצטע קערבל) און האט אנגעזאגט דער מאמען א בשרה, זי זאל נישט זארגן מער.

— מאמע! דאנקען גאט, מיר זיינען געהאלפן. מיט פ'רנסה זיינען מיר שוין פארזארגט אט אזוי ווייט (ער ווייזט מיט דער האנט אויפ'ן האלד).

— וואס איז דען? — פרעגט די מאמע. — האסט געקראגן א שטעלע?

— נאך בעסער פון א שטעלע. — ענטפערט איר מיין ברודער אליהו, און די אויגן ביי אים לייכטן, א פ'ניס פון גרויס שמה. ער הייסט איר ווארטן נאך עטלאכע טעג, ביז דאס בוך וועט אנטקומען.

— וואסער בוך? — פרעגט אים די מאמע.

— ס'איז שוין איינמאל א בוך! — זאגט איר מיין ברודער אליהו און פרעגט זי, אויב זי וועט זיין צופרידן מיט הונדערט רובל א חודש? לאכט פון אים די מאמע און זאגט אים, אז זי וואלט געווען צופרידן מיט הונדערט רובל א יאר, אזי זיכערע. ענטפערט איר דערויף מיין ברודער אליהו, אז ביי איר איז צו א קליינע השגה, און ער לאזט זיך גיין אויף דער פאסט. אלע

זיסער קוואס א גלאז!
 א קאפיקע א איד!
 א קוויק און א קאלט —
 א דערטרינקעניש!...

איך ווײס ניט: צי מײן געזאגט איז אזוי געפעלן געווארן? צי דאס געטראנק איז טאקע געווען אזוי גוט? צי א פ ש ר ווײל דער טאג איז געווען זייער א הײסער? איך האב דעם ערשטן קרוג אויס-פארקויפט אין איין האלבער שעה און בין געקומען אהיים מיט כ מ ע ט פינף גילדן פדיון. מײן ברודער אליהו האט אפגעגעבן דאס געלט דער טאמען, און מיר האט ער באלד אנגעגאסן א פרישן קרוג. ער האט געזאגט, אז אויב איך וועל מיך קאנען אויסדרייען אזוי פינף-זעקס מאל דורכ'ן טאג, וועלן מיר האבן פאר-דינט פונקט הונדערט רובל א חודש. דאס געטראנק קאסט אונז זייער וואלוט. מען קאן זאגן, כ מ ע ט גארניט. דאס גאנצע געלט גייט אוועק אויפ'ן אייז. דעריבער דארף מען זען וואס גיכער אויספארקויפן דעם קרוג מיט'ן געטראנק, ב כ ד י דאס שטיקל אייז זאל צוגיין קומען אויפ'ן צווייטן קרוג און אויפ'ן דריטן קרוג און אזוי ווייטער. דעריבער דארף מען מיט'ן געטראנק גיין גיך, טאקע לויפן. נאך מיר לויפן נאך אינגלאך, ש ק צ י ס, א גאנצע מיטש-קע. זיי קרימען מיך איבער, ווי איך זינג. איך הער זיי אבער מיט'ן קאטער. איך זע וואס גיכער אויסברענגען דעם קרוג און לויפן אהיים נעמען נאך א קרוג. וויפיל איך האב געמאכט דעם ערשטן טאג, ווײס איך אלליין ניט. איך ווײס נאר, אז מײן ברודער אליהו מיט מײן שוועגערן ב ר כ ה מיט מײן מאמען האבן מיך שטארק געלויבט. וועטשערע האט מען מיר געגעבן א שטיק דיניע מיט א שטיק קאווענע מיט צוויי פלוימען אונגערישע. פון קוואס שמועסט מען ניט. קוואס טרינקען מיר א ל ע אזוי ווי וואסער. פאר'ן שלאף בעט מיר אויס די מאמע אויף דער ערד און פרעגט מיך, צי עס טוען מיר ניט וויי ח ל י ל ה די פיס. מײן ברודער אליהו לאכט פון איר. ער זאגט אויף מיר, אז איך בין אזא אינגל, וואס מיר טוט קיינמאל ניט וויי קיין זאך.

— געוויס! — זאג איך. — א ס י מ ן, אויב איר ווילט, גיין איך באלד מיט'ן קרוג אין מיטן האלבע נאכט. אלע דריי צעלאכן זיך פון מײן ב ר י ה'שאפט. נאר אויף דער מאמעס אויגן זע איך טרערן. נו, דאס איז דאך אן אלטער כלל — א מאמע דארף וויינען! איך וואלט וועלן וויסן, אלע מאמעס וויינען אזוי שמענדיק, ווי מײן מאמע?

ז כ י ה צו זיין דערביי. נאָר אויב איר זאָגט מיר צו, אז ס'וועט זיין
א ס ו ד, קאָן איך אייך זאָגן, וואָס אין דעם געטראַנק געפינט זיך.
איך וויל דאָך, וואָס ער גרײַט צו. דאָרטן געפינט זיך שאלאכץ פון
לימענע, שימערע האַניק (מעליס), א זאָך, וואָס מען רופט דאָס קרימער-
טאָרטערוס און וואָס איז זויערער פון עסיק, און דאָס איבעריקע —
וואַסער. וואַסער איז דאָרטן דאָ מער פון אלצדינג. וואָס מער וואַ-
סער, מער קוואַס. דאָס אַלץ ווערט גוט אויסגעמישט מיט אַ פראַסטן
שמעקן (אזוי שטײַט געשריבן אין בוך), און דאָס געטראַנק איז פאַר-
טיק. נאָכדעם ווערט ער אַרײַנגעגאָסן אין אַ גרויסן קרוג און מען
וואַרפט אַרײַן אַהין אַ שטיק אייז. אייז איז דער ע י ק ר. אָן אייז
טויג דאָס גאַנצע געטראַנק אויף ת ש ע ה נײַנציק כ פ ר ו ת.
דאָס זאָג איך אייך ניט פונ'ם בוך, נאָר איך האָב אײַנמאַל אַלײַן פאַר-
זוכט אַ ביסל קוואַס אָן אייז, האָב איך געמײַנט, אז ס'איז אָן ענדע
פון מיין לעבן!

ג

געמאַכט דאָס ערשטע פעסל קוואַס, איז געבליבן, אז אַרויסטראָגן
פאַרקויפן אים אויף דער גאַס זאָל איך. ווער דען, אז ניט איך?
מיין ברודער א ל י ה ו'ן פאַסט ניט. ער איז דאָך שוין אַ באַ-
ווייבטער. דער מאַמען א ו ד א י ניט. מיר וועלן גאַרניט דער-
לאָזן, אז די מאַמע זאָל אַרומגײַן מיט אַ קרוג איבער'ן מאַרק און
שרײַען: „קוואַס! קוואַס! אידן, קוואַס!“ אלע האָבן גע'פּס'ק'נט, אז
דאָס דאָרף זיין מיין אַרבעט. איך אַלײַן האָב אויך אזוי געדענקט.
איך האָב זיך מ ח י ה געווען, אז איך האָב דערהערט דאָס נײַעס.
מיין ברודער א ל י ה ו האָט גענומען מיך לערנען, ווי אזוי איך
זאָל טאָן. דעם קרוג זאָל איך האַלטן אין איין האַנט, און ב כ ד י
דער ע ו ל ס זאָל זיך אָפּשטעלן, זאָל איך זינגען הויך, און מיט אַ
נ י ג ו ן, אַט אזוי:

אידן אַ געטראַנק!

אַ קאַפּיקע אַ גלאַז!

קאַלט און זיס —

אַ דערקוויקעניש!...

אַ קוּל, האָב איך אייך שוין לאַנג געזאָגט, אז איך האָב אַ
שײַנס, אַ סאַפראַנאַ-שטימע, כ י ר ו ש ה פון מיין טאַטן ע ל י ו-
ה ש ל ו ס. איך האָב געגעבן אַ זינג אויס אויף אַ קוּל און האָב
איבערגעדרייט דעם פ ס ו ק מיט די פיס אַרויף:

און גיסט אים ארויס אין פאָמוניצע! נאָך אַ גליק, וואָס מען האָט מיך
ניט פאַרנומען אין פּאָליציי. הערט אַ מעשה! איינמאל האָב איך
פאַרבלאָנדזשעט מיין קרוג קוואַס צו אונזער שכינה פעסי. דער
גאַנצער עולם האָט גענומען צו גלעזלאַך קוואַס און איך אלליין
אויך מיט זיין. אויסגערעכנט, אז עס פעלט מיר אַ גלעזלאַך צוועלף-
דרייצן געטראַנק, האָב איך מיך אַריינגעכאַפט אין הויז, דאָרטן וואו
דאָס וואַסער שטייט ביי זיין. אַנשטאָט דער דרייזשע מיט וואַסער
האָב איך אַ פניס געטראַפֿן צו דער באַליינע, וואו מען וואַשט
גרעט, און האָב אַריינגעפליאַסקעט אַ 15—20 גלעזער צו מיר אין
קרוג אַריין און בין אַוועק אין גאָס אַריין מיט אַ ניעם גיגון.
וואָס איך אלליין האָב צוגעטראַכט:

אידן, אַ געטראַנק!
טעם גן-עדן!
אַזא יאָר אויף מיר,
אויף אייך און אויף אונז ביידן!

שמעלט מיך אַפֿ אַ איד, באַצאָלט מיר אַ קאַפּיקע און ער הייסט
זיך אַנגיסן אַ גלעזעלע קוואַס. ער טרינקט אַוויס דאָס גאַנצע גלאַז
און פאַרקרימט זיך.

— אינגעלע! וואָס איז דאָס ביי דיר פאַר אַ געטראַנק?
איך הער אים אין טראַק. עס שטייען נאָך צוויי אידן און וואַרטן,
איך זאָל זיין שוין אַנגיסן. איינער זופֿט אַפֿ אַ האַלבע גלאַז, דער אַנ-
דערער אַ דריטל. זיין באַצאָלן, שפּייען אַוויס און גייען אַוועק. נאָך
איינער טראַגט צו דאָס גלאַז צו די ליפֿן. ער פאַרזוכט און זאָגט,
אַז מע שמעקט מיט זיין און ס'איז, דאָכט זיך, געזאָלצן. נאָך איינער
טוט אַ קוק אויפֿן גלאַז און גיט מיר אַפֿ צוריק מיט די ווערטער:

— וואָס איז דאָס ביי דיר?
— אַ געטראַנק. — זאָג איך.
— נו, אַ געטראַנק! — מאַכט ער צו מיר.

איינער גייט צו, פאַרזוכט, און טוט אַ פּאָליאַסקע אַוויס דאָס גלאַז
גלייך מיר אין פניס אַריין. אין אַ מינוט אַרום שטייט אַרום
מיר אַ גאַנץ רעדל מיט אידן, ווייבער און קינדער. אלע רעדן, מאַכן
מיט די הענט, קאַכן זיך. דערזעט אַ יוון, אז מע קלייבט זיך,
גייט ער צו און פרעגט, וואָס איז דאָ? דערציילט מען אים. גייט ער
און קוקט אַריין צו מיר אין קרוג אַריין און הייסט זיך געבן פאַרזוכן.
גיס אין אים אַן אַ גלעזל מיט קוואַס. דער יוון טוט אַ טרונק
אַפֿ און שפּיט אַוויס און ווערט מלא רציחה.

ד.

עם גייט אונז קיין ע י נ - ה ר ע דורך מיר און דורך שויער.
 איין טאג איז הייסער פונ'ם אנדערן. עם ברענט! מענשן גייען אויס
 פאר היץ, קינדער פאלן אזוי ווי פליגן. ווען נישט דאס גלעזעלע קוואס,
 וואלט מען פארברענט געווארן. איך קער מיך אום מיט'ן קרוג בליי-
 ג ו ז מ א צען מאל א טאג! מיין ברודער אליהו קוקט אריין
 אין פאס אריין מיט איין אויג און זאגט, אז עם טאגט שוין. פאלט ער
 אויף אן עצה און גיסט נאך צו א פאר עמער וואסער. אויף דער
 עצה בין איך געפאלן פריער פון אים. איך מוז זיך מודה זיין
 פאר אייך, אז איך האב אפגעטאן א שפיצל שוין עטלעכע מאל.
 כמעט אלע טאג כאפ איך זיך אריין צו אונזער שכנה פעסי
 און גיב איר פארזוכן א גלעזל פון אונזער אייגענעם געטראנק. איר
 מאן, משה דעם איינבינדער, גיב איך צוויי גלעזלעך; ער איז א
 גוטער מענש. די קינדער אלע גיב איך אויך צו גלעזלעך קוואס.
 לאזן זיי אויך וויסן, וואס פאר א געטראנק מיר קאנען מאכן. אלע
 מינע באקאנטע גיב איך קוואס אומזיסט, אן א קאפיקע געלט. און
 בכדי ס'זאל נישט זיין קיין שאדן, דערגיס איך דעם קרוג מיט ווא-
 סער. אויף אימלעכס גלעזל קוואס, וואס איך גיב אוועק אומזיסט,
 דערגיס איך צוויי גלעזער וואסער. דאס אייגענע טוט מען אין דער
 היים אויך. למשל, מיין ברודער אליהו טרינקט אויס א
 גלעזל קוואס, דערגיסט ער באלד מיט וואסער. ער איז גערעכט.
 ס'איז אן עריר א קאפיקע. מיין שוועגערן ברכה
 טרינקט אויס א פאר גלעזלעך קוואס (זי האט ליב מיין ברודער
 אליהו'ס קוואס — ס'כ'נ'ת!) דערגיסט זי באלד מיט וואסער.
 די מאמע פארזוכט אמאל א גלעזל קוואס (זי דארף מען בעטן. אליין
 וועט זי נישט נעמען!) דערגיסט מען באלד מיט וואסער. ה'כלל,
 עם גייט נישט חסר קיין טראפן און מיר מאכן קיין ע י נ - ה ר ע
 פליין געלט. די מאמע האט זיך ארומגעצאלט מיט א סך חובות.
 אויסגעלייזט א פאר נייטיקע משכנות. אין שטוב האט זיך בא-
 וויזן א טישל, א בענקל. אויף שבת האבן מיר פיש און פלייש
 און ווייסע קוילעטשן. מיר האט מען צוגעזאגט מערצעשעס אויף
 ימי ס'טובים א פאר שטיוועלאך נייע. מיר דאכט, אז קיי-
 נעם איז נישט אזוי גוט, ווי מיר!

ה

גייט זיט א נביא און טרעפט, אז ס'וועט זיך טרעפן אזא
 מין אומגליק און אונזער געטראנק וועט ווערן פסול, כאטש נעמט

רו. יעדע לאמע זינע, יעדער גוואלדריס, זיין אויסגעמאטערטער אויס-
זען — דאס אלץ האט דיטלאך געציגט, אז ער האט שוין דורכגע-
מאכט א לאנגן, לאנגן לעבנס-קאמף. אייבי, נאטירלאך, ווייס דאס
אויך גאנץ גוט. יעדעס מאל ווען ער מוט נאך אן אויף זיך זיין אלטן
מאנטל, פילט ער זייער גוט, אז ער האט דא צו טאן גיכער מיט אן
אויסגענוצטער שמאטע איידער מיט א בגד. ער פילט עס טאקע,
אבער צו דערוועלכער צייט פילט אייבי, אז ער איז א פינער ארימאן,
אז ער האט ניט פארוואס צו קויפן א נייעס מאנטל, און ער מאכט
זיך פון דער מעשה ניט וויסנדיק.

אייבי'ס ווייב, יאכנע זאל לעבן, אָנערקענט אויך דעם פאקט,
נאך וואס צו גאט — איז צו גאט, און וואס צו ליטן — איז צו ליטן;
אט איז שוין דריי יאָר זינט זי איז אַרויס אין א קאמף מיט איר מאן,
און זי האט זיך אָפן דערקלערט געגן זיין אלטן אויסגעלערטן מאנטל.
— גוואלד, אייבי, — האט יאכנע כסדר גע'טענה'ט, —
מאך א סוף פון דער טראגמע. עס פאראומערט מיר דאס לעבן.
טוסט דאס אן — איז עס א סם-המות; מע מיינט, אז דו ביסט
ערשט פון הקדש אַרויס.

אירע רייד האבן איר ווייניק געהאלפן. אייבי פלעגט כלויז א מאך
געבן מיט'ן האנט, עפעס אזוי ווי איינער וואלט געזאגט: רעד מיט א
אידענע, וואס ווייס זי? און ער פלעגט זיך טאן זינס: אַרויפגע-
שלעפט אויף זיך די טראגמע און ווייטער געטראָגן.

יאכנע האט אבער ניט פארלוירן איר מוט, און זי האט פעסט
באשלאסן אויסצופירן איר קאמף און געברויכן זאגאר גוואלט-מיטלען,
ווען עס וועט זיין גויטווענדיק.

דאס איז געווען א זונטאָג, אין דעם אָנפאנג פון זומער. אייבי
מיט זיין אידענע זינען געווען זייער ביזי: זיי האבן געהאלטן אין
אַרויסנעמען דעם ווייטער פון הייז.

יאכנע האט געהאט צוזאמענגעקליבן א גרויסע קופע מיסט אין
קיך און האט געהויסן אייבי'ן, אז ער זאל דערמיט מאכן עפעס א
מאָלק. אייבי האט ברויט פאנאנדערגעעפנט דאס מויל, געשטאנען
און געקוקט אויף די מיסט און האט ניט געוואוסט, וואס מיט דעם
צו טאן. יאכנע האט זיך צו דערוועלכער צייט מתעסק געווען מיט
עפעס אין שלאפצימער.

— וואס דענקסטו צו טאן מיט דיין ווייטערדיקן מאנטל? — האט
זיך דערהערט יאכנעס קול פון שלאפצימער.

— מיט מײַן פאלטא? — האט אייבי איבערגעפרעגט.

— יע, יע.

— וואו האסטו גענומען אזעלכע פאמאיעס? — פרעגט ער מיך.
 — דאס איז פון א בוך, — זאג איך אים, — מיין ברודערס
 מלאכת, מיין ברודער אליין מאכט דאס.
 — ווער איז דיין ברודער? — פרעגט ער מיך.
 — מיין ברודער אליהו. — זאג איך אים.
 — וואסער אליהו? — פרעגט ער מיך.

— דבר נים, דו נארישער יאָלד, אויף דיין אחי! — זאגן
 צו מיר עטלעכע אידן אלע אויף אמאל. עס ווערט א טומל, א רעש,
 א מהומה. אלע מינוט קומען צו נייע מענשן. דער יוון
 האלט מיך פאר א האנט און וויל אונז אפפירן (מיך מיט'ן געטרענק)
 גלייך אין פאליציי ארבעטן. דער טומל ווערט גרעסער: „א יתום!
 נעבאך, א יתום!“ — הער איך פון אלע זייטן. דאס הארץ זאגט
 מיר, אז איך האלט שמאל. איך קוק אויפ'ן עולם, וואס ארום
 מיר: „אידן, האט רחמנות!“... מען וויל ארבעטן דעם יוון
 א ממשע. דער יוון נעמט נים. רופט זיך אן צו מיר איי-
 נער, אן אלטער איד מיט גנב'ישע אויגן, פארשטעלט אויף לשון-
 קדש:

— מאטל! רייס ארום דעם יד פון דעם יוון און הויב אויף
 די רגלים און מאך פליטה!
 איך טו זיך א רייס אים, נעם די פיס אויף די פליצעס און מארש
 אהיים! נים טויט נים לעבעדיק פאל איך ארבעטן אין שטוב ארבעטן.
 — וואו איז דער קרוג? — פרעגט מיך מיין ברודער אליהו.
 — אין פאליציע! — ענטפער איך אים און פאל צו צו דער מא-
 מען מיט א געוויין.

שלום עליכם.

א מעשה מיט א מאנטל.

א.

דער מאנטל האט כאלאנגט צו אייבי דעם שוסטער, און מיט
 אים האט פאסירט א גאנצע געשיכטע. דער מאנטל איז שוין אלט
 געווען תרח'ס יארן. אייבי האט אים באקומען א ירושה פון
 זיין טאטן, אונז צו לאנגע יאר. דא אין אסעריקע איז ער שוין אויך
 געווען א יאר ניין.

א בליק געבנדיק אויף אט דעם אלטינקן בגד, וואלט יעדער
 איינציקער געזאגט, אז עס איז שוין צייט, ער זאל זיך גיין צו זיין

— און די שמאטע האט מען אויך אין דר'ערד! — האט ווייטער
אייבי געזאגט מיט הארץ.
יאכנע האט געזיגט.

— עס וועט גאנץ זיין. — האט זי גענומען רעדן מיט באגניס-
טערונג. — מע וועט זיך אנטאן א כו"ח. ווען די טראנסע וועט ניט
זיין, וועסטו זיך ווי-עס-איז ארויפשלעגן אויף א נייעם ב.ג.ד.
— ווער ווייס? — האט אייבי גענומען צווייפלען.

— הער, וואס איך וועל דיר זאגן, מ'זאגט: איך ווייס, ב.ר.ד.
ה.ש.ס, אז ביי אונזער א ברודער, וואו מען רייסט ניט ארויס מיט
גוואלט, האט מען טאקע ניט. ווען ניט דורך גוואלט, מ'ניסמט, אז
מיר וואלטן פאר צוויי יארן ארויסגעריסן אונזער בערעלען אן א-
צוגל?

— גיין, גיין. — האט אייבי איינגעשטימט.
— און ווען ניט דורך גוואלט, מ'ניסמט, אז אונזער באשעלע
וואלט געהאט איר מאנטל?

— איך ווייס. איך ווייס... — האט אייבי געזיפט.
— נה, און מיט גוואלט וועט מען דיר, א-ס-י-ר-צ-ה-ה-ש-ס,
צו ווינטער א פאלטא נעמען.

— אבער... אבער מען קען אים דאך איבערלאזן צוצודעקן זיך... —
האט זיך אייבי אָנגעכאפט, אזוי ווי איינער וואס טרינקט זיך כאפט
זיך אן פאר א שמר'עלע.

— א, הער שוין אויף! — האט אבער יאכנע געענטפערט. — עס
איז דא, גאט צו דאנקען, א פולער אלמער מיט טראנסעס. לענגער
איז ביי מיר געזעסן דעם הויקערס ווייבל, ווען דער קליידער-אלמער
האט זיך געעפנט, האב איך געמיינט, איך וועל זיך לעבעדיקערהייט
באגראבן.

— וועל, זאל זיין אזוי ווי דו ווילסט.
אין א האלבער שטונדע ארום איז אייבי דעם שוסטערס מאנטל
איינשטימיק ארויסגעווארפן געווארן אין א פעסל מיט מיסט. אן
איטאליענער האט אים באלד ארויסגענומען פון פעסל, און דער
מאנטל איז ווידער ערשינען אויף דער ווייטער וועלט.

ב.

דער זומער האט פון קיינע געשעפטן ניט געוואלט וויסן, און ער
איז זיך געגאנגען זיין וועג. עס איז געקומען דער מאנאט סעפטעמ-
בער. ביי טאג פלעגט נאך זיין ווארעם, אבער די פרימארגנס און
די נעכט זינען שוין געווען קאלט. און דא האט אייבי גענומען בענ-

— וואס זאל מען טאן? — האב אייבי געענטפערט. — זאל ער הענגען; עס וועט ווען-עס-איז קומען נאך א ווינטער. יאכנע האט ניט געענטפערט, נאך ווי אייבי איז אזוי געשטאנען לעבן די מיסט, האט עפעס א „מעלקאיע“ געגעבן אין זינע אויגן, און א שווארצע זאך האט זיך אראפגעלאזט אין די מיסט. ווען אייבי האט זיך ארומגעקוקט, האט ער דערזען לעבן זיך זיין יאכנען און אין די מיסט — זיין מאנטל.

— פארריקטע! — האט ער אויסגעשריען. — וואס הוילעט זיך דיר אזוי? — וואס ווארפטו זיך? ווייסט נאך ניט, אויב דו וועסט האבן אויף א בעסערן... ווארפט זיך!... יאכנע האט זיך אליין דערשראקן פאר איר מאט, און זי איז איי-ניקע סעקונדן געבליבן שטילן שטיל; באלד איז זי אבער געקומען צו זיך.

— אויף מיין א ח ר י ו ת, — האט יאכנע געענטפערט, — ער איז מער ניט ווערט.

— מאך זיך ניט נאריש. — האט אייבי בייז גערעדט. — וואס ביסטו אזוי געהויבן? דערוויילע זינען נאך די קינדער בארוועס, און דו האסט ניט אויף א קלייד.

— מיך ארט ניט, איך דארף ניט... איך קען ניט צווען ווי דו טומט אן אויף זיך די טראנטע. עס איז צו שרייען „ש מ ע י ש ר א ל!“

— וואס ארט עס אבער דיך?

— ווי הייסט, וואס ארט עס מיך? — האט יאכנע געענטפערט. — זאג מיר אקארשט, ווער בלענדט זיך אויס די אויגן צו לאטען די שמאטע, אויב ניט איך; און צווייטנס ביסטו דאך מיין צרה... מינסטו, אז מיין הארץ איז מיר ניט פארגאסן געווארן מיט בלוט, ווען פאריקע וואך מאכט צו מיר ח נ ה די ביגלעריכע: „יאכנע לעבן, וואס איז דער מער מיט אייער מאן? קען ער זיך שוין ניט ארויפ-ארבעטן אויף א ניעם אויבערראק? עס איז דאך א ח ל ש ו ת א קוק צו טאן, ווי ער גייט אום.“

ח נ ה די ביגלעריכע האט אייגנטלאך גאר ניט גערעדט צו יאכנען וועגן איר מאנס מאנטל. יאכנע האט עס געזאגט א ליגן; דאס האט זי געטריבן פאליטיק מיט איר מאן, און דאס האט מאקע גע-האט א ווירקונג.

— מען האט זי אין דר'ערד! — האט אייבי געזאגט מיט פאר-דרום.

— יא, יא, אבי דיר פארדריסט.

— נו, און וואס הערט זיך עפעס מיט די קלינגער? — האט אייבי אויסגעשאסן א קויל אין זיין אידענע.

יאכנען האט עס אבער נישט געטראפן. אדרבה, איר פנימ איז נאך געווארן עפעס פרוילאכער, לעבעדיקער.

— נישט קיין גרויסע סכנה... — האט זי געענטפערט מיט א שמויכל.

אייבי האט א בליק געגעבן אויף זיין אידענע מיט שרעק און מיט וואונדער.

— זאג מיר, מיין ווייבל, — האט ער גענומען לאנגזאם ציען די ווערטער. — זאג מיר, מאכסטו זיך משה, אדער דו ביסט

מאקע נישט ביי דיין פולן פארשטאנד... וואס לאכט זיך דיר אזוי?

יאכנע האט גאר נישט געענטפערט, זי האט אבער ווייטער א שמויכל געגעבן און איז אוועק אין שלאפצימער.

ביי אייבין איז דאס הארץ פארשטארבן געווארן... ער האט זיך מאקע באמת דערשראקן פאר זיין אידענע.

באלד איז יאכנע ארויס פון שלאפצימער. און—א, וואונדער, וואס אייבי האט דערווען! יאכנע האט ארויסגעלייגט אויפ'ן טיש א קאס מיט אסיגנאציעס...

— צייל צו... — האט זי געזאגט צו איר מאן, און איר פנימ און אירע אויגן האבן געברענט מיט גליק.

אייבי האט נישט געוואוסט, אויף וואס פאר א וועלט ער געפינט זיך. ער האט פאנאנדערגעעפנט דאס מויל, אויסגעגלאצט די אויגן און איז געבליבן שטיין ווי א למך.

— צייל צו... — האט יאכנע איבערגעזאגט. — דאס איז געלט...

צייל צו, וואס שטייטו, וואס?

אירע ווערטער האבן געציטערט פון גרויס גליק.

אייבי האט צוגעציילט דאס געלט.

— פינף דאלער, ווי קומט עס צו אונז?

— האב איך דיר נישט געזאגט? — האט יאכנע זיגנדיג גערעדט.

— האב איך דיר נישט געזאגט, אז עס וועט זיין פאר דיר אויף א פאלטא?

— אבער ווי?

— וואס ארט עס דיך!

— אדאגה מיר; אבער דאך, ווי? — האט זיך אייבי גע-

וואונדערט.

— אפגעשפארט.

— ע, פון וואנען? — האט אייבי נישט געוואלט גלויבן.

קען נאך זיין אלטן מאנטל און אים האט אלץ מער און מער גענומען פארדריסן, ווארום ער האט אים איצט ניט. איינמאל, גייענדיק פון דער ארבעט, איז אייביג געווארן טאקע גוט קאלט, ער האט געכאפט א פינעם צימער. אים איז נאך מער געווארן פארדראַסן אויף זיין ארויסגעווארפענעם מאנטל, ווארום ווי אזוי צו דערקאזען א נייעם האט ער פארלויפיק קיין ש ו ס מיטל ניט געזען.

— וואס, איך בין געווען מ ש ו ג ע ? — האט ער פאר זיך אין וועג גערעדט. — האב איך זי באדארפט פאלגן? וואס? ווען?

אייבי איז אין כ ע ס געווארן אויף זיין ווייבל, און ער האט איצט געטראכט, ער זאל קומענדיק אהיים אוועקגעבן איר א גאב. יאכנע וואלט געוויס טאקע געלייזט פון איר מאן, ווען זי וואלט זיך אבער פריער ניט באווארנט. און באווארנט האט זי זיך.

א גאנצן זומער, אין דער צייט ווען אייבי איר מאן האט זיך אין גאנצן פארגעסן, אז ער האט קיין מאנטל ניט, און אז ווען-עס-איז וועט קומען א ווינטער, — אין דער זעלבער צייט האט יאכנע וועגן דעם ניט אויפגעהערט צו טראכטן. זי האט געטראכט, אבער זי איז ניט געבליבן ביי איר טראכטן; זי האט אויך שטארק געארבעט אין דער זאך.

וואו און ווען יאכנע האט נאך געהאט די קלענסטע מעגלאכ-קיין, האט זי אפגעריסן א פעני פון דער ה ו צ א ה. זי האט אפגע-שפארט פון עסן, אפגעשפארט פון טרינקען, געשפארט און געשפארט, געשפארט פון זיך, געשפארט פון איר מאן, געשפארט פון אירע ארע-מע קינדער, און זי האט געקליבן א פעני צו א פעני. אזוי האט זי ווי-עס-איז פאר דעם זומער פינף דאלער צוזאמענגעקליבן.

— עס איז שוין אזוי קאלט אויף דרויסן! — מיט די ווערטער איז אייבי אריין צו זיך אין הויז.

— עס מוז טאקע זיין... — האט יאכנע קאלטבלוטיק געענט-פערט.

אייביג האט פארדראַסן, ווארום זיין ווייב זאגט עס אזוי קאלט-בלוטיק, און ער האט שוין געוואלט אויסשיסן מיט זיין „גאב“.

— עס איז מיר געווען אזוי קאלט צו גיין! — האט אייבי ווינטער גערעדט. — איך בין גאר דערפרארן.

— דו דארפט זיך שוין קויפן א מאנטל... — האט יאכנע נאך קאלטבלוטיקער געענטפערט.

— איי, איך דארף? — האט א זאג געגעבן אייבי, און ער האט אזוי שמעכיק א בליק געגעבן אויף זיין אידענע.

— נו, געוויס דארפטו.

שטימע אין דער טיפעניש פון זיין הארצן, — א נייעס? און פאר זיבן דאלער? פאר אזא אייגנס מיט געלט? און א סעקאנד-הענטיקן ביסטו חוה צו טראגן?

— גערעכט! — האט אייבי א מורמל געגעבן.

— דו גייסט דאך ארום אין צעריסענע שיד, — האט דיזעלבע שטימע גערעדט, — און דיין ווייב? זי איז דאך אויך געבאך א הוילע, א נאקעטע... און דו? און דו ערלויבסט זיך?

— א צעלאזנקייט... — האט אייבי דורכגעזיט דורך די ליפן.

— דיין בערקע, א קראנק קינד געבאך, גייט אויך אום א נאקע-טער! — האט די שטימע גערעדט.

— א מערדער... — האט אייבי געענטפערט.

— און דיין באשעלע? און דיין טוביה'לע? בעסער פאר זיי עפעס אויף א קליידעלע, א פאר הייזקעלאך... און דו? דו? א נייעס מאנטל?

אייבי האט א שווערן זיפן געגעבן און זיין הארץ האט אים גע-נומען וויי טאן.

— עט! — האט ער א מאך געטאן מיט דער האנט. — איך וועל צעטראגן א צוגעניצטן... נאך בעסער... א פאר דאלער וועלן בלייבן, זיי וועלן צוגיין קומען.

אייבי האט גענומען און האט גלייך זיך פארקערט אין העסטער סטריט. דא איז אים עפעס געווארן ווי היימלאכער און זיין געוויסן האט אים אויפגעהערט צו בייסן.

גראד געגן אייבין איז געגאנגען א איד מיט א „פאלטא“ אריבער די פלייצעס. אייבי האט זיך אפגעשטעלט, א קוק געגעבן אויף דעם טרעגער.

דער טרעגער פון דעם מאנטל איז שוין געווען גענוג ערפארן און ער האט גלייך פארשטאנען, אז ער האט דא צו טאן מיט א גוטן קונה.

— מיסטער, — איז ער צו אים צוגעלאפן ווי א פאר'ס מ'— טער, — דארפט איר עפעס סחורה, א רעכטן מאנטל, א פאר הויז... א ראק... אלץ וואס איר דארפט.

— א מאנטל. — האט אייבי געענטפערט.

— א, גאט זאל אייך בענשן, וויפיל איר ווילט.

— קומט. קומט אין סטאר, — האט שוין דער מאן אייבין גע-שלעפט פאר די ארבל, — קומט, זאלט איר געזונט זיין; סחורה ווי גאלד.

דער מאן האט אייבין אריינגעשלעפט עפעס אין א קעלער, אין

— פון וואנען? פון דאנען! א גאנצן זומער האב איך געקליבן
א פעני צו א פעני.

איובי האט צופרידן געדריקט מיט די פלייצעס.

— מאַ הער זשע, איובילע, צוויי דאלער וועט מען מוזן אַפּרייטן
פון דיין פיידע, — האט יאכנע גאכגעזאגט, — און גיי און קויף זיך
א פאלטא.

— נו, איך וועל שוין קויפן. — האט איובי געענטפערט.

ג.

נעקסטן זונטאג האט איובי געהאלטן זיבן דאלער אין די הענט
און האט געהאלטן ביים אַרױסגױן פון הויז צו קויפן זיך א מאַנטל.
— הער זשע, מיין מאַן, — האט אים יאכנע אַפּגעשטעלט, —
איך בעט דיר, זיי נאָר א מענש.

— נו, און וואָס איז דאָרטן?

— אַט אזוי, זאָלסט זיך דינגען... זע, אז מען זאָל דיר, גאָט באַ-
היט, ניט אַפּנאָרן.

— וואָס וועט מען עפעס נאָרן?

— זאָלסט זיך ניט אַהן אויף ביליק.

— נו, פאַר די זיבן דאלער... דאָס האָב איך און פאַר דעם וועל

איך קויפן.

— איך ווױס, מען זאָל דיר חס-ו-שלוס ניט נאָרן, מען

זאָל דיר חלילה ניט אַריינשפּאַרן א צוגעניצטע סחורה.

— איך האָב דאָך אויגן... — האט זיך שוין איובי באַליידיקט, און

ער האט גענומען עפענען די טיר.

— זע זשע, — האט אים יאכנע ווײַטער אַפּגעשטעלט, — האָב

אין זינען אז דאָס געלט איז בלוטיקע, און חלילה לאַז זיך ניט
נאָרן.

— גענוג דיר שוין, חיה דו איינע!... — האט איובי מיט

ליבע געענטפערט צו זײַן אידענע און ער איז אַרויס פון צימער.

דאכט זיך גאָר א גליקלאַכער, א צופרידענער, מיט דעם געדאַנק

צו קויפן זיך א גוטן, נײַעס מאַנטל איז איובי אַרויס פון זײַן הױס;

אויך מיט דיין געדאַנק האט ער גענומען מאַרשירן איבער קאַנעל

סטריט און אַריינקוקן אין די „שאַו“-פענסטער פון פאַרשידענע קלײַ-

דער געשעפטן. נאָר אַט אזוי פאַרטראַכטערהױט שפּרייטנדיק איבער

קאַנעל סטריט, איז איובין געוואָרן עפעס אַלץ טרויעריקער און טרוי-

עריקער אויפ'ן האַרצן.

— דו גײסט קויפן א נײַעס מאַנטל, — האט צו אים גערעדט א

עס די הענט! איר האט הפנים קוינמאל קיין רעכטן כגד ניט געטראגן, מיסטער לעבן.

אייבי האט אראפגעלאזן די הענט.

— נו? — האט דער פארקויפער געפרעגט.

— איצט איז בעסער. — האט אייבי געענטפערט.

— געוויס בעסער! — האט דער פארקויפער באשטעטיקט. — מיך וועט איר שוין ניט נארן, איז זע, אז דאס איז ווי פאר אייך גע- ארדערט געווארן.

— וויפיל קאסט עס? — האט אייבי געפרעגט.

— דאס שטיקל סחורה'לע וועט אייך קאסטן זיבן דאלער.

אייבי האט געוואלט א באט מאן פינף דאלער, אבער ער האט אין זיך ניט געהאט דעם מוט צו מאן אזא זאך.

— גיט א ביליקערן. — האט ער א זיפן געגעבן.

— די סחורה איז אן אויסגעצויכנטע! — האט דער פאר-

קויפער גענומען לויבן דעם מאנטל.

— איך זע, אבער איך קען ניט ספענדן.

— קענט איר ספענדן זעקס דאלער?

— זעקס?... איך וויל... — האט געשמאלט אייבי.

— זאל איך פארפאקן?

— וועט עס ניט גיין פאר פינף? — האט שמיל און דערשראקן

אייבי געפרעגט.

— זאל איך אזוי האבן פינף מזל'דיקע יארן. — האט אפ-

געשווארן דער פארקויפער, — ווי עס קאסט זיך מער.

קורץ גערעדט, אייבי האט באצאלט פאר דעם מאנטל זעקס

דאלער, און ער איז א צעהיצטער, א צופרידענער ארויס פון קעלער

מיט דעם פארפאקטן מאנטל אונטער'ן ארעם.

— א דאלער געראטעוועט, אויך גוט! — האט ער גערעדט פאר

זיך, און ער האט זיך געאנילט אהיים.

ד.

— געקויפט? — האט יאכנע באגעגנט איר מאן מיט שמחה.

— געקויפט! — האט אייבי געענטפערט.

— א נייעם?

אייבי האט צוגעשוויגן.

— א נייעם? — האט יאכנע איבערגעפרעגט.

— א ביסל א צוגעניצטן... אבער א טייערע סחורה.

— ווייז אקארשט א בליק געבן... — האט יאכנע געזאגט דערשראקן.

וועלכן עס האט עפעס געהערשט א מצרימ'דיקע פינסטערניש.
 אין דער ערשטער מינוט האט זיך אייבי דערשראקן; נאר ווען
 דער מאן האט אנגעצונדן א ברענער פון גאז און ער האט דערווען,
 אז ער איז ווירקלאך אין א געשעפט פון קליידער, האט ער זיך עטוואס
 בארואיקט.

— נו, מיסטער, א מאנטל? — האט דער פארקויפער געזאגט. —
 אין וועלכן געלט ווילט איר?

— אין א דאלער פינף. — האט אייבי געענטפערט.

— דאס הייסט, איר ווילט ביליק און גוט.

— נו, געוויס! — האט אייבי געענטפערט.

— עס איז דא א מיינערע סחורה'לע פאר אייך. — האט דער
 פארקויפער גערעדט. — אט, א צוגעניצטע, אבער א כפרה פאר
 שוונט נייע מאנטלען: שטארק, שיין און ניי.

— און וויפיל געלט? — האט אייבי געפרעגט.

— מעסט אן פריער, — האט דער פארקויפער געזאגט, — נאכ-

דעם, ווען אייך וועט געפעלן ווערן, וועלן מיר רעדן וועגן פרייז.

— ניין, — האט אייבי געזאגט, — איך וויל פריער וויסן, אין

וואס פאר א געלט דאס גייט. איך זאג אייך פארויס, אז איך וועל
 מער ווי פינף דאלער ניט ספענדן. איך וויל זיך אומזיסט ניט באדערן.

— נעמט, זייט מוחל, טוט אן... — האט דער פארקויפער

צוגעטראגן צו אייבין עפעס א מאנטל.

— איז דאס מיין פרייז?

— זייט ניט קיין גרינער, מעסט אן.

אייבי האט אנגעמאסטן די סחורה.

— נו, וואס זאגט איר צו דעם? — האט דער פארקויפער גע-

זאגט מיט התפעלות. — אט אזוי ווי אויף אייך גענויט. איך

זאג אייך, אז דאס ב'גד'ל איז פראכטפול.

ווען אייבי האט דערפילט אויף זיך א גאנצן און „נייען“ מאנטל,

האט ער זיך פון גרויס גליק אינגאנצן פארלארן, ער האט גאר ניט
 געוואוסט, וואס צו רעדן.

— נו, ווי פילט איר זיך אין אים? — האט דער פארקויפער

געפרעגט ביי אייבין.

— ווי?... גוט... אבער... דאכט זיך...

— וואס דאכט זיך?

— עפעס אין די ארבל ציט.

— לאזט אראפ די הענט גוט, נידעריקער... ע, ווי א מאן האלט

אן אַרײַם מאַל צײַט.

מען האָט מיך פאַרבעטן אויף אַ חתונה, אויף אַ אידישער חתונה. אַ חתונה, וואו אידן און אידישע טעכטער גייען גע- קליידט אין דזעלבע שבת-יום-טוב'דיקע קליידער, אין וועלכע זיי גייען אין שול אַרײַן.

אַ חתונה, וואו מען פאַרבייט מיט לעקאך און שטרודל, מען עסט שבת'דיקע פיש מיט פרישע בולקעס, גאָלדענע יויך, געפילטע הינדלאך, געבראָטענע קאטשקעס, און ווייַן טרינקט מען פון גרויסע ווייַסע לויטערע פלעשער.

אַ חתונה מיט אויפֿרופֿעניש, אַ פאַרשפּיל, אַ דאָבראַנאַטש, אַ חתן-מאָל און מיט אַן אַרײַם מאַלצײַט.

ר' יצחק-אײַזיק בערקאָווער האָט אויף אַלע זײַנע קינדערס חתונות געמאַכט אַן אַרײַם מאַלצײַט, און איצט, אויף זײַן מווינ-קעס חתונה, האָט ער אויך פאַרבעטן אַלע אַרימעלײַט פֿונ'ם שטעטל ליפֿאַוועץ צו זיך אין דאָרף אַרײַן, וואו ער האָט אַלע זײַנע יאָרן געוואוינט.

עס איז שוין דער חופּה-טאָג, שוין צוויי אַ זונגער, און די אַרימעלײַט, נאָך וועלכע מען האָט נאָך אין דער פרי געשיקט אַ משרת מיט דרייַ גרויסע וועגן, זײַנען נאָך נישטאַ. קיין ליפֿאַוועץ איז אינגאַנצן פינגאָ וואָרסט; וואָס קען עס זײַן? אַלע מחותנים און די געסט וואַרטן מיט דער חופּה.

ענדלאַך לויפט דער משרת, רײַטנדיק אויף אַן אויסגעשפּאַנט פערדל, נאָר אַן אַרימעלײַט.

— וואָס איז? צוריק אַלײַן? — האָט ר' יצחק-אײַזיק גע-פרעגט.

— זיי ווילן נישט! — ענטפערט דער משרת.

— וואָס הייסט, זיי ווילן נישט? — האָבן אַלע פאַרוואונדערט געפרעגט.

— זיי זאָגן, אז אויב מע וועט זיי נישט טוילן יעדן באַזונדער צו קערבלאַך, וועלן זיי נישט פאַרן אויף דער חתונה.

אַלע האָבן זיך צעלאַכט; דער משרת האָט ווייַטער דער-צוילט:

— אין ליפֿאַוועץ איז הײַנט אויך געווען אַ חתונה מיט אַן אַרײַם מאַלצײַט, האָבן זיי זיך אָנגעגעסן און אָנגעטרונקען, און איצט

יאכנע האט גענומען דעם מאנטל אין אירע הענט, זי האט אים באטראכט. פלוצלונג האט זי זיך א כאפ געגעבן; איר פנים איז געווארן טויט-בלאס.

— וויי איז מיר! — האט זי אויסגעשריען א פארציטערטע. אייבי האט אויסגעשטעלט א פאר אויגן, און ער האט ניט גע-וואוסט, וואס מיט איר טוט זיך.

— וואס איז דארטן? — האט ער דערשראקן געפרעגט. — דאס איז דאך דיין מאנטל! — האט יאכנע ווייטער א גע-שרוי געגעבן. זי האט פארבראכן די הענט און האט גענומען ארום-לויפן איבער'ן צימער.

— ווי הייסט מיינער?... — האט געשטאמלט אייבי. — דינער... דיין שמאטע, וועלכע דו האסט פארציאן ארויס-געווארפן אין מיט-פעסל.

— ביסט משוגע? — האט אייבי אויך געגעבן א געשרוי, אבער די נשמה איז ביי אים אוועק אין די שפיצן פון די פיס-פינגער. — דינער... דינער... וויי! וויי! וויי! ביסטן געשלאפן? נא, קוק! — האט יאכנע גענומען צייגן איר מאן דעם געקויפטן מאנטל. — אט זיינען אלע סימנים: אט איז נאך דער לעצטער גוואלטריס, וועלכן איך האב פארריכט... אט איז נאך א סימן אויפ'ן אונטער-שלאק, וואו אונזער חיימ'קע, אונז צו לאנגע יאר, האט געבראכן... אוי וויי, וויי!...

יאכנע איז געווען אין דער העכסטער שטופע פון פארצווייפלונג, און אייבי איז געבליבן שטין ווי פון א דונער א דערשלאגענער... — וויפיל האסטו באצאלט? — זעקס דאלער.

— ווער האט דיר געהייסן... שלים-שלים-שלימאזל! וויי! וויי איז מיר! זעקס דאלער! יעדע פעני קאסט מיך בלוט... יאכנע האט זיך אוועקגעזעצט און גענומען וויינען.

— שא, זיי ניט פארריקט... — האט אייבי פארבייטערטערהייט געשטאמלט. — איך גיי איבערבלייבן... ער איז גלייך ארויס פון הויז, און ער איז אוועק צו דעם זעלבן בייסמענט, וואו ער האט געהאנדלט זיין מציאה.

וואס ביי אייבין איז דארטן פארגעקומען מיט'ן סמארקיפער איז שווער צו זאגן. אבער דער פאקט איז געווען, אז אין א שטונדע ארום האט זיך אייבי א האלבער א טויטער צוריקגעשלעפט און אונטער זיין ארעם האט ער געטראגן דעם זעלבן מאנטל, וועלכן ער האט פריער געהאנדלט.

ז. ליביו.

געלט, נאָר וואָס הייסט דינגען זיך מיט מיר? נו, מ י ל א, איך האָב מינס געטאָן, זיי ווילן נישט — דאָרף מען נישט, זיי וועלן שפעטער ח ר ט ה האָבן. נישט אלע טאָג טרעפט זיך פאר זיי אזוינע ח ת ו נ ו ת, מיר וועלן זיך באַגלייט אָן זיי.

— נו, מען קען שוין באַזעצן די כ ל ה ? — איז צוגעגאנגען דער ש מ ש און געפרעגט ביי אים.

— מען קען שוין... גיין, מען זאל נאָך אַ ביסל וואַרטן...

כ מ ע ט אלע געסט האָבן מיט כ ע ס געשריגן, אז מען זאל זיך באַגלייט אָן די שלעפערס.

ר' יצחק-אייזיקס פנים האָט זיך פלוצים איבערגעכויט, דער כ ע ס איז אַראָפּ, און ער האָט זיך געווענדט מיט אַ ב ק ש ה צו מיר און צו נאָך אַ פאַר פריינד פון זיינע געסט, מיר זאלן פאַרן אין שמעטל איבערריידן מיט די אַרימעלייט.

— ער האָט קיין ש כ ל נישט. מען קען זיך אויף אים נישט פאַרלאָזן. — האָט ער אָנגעוויזן אויף דעם מ ש ר ת.

מען האָט געשפּאַנט אַ פערד און וועגל און מיר זיינען אוועקגע- פאַרן. דער מ ש ר ת איז אויך מיט דעם אויסגעשפּאַנטן פערדל אונז נאָכגעלאָפּן.

— אַ בונט, אַ סטריק פון אַרימעלייט, ווי געפעלט עס אייך? — האָבן מיר דעם גאנצן וועג גערעדט צווישן זיך. — איך האָב געהערט אַ בונט פון אַרבעטער, זיי ווילן נישט אַרבעטן, מען זאל זיי צאלן טייערער, און דעסגלייכן; אָבער אַ סטריק פון אַרימעלייט — אַרימע-לייט זאלן וועלן העכערן דעם פרייז פון דער נ ד ב ה פאַר אַן אומ-זיסטיקן מיטאָג, דאָס האָב איך נישט געהערט.

אין צוואַנציק מינוט אַרום זיינען מיר שוין אַריינגעפאַרן אין שמעטל.

אין מיטן שמעטל אויף דעם מאַרקפלאַץ זיינען געשטאַנען דריי גרויסע פויערשע וועגן, אָנגעפאַקט מיט פרישע שטרוי. די קליינע פערדלאך, שטייענדיק אויסגעשפּאַנט, האָבן געגעסן פון די מאַרבעס; אַרום די וועגן זיינען געשטאַנען אַ הונדערט אַרימע לייט, שטומע, הינקעדיקע, אַ סך בלינדע, און כ מ ע ט אַ האַלב שמעטל ווייסע ח ב ר ה מיט אזוי ליידיקגייטער.

אלע האָבן ווילד געשריען און גע'רע'ש'ט.

דער קרומער איז געזעסן אויף דער פור און געקלאַפט מיט די קוליעס אין וואָגן; דער לאַנגער מ ק ב ל מיט אַ רויטן פלאַסמער אויף דעם האַלז איז געשטאַנען לעבן קרומן.

בונטעווען זיי זיך, אז אויב מע וועט זיי נישט טוילן קיין קערבלאך, רירן זיי זיך נישט פון אַרט. מער פון אלע אַרימעלייט בונטעווען דער קרומער מיט כּוידע קוליעס, דער לאנגער מקבל, פּיטל היקעוואַטע און יאנקל פאַנפאַטש; די אַרימעלייט וואָלטן אפּשר געפאַרן, נאָר די לאָזן נישט. נו, האָב איך נישט געוואוסט, וואָס איך זאָל טאָן. איך האָב מיט זיי אַ גאַנצע שעה גע'טענה'ט און גאַרנישט אויסגעפירט, האָב איך אויסגעשפּאַנט אַ פּערד און בין געלאָפּן אַיך פּרעגן, וואָס מען טוט.

מיר אלע האָבן נישט אויפגעהערט צו לאַכן פון די אַרימעלייטס סטריק, נאָר ר' יצחק-אליזק איז זייער אין כּעס געוואָרן.
— נו, און דו האָסט זיך געדונגען, זיי ווילן נישט ביליקער? — האָט ער געפרעגט דעם משרת.

— יא, געדונגען זיך, זיי ווילן נישט נאָכלאָזן קיין קאָפּיקע.
— אזוי טייער איז ביי זיי די סחורה געוואָרן? — האָט ר' יצחק-אליזק זיך אָנגערופן מיט אַ בייזן געלעכטער. — פאַר-וואָס-זשע האָסטו נאָך דאָרט איבערגעלאָזט די וועגן? מיר וועלן זיך באַגלייט אָן די שלעפּערס.

— איך ווויס? איך האָב נישט געוואוסט, וואָס צו טאָן. איך האָב מורא געהאַט, איר זאָלט נישט שרייען אויף מיר. איך וועל איצט לויפן ברענגען די וועגן.

— וואָרט אויס, לויף נישט! האָב צייט אַ ביסל!
ר' יצחק-אליזק האָט אָנגעהויבן טענה'ן מיט די געסט און מיט זיך אליין:

— וואָס הויסט עס? וואו איז דאָס געהערט געוואָרן? אַרימער-לייט זאלן מיר זאָגן אַ דעה, זיך דינגען מיט מיר דערפאַר, וואָס איך וויל, זיי זאלן עסן אַ גוטן מיטאָג און געבן יעדן אַ שווינע נדבה. צו קערבלאָך זאל איך זיי געבן, ווען נישט, באַשטייען זיי נישט. כאַטש! און אז איך וועל זיי טוילן צו צוויי גילדן, לוינט זיי נישט? עס קאָסט זיי טייערער אין קראַס אַרבעט? — אזא עזות פון אַרימעלייט! כאַפט זיי דער וואַנטמאַכער, איך וועל זיך באַגלייט אָן זיי.
— כלי-ז'מיר, שפּילט! וואו איז דער שמש? מען קען שוין באַזעצן די כלה.

נאָר כאלד האָט ער אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט.
— וואָרט נאָך אויס אַ ביסל, עס איז נאָך פרי... פאַרוואָס קומט עס מיר, מען זאל מיר פאַרשטערן מיין שמה! שוין-זשע זאל איך חתונה מאַכן מיין מווינקע אָן אַן אַריס מאַלצייט? איך וואָלט זיי געטוילט צו האַלבע קערבלאָך, עס גייט מיר נישט אין

— ניענבלאך! — האט געשריען א פאנפעוואטער.
 — א קארבוי! א קארבאָוואניץ! — האָבן אונטערגעטאנצט
 צוויי פרוילאכע קבצנים.

— קערבלאך! קערבלאך! — האָבן געשריען אלע אַרימעלייט.
 אין זייער שרייען, אין זייער ריידן איז געלעגן אזוי פיל כעס
 און ניצחון, אז זיי האָבן, דאכט זיך, איצט אויסגעגאסן זייער
 גאנצע ביטערע גאל, וואָס האָט זיך אָנגעקליבן אין זייער טרויעריק,
 אומגליקלאַך פארביטערט לעבן.

זייער גאנץ לעבן האָבן זיי געשוויגן, געמוזט שווייגן, געמוזט
 אראפשלינגען אלע באַליידיקונגען פון יעדן, וואָס האָט זיי א גראַשן
 געגעבן אָדער א שטיקל ברויט מיט אַן אָפגעגריזעטן ביזן געוואָרפן.
 איצט האָבן זיי דאָס ערשטע מאָל אין זייער לעבן געהאט דאָס פאַר-
 געניגן אויסגיסן זייער גאל. זיי האָבן איצטער געהאט דאָסזעלבע
 פארגעניגן, וואָס די רייכע, וועלכע גיסן פון גרויס וואוילטאָג אַויס
 יעדן טאָג די גאל אויף זייערע דינסטן און משרתיים, און מען
 רופט דאָס אַן „גבי ר'ישע קאפּריון“. אין דעם וואָרט „קערבל“
 האָבן זיי דאָס ערשטע מאָל זיך אויסגערעדט זייער אייביק פאַרבי-
 טערט, פול מיט פאַרדראָס, אַבייניש האַרץ. דאָס ערשטע מאָל
 האָבן זיי געפילט, אז די זאָטע גליקלאַכע מענשן דארפן צו זיי אויך
 אַמאָל אָנקומען, און זיי וועלן אויספירן, זיי וועלן מנצח זיין.

און טאָקע אזוי ווי מיר טענה'ן מיט זיי, איז אָנגעקומען אַ נײַער
 שליח פון ר' יצחק קאָניווקא, אז די אַרימעלייט זאָלן באַלד
 קומען, מען וועט זיי טיילן צו קערבלאַך.

עס איז געוואָרן אַ גערויש, אַ געפילדער, די דריי וועגענער האָבן
 זיך אָנגעפילט מיט קבצנים. דער האָט געשריען: מיין קראַנקע
 האַנט, דער — מיין פוס, און דער — אוי, מייןע צעבראַכענע ביינער!
 פרוילאכע קבצנים! זיצנדיק אין וואָגן, האָבן זיי אונטערגע-
 טאנצט און אונטערגעזונגען.

די פערדלאַך האָט מען דערווייל אַינגעשפּאַנט און פרוילאַך, לע-
 בעדיק האָט מען אָנגעהויבן פאַרן. ווייסע חברה האָט זיי באַ-
 גלייט מיט אַ גרויסן „הוראַ“ און נאָכגעוואָרפן שטוינדלאַך מיט אַ קווי-
 טשערין און אַ געפּיפּערין.

די אַרימעלייט האָט זיך, דאכט זיך, אויסגעוויזן, אז מען באַ-
 וואָרפט זיי מיט בלומען און מען באַגלייט זיי מיט מוזיק — אזוי גליק-
 לאַך האָבן זיי זיך איצט געפילט פון זייער ניצחון.

דאָס ערשטע מאָל און אַפּשר דאָס לעצטע מאָל אין זייער

די בייִדע הויפט-בונטאָוושטשיקעס האָבן גערעדט צום פּאַלק, צו
די אַבוינים.

— באַ, באַ! — האָט דער לאַנגער מקבל געשריען, ווי ער
האַט אונז מיט דעם משרת דערווען. — זיי פאַרן אונז שוין בעטן.
— בעטן! — האָט דער קרומער געזאָגט און אַ קלאַפּ געטאָן מיט
די קוליעס.

— פאַרוואָס פאַרט איר נישט אויף דער חתונה? אויף דער
סעודה? — האָבן מיר געפרעגט. — נדבות וועט מען יעדן
געבן.

— וויפיל? — האָבן אַלע געפרעגט.
— מיר ווײַסן נישט. וויפיל מען וועט אייך געבן, אזוי פיל וועט
איר נעמען.

— צו קערבלאך וועט מען אונז געבן? אַ נישט פאַרן מיר נישט.
— וועט זיין אַ לאַך אין הימל, אז איר וועט נישט פאַרן. — האָבן
זיך אנגערופן אייניקע פון די ווײַסע חברות.
די אַרימעלייט האָבן זיך געוואָרפן אויף זיי מיט די שטעקנס, עס
איז געוואָרן אַ שטיקל געפילדער.

דער לאַנגער מקבל האָט זיך, שטוינענדיק אויף דער פור,
אויסגעצויגן אזוי גרויס, ווי ער איז, און אנגעהויבן שרייען:
— שאַט, שאַט, שאַט! — שטילער, וויסעט קאַליקעס! מען הערט
נישט, וואָס מען רעדט, לאַז מען הערן, וואָס מענשן ריידן! — און
זיך געווענדט צו אונז מיט די ווערטער:

— איר זאָלט וויסן, ליבע אידן, אז מען וועט אונז נישט טוילן
קנין קערבלאך, וועלן מיר זיך נישט רירן פון אַרט. נישקשה, ר'
יצחק קאַהניק וועט אָן אונז נישט חתונה מאַכן זיין מוזינקע,
און וואו וועט ער קריגן איצטער אנדערע אַרימעלייט? פאַרן קנין
לונגען, וועט אים קאַסטן טייערער פורן דינגען, און ער וועט מוזן
אַפּלייגן די חופּה.

— וואָס מײַנט איר, אז מיר זינגען אַרימעלייט. קען מען שוין
טאָן מיט אונז, וואָס מען וויל? — האָט זיך אַרויפגעכאַפט אויף דעם
ראַד פון וואָגן אַ נײַער בונטאָוושטשיק, אַ בלינדער אויף איין אויג
און מיט אַ שמאַטע אונטערגעבונדן די ציין. — קײַנער קען אונז נישט
נײַטן, מיר זאָלן פאַרן, אַפּילו דער פאַליצמײַסטער און דער גר-
בערנאַטער קענען אונז גאָר נישט טאָן. — צו קערבלאך, אז נישט
דאַרף מען נישט.

— קי-קערבלאך! — האָט זיך אנגערופן אַ היקעוואַטער
אַבוינ.

דאס גרויסע געווינס.

א וואונדערבארע מעשה, ווי אזוי ס'ב'ה דער מילכיסקער,
א איד אן ארימאן, א מוסר פל מיט קינדער, איז פלוצים מיט
אמאל באגליקט געווארען דורך א משה'נ-הוילדן פאל, וואס איז
בדאי מען זאל דאס באשרייבן אין א ביכל. דערציילט פון
ס'ב'ה'ן אליון און איבערגעגעבן ווארט ביי ווארט.

— אז ס'איז באשערט דאס גרויסע געווינס, הערט איר, פאני
שלוס-עליכס, קומט דאס גלייך אין שטוב אריין; ס'איז
גאר נישטא דערבני קיין שכל מיט קיין בריה'שאפטן, און
מאמער חלילה פארקערט, מעגט איר צעזעצט ווערן ריידנדיק,
וועט אייך העלפן ווי דער פאר-א-יאריקער שניי, ווי זאגט איר: אין
חכמה ואין עצה נגד א שלעכט פערד; א מענטש הארע-
וועט, ווערט אויסגעריסן, כאטש נעם לייג זיך, שונאי ציון, און
שטארב! פלוצים, מע ווייס נישט פון וואס און פון וואנען — עס
פערדלט פון אלע זייטן. א איד, כל זמן שהנשמה
בקרבי — עס שלאגט זיך נאך אן אדער, מאר ער נישט פארלירן
דעם ביטחון. איך האב דאס ארויסגעזען פון זיך אליון מאקע,
ווי אזוי דער אייבערשטער האט מיט מיר געפירט, מיט מיין איי-
טיקער פרנסה: ווארים ווי קום איך גאר פארקויפן קעז און פו-
סער אין מיטן דרינען, אז מיין באכעס באכע האט קיינמאל נישט
געהאנדלט מיט קיין מילכיקס? ס'איז בנאמנות כדאי, איר
זאלט אויסהארבן די גאנצע מעשה פון אנהייב ביזן סוף. איך
וועל זיך צוועצן אויף א וויילע אט דא לעבן אייך, אויפ'ן גראז, לאז
זיך דאס פערדל דערווייל עפעס קניען, אויך א באשעפעניש ביי גאט.
בקיצור, דאס איז געווען ארום שבעות-צייט, דאס
הייסט: איך זאל אייך נישט זאגן קיין ליגן, א וואך אדער צוויי פאר
שבעות, און אפשר, הא? א פאר וואכן נאך שבעות.
פארגעסט נישט, ס'איז שוין, פאנאלינקע, איך זאל אייך זאגן אקור-
ראט, אזוי גרויס ווי א יאר מיט א מיטוואך, דאס הייסט, פונקט-ניין
יאר אדער צען און אפשר נאך מיט א סמיטשיק.

איך בין דעמאלט געווען, ווי איר זעט מיך אטא, גאר נישט דער,
וואס איצטער, דאס הייסט, מאקע דער אייגענער טביה, נאר פארט
נישט דער, ווי זאגט איר: די אייגענע יענטע, נאר אנדערש געשליי-
ערט, דהיינו, וואס? איך בין געווען, נישט פאר אייך געדאכט,

לעבן האבן זיי היינט גערעדט מיט א הויך קו ל און אויסגעפירט,
וואס זיי האבן געוואלט.

* *

*

נאך דער חו פה, נאך דער גאלדענער יויך, ד.ה. צו דער
„וועטשערע“, האט מען געגרייט מיטן פאר די געסט און אויך בא-
זונדערע מיטן פאר די ארימעלייט.

ר' יצחק קאניזיק מיט זיינע גאנצע הויז-מענטשן האבן בא-
דינט די ארימעלייט, געבעטן זיי עסן און טרינקען.

— לחיים, ר' יצחק קאניזיק! איר זאלט האבען נחת
פון אייערע קינדער און זיין א גרויסער גביר! — האבן די ארימע-
לייט געוואונשן.

— לחיים, לחיים, אידן! טרינקט געזונט! גאט זאל העלפן
כלל ישראל און אייך אויך צווישן זיי. — האט ר' יצחק-
קאניזיק זיי געענטפערט.

נאך דער וועטשערע האבן די כלי-זמר געשפילט, און די
ארימעלייט מיט ר' יצחק קאניזיק האבן געטאנצט א ראד מיט א
„פריילאכס“.

דא איז שוין צו ר' יצחק קאניזיקס גליק קיין גלייכן ניט גע-
ווען. ער האט געטאנצט אין מיטן ראד, די זיידענע פאלעס פון זיין
לאנגער קאפאטע זיינען געפלוין, ווי צוויי פליגל פון אן אדלער; די
אויגן, פון וועלכע עס האבן זיך געגאסן טרערן פון פרייד, פארגלאזט
ארויף, און זיינע געדאנקען זיינען געפלוין נאך העכער פון „זיבעטן
הימל“. ער האט געלאכט און געוויינט, ווי א קליין קינד, זיך אלע
מאל ארומנעמענדיק מיט די ארימעלייט, זיי געהאלט און געקושט.

— ברידער! — האט ער געשריען טאנצנדיק. — לאמיר זיין
פריילאך! לאמיר זיין אידן! כלי-זמר! שפילט א פריי-
לאכס! פריילאכער, לעבעדיקער, שטארקער, אידן!...

— אט אזוי איז א איד פריילאך!

— אט אזוי מאכט א איד חתונה!

האבן די ארימעלייט און די געסט צוגעפאטשט מיט די הענט
נאך דעם טאקט פונ'ם פריילאכס.

מ. ספעקטאר.

זען, ווי אזוי, אז גאט וויל נאר, טוט זיך דאס מוזל אויף א מינוט א דריי, און עס ווערט ליכטיק אין אלע ווינקעלאך. דער עיקר איז ביטחון: א איד באדארף האפן, נאר האפן; אי וואס? טאמער ווערט מען דערווייל פארשווארצט? דערויף זינגען מיר דאך עפעס שטיקלאך אידן אויף דער וועלט; ווי זאגט איר: א ת ה ב ח ר ת נ ו. — נישט אומזיסט איז אונז די וועלט מקנא... אקעגן וואס שמועס איך דאס? איך שמועס עס אקעגן דעם, ווי אזוי גאט האט מיט מיר גע- פירט, טאקע נאר ניםים ונפלאות, איר מעגט דאס הארבן. ויהי היום, איין מאל פארנאכט פאר איך מיר אזוי זומער- לעבן אין וואלד, שוין צוריק אהנים, אן די קלעצער; דער קאפ אין דער ערד, אויפ'ן הארצן וויסט און פינסטער; דאס פערדל, נעכאך, קוים וואס עס פלאנטערט מיט די פיס, כאטש האק, כאטש בראק. „קריך, זאג איך, שלימאזל, אין דער ערד אריין גלייך מיט מיר, ווייס אויך, וואס באדייט א ת ע נ י ת אין א לאנגן זומער-טאג, אז דו שטייט איין ביי ט ב י ה' נ' פאר א פערד!“

שטיל ארום און ארום, יעדער קנאק פון דער בייטש רופט זיך אפ אין וואלד; די זון זעצט זיך, דער טאג ער גוסס'ט; די שאטנס פון די ביימער ציען זיך אויס לאנג, ווי דער אידישער גלות; עס הייבט אן ווערן פינסטערלאך און שטארק סומנע אויפ'ן הארצן; פאר- שידענע געדאנקען, מה שבות'ן קריכן אין קאפ אריין. און דא דערמאן איך זיך די הנים: אז אך און וויי איז מיר! אין שטוב איז פינסטער, חושך; די קינדערלאך, זאלן געוונט זיין, נאקעט און בארוועס, קוקן ארויס, נעכאך, אויפ'ן טאטן, דעם שלימאזל, טאמער וועט ער ברענגען א ברויטל א פריש, און אפ שר א בולקע אהנים; און זי, די אלטע מיינע, געוויינטלאך א אידענע, ווארטשעט: „קינדער באדארף איך אים האבן, און נאך זיבן דערצו; כאטש נעם, גאט זאל נישט שטראפן פאר די רייד, ווארף זיי אריין לעבעדיקערהייט אין טייך אריין!“ גוט צו הארבן אזעלכע דיבורים? מען איז דאך נישט מער ווי א מענש (ווי זאגט איר, א „בשר ודגים“), דעם מאגן קאן מען מיט קיין ווערטער נישט פארשטאפן; מע כאפט א שטיקל הערינג, גלוסט זיך טיין, און צו טיין באדארף מען צוקער, און צוקער, זאגט איר, איז ביי בראצקען. פאר'ן שטיקל ברויט, זאגט מיינ ווייב, זאל לעבן, וועט די קישקע נישט קשה מוחל זיין, נאר אן דעם גלעזל טיין, זאגט זי, בין איך אין דערפרי גאר א שוויטע; דאס קינד, זאגט זי, א גאנצע נאכט ציט פון מיר די קליין!“

און דערווייל איז מען דאך עפעס א איד אויף דער וועלט, מנחה איז טאקע, ווי זאגט איר, נישט קיין ציג, זי וועט נישט אנטלויפן, נאר

א קבצן אין זיבן פאלעס, כאטש אפילו, אז מע וויל שמועסן דאס אייגענע ווידער צוריק, בין איך נאך איצט אויך גאנץ ווייט פון א נגיד; וואס מיר פעלט צו ברעצקין, מעגן מיר זיך דאס בלינדע ווינשן פארדינען דעם היינטיקן זומער ביז נאך סוכות. נאר וועד-ליק אמאל, בין איך היינט, הייסט דאס, א איד, א נגיד, מיט א פערד און וועגעלע אן אייגנס, מיט, קיין עין-הרע, כהמח' לאך א פאר, וואס מעלקן זיך, מיט נאך איינער, וואס האלט אט-אט ביי אפקעלכן זיך. ס'איז דא, נישט צו פארזינדיקן, קעז און פוטער און סמעטענע פרישע אלע טאג, אייגענע הארעוואניע. ווארים מיר אלע ארכעטן, קיינער זיצט נישט לוידיק. מיין ווייב, זאל לעבן, מעלקט די כהמות, די קינדער טראגן קריגלאך, שלאגן פוטער, און איך אליין, ווי איר זעט אט, פאר מיר ארויס אלע פרימארגן אויפ'ן מארק, גיין דורך אלע דאטשעס אין בויבעריק, מע זעט זיך מיט דעם, מיט יענעם, אלע גרעסטע באלעכאטים פון יעהופעץ, מע רעדט זיך דורך א ביסל מיט א מענשן, פילט מען, אז מען איז אויך עפעס א שטיקל מענש אויף דער וועלט, ווי זאגט איר, נישט קיין הינקעדיקער שניידער. און ווער שמועסט שבת, בין איך דאך גאר א מלך, קוק אריין אין א אידישן ספר, א פרשה חומש, א ביסל תרגום, תהילים, פרק, דאס, יענעם, לאקש, בוידעם. — איר קוקט מיך אן, פאני שלום-עליכם, און טראכט זיך אוודאי בשעת-מעשה אין הארצן: „ע, אט דער מביה איז דאך עפעס טאקע גאר א איד, וואס קאטארי!“...

בקיזור, וואס זשע האב איך אייך אנגעהויבן צו דערציילן? יא, בין איך, הייסט דאס, דעמאלט געווען, מיט גאטס הילף, א ביי-טערער ארעמאן, געשטארבן, נישט פאר קיין אידן געדאכט, מיט יווייב און קינדער דריי מאל אין טאג פון הונגער, א חוץ וועטשערע. געהארעוועט האב איך ווי אן אייזל, געשלעפט קלעצער פונ'ם וואלד צום וואגזאל א פולן וואגן, עס זאל אייך צו קיין חרפה נישט זיין, פאר צוויי גילדן א טאג, און דאס נישט אלע טאג, און דערמיט גיין האלט אויס, קיין עין-הרע, אזא שטוב מיט פיקערס, זאלן געזונט זיין, מיט, להבדיל, א פערד אויף קעסט, וואס וויל נישט וויסן, וואס רש"י מאכט, באדארף קינען אלע טאג, גאר אן א שום תירוק.

וואס טוט גאט? ער פירט דאך דאס וועלטל קלוג, מיט שכל, זעט ער, ווי איך מוטשע זיך דא אזוי פאר'ן שטיקל ברויט, מאכט ער צו מיר: „דו מיינסט דאך, מביה, אז ס'איז שוין עק וועלט, דער הימל איז אויף דיר געפאלן? פע, ביסט א גרויסער נאר! אט וועסטו

טוביה! מיר פארשטייען נישט, וואס איז דא, מאכן זיין, דער גער-
לעכטער? מיר זינען פרעמדע, פון יעהופעץ זינען מיר, און וואוינען
דא אין בויבעריק אויף א דאטשע. זינען מיר, זאגן זיין, ארויס-
געגאנגען אויף א מינוטקעלע שפאצירן און דרויען זיך ארום אזוי אין
דעם דאזיקן וואלד פאואלינקע פון גאנץ פרי אן, בלאנדזשען און
קאנען נישט בשום אופן זיך ארויפשאגן אויפ'ן רעכטן וועג;
דערוויילע, זאגן זיין, האבן מיר דערהערט עמיצער זינגט אין וואלד.
אז מיר האבן דערווען פון דער נאנט, אז איר זינט, דאנקען גאט, א
איד, איז אונז געווארן א ביסל גרינגער אויף דער נשמה. ווייזט
אונז דעם וועג קיין בויבעריק!

— קיין בויבעריק? — זאג איך. — ס'טייטש, אט דאס איז דאך
דער אמת'ער וועג קיין בויבעריק! איר זאלט אפילו, זאג איר,
נישט וועלן, מוזט איר מיט דעם שלאך אנקומען גלייך קיין בויבעריק.
— וואס זשע שווינגט איר? — מאכן זיין צו מיר.

— וואס זשע זאל איך — זאג איך — שריינען?
— ווי באלד אזוי, — מאכן זיין צו מיר, — קערט איר שוין וויסן,
איז עס נאך עפעס ווייט קיין בויבעריק?

— קיין בויבעריק, — זאג איך, — נישט ווייט, עטלעכע ווערסט;
דאס הייסט, — זאג איך, — א ווערסט פינף-זעקס אדער זיבן און
אפשר טאקע אלע אכט.

— אכט ווערסט? — האבן אויסגעשריגן ביידע ווייבער מיט
אמאל, געבראכן די הענט און שיר נישט צעוויינט זיך אזש. —
ס'טייטש, וואס רעדט איר? איר ווייסט, וואס איר רעדט? א ווער-
טעלע אויסצורעדן אכט ווערסט?

— נו, וואס זשע — זאג איך — זאל איך טאן? עס זאל זיין אין
מיר געווענדט, וואלט איך דאס געמאכט א ביסל קירצער.

— מיר האבן שוין קיין כוח נישט צו פלאנמען מיט די פיס;
א גאנצן טאג האבן מיר א חוץ א גלעזל קאווע מיט א פוטער-
בולקע נאך אין מויל נישט געהאט.

— אויב אזוי, — זאג איך, — איז עפעס אנדערש; דעם טעם
פון הונגער פארשטיין איך גאנץ גוט, איר באדארפט מיר נישט דער-
ציילן. עס קאן זייער שוין זיין, — זאג איך, — אז איך האב קיין
קאווע מיט קיין פוטערבולקע נישט אנגעקוקט שוין פון א יאר. —
און אזוי ווי איך רעד, שמעלט זיך מיר פאר א גלעזל הייסע קאווע
מיט מילך און מיט א פוטערבולקע א פרישער, מיט נאך גוטע זאכן...
„שלימאזל איינער, — טראכט איך מיר, — ביסט טאקע אנדערש נישט
געצויגן געווארן, נאר אויף קאווע מיט פוטערבולקעלאך? און א שטיקל

דאוונען דארף מען, מאלט אייך דאס שיינע דאוונען, וואס קאן שוין זיין, אז פונקט בשעת שמעלן זיך „שמונה-עשרה“, צע-לאזט זיך, מעשה-שטן, דאס פערדל מ'שו'ג'ע'נערווייז, באדארף מען לויפן נאכ'ן וואגן, איינהאלטן די לויצעס און זינגען. — שוין געשמאנען שמונה-עשרה! און דא, ווי אויף צו להכעיס, גלוסט זיך דורא דאוונען געשמאק, מיט הארץ, מאמער וועט ווערן גרינגער אויף דער נשמה...

בקיזור, איך לויף מיר אזוי נאכ'ן וואגן און זאג די שמונה-עשרה הויך, מיט א ניגון, ווי להבדיל, ביים עמוד. פלוצים — סמא! דאס פערדל האט זיך אנדערגעשמעלט. איך כאפ אפ אויף דער גיך דאס שטיקל שמונה-עשרה, איך הייב אויף די אויגן און מ'אקוק — עס קומען מיר אקעגן גלייך פון וואלד ארויס צוויי מ'שונה-מאדנע נפשות, אנגעטאן נישט ווי געוויינטלאך.

„גולנים!“ איז מיר דורכגעפלוין א געדאנק אין קאפ; איך האב זיך אבער כאלד פארקאפט צוריק: „פע, טביה, ביסט א שומה! ס'מיטש, דו פארסט אין וואלד שוין אזוי פיל יארן, ביי טאג און ביי נאכט; וואס איז דיר עפעס פלוצים היינט איינגעפאלן גולנים?“ — וויא! מאך איך צום פערדל און נעם זיך אן מיט הארץ און גיב דעם א פאר שמיצלעך פון היינט, גלייך ווי נישט מיך מיינט מען.

— רב איד! הערט נאך, רב קרוב! — מאכט צו מיר אוינע פון די צוויי נפשות און ווינקט צו מיר מיט א פאטשטילע. — אנו, שמעלט זיך נאך אפ אויף א רגע'לע, ווארט צו א וויילעטשקע! איך שמעל אפ דאס פערדל. איך הייב אן גוט איינצוקוקן זיך אין די צוויי נפשות: נקבות; אוינע אן עלטערע מיט א זיידן טיכל אויפ'ן קאפ, די אנדערע א אינגערע מיט א פארוק, ביידע רויט ווי פייער און שטארק פארשוויצט.

— א גוטן אונט! — מאך איך צו זיי שטארק אויף א קול, כלומר'שט אין גוטן מוט. — וואס איז איינער באגער? אויב איר מיינט עפעס קויפן, וועט איר ביי מיר נישט געפינען גאר נישט.

— שא, שא, — מאכן זיי. — מיר דארפן, זאגן זיי, נישט קויפן נאך נישט, מיר האבן נאך געוואלט א פרעג טאן ביי אייך, אפ'ש' ווייסט איר, וואו איז דא ערגעץ דער וועג קיין בויבעריק?

— קיין בויבעריק? — מאך איך, און צעלאך זיך כלומר'שט. — עס האט ביי מיר, זאג איך, אזא פנים, פונקט ווי איר זאלט מיך א שטייגער פרעגן, צי ווייסט איר, אז מען רופט מיך טביה.

— אזוי? מע רופט אייך טביה? א גוטן אונט אייך, רב

אזוי ברייט, ביז גאט האט געהאלפן, עס האט גערירט פונ'ם ארט, און מיר זינען אוועק מיט'ן וואלד גלייך אונזער וועג.

פארנדיק אזוי, פליט מיר דורך אין קאפ גאר א נייע מחשבה: „אוי, מביה, ביסטו א פערדאמט! ביסט געווען א קבצן און וועסט בלייבן א קבצן! ס'טויטש, גאט האט דיר צוגעשיקט אזא באגעגעניש, וואס טרעפט איין מאל אין הונדערט יאר, ווי אזוי בא- דינגסטו זיך נישט לכחילה, דו זאלסט וויסן מה-יקר — וואס וועסטו האבן דערפאר? ווען מיר זאלן שמועסן הן על-פי-י-ושר, והן על-פי-סאוועסט, הן על-פי מענשלאכקייט, והן על-פי-דין און אפילו על-פי ווייס איך וואס, איז קיין עוולה נישט, מע זאל דערבני עפעס פארדינען, און פאר וואס טאקע נישט אפאלעקן א בינדל, אז עס האט זיך שוין יא אזוי געמאכט? שמעל אפ דאס פערדל, דו ביהמה! זאג זיי אזוי און אזוי: „האב איך ביי אייך אזוי פיל און אזוי פיל, איז גוט, אלא נישט, בעטן מיר אייך, מחילה, אראפ פונ'ם וואגן!“ נאר צוריק קלער איך מיר: „ביסטו טאקע א ביהמה, מביה! דו ווייסט נישט, אז די פעל פונ'ם בער מאר מען אין וואלד נישט פארקויפן?

— למאי פארט איר נישט אביסל גיכער? — זאגן די וויי- בער און מארען מיך פון הינטן.

— וואס האט איר — זאג איך — אזוי קיין צייט נישט? פון איי- לעניש — זאג איך — קומט קיין גוטס נישט ארויס, — זאג איך און כאפ א קוק מן-הצד אויף מינע פארשווינדלאך; איינע מיט א זיידן טיכל, די אנדערע מיט א פארוק; זיי זיצן און קוקן איינס אויפ'ס אנדערע און שושקען זיך.

— נאך עפעס ווייט? — פרעגן זיי מיך.

— נענטער, זאג איך, ווי פון דאנען א ווידאי נישט; אט באַלד, זאג איך, האבן מיר א באַרג אראפ מיט א באַרג ארויס; נאכ- דעם, זאג איך, גייט ווידער א באַרג אראפ מיט א באַרג ארויס, און ערשט נאכדעם, זאג איך, האבן מיר דעם גרויסן באַרג ארויס און פון דארטן גייט שוין דער וועג גלייך, גלייך ביז בויעריק...

— עפעס א שלימאזל! — רופט זיך אן איינע צו דער אנדערער.

— א פארשלעפטע קרענק! — זאגט די אנדערע.

— א רעשמל צו די צרות! — זאגט ווידער יענע.

— מיר שיינט א'משה ע'נער! — זאגט די אנדערע.

„א ווידאי — טראכט איך מיר — בין איך א'משה ע'נער,

אז איך לאז זיך פירן ביי דער נאז!“...

ברויט מיט הערינג ביסטו קראנק?" און ער, דער י צ ר - ה ר ע, נישט געדאכט זאל ער ווערן, אויף צו לה כ ע י ס, קאווע, אויף צו לה כ ע י ס פוטערבולקע! איך הער דעם ריח פון קאווע, איך פיל דעם טעם פון פוטערבולקע פרישע, געשמאקע, מחיה-נפשות!

— ווייסט איר גאר וואס, רב ט ב י ה? — מאכן צו מיר ביינע ווייבער. — טאמער וואלט געווען א ס ב ר א, אזוי ווי מיר שטייען אט א דא, זאלן מיר זיך ארויפכאפן צו אייך אויפ'ן וואגן, און איר טאקע אליין זאלט זיך ממריח זיין אונז אפפירן, במחילה, אהנים, קיין בויבעריק? — וואס וועט איר זאגן דערויף?

— ס'א משל, — זאג איך, — איך פאר פון בויבעריק און איר דארפט קיין בויבעריק! ווי קומט די קאץ איבער'ן וואסער?

— נו, איז וואס? — מאכן זיי. — ווייסט איר נישט וואס מע טוט? א איד א למדן גיט זיך אן עצה: ער פארקערעוועט דאס וועגעלע און פארט צוריק. האט קיין מורא נישט, רב ט ב י ה, — זאגן זיי, — זינט זיכער, א ס - י ר צ ה - ה ש ס, אז גאט וועט אונז ברענגען אהנים בשלום, ווינשן מיר זיך דאס אויסקארענקען, וואס איר וועט צו אונז דערלייגן.

נישט ווילנדיק כאפט זיך ארויס ביי מיר פונ'ם מויל:

— קריכט אין וואגן!

— מינע האבן דערהערט, זיך דרוקא נישט געלאזט לאנג בעטן און מארש אין וואגן אריין; איך נאך זיי אויף דער קעלניע, פארקערעוועט דעם דישראל, שמייט דאס פערדל: איינס, צוויי, דריי, פאשאל! — ווער, וואס, וועמען! א נעכטיקער טאג! פונ'ם ארט וויל דאס נישט רירן, כאטש נעם צעשנייד דאס אויף צווייען.

— פארוואס פארט איר שוין נישט? — מאכן צו מיר די ווייבער.

— פארוואס איך פאר שוין נישט? איר זעט דאך, — זאג איך, —

פארוואס: דאס פערדל וויל נישט דאוונען, ס'איז נישט אויפגעלייגט.

— גיט דעם מיט דער בייטש, — מאכן זיי, — איר האט דאך

א בייטש.

— א דאנק אייך — זאג איך — פאר דער עצה. גוט, וואס

איר האט מיך דערמאנט; דער חיסרון, — זאג איך, — וואס מיין

בחור שרעקט זיך נישט איבער פאר אזעלכע זאכן; ער איז שוין

אזוי געוואוינט מיט דער בייטש, ווי איך מיט'ן דל ות. — זאג איך

צו זיי.

— בקיצור, וואס זאל איך אייך מאריך זיין, איך האב

אויסגעלאזט מיין גאנץ ביטער הארץ צום פערדל, נעכאך; אזוי לאנג,

קינדער, לאָזט מען אים דאָרט נישט וויצן; איז דאָך די קשיא: ווי אזוי זיצט ער? מומשעט ער זיך טאָקע... שא, זאָג איך, אז מע לעכט דערלעכט מען זיך; אָט האָט איר, זאָג איך, דעם טייל, און אָט איז די גרינע דאָטשע, זאָג איך, און פאַר'מיר אַרבעטן ברויטלאַך גלייך מיט'ן דישל אין גאַנץ אַרבעטן.

מע האָט אונז נאָר דערוועגן, איז געוואָרן שוין ושמחה, א געשריין, א געפילדער: „אוי, די באַכע! די מאַמע! די מומע!... זיך געפונען דער שאַדן! מזל-טוב!... געוואָלט, וואו זינט איר געווען? א גאנצן טאָג אן קעפּ... צעשיקט פאָטשט אויף אלע וועגן... וואָס איז די מעשה?“

— די מעשה איז אַ שויןע מעשה, געבלאָנדושעט אין וואָלט, פאַרבלאָנדושעט העט ווייט. אפּשר צען ווערסט. פּלוצים אַ איד... וואָס פאַר אַ איד? אַ איד אַ שלימאָזל מיט אַ פערד און ווע-געלע, קוים מיט צרות אינגעבעטן זיך. אַ מעשה, בא-דאָרפט בענשן גומל...

בקי צור, מע האָט אַרויסגעטראָגן לאַמפּן אויפ'ן גאַנץ, גע-גרייט צום טיש און אַנגעהויבן טראָגן סאַמאָוואָרן הויסע, מיט בעקנס טיי, מיט צוקער, מיט אינגעמאַכטן, מיט פּינקובנס גומע, מיט פּו-טערגעבעקס פרישע, שמעקעדיקע און נאָכדעם עסנס אלערליי, די טייערסטע מאַכלים, יאָיכלאָך פעטע, מיט געבראַטנס, מיט גענוג אַ סך, מיט די בעסטע וויינען און נאָסטאָיקעס. איך בין נאָר געשטאַנען פון דערווייטנס און באַטראַכט, ווי אזוי קיין עיך-הרע, מע עסט דאָס און מע טרינקט ביי די יעהופּעצער נגידים, קיין בייז אויג זאָל זיי נישט שאַטן. אַ משה'ן פאַרזעצן, טראַכט איך מיר, און אַ גביר זאָל מען זיין; מיר דאָכט, איך ווײַס, וואָס דאָ פאַלט אַראָפּ אויף דער ערד, וואָלט פאַר מײַנע קינדער גענוג געווען אויף אַ גאַנצער וואָך, ביז שבת. געוואָלט, גאָטעניו, האַרציקער, געטרייער, דו ביסט דאָך עפעס אַ גרויסער גאָט און אַ גוטער גאָט, מיט חסד און מיט יושר, ווי קומט דאָס, דו זאָלסט אוועק-געבן אויגעס גאָר, דעם אַנדערן גאָר נישט? אויגעס פוטערבולקעס, דעם אַנדערן מכות-בכורות? און צוריק אַבער באַטראַכט איך זיך: עמ, ביסט אַ גרויסער נאָר, טבילה, כ'לעבן, וואָס איז שייך, דו ווילסט אים זאָגן אַ דעה, ווי אזוי צו פירן די וועלט? מסתמא, אז ער הויסט אזוי, באַדאַרף זיין אזוי; אַסימן האָט איר, אז ווען עס זאָל באַדאַרפן זיין אַנדערש, וואָלט דאָך געווען אַנדערש; אי, וואָס? פאַר וואָס זאָל טאָקע נישט זיין אַנדערש? איז דער תירוץ — עבדים היינו: דערויף זינען מיר דאָך

— וואו וועט איר זיך, א שטונדער, כדומה-למשל, מינע
ליבע ווייבער, הייסן אפּוואַרפן? — רוף איך זיך אן צו זיין.
— וואָס הייסט — זאָגן זיי — אפּוואַרפן? וואָס איז פאַר אן אַפּ-
וואַרפאַכץ?

— עס רעדט זיך אזוי, זאָג איך, בעל-עגלה-שפראך;
אויף אונזער ל ש ו ן הייסט דאָס: וואוהין וועט איר זיך הייסן
פאַרפירן, אז מיר וועלן קומען, זאָג איך, קיין בויבעריק, א ס י ר צ ה
ה ש ם, מיט'ן אייבערשטנס הילף, געזונט און שטאַרק? ווי זאָגט
מען: בעסער צוויי מאָל פרעגן, אינדער איין מאָל בלאַנדזשען.
— א? אַט דאָס מיננט איר? איר וועט אונז, זאָגן זיי, מ ו ח ל
זיין צופירן צו דער גרינער דאָטשע, וואָס ביים טיך, פון יענער זייט
וואָלט. ווייסט איר, וואו דאָס איז?

— פאַר וואָס זאָל איך נישט ווייסן? — זאָג איך. — איך בין אין
בויבעריק, ווי ביי זיך אין דערהיים; לאָס איך פאַרמאָגן די אל פ י ם,
זאָג איך, וויפיל קלעצער איך האָב אַהינצו אַריינגעפירט; אַט ערשט
פאַר א יאָרן זומער, זאָג איך, האָב איך געשטעלט אויף דער גרינער
דאָטשע צוויי קלאַפטער האַלץ מיט אַמאָל; דאָרט איז געזעסן איינער
א ג ב י ר אַ גרויסער, פון יעהופּעץ, אַ מיליאָנטשיק פון א ו ד א י
א מ א ה א ל ף קאַרבן און א פ ש ר פון ר י ״ ש א ל פ י ם!
— ער זיצט היינט אויך דאָרטן. — רופן זיך אן צו מיר ביידע

ווייבער און קוקן איינס אויפ'ס אַנדערע און שושקען זיך און לאַכן.
— שא, זאָג איך, קאָן דאָך געמאָלט זיין, אז איר האָט מיט אים
עפּעס אַ שטיקל ש י י כ ו ת, וואָלט א פ ש ר געווען, זאָג איך,
א ס ב ר א, איר זאָלט זיך דאָרט מ מ ר י ח זיין עפּעס אַ רעד
טאָן פון מינעטוועגן, אַ שטיקל מ ו ב ה מיר, א פ ר נ ס ה, אַ
שמעלע, צי ווייסט איר וואָס? איך קען, זאָג איך, איינעס אַ יונגן מאַן,
י ש ר א ל הייסט ער, נישט ווייט פון אונזער שמעטל. געווען אַ גאָר-
נישט מיט אַ נישט; האָט ער זיך דערשלאָגן אַהינצו, מע ווייסט נישט
פון וואָנען און ווי אזוי — ב ק י צ ו ר, ער איז היינט אַ גאַנצער
יאַטעכע-דאָס, פאַרדינט א פ ש ר צוואַנציק קאַרבן אַ וואָך, צי
א פ ש ר גאָר פערציק, איך ווייס? — לייט האָבן גליק! צי אַ שטוי-
גער, וואָס גייט אַפּ, זאָג איך, אונזער ש ו ח ט'ס איינעס? וואָס
וואָלט פון אים געווען, ווען ער לאָזט זיך נישט אַוועק קיין יעהופּעץ?
א מ ת: די ערשטע עטלאַכע יאָר איז ער גוט פאַרשוואַרצט געוואָרן,
שיר נישט געשטאַרבן פון הונגער; דערפאַר אַבער אַצינד, ח ו ץ
זיין שאַדן, ה ל ו ו א י אויף מיר געזאָגט געוואָרן; ער שיקט שוין
געלט אַהיים, ער האָט שוין ח ש ק אַרויסגעגעבן אַהין זיין ווייב און

ש ה ו א : פיש און פלויש און געבראטנס און פערטלען עוף און פופקעס מיט לעבערלאך אָן א ש י ע ו ר .
— איר וועט עפעס עסן ? — מאכן זיי צו מיר. — גייט וואַשט זיך.

— א קראַנקן פרעגט מען, א געזונטן גיט מען ; נאָר וואָס דען, זאָג איך, אַ דאַנק אַיַך ; אַביסל בראָנפן, זאָג איך, מ ה כ ת י ת י ; נאָר זעצן זיך אַט דאָ, מאַכן אַ גאַנצע ס ע ו ד ה, ב ש ע ת דאַרטן, אין דערהיים, מײַן ווייב און קינדער, זאָלן געזונט זײַן... אויב אַיַנער גר-טער ווילן וועט זײַן...

ב ק י צ ו ר, מע האָט זיך אַ פּנ י ם געשמויסן, וואָס איך מײַן, און מע האָט מיר גענומען פאַקן אין וואָגן אַרײַן איטלאַכער באַזונדער: דער אַ בולקע, דער פיש, דער געבראָטנס, דער אַ פערטל ע ו ף, דער מײַ און צוקער, דער אַ מעפל שמאַלין, דער אַ סלאַי אַיַנגעמאַכטן.

— דאָס וועט איר, מאַכן זײַ, ברענגען אַהײַם אַ מ ת נ ה פאַר אַיַנערע ווייב און קינדער, און אַצינד זאָגט, וויפיל וועט איר זיך הײַסן באַצאָלן פאַר אַיַנער ט ר ח ה, וואָס איר האָט זיך מ ט ר י ח גע-ווען פון אונזערטוועגן.

— ס א מ ש ל, זאָג איך, וואָס איז ש י י ך, איך וועל מיר הײַסן אַנמעסטן ? וויפיל אַיַנער גוטער ווילן וועט זײַן, זאָג איך, אַזוי וועט איר מיר באַצאָלן ; מיר וועלן דורכקומען, ווי זאָגט ער, אַ רענדל אַראָפּ, אַ רענדל אַרױף.

— גײַן, זאָגן זײַ, מיר ווילן האָרען פון אַיַך אַלײַן, ר ב ט ב י ה, האָט קײַן מ ו ר א נישט, מע וועט אַיַך, ח ל י ל ה, נישט קעפן. וואָס טוט מען דאָ ? — טראַכט איך מיר. — ס'איז שלעכט : זאָל איך זאָגן אַ קערבל, איז אַן ע ב ר ה, טאַמער קאָן איך נעמען צוויי. זאָל איך זאָגן צוויי, האָב איך מ ו ר א, טאַמער קוקן זײַ מיך אָן ווי אַ מ ש ו ג ע'נעס, פאַר וואָס קומט דאָ צוויי קאַרבן ?

— אַ דרײַערל !!!... — האָט זיך אַרױסגעכאַפט בײַ מיר פּונ'ם מויל, און צווישן ע ו ל ם איז געוואָרן אַזאַ געלעכטער, אַז איך האָב זיך שיר אין דער ערד באַגראָבן.

— האָט קײַן פאַריבל נישט, זאָג איך, טאַמער האָב איך זיך אַרױסגעכאַפט מיט אַ וואָרט ; אַ פערד, זאָג איך, אויף פיר פיס, ספּאַ-טיקעט זיך, ו ב פ ר ט אַ מענש מיט אײַן צונג... — עס איז געוואָרן נאָך אַ גרעסערער געלעכטער ; מע האָט זיך פ ש ו ט געהאַלטן בײַ די זײַמן, לאַכנדיק.

— לאַז שוין זײַן גענוג צו לאַכן ! — רופט זיך אַן דער ג ב י ר און נעמט אַרױס פון בוזעמקעשענע אַ גרויסן טײַטשער און גײַט און

עפעס שטיקלאך אידן אויף דער וועלט: א איד באדארף לעבן מיט א מו נה און מיט ב י ט ח ו ן.

— שא, ווארזשע איז ערגעץ דער איד? — הער איך עמיצער זאגט. — שוין אוועקגעפארן דער שלימאזל?

— ח - ש ל ו ם ! — רוף איך זיך אן פון דער ווינטן. — וואס הויסט, איך וועל אוועקפארן גלאט אזוי אן א זינט געזונט? ש ל ו ם - ע ל י כ ם, זאג איך, א גוטן אונט איך, עסט געזונטערהייט, און לאז איך וואויל באקומען.

— קומט-זשע אהער, — מאכן זיי צו מיר, — וואס שטייט איר דארטן אין דער פינסטער? לאמיר איך אנקוקן כאטש, זען, וואס פאר א פנים איר האט. אפשר וועט איר נעמען א ביסל ברענפן? — א ביסל ברענפן? אך, זאג איך, ווער זאגט זיך דאס אפ פון א ביסל ברענפן? לחיים! — זאג איך און האק אריין א כוסה: לאז גאט געבן, זאג איך, איר זאלט ת מ י ד זיין ריך און האבן גרויס נח ת, אידן, זאג איך, זאלן ת מ י ד זיין אידן, גאט זאל זיי געבן, זאג איך, געזונט און כוח, זיי זאלן קאנען אריבערמארגן די צרות.

— מ ה ש מ כ ם ? — רופט זיך אן צו מיר דער ג ב י ר אליון, א שויןער איד, מיט א יארמולקע. — פון וואנעט איז א איר, וואו זיצט איר, וואס איז איינער פ ר נ ס ה, זינט איר א באווייכ-טער, האט איר עפעס קינדער און וויפיל קינדער?

— קינדער? זאג איך, נישט צו פארזינדיקן; אויב אימלאכס קינד, זאג איך, איז ווערט, ווי מנין גאלדע וויל מיך איינרעדן, א מיליאן, בין איך רייכער פונ'ם גרעסטן ג ב י ר אין יעהופעץ; דער ח י ס ר ו ן, זאג איך, וואס ארעם איז נישט ריך, און קרום איז נישט גלייך. געלט האבן מאקע די ברעצקעס און איך האב טעכטער. און אז מע האט, זאגט איר, טעכטער, פארגייט דער געלעכטער; נאר גאר נישט, גאט איז א פאטער. ער פירט אויס, דאס הויסט, ער זיצט אויבן און מיר מוטשען זיך אונטן; מע הארעוועט, מע שלעפט קלעצער, א ב ר י ר ה האט מען? דער גאנצער אומגליק איז דאס עסן. ווי מנין באכע, ע ל י ה - ה ש ל ו ם, פלעגט זאגן: ווען דער פיסק זאל ליגן אין דער ערד, וואלט דער קאפ געגאנגען אין גאלד... האט קיין פאריבל נישט, זאג איך, עס איז נישטא קיין גלייכערס פון א קרומער לויטער און קיין קרומערס פון א גלייך ווארט. ו ב פ ר ט, זאג איך, אז מע מאכט ש ה כ ל נהיה כדברו אויפ'ן ניכטערן הארצן.

— לאז מען געבן דעם אידן עפעס עסן! — רופט זיך אן דער ג ב י ר, און עס ווערט באשאפן אויפ'ן טיש פון כ ל - מ א מ י נ י ם -

פערדל, אוי, אוי, אן אומגליק, א צ ר ה, א שלאק! איך קוק אויף אלע זינטן — ו ה י ל ד א י נ נ ו — נישטא קיין פערדל!

„נ, ט ב י ה, טראכט איך מיר, דו ביסט אין דער ארבעט!“...
„זע נאָר, ט ב י ה, זאָג איך צו מיר אלליין, צי מע פירט דיר נישט אין באַד אַרײַן?“

— וואָס באַברעט איר זיך דאַרטן און וואָס וואַרטשעט איר? —
פרעגט מען מיך.

— וואָס איך באַברע זיך? — ענטפער איך. — אז אַך און ווייז איז מיר, זאָג איך, וואָס איך לעב אויף דער וועלט; איך האָב אַ שאַדן: דאָס פערדל מינימ...

— איבער פערדל, מאַכן זיי צו מיר, איז אין שטאַל. זינט זיך מ ט ר י ח אַהינצו אין שטאַל אַרײַן.

איך קום אַרײַן אין שטאַל און טו אַ קוק: יא, ווי איך בין אַ איד! מיין ב ח ו ר שטייט זיך גאַנץ פֿיין צווישן די נ ג י ד'ישע פערדל, שטאַרק פאַרטיפט אינ'ם קינען, ריכט דעם האַבער געשמאַק, אויף וואָס די וועלט שטייט.

— הער נאָר, — זאָג איך צו אים, — ח כ ס מינער, שוין צינט אַהיים; מיט אַמאָל צוכאַפן זיך, זאָג איך, טאָר מען נישט, אן איבע-ריקער ביסן, זאָגט מען, קאָן פאַרשאַטן...

— ב ק י צ ו ר, איך האָב אים קוים אינגעבעטן, מ ח י ל ה, אינגעשפאַנט אים אין וואָגן און האָב זיך געלאָזט אַהיים לעבעדיק פּריללאַך. אויך מיין פערדל איז געוואָרן גאָר נישט דאָס, וואָס פריער; אַ נייע פעל אויף דעם אויסגעוואַקסן; שוין נישט געוואַרט אויף קיין בייטש, געלאָפן ווי אַ מ ז מ ו ר; געקומען אַהיים שוין שפּעטלאַך אין דער נאַכט, אויפגעוועקט מיין ווייב מיט אַ ש מ ח ה, אַ פּרײַד. — אַ גוט יו ם - ט ו ב, מאַך איך צו איר, מ ז ל - ט ו ב

דיר, גאַלדע!

— אַ וויסער מ ז ל - ט ו ב דיר אַ פינסטערער! — מאַכט זי. — וואָס ביסטו אזוי יו ם - ט ו ב'דיק, מיין טייערער ברויט-גע-בער? דו פאַרסט דאָס פון אַ ח ת ו נ ה, צי פון אַ ב ר י ת, גאַלד-שפינער מינער?

— עס איז אַ ח ת ו נ ה, זאָג איך, מיט אַ ב ר י ת! וואַרט אַוים, מיין ווייב, אַט וועסטו באַלד זען אן אַו צ ר, זאָג איך; נאָר ק ו ד ם - כ ל וועק אויף די קינדער, לאָזן זיי נעכאָך אויך געניסן, זאָג איך, פון די יעהופּעצער מ א כ ל י ם...

— צי דו ביסט דול, צי דו ביסט ח ס ר - ד ע ה, צי דו ביסט גערירט, צי דו ביסט פונ'ם זינען? עפעס רעדסטו ווי אַ מ ש ו ג ע-

שלעפנט ארויס פונ'ם טייטשער — וויפיל מיינט איר א שטייגער? א נ, טרעפט! — א צענערל, א רויטס, אזוי ווי פניער, איך זאל אזוי זיין געזונט מיט אייך אינאיינעם, — און מאכט אזוי: אט דאס האט איר פון מיר; און איר, קינדער, גיט אייך פון אייער קעשענע וויפיל איר פארשטייט.

ב ק י צ ו ר, וואס טויג אייך, עס האט אנגעהויבן צו פליען אויפ'ן טיש פינפערלאך און דרייפערלאך און איינערלאך — הענט און פיס האבן מיר געציטערט; איך האב געמיינט, אט פאל איך חלשות. — נו, וואס שטייט איר? — מאכט צו מיר דער ג ב י ר. — נעמט צונויף די עטלאכע קערבלאך פונ'ם טיש און פארט געזונטער-הייט צו אייער ווייב און קינדער.

— גאט זאל אייך געבן, זאג איך, כ פ ל כ פ ל י ס, איר זאלט פארמאגן צען מאל, הונדערט מאל אזוי פיל, איר זאלט האבן אל-דאס גוטס, מיט גרויס נחת! — און זשעברע צונויף מיט ביינע הענט דאס געלט. ווער געצויגלט? וואס געצויגלט? און שטופ אין אלע קעשענעס.

— א גוטע נאכט, זאג איך, א גוטן ת מ י ד און זייט געזונט, איר זאלט האבן, זאג איך, גרויס נחת, איר און אייערע קינדער און קינדס-קינדער און אייער גאנצע משפחה. — זאג איך און לאז זיך גיין צום וואגן. רופט זיך אן צו מיר די ג ב י ר'טע, יענע, וואס מיט'ן זיידן טיכל:

— שטייט נאך א וויילע, ר ב ט ב י ה! פון מיר באקומט איר גאר א באזונדער מתנה; א ס - י ר צ ה - ה ש ס, מארגן קומט צופארן; איך האב, זאגט זי, א מורע בהמה, געווען אמאל א טייערע בהמה, פלעגט געבן פיר און צוואנציק גלעזער מילך; היינט האט זי פון א גוט אויג אויפגעהערט צו מעלקן זיך, דאס הייסט, מעלקן מעלקט זי זיך, נאר קיין מילך גיט זי נישט...

— לאנג לעבן זאלט איר, זאג איך, איר זאלט גאר קיין י ס ו ר י ס נישט האבן; ביי מיר וועט זיך אייער בהמה אי מעלקן, אי מילך געבן; מיין אלטע איז קיין ע י נ - ה ר ע אזא באלעבאסטע, אז פון גאר נישט בראקט זי לאקשן, פון פינגער קאכט זי זאמירקעס, מיט נ י ס י ס מאכט זי שבת און מיט בוכענצעס לייגט זי די קינדער שלאפן... האט קיין פאריבל נישט, זאג איך, טאמער האב איך זיך ארויסגעכאפט מיט אן איבעריק ווארט. א גוטע נאכט און א גוטן ת מ י ד און זייט געזונט. — זאג איך און לאז זיך גיין.

איך קום ארויס אין הויף צום וואגן, איך טו זיך א כאפ צום

א' ביו ת', ווי אזוי גאט האט דא מיט מיר געפירט ארום און ארום;
און מיר האבן זיך גענומען ביידע איבערציוולן דאס געלט נאך א מאל
און נאך א מאל. — דארט איז געווען פונקט צוויי מאל ח"י און איינס
אן איבעריקס, האט איר א ק י מ א - ל ו, הויסט דאס, פון זיבן
און דרייסיק קארבן! ... מינע האט זיך אזש צעוויינט.

— וואס וויינסטו, זאג איר, נארישע אידענע?

— ווי אזוי זאל איך נישט וויינען, זאגט זי, אז עס וויינט זיך? אז
דאס הארץ איז פול, זאגט זי, גייען די אויגן איבער; גאט זאל מיר
טאקע, זאגט זי, אזוי העלפן, ווי דאס הארץ האט מיר געזאגט, אז דו
וועסט קומען מיט א גוטער ב ש ו ר ה; איך געדענק שוין נישט,
זאגט זי, די צייט, ווען די באבע צייטל, זאל זיין ווייט אפגעשוידט,
זאל מיר קומען צו ח ל ו ס.

— כאפ נאר נישט די לאקשן פאר ש ב ת, זאג איר, נ ש מ ה
מינע! לאז די באבע צייטל האבן א ליכטיקן ג י - ע ד ו, זאג איר,
גיב מיר בעסער אן ע צ ה, גאלדע סערצע, וואס טוט מען מיטן
געלט?

— א ד ר ב א, מאכט זי צו מיר, וואס רעכנסטו צו טאן, מ ב י ה,
מיט אזוי פיל געלט, קיין ע י נ - ה ר ע?

— א ד ר ב א ו א ד ר ב א, זאג איר, וואס רעכנסטו קאנען מיר
מאכן, קיין ע י נ - ה ר ע, מיט אזא קאפיטאל?

און מיר האבן ביידע גענומען טראכטן אהין, אהער, געבראכן
זיך דעם קאפ, אויסגערעכנט, וואו ערגעץ א געשעפט אויף דער וועלט.
יענע נאכט האבן מיר איבערגעהאנדלט מיט וואס איר ווילט: געקויפט
פערדלאך א פאר און באלד טאקע זיי פארקויפט מיט רווחים;
געעפנט א באקאליינע קלייט אין בויבעריק, אויספארקויפט די
ס ח ו ר ה און באלד געעפנט א שניטקראם; געהאנדלט א שטיקל
וואלד, געכאפט אפטריט-געלט עטלאכע קערבלאך און אנטלאפן; גע-
פרואווט אויסדיינען די אנטאטעווקער טאקסע, נעמען דעם „פראיעקט“,
געמאכט א ביסל ח ל ו ו א ה, אפגעגעבן דאס געלט אויף פראצענט...

— מ ש ו ג ע מינע ש ו נ א י ס! — רופט זיך אן מיין ווייב.
— דו ווילסט צעפלעכטן די עטלאכע גראשן, בלייבן מיטן בייטש?

— וואס דען, זאג איר, האנדלען מיט ברויט און נאכדעם בלייבן
אן אנוועזער איז שענער? קארג, זאג איר, ווערט היינט די וועלט
ב ד י ל - ח ד ל פון ווייץ? גיי, זאג איר, הארץ, וואס אין אדעם
טוט זיך.

— וואס טויג מיר, זאגט זי, אדעם? מינע א ב ו ת - א ב ו ת י נ ו

נער, שוואי-ציון! — זאגט צו מיר מיין ווייב און שעלט, לוי-
ענט די תוכה, ווי געוויינטלאך, א אידענע.

— א אידענע, זאג איך, בלייבט א אידענע; נישט אומזיסט זאגט
שלמה מלך, אז צווישן שוויזנט ווייבער האט ער נישט געפון-
נען איינע א רעכטע. — און גיי מיר ארויס צו מיין וואגן און טראג
אריין פון דארטן אלע גוטע זאכן, וואס מע האט מיר איינגעפאקט
און שטעל דאס אלצדינג אויס אויפ'ן טיש. מינע חברה חלילה
האבן דערזען בולקעס, דערשמעקט פלייש, זינען זיי באפאלן דעם
טיש, ווי די הונגעריקע וועלך, נעכאך; עס איז געווארן צווישן זיי א
כאפעריי, די הענט האבן געציטערט, די ציין האבן געארבעט, עס איז
געווען ווי איין פסק שמויט: ויאכלו, — מאכט רש"י:
מע האט געקנאקט ווי די הוישעריקן. טרערן האבן זיך מיר געשטעלט
אין די אויגן...

— נו, זאג שוין, — מאכט צו מיר מיין פלוני ת'מע, — ביי
וועמען איז דאס געווען אן ארעם מאל-צינט, צי אזוי א סעודה,
און וואס ביסטו אזוי האפערדיק?

— האב צייט, זאג איך, גאלדע, דו וועסט אלץ וויסן; דו צע-
בלאז נאר, זאג איך, דעם סאמאוואר, און נאכדעם וועלן מיר זיך ארום-
זעצן אלע ארום טיש, זאג איך, טרינקען צו גלעזלעך טיין, ווי עס געהער
צו זיין; א מענש, זאג איך, לעבט איין מאל אויף דער וועלט, נישט
קניין צוויי מאל, וברפרט, זאג איך, אז מיר האבן שוין איצט אונזער
אויגנס אבהמה פון פיר און צוואנציק גלעזער א טאג; מארגן,
אס-י-רצה-השם, ברענג איך זי' צופירן. אנו, גאלדע, — מאך
איך צו איר נאכדעם, און כאפ ארויס דעם גאנצן פאק סיגנאציעס, —
אנו, זי' אברהם און טרעף וויפיל געלט האבן מיר דא?

איך מוא קוק אויף מיין ווייב — זי איז אויסגעשט, טויט ווי די
וואנט, קאן קניין ווארט נישט אויסרעדן.

— גאט איז מיט דיר, גאלדע סערצע, זאג איך, וואס האסטו זיך
אזוי דערשראקן? אפשיר האסטו מורא, זאג איך, טאמער
האב איך דאס גע'ג' נ'עמט אדער גע'ג' ז'לט? פע, זאג איך, מעגסט
זיך שעמען; ביסטו טביה'ס ווייב שוין אזא צייט און קאנסט אויף
מיר איבערטראכטן אזא מעשה? נארעלע, זאג איך, דאס איז
כשר געלט, פארדינט ערלאך מיט מיין אייגענעם שכל און מיט
מיין הארעוואניע; איך האב, זאג איך, מצייל געווען צוויי
נפשות פון א גרויסער סכנה, זאג איך, ווען נישט איך,
גאט ווייסט, וואס עס וואלט מיט זיי געווען!...

בקי צור, איך האב איר דערציילט די גאנצע מעשה, פון

אַרבעט.

ליד פון ארבעט.

א, לויב און געזאנג דער מי און דער ארבעט!
זינגט, גריסט זיי פון הארצן ליכנד און היים!
געזונט זאלן זיין די הענט מיט מאזאליעס,
דער שטערן, פון וועלכן עס גיסט זיך דער שווייס!

געבענשט זאלן זיין דער ווארשטאט, דאס שפינדל,
דער האמער, די סאכע, דער סערפ און די זעג!
די וועלט איז פאר איינעם א בליענדער גארטן,
פאר טויזנט — א שווערער, א זומפיקער וועג.

פיל ליכטיקער שיינט די זון נאך א רעגן;
די ווארימקייט — ליבער און זיסער נאך קעלט;
נאך די, וועלכע האבן דאס אומגליק גענאסן,
פארשטוינען, וואס גליקלאך זיין הייסט אויף דער וועלט.

דער סערפ איז פון שטאל, די סאכע — פון אייז;
קנין צירונג קנין גרויסע זיינען זיי ניט;
אין זיי אבער ליגט אונזער קראפט, אונזער לעבן,
אן זיי איז אוממעגלאך איין איינציקער טריט.

מא לויבט זשע און זינגט דער מי און דער ארבעט!
זינגט, גריסט זיי פון הארצן ליכנד און היים!
געזונט זאלן זיין די הענט מיט מאזאליעס,
דער שטערן, פון וועלכן עס גיסט זיך דער שווייס!

ש. פרוג.

זינען דארט נישט געווען און מינע קינדער וועלן דארט נישט זיין.
כ ל - ז מן איך לעב און די פיס טראגן מיך.

— וואָס-זשע ווילסטו? — זאָג איך.

— וואָס איך וויל? — זאָגט זי. — איך וויל, זאָלסט נישט זיין
קיין לעקעש און נישט רעדן קיין נאָרישקייטן.

— א ו ו ד א י, זאָג איך, ביסטו איצטערט א ח כ מ ה. ווי
זאָגט מען: אַז עס קומען די מ א ו ת, קומען די ד ע ו ת, און אַז
מען איז א פ ש ר ריך, איז מען ג ע ו ו י ס קלוג... ס'איז ת מ י ד
אזוי!

ב ק י צ ו ר ה, מיר האָבן זיך עמלאכע מאַל צעקריגט און טאָקע
באַלד איבערגעבעטן און עס איז ביי אונז געבליבן דער פלאַן, מיר
זאָלן צו דער מורע ב ה מ ה צוקויפן נאָך א ב ה מ ה א מעל-
קעדיקע, וואָס גיט מילך...

וועט איר דאָך מ ס ת מ א פרעגן א ק ש י א: וואָס עפעס א
ב ה מ ה, פאַר וואָס נישט קיין פערד? וועל איך אייך ענטפערן:
וואָס עפעס א פערד, פאַר וואָס נישט קיין ב ה מ ה? בויבעריק איז
דאָך אַן ערטל, וואָס עס קומען זיך צונויף אַהינצו אויף זומער אַלע
יעהופּעצער נ ג י ד י ס אויף די דאָטשעס; און אזוי ווי די יעהופּע-
צער לייט זינען אַלע זייער איידעלע מענשן, וואָס זינען געצויגן, מע
זאָל זיי אַלצדינג ברענגען גרויסע, גלייך אין מויל אַרײַן: פון האַלץ
און פון פלייש און פון אייער, הינער, ציבעלעס, פעפער, פעטרישקע—
פאַרוואָס-זשע זאָל זיך נישט געפינען איינער, אַזעלכער, וואָס זאָל זיך
אונטערנעמען ברענגען זיי אַלע מאַל אין שטוב אַרײַן קעז און פוטער
און סממענע ו כ ד ו מ ה? וועדליק די יעהופּעצער האַלטן פון
דער א כ י ל ה, קאָן מען דאָך לויזן שוין געלט און פאַרדינען דערביי
טאָקע גראַב. דער ע י ק ה, אַכט די ס ח ו ר ה זאָל זיין
ס ח ו ר ה.

איך ווײַס נישט, צי איר וועט מיר גלויבן, — איר זינט כ מ ע ט
דער ערשטער, וואָס איך האָב אייך דערציילט די גאַנצע געשיכטע,
ווי אזוי און וואָס און ווען... נאָר, מיר דאָכט, איך האָב זיך אַכטסל
פאַררעדט. האָט קיין פאַריבל נישט, מע באַדאַרף אין זינען האָבן, ווי
זאָגט איר, ע ס ק; איטלאַכער צו זינעס, איר צו אייערע ביכלאַך,
איך צו מינע טעפלאַך און צו מינע קריגלאַך... איין זאך וועל איך
אייך בעטן, פאַני, איר זאָלט מיך כאַטש נישט אַרײַנשרייבן אין א
ביכל; און אַז איר וועט מיך אַרײַנשרייבן, זאָלט איר כאַטש נישט
אַרויסשטעלן דעם נאָמען מינעס... זינט מיר געזונט און האָט אייך א
גוטן ת מ י ד.
שלום-עליכם.

דאס צווייטע פארפאלק איז אויך געווען פארנומען אין שטאט :
 ער איז געווען א טרעגער, וואס איז געשטאנען א גאנצן טאג אין
 מארק, ארומגעבונדן מיט א שטריק און די פאלעס אונטער'ן שטריק
 פארשארצט, און אפגעווארט, מען זאל אים צורופן פון א געוועלב און
 הויסן ערגעץ אפמארגן. ס'ו'ר'ה, און זי — זי איז, נישט פאר אייך,
 קינדערלאך, געדאכט, א קראנקע געווען און דעמאלט געלעגן אין
 שפיטאל...

אבער דאס דערצייל איך אייך נאך פארבייגענדיק. דער
 ע'י'ק'ר אין דעם מ'ע'ש'ה'ל'ע, וואס איך וויל אייך דערציילן,
 זינגען די צוויי קינדער, וואס בלייבן גאנצע טעג אליין אין די הייזלאך,
 און א דריטע פערזאן, וואס וועט צוקומען אויף א וויילע, מער נישט.
 און די צוויי קינדער זינגען געווען : דעם האלצהעקערס א אינגל
 פון א יאר זיבן-אכט און דעם טרעגערס א מיידל פון א יאר זעקס-
 זיבן ; ווי איר זעט, כמעט אין איין עלטער.

יא, געהויסן האבן זיי : ער — איציקל, זי — שווינדעלע.
 איינמאל אינדערפרי, א שוויגער זומער-טאג געווען, די עלטערע
 פון די הייזלאך זינגען שוין לאנג אין שטאט, קומט ארויס פון איין
 הייזל איציקל, קוקט זיך אום אין אלע זייטן, צי איז שוין שווינדעלע
 נישט ארויסגעקומען, און זעענדיק, אז נישט, גייט ער צו איר פענ-
 סטערל צו און קוקט אריין ; זעט ער, אז שווינדעלע, נאך נישט איי-
 גאנצן אנגעטאן, שטייט ביים שיסל וואסער, זי דארף זיך וואשן, האט
 שוין איינגעבויגן דאס קעפל און האלט זיך אפ, מן-הסתם קיל
 וואסער געווען. —

פויקט ער, איציקל, אין שייכל פון פענסטערל אריין :

— שווינדעלע !

— וואס, איציקל ?

— וואש זיך אפ געשווינט, טו זיך אן און קום ארויס, מיר וועלן

עפעס מאן...

— וואס ?

— וועסט שוין זען. עס איז מיר עפעס איינגעפאלן... נאך גע-

שווינט, שווינדעלע...

— ווי דו הויסט. — ענטפערט שווינדעלע און הויבט זיך אן

פליעסקען אין וואסער.

אז שווינדעלע איז ארויסגעקומען פאר דער טיר, איז שוין א
 גרויסע זון געווען. פארלייגט זי דאס פלאכע הענטל איבער די אויגן
 און הויבט דאס קעפל אויף און דערזעט : איציקל איז אויפ'ן שפיץ
 פון ליימיקן בערגל. פילל פון בויגן איז זי צו אים צוגעלאפן :

מאָס.

די שפינערן.

אין ערגעץ-לאנד.

אונטער דער שטאט, אויף א בערגל א לוימיקס, שטוינען גלייך ווי צווייפגעוואקסענע צוויי קלוינע הייזלעך. אויף הינערשע פיסלאך שטוינען זיי, די הייזלעך, און עס קאן וויער זיין, אז ווען נישט דאס, וואס זיי זינען אזוי צוזאמענגערוקט און שפארן אונטער איינס דאס צווייטע, וואלטן זיי שוין לאנג אויף די הינערשע פיסלאך נישט גע- שטאנען; דער ערשטער בעסטער ווינט וואלט זיי פון בערגל אראפ- געטראגן. — אין איין הייזל האט געוואוינט א האלצהעקער, וואס פלעגט א גאנצן זומער-טאג — און די מעשה איז געווען זומער — שפאלטן האלץ אין די הויפן, — מיט א ווייב א לעקאכ- בעקער, וואס פלעגט ארומגיין אין די רייכע הייזער און באקן לעקאך. נישט קיין גרויסע שטאט געווען, אבער א גענוג רייכע, דאס הייסט — געווען ארימעלעכט און פיל, אבער רייכע אויך, און די רייכע ליין האבן ליב לעקאך צו עסן, אבער נישט לעקאך צו באקן... זיי ווילן זיך נישט אפברענגען דעם פניס בנים פייער פון אויוון און אריינ- צומעקן די הענט אין מעל און טויג, — זיי צערטלען די הענט און האלטן זיי שמענדיק אין די הענטשיקעס...

איציקל, קנין בנין אויג, גראַכט ווי אַ דערוואַקסענער. שויןדעלע
קוועלט פון זיין שטאַרקניט און זאמלט דאָס לײַם... קוקט אויף איציקלס
הענט און זאמלט און שרייבט נאָך אַ צײַט אויס:
— איציקל, פול! ...

כאַפט איציקל דאָס מולטערל אויף די אַקסל:
— האַלט אונטער, שויןדעלע!

שויןדעלע האַלט אונטער, און זײַ לאָזן זיך בײַדע פון לײַמיקן
בערגל אַראָפּ. באַלד אונטער'ן בערגל, זעען זײַ, זיצט עמיין. שטעלן
זײַ זיך אָפּ, באַמראַכטן. עפעס אַ יונגער מענש אין אַ פעלערניע, אין
אַ גרויסן קאַפעלוש מיט ברויטע, ברויטע ראַנדן, וואָס פאַרשטעלן אים
דאָס פנים. די קינדער זעען דאָ אזא פּיגור צום ערשטן מאל.
— כ'האַב מורא! — שטעלט זיך שויןדעלע אָפּ.

— ע, וואָס איז דאָ מורא צו האָבן? וואַרט, איך וועל צו
אים צוגיין.

— אז דו וועסט צוגיין, גיין איך אויך... כ'וועל דיך אַלײַן נישט
לאָזן...

לײַגט איציקל אָפּ די לאַסט פון די אַקסל און גײַט צום יונגמאַן
און דערלאַנגט אים אַ ברויטן: „ש ל ו ם - ע ל י כ ם!“

דער יונגערמאַן וועקט זיך ווי פון אַ דרימל...

— א, ע ל י כ ם - ש ל ו ם! ... איי, צוויי קינדערלאַך...

— זײַט מוּחל, כ'האַב אייך געוועקט?

— עט! אַ ביסל געדרימלט, מיד פון וועג...

— פון ווייט? — פרעגט איציקל.

ווערט שוין שויןדעלע האַפּערדיק:

— איר דאַרפט אין שטאַט אַרײַן, וועלן מיר אייך ווייזן...

— מיר טראַגן — זאָגט איציקל שטאַלץ — לײַם אין שטאַט אַרײַן.

— נאָך וואָס?

— געלט פאַרדינען. — זאָגט איציקל.

— פאַר מײַן מאַמען אין שפּיטאַל אַרײַן עפעס צו קויפּן... —

פירט אים שויןדעלע און גיט צו, אַרויפלייגנדיק אַ האַנט אויף אי-
ציקלס אַקסל:

— ער איז אַ שטאַרקער! ... גראַכט מיט די הענט לײַם! און

באַלד וועט איר זען, ווי ער גיט אַ הײַב אויף די מולטער און טראַגט
דאָס לײַם...

זאָגט דער פרעמדער: נאַרישקײַטן!

— איך גיין — זאָגט ער — דעריבער נישט אין איינער שטאַט

אַרײַן, ווייל מען אַרבעט דאָרט...

— אוי, איציקל, זאלסט זען, ווי דינע שווארצע האר שעמערירן
אויף דער זון, גלאנצן שלאגן פון זון!
הייבט צו איר איציקל, וואס איז אויפ'ן לויס וגעלעגן, די אויגן
אויף:

— און פון דינע — זאגט ער — פליען פונקען...
— וויל מיינע — זאגט שווינדעלע — זינען רויט...
— פלאמענדיקע...
— אבער וואס מוסטו, איציקל?
זי באמערקט ערשט, אז איציקל גראכט אינ'ם לויס.
— דאס — ענטפערט איציקל, דאס גראכט נישט איבעררייסנ-
דיק — איז דאך די ארבעט, פון וועלכער איך האב דיר געזאגט...
— וואס האסטו געזאגט? וואס איז דיר איינגעפאלן?
— יא, שווינדעלע. פאר לויס צאלט מען אין שטאט געלט; פאר
א מולטערל לויס גיט מען א צווייטער, א דריטער. איז מיר איינגעפאלן,
אז מיר זאלן גראכט לויס —
— איך אויך?

— דו אויך, שווינדעלע!... דאס לויס וועלן מיר פארקויפן אין
שטאט, און פאר'ן געלט עפעס קויפן פאר דיין מאמעס וועגן, אין
שפיטאל אריין.

— אוי, א גוטער דו ביסט, איציקל! — שרייט אויס שווינדעלע
און ווארפט זיך צו איציקלען קושן. — אוי ווי ליב האב איך דיך!
— שפעטער, שפעטער, — ווערט זיך איציקל, — פריער אר-
בעטן, געלט פארדינען, עפעס קויפן, דער מאמען דינער אריינמראגן
און פריער זי קושן...

— אמת, אמת! — איז מודה שווינדעלע און לאזט די
פינגערלאך אין לויס אריין...
צעלאכט זיך איציקל:

— עי, שווינדעלע, נישט פאר דינע פינגערלאך. דראפעסט מיט
די נעגעלאך ווי א קעצל... לאז געמאך!

— ניין, ניין... אז דו ארבעטסט, וויל איך אויך..
— כ'מיון נישט, — זאגט איציקל, — זאלסט לוידיק גיין, גאט
באזיט! נאר ווייסטו וואס — דו ברענג ארויס א מולטערל; איך
וועל גראכט און דו וועסט צוזאמענעמען און שיטן אין מולטערל
אריין... דערנאך וועל איך אוועקטראגן איז שטאט אריין...
— ניין, איציקל, איך וועל אויך טראגן, איך וויל...
— וועסט מיר העלפן, שווינדעלע...

— גוט! — לאכט שווינדעלע און ברענגט ארויס א מולטערל.

— און מענשן וואס טוען? — פרעגט איציקל.
 — גארנישט. ליגן אין שאטן פון ביומער, פון כל 'ערלוי ביו-
 מער, אויף געלעגערס פון אלערלוי פארביקע און שמעקנדיקע בלומען,
 און האבן תענוג. און ווערט מען הונגעריק, זאגט מען: בוים,
 בוים... ווי איך האב אייך דערציילט...
 איציקל פארטראכט זיך עפעס; מען זעט אן דעם שטערן, אז
 דאס מוח'ל אינעווייניק ארכעט. און שויןדעלע פרעגט:
 — און דארשטיק אז מען איז?
 — אין גארטן פליען ארום, קאלערן זיך וואסער-קוואלן; מען
 גיט א רוף, קומט צו א קוואל מיט פריש קריסטאלן וואסער... נעמט
 מען א בעכער פון א בוים, מען שעפט אן און מען טרינקט... וויל מען,
 גיט מען א זאג: „ליליען-בעכער“ אדער „רויזן-בעכער“, — וואס נע-
 ענטער איז, — „זי מוחל און ברענג א טרונק!“ שפרינגט דער
 בעכער פון דער בלוס אראפ, שעפט אן; עפנט מען די ליפן, גיסט ער
 אין מויל אריין...
 — עפעס א כישוף. — מאכט שויןדעלע. — א צויכער-לאנד...
 — ערגעץ-לאנד. — זאגט דער פרעמדער. — קומט, קינדערלאך,
 אין ערגעץ-לאנד...
 און ער הייבט זיך אויף צום גיין.
 — ס'איז ווייט? — פרעגט שויןדעלע.
 — איך גיין נישט! — שרייט פלוצלונג אויס איציקל, און מורא
 האבנדיק, טאמער טראגן אים די פיס אלליין אוועק, גיט ער זיך
 האסטטיק א'זען אנדער און כאפט אן מיט א האנט א צווייג פון
 פארטריקטן ביומל, אונטער וועלכן דער פרעמדער איז געזעסן...
 — פארוואס? — פרעגט דער פרעמדער.
 — וואס וועל איך דארטן טאן? — פרעגט איציקל צוריק.
 — פארגעניגן האבן! — זאגט דער פרעמדער. — ליגן זיך אויף
 בלומען... עסן... טרינקען...
 — און שפעטער?
 — ווייטער ליגן...
 — נאריש!
 — אבער נישט ארכעטן...
 — גיין! — ענטפערט פעסט איציקל. — איך וואלט משוגע
 געווארן פונ'ם ליידיק גיין... ווי קאן מען עס ליגן? ...
 — גייט מען שפאצירן...
 — אויך מיר א גאנג... גיין! — און דעם קליינעם איציקלס שטים
 ווערט עפעס ווי א שטאלערנע שטארק. — איך גיין נישט!

איציקל מאכט א נישט-גלויביקע גרימאסע; שויןדעלעס אויגער-
לאך אבער פלאמען נייגערדיק אויף:

— וואוהין דען? וואו מען ארבעט נישט? א פ י ל ו עלמער-
רע? וואו קווינער ארבעט נישט?

— קווינער! — שניידט אפ דער פרעמדער.

איציקל שמייכלט נישט-גלויביק.

— איר ווילט זען? קומט מיט מיר. — זאגט דער פרעמדער.

— וואוהין?

— קיין „ערגעץ“...

— אזא שטאט?

— אזא לאנד —

— ווי הייסט?

— דאס גאנצע לאנד, — פארציילט דער פרעמדער, — דאס

גאנצע לאנד, וואוהין איך גיין און קען אייך מיטנעמען, איז איין
גארטן. א גארטן און א גרענעץ, און א ברעג... און דארטן וואקסן
גרויס אלערליין פרוכטן...

— רייסט מען?

— נין... רייסן איז אויך אן ארבעט. מען גייט נאך צו: „בוים,

בוים, גיב א פרוכט!“ — בייגט דער בויס צו א צווייג צום מויל, מיט

אן עפל, מיט א בארנע, מיט אן אפעלסין, מיט וואס איר ווילט...

— בייסט מען אפ?

— נין... בייסן איז אויך אן ארבעט. מען גיט א שלונג, און די

פרוכטן זינען דארט אזוינע, אז זיי צעגווען זיך אלליין אין מויל...

— נאר פרוכטן? — פרעגט איציקל, אין דער זאך שוין א ביסל

אריינגעצויגן.

— ברויט אויך, זעמל אויך; אויף נידעריקע בוימלאך וואקסן

זיי, שוין געבאקענע און זיסע, סאמע קומיש-ברויט... און בלומען

אויך...

— שמענדיק, — פרעגט שויןדעלע, — סיי זומער, סיי ווינטער?

דער פרעמדער שאקלט מיט'ן קאפ אויף יא.

— סיידן אין ספעקטן? — מיינט איציקל.

— נין! — זאגט דער פרעמדער. — דארט איז קיין ווינטער

נאר נישט פאראן... קיין שניי און קיין רעגן נישט. שמענדיק א לוי-

טערער הימל איבער'ן קאפ און שמענדיק פרישע בלומען... און ס'איז

ביי זיי קיין גערטענער נישטא, מען דארף זיי נישט באגיסן, מען

דארף זיי נישט האדעווען; זיי וואקסן אויף און צעגיסן זייער ריח

איבער'ן גאנצן לאנד...

דער קלויט-משרת.

מיין עובדא איז געווען — אַנצוכאַפּן איטלאַכן, וואָס איז דורך-געאַנגען, מיט אַ ליאַרעם, מיט אַ געשרוין, און שלעפּן אים אין קלויט אַרײַן. איז עמיצער פאַרבײַגעגאַנגען אויף דער גאַס, פלעגט מען מיך אַנרײַצן אזוי ווי אַ הונט, און איך האָב באַדאַרפט אַרויסלויפּן, שרײַען אין אײַן אַטעם: אַהער, פאַני! וועבלנע טיכלאַך, לײוונט, שלויקעס, מעסערלאַך, קאַלאַשן אַמעריקאַנישע, ים-שויםענע שטעקלאַך, מאַנדל-זײַג, פאַמאַדע! — ויכדומה נאָך אַזעלכע זאַכן. תחילת איז מיר דאָס געווען אַ ביסל פּריקרע: ווי גײט מען עס גלאַט אַרויס שרײַען אויף דער גאַס און פאַרשטעלן יענעם דעם וועג? ס'איז דאָך עפּעס משונה ווילד! איך פלעג אַ ביסל אונטערפאַלשעווען, מאַכן די שפּיל בקיצור, און אַרײַנברענגען דורכדעם אין כּעס דעם באַלעבאָס מיט דער באַלעבאָסטע, וואָס פלעגן מיך זידלען, אויסמישן גלײַך מיט דער בלאַטע און אויפּוואַרפּן מיר, אז איך פרעס אומזיסט זײַער זאַלץ און ברײט, כאַטש איך, נעכאַך, האָב געהאַרעוועט, גע-אַרבעט איבער מײַנע כּוחות און געטאָן אַלערלײַ מלאכות אין קלײט און אין שטוב.

דערצו נאָך בין איך געווען אַ משרת אַ בײַ די עלטערע משרתים, פלעג זײַ פּאַלגן אין פּײַער און וואַסער אַרײַן, קריכן זײַ אונטער די נעגל, און בין נאָך זײַער גערן געווען, אז איך האָב דערבײַ פון זײַ נישט געכאַפט קײַן פּסוק און טרוקן פון זײַערע הענט אַרויס. ווער שמועסט, ווען אַ משרת'ל פון דער אַנדערער קלײט פלעגט אַמאָל אַרויסרײַסן אַ קונה בײַ מיר פון די הענט, דאָ האָב איך שוין געמעגט זיך געזעגענען מיט דעם לעבן: אַלע בײַ אונז אין קלײט פלעגן אויף מיר אַרויף, דער מיט דער צונג, דער אַנדערער מיט דער האַנט, און מען פלעגט מיר געבן, וויפּיל אין מיר איז אַרײַן. מיין מאַמע און דער מאַמע, ר' מעוויל דער מלמד, עלי-השלום, פלעגט דענסטמאָל אויך גוט לײַזן; מען פלעגט זײַ, חלילה, נישט פאַרגעסן.

פון עסן איז אזא ביטערן שווערן מאַג איז גאָר קײַן רעדע נישט געווען; איך האָב געפאַסט, נישט טועם-טעם געווען. מען פלעגט מיר אפילו מתיר זײַן עסן ווערים, נאָר אזוי ווי עסן ווערים איז נישט פאַר קײַן מענשלאַכן מאַגן, פלעג איך פאַרברענגען דעם מאַג פשוט אין אַ תענית. און אַזעלכע תעניותים פלעגן זיך מיר אָפט מאַכן אַ פאַר מאָל אין וואָך.

און די שמים ברעכט זיך באלד איבער און ווערט אומרואי־
צימערדיק:

— און דו, שווינדעלע?

שווינדעלע מראכט נישט לאנג, זעצט זיך צו צו איציקלען, ציט
זיך אויס און לויגט איר גאלדן קעפל אויף זינע קניען און קוקט אים
מיט אירע געטרניע אייגעלאך אין פנים אריין:
— אז דו — נישט, איך — אויך נישט...

דער פרעמדער ציט מיט די אַקסל און גייט זיין וועג. לאנג-לאנג
האַט אים איציקל נאָכגעקוקט, ביז יענער איז פאַרשוואַנדן געוואָרן.
און דעמאלט האָט ער זיך איבערגעבויגן איבער שווינדעלען:
— ווייסט, שווינדעלע, — פרעגט ער, — ווער דאָס איז געווען?
און ענטפערט אליין:

— דער יצר הרע פון ליידיק גיין...

שווינדעלע, וואָס האָט שוין געהאַט געדרימלט, האָט דערהערט
און די אויגן געעפנט:

— אמת! און מיר, איציקל, אָן דיר וואָלט ער פאַרפירט, און
איך דאָנק דיר דערפאַר...

— און קום, — שפרינגט זי אויף, — לאָמיר גיין מיט'ן מולמערל
ליים...

און זיי האָבן אזוי געמאַן...

ווי מיינט איר, קינדערלאך, זיי האָבן גלייך געמאַן?

י. 5. פרץ.

מינקאווסקי.

דער פישמאַרק.

איך האב אַמאל דערזען אין קלויט וואַלגענדיק זיך אַ מוטער-
פערלען קנעפל, וואָס האָט געפינקלט, געלויכטן מיט אלערליי קאלירן
און פאַרשיינט די אויגן צוויי, אַז איך האָב באַקומען צו אים אַ גרויסן
יצר-הרע. דערביי איז מיר אַרויף אויפֿן זינען מיין קראַנקע
שוועסטער: איך וועל איר עס געבן אַ מתנה, זי וועט אַ שבת,
אַ יום-טוב דערמיט זיך אויספוצן און זיך באַרימען פאַר אירע
חבר'טעס. דער דאָזיקער געדאַנק האָט מיר נאָך אונטערגעגעבן
חשק, און אַז איך האָב גענומען דאָס קנעפל און אַריינגעלויגט עס
אין קעשענע, איז דער גרויסער משרת, וואָס האָט עס אַלצדינג
פונדערווייטנס געזען, באלד צוגעלאָפֿן צו מיר מיט אַ געשרוי: „אָווי,
שויגען, גנב אַיינער, דו לויגסט אין קעשענע? זעט איר, באַלע-
באַסטע, — האָט ער געזאָגט, — יענע זאכן, וואָס האָבן געפעלט,
איז אויך זיין מלאכה!“ קורץ, מען האָט מיר געמאַכט אַ וויסטן,
פינסטערן סוף, גוט אויסגעפאַטשט און אַרויסגעטריבן.

מענדעלע מוכר-ספרים.

די גייענדיקע קראָם.

כ'האב א קוק געטאן, ס'איז שלעכט, האב איך א נעם געטאן זיך צו מײן זאך בשלמות. וויבאלד אז עמיצער, וואס ס'דאכט זיך נאָר, אז ער איז א קונה, פלעגט זיך א ווייז געבן פונדערווייטנס, אז מײנער פלעגט ווי אן אפגעריסענער הונט פון דער קײט געשווינט אנטקעגן אים זיך א לאז מאַן, פארשרײען אים דעם קאפ מיט דעם גאנצן צעמל סחורות, אים פארלויפן דעם וועג און שלעפן פאר די פאלעס. איך פלעג אפילו אַמאַל פון אַזעלכע באקומען א קלאפ אָדער א שפּײ אין פנים, נאָר איך אָבער פלעג מיר טאַקע טאן ס'מײניקע, גלייך ווי מיר איז גאַרנישט געשען. מיט דער צײט האב איך זיך דערינען אַזוי אײנגעוויינט, אז דאָס שרײען איז בײ מיר געווען א חדרוה, א פרייד.

דער דאָזיקער ענין-המסחר מײנער אויף דער גאס פלעגט מיך אַפּט ברענגען אין א סכסוך מיט משרתים פון אַנדערע קלײטן, וואָס פלעגן אויך אַנכאַפן קונים און שרײען. מיר האָבן זיך געריסן אינדרויסן, אַקוראַט ווי אונזערע באַלעבאַטים האָבן זיך געריסן צווישן זיך אינווייניק אין די קלײטן איבער'ן לײזאַכץ, נישט-מער נאָר מיט דעם חילוק: בײ זײ האָט מען געוואָרפן מקחים, אַראַפּגעלאָזן די פרייזן, און בײ אונז, משרתים, האָט מען גע-וואָרפן קלעפ, אַראַפּגעלאָזן פעטש. און אַזוי ווי איך בין געווען דער קלענסטער, דער שלאַפסטער, איז פאַררעכנט געווען א מצווה די אַלע בעסטע קלעפ מיט די הײסע פײערדיקע פעטש מיר אײנעם צו-צולאָזן.

אַזעלכע מתנות אָבער זײנען מיר נישט וואויל באקומען און פון אַזעלכע מצוות בין איך אויס מענש געוואָרן. הגם צו אַזעלכע מיני מסחרים איז אַ מענש נישט אַזוי שמאַרק נײטיק, אַן דעם קען מען אויך זײן א „מענש“, א משרת הײסט עס, נאָר כוח, געזונט אָבער באַדאַרף מען טאַקע האָבן, און איך בין געוואָרן, פשוט איז פשוט, אויס מענש, דאָס הײסט אַן כוח, אַן קראַפּט, קוים וואָס איך האָב זיך געהאַלטן אויף די פיס — אַ קאַטאַוועס, וואָס איך בין געבאָדן אויסגעשטאַנען! אין שטוב האָב איך באַדאַרפט טאָן העלפן אין באַלעבאַטישקײט, אין קלײט האָב איך באַדאַרפט אַרבעטן, ראַמען, קערן, אימלאַכן באַדינען, אימלאַכן צופרידנשטעלן, און עסן פלעג איך יסורים, און קלעפ האָב איך געלײזט פון פרעמדע אי פון אײגענע. דער גרויסער משרת אין קלײט פלעגט מיר נאָך מער פון אַלע טאָן צום טויט. איך בין אים געווען עפּעס ווי אַ דאָרן אין די אויגן. פונדעסטוועגן וואָלט איך עס אַפּשר אַלצדינג איבער-מראַגן, ווען עס זאָל נישט געווען זיך מאַכן די מעשה מיט אַ קנעפל.

כ'ג' מ'י'ן גאנצן לעבן אום,
מ'הערט פון מיר נאך וואו איך קום:
האנדל, האנדל!

אוי, איך האב נאך ווערטער פיל,
דאך איך טראג זיי אין דער שטיל —
קיינער דארף זיי ניט.
ווען איך קום צוהיים ביינאכט
אפגעמאטערט און פארשמאכט,
גיס איך זיי און גיס...
עט, וואס האב איך זיך פאררעדט...
האט איר ניט אן אלטע בעט,
אלטע הויז, אלטע שייך?
וואס איר ווילט נאך — האנדל איך.
האנדל, האנדל!

א. רייזע.

א קערן די גרויס ווי א הינערש איי.

קינדער האבן אמאל געפונען אין א גראבן עפעס א זאך, די
גרויס ווי א הינערש איי, מיט א שטעגעלע אין מיטן און ענלאך אויף
א קערנדל.

איז פארבייגעפארן א מאן, האט דערזען ביי די קינדער די זאך,
האט דאס ביי זיי אפגעקויפט פאר פינף קאפיקעס, אוועקגעפירט
אין שטאט צריין און פארקויפט צום קיניג, ווי א זעלטענע זאך.
דער קיניג האט צונויפגערופן זיינע חכמים און געהייסן,
זיי זאלן זיך דערוויסן, וואס דאס איז פאר א זאך: אן איי, צי א
קערנדל. די חכמים האבן געקלערט און געטראכט און ניט גע-
קאנט געבן קיין ענטפער.

ליגט אזוי די זאך אויפ'ן פענסטער. פליט צווייף א הונד, הייבט אן
צו פיקען און פיקעט דורך א לאך. האבן אלע דערזען, אז דאס איז
א קערנדל. קומען די חכמים צום קיניג און זאגן: „דאס איז א
ווייזן קערנדל.“

האט זיך דער קיניג פארוואנדערט און ער האט געהייסן זיינע
חכמים, זיי זאלן זיך דערוויסן, ווען און וואו עס זיינען געוואקסן

דער הענדלער.

מיט א זעקל אין דער האנט
 גייט ער אום פון הויף צו הויף,
 הייבט די אויגן אלץ ארויף;
 און ווי טרויעריק ער זינגט —
 איבער'ן גאנצן הויף עס קלינגט:
 האנדל, האנדל!

— זאגט, ווער זינט איר, ליבער איד?
 וואס פארציילט מיר איינער ליד?
 — כ'וואוין דארט אויף דער סמאטשע גאס,
 אין א קעלער — פייכט און גאס,
 מיט א גרויס געזינד!
 זומער קומט דארט נישט אריין
 פון דער ליבער זון קיין שניין,
 ווינטער — בלאזט דער ווינט.

„ניין, איך האָב אַזעלכע קערענער אויף מיין לעבן ניט געווייט און ניט געשניטן. און קויפן האָב איך אויך ניט געקויפט, ווייל אין מינע צייטן איז נאָך קיין געלט ניט געווען. יעדער איינער האָט גע- האָט זיין אייגן ברויט צו זאָט. און האָט איינער זיך יאָ אַמאָל גע- גייטיקט, האָבן זיך אַנדערע מיט אים וויערס געמיינט. איך וווייס ניט, וואו אַזעלכע קערענער זיינען געוואָקסן. א מ ת, אונזערע קערענער זיינען געווען גרעסער ווי די איצטיקע, און אויסדרעשן פלעגן מיר אויך מער, ווי מען דרעשט איצט אויס; אָבער אַזעלכע גרויסע האָב איך קיינמאָל ניט געזען. נאָר איך האָב געהערט פון מיין טאָטן, אז אין זיינע צייטן פלעגט וואָקסן קאָרן פיל בעסער ווי איצט, און די קערענער פלעגן זיין פיל גרעסער. וואָלטו באַדאַרפט פּרעגן ביי אים.“

האָט דער קייניג געשיקט נאָכ'ן טאָטן פון דעם אַלטינקן. מען האָט אים געפונען און געבראַכט צום קייניג. און געקומען איז ער אָן קו- ליעס; געגאַנגען גלייך און לייכט. זיינע אויגן זיינען געווען לייכטיק; געהערט האָט ער גוט און גערעדט קלאָר.

דער קייניג האָט אים באַוויזן דעם קערן. דער ז ק נ האָט אַ קוק געטאָן, אַ דריי געטאָן צווישן די פינגער און געזאָגט:

„שוין לאַנג אונזער אַלמן קאָרן ניט געזען! — האָט ער אָפּגע- ביסן אַ שטיקל, אַ קיי געטאָן און צוגעגעבן: יא, דאָס איז דאָס; אונ- זער אַמאָליק ברויט.“

„טאָ זאָג מיר, זיידע, וואו און ווען איז געוואָקסן אזא קאָרן? האָסטו אים אַליין אויף דיין פעלד געווייט? האָסטו אים ביי לייטן געקויפט?“

האָט דער אַלמער געענטפערט:

„אזא קאָרן איז אין מינע צייטן געוואָקסן אומעטום. אזא ברויט האָב איך אַליין אַמאָל געגעסן און אויך אַנדערע געגעבן. אַזעלכע קערענער האָב איך אַליין געווייט, געשניטן און געדראָשן.“

האָט דער קייניג ווידער געפרעגט:

„זאָג מיר, זיידעניו! האָסטו אַזעלכע קערענער טאָקע אַליין אויף דיין פעלד געווייט אָדער נאָר ביי לייטן געקויפט?“

האָט דער אַלמער אַ שמויכל געטאָן און געזאָגט:

„אין מינע צייטן האָט קיינער א פ י ל ו ניט געוואָגט צו טראַכטן וועגן אזא זינד, ווי קויפן ת ב ו א ה און פאַרקויפן. און פון געלט האָבן מיר אינגאַנצן ניט געוואוסט. יעדער איינער האָט געהאַט זיין אייגן ברויט מער ווי גענוג.“

אזעלכע קערענער. די חכמים האבן געקלערט און געטראכט, גע-
זוכט אין ביכער און — האבן גארנישט נישט אויסגעפונען.

קומען זיין צום קיניג און זאגן: „מיר קאנען דיר קיין ענטפער
ניט געבן. אין אונזערע ביכער שטייט וועגן דעם גארנישט. מען
דארף א פרעג טאן ביי די פויערס, א פשר האט ווער פון זיי גע-
הערט פון די זאכן, ווען און וואו מען האט געווייט אזעלכע
קערנער.“

האט דער קיניג געהייסן ברענגען צו זיך אן אלטן פויער. האט
מען אפגעזוכט אן אלטן, אלטן פויער און געבראכט צום קיניג. דער
אלטער איז געקומען, אלליין שוין א גרינער, אן ציגער, אנגעשפארט
אויף צוויי קוליעס, און קוים וואס ער רירט מיט די פיס.

דער קיניג האט אים באוויזן דעם קערן. דער אלטער האט שוין
שלעכט געזען, נאר ער האט אים ווי עס איז האלב מיט די אויגן בא-
מערקט, האלב מיט די פינגער באטאפט.

און דער קיניג האט אים געפרעגט: „וויססטו א פשר, זיידע,
וואו זינען אמאל געוואקסן אזעלכע קערענער? א פשר האסטו
אמאל אלליין אויף דיין פעלד געווייט אזעלכע אדער פיליכט ערגעץ
געקויפט?“

דער אלטער פויער איז שוין געווען טויב. ער האט קוים-קוים
דערהערט און קוים-קוים פארשטאנען, וואס מען פרעגט ביי אים.
און ער האט אזוי געענטפערט:

„נאין, איך האב אויף מיין פעלד קייןמאל אזעלכע קערענער נישט
געווייט און נישט געשניטן, איך האב אזעלכע קערענער אויך נישט גע-
קויפט. ווען מיר פלעגן אמאל קויפן ת ב ו א ה, פלעגן די קערע-
נער זיין אלץ אזעלכע קליינע. נאר מען דארף א פרעג טאן ביי מיין
מאמן; א פשר האט ער געהערט, וואו עס זינען אמאל געוואקסן
אזעלכע קערענער.“

האט דער קיניג געשיקט נאכ'ן מאמן פונ'ם אלטן פויער. מען
האט אים געפונען און געבראכט צום קיניג. און געגאנגען איז דער
ז ק נ אנגעשפארט נאר אויף איין קוליע. דער קיניג האט אים בא-
וויזן דעם קערן. דער אלטער האט נאך גוט געזען. און דער קיניג
האט אים געפרעגט:

„א פשר וויססטו, אלטינקער, וואו עס זינען געוואקסן אזעלכע
קערענער? האסטו אזעלכע קערענער געווייט אויף דיין פעלד? האסטו
אזעלכע קערענער אויף דיין לעבן געקויפט?“

דער אלטער איז א פ י ל ו א ביסל טויבלאך געווען, דאך האט
ער געהערט פיל בעסער איידער זיין זון. און ער האט געענטפערט:

ווען עס וועט די נויט אים צווינגען,
ווי עס טרעפט אין ביזן לעבן,
דיר, א, מ ל וו ה, אלס א מ ש כ ו ,
דעם לעצטן ב ג ד אוועקגעבן, —

זאלסטו נאר דעם ב ג ד האלטן,
ביז די זון וועט אונטערקומען,
ווייל דער ב ג ד איז זיין קאלדער,
און דו האסט זי צוגענומען.

א, זיין איינציק לעצטן - ב ג ד ,
זאלסט אים, מ ל וו ה, ווידערקערן ;
בינאכט וועט ער צו מיר וויינען,
כ'וועל ניט שוויגן זינע טרערן...

א. רייזען.

ביים מלווה.

„טא זאג זשע מיר, זיידע, וואו האסטו אזא קארן געווייט? וואו איז געווען דיין פעלד?“

האט דער אלטער געענטפערט:

„מיין פעלד איז געווען די גאנצע ערד. וואו איך האב צע-קערט, דארט איז געווען מיין פעלד. די ערד איז געווען פריי. פאר זיין אייגנס האט קיינער די ערד נישט געהאלטן. פאר אייגנס האט מען נאר געהאלטן די ארבעט פון די אייגענע הענט.“

דער קיניג האט א טראכט געמאך און געזאגט:

„זאג מיר, זיידע, נאך צוויי זאכן: איין זאך איז — פארוואס איז אמאל יא געוואקסן אזא קארן און איצט נישט? און די צווייטע זאך איז — פארוואס גייט דיין אייניקל אנגעשפארט אויף צוויי קוליעס, דיין זון אויף איין קוליע, און דו ביסט אט געקומען גאר גלייך און לייכט. און די אויגן דינע זינען ליכטיקע, און די ציין שטארקע, און רעדן רעדסטו אזוי קלאר און שוין? פארוואס, זיידע, איז דאס אזוי?“

האט דער אלטער געענטפערט:

„דערפאר איז דאס אזוי, וואס די מענשן האבן אויפגעהערט צו לעבן אויף דער ארבעט פון זייערע אייגענע הענט און גענומען יאגן זיך נאך פרעמדער הארעוואניע. אמאל האבן מיר נישט אזוי געלעבט: מיר האבן געלעבט מיט אונזער אייגענער ארבעט און זיך נישט געיאגט נאך פרעמדער.“

5. נ. טאלסטאיי.

צו מ ל ו ה.

(פון חו"מ ש)

ווען דיין ברודער, א געדריקטער,
איינגעהויקערט, איינגעכויגן,
מיט א דארן, בלאסן פנימ,
מיט פארווייניטע, רויטע אויגן,

קומט צו דיר אן עפעס ליינען
פאר זיין הויזגעזינד אויף ברויט, —
זי-זשע, מ ל ו ה, נישט קיין מערדער,
שינד פון אים נישט אפ די הויט.

געפלוויגן, געפלוויגן די גאלדענע פאווע
צו טראגן איר גרוס מיט די הוימישע וועגן.
געקוקט און געזוכט, נאָר זי האָט נישט דערקענט שוין
די לענדער, וואָס זיינען געקומען אַנטקעגן.

וואו זיינען די כוואליעס פון גאלדענע פעלדער ?
וואו זיינען די נעסטן און שטרויענע דעכער ?
עס ציען זיך אייזערנע וועגן, ווי שלאנגען,
עס הייבן זיך קוימענס פון סאַסנע-בוים העכער.

און וואו נישט וואו זעט זי אַ באַרג אַ באַקאנטן
און ערגעץ אַ וואַסער, וואָס פליסט אין זיין בעקן ;
און שנעלער איר וועג פליט די גאלדענע פאווע
צו שטילן אין האַרצן די גרוילאכע שרעקן.

שוין באלד איז זי נאָענט. דאָרט קען זי דאָס געסל,
דעם בוים פאַר'ן פענסטער און ס'שנירל ביים לאַדן.
אַ קלאַפּ אין דער שוויב, און די מאַמע, די אַלמע,
דעם גרוס פון איר קינד וועט אין טרערן אויסבאָדן.

שוין באלד איז זי דאָרט. און אַט וועט זיך פון ווייטן
אַ רויך פון די לוימענע קוימענס באַווייזן ;
שוין באלד — און אַט רייסן זיך וואַלקנס פון קוימענס,
פון שטוינערנע קוימענס אויף דעכער פון אייזן.

עס דריקן זיך טונקעלע דעכער צוזאַמען,
און מויערן שוואַרצע, און גאַסן אין שאַטן :
און ס'פלאַמערט דאָס האַרץ ביי דער גאלדענער פאווע
אין זוכן דעם זאַמד, וואו איר פוס האָט געטראָטן.

עס פלאַמערט איר האַרץ, און זי הערט נישט די קולות,
און זעט נישט אַרום די פאַרוואַנדערטע בליקן,
און פילט נישט, ווי עמיצער כאַפט זי און טראָגט זי,
און טראָגט זי אין אייזערנע אַרעמס, וואָס שטיקן.

געפאַנגען, געפאַנגען, די גאלדענע פאווע
אין הילצערנעם שטייג הינטער אייזערנע שטאַנגען,
און ס'קומען דער פאַנגער און שכינים צו קוקן,
ווי שוין ס'איז די פאווע אין שטאַנגען געפאַנגען.

די גאלדענע פאווע.

אמאל איז געפלויגן די גאלדענע פאווע
צום הוימישן לאנד איבער טייכן און י מ'ען,
און האט אין די פליגל א ברויזל געטראגן,
א גרוס פון א קינד אין דער פרעמד צו א מאמען.

געפלויגן, געפלויגן די גאלדענע פאווע
און האט אירע פליגל פארמאטערט פון פליען.
אין א וואלד אויף א בוים איז זי ויצן געבליבן
צו רוען, ביז טאג וועט די הימלען צעגליען.

אין וואלד איבער נאכט איז געבליבן די פאווע,
ביז ס'האט זיך צעגליט אויף באגינען דער הימל.
געקומען איז טאג, און די נאכט איז געפאלן,
נאך ס'האט נישט דערוואכט שוין די פאווע פון דרימל.

אזעק איז א טאג און א נאכט און א מארגן,
אזעק זיינען וואכן, ח ד ש י ס און יארן —
א בייזער מ כ ש ף דעם וואלד האט פארשלעפערט,
און ס'איז אויך די פאווע פאר'כ י ש ו פ'ט געווארן.

פאר וועם ס'האט די צייט זיך געשלעפט, ווי פון סמאלע,
פאר וועם זיך געיאגט, ווי א פייל פונ'ם בויגן —
אלץ איינס איז געוועזן דעם וואלד און דער פאווע,
ווי לאנג ס'האט פאר זיי זיך דער כ י ש ו ף געצויגן.

ביז איינמאל א טאג זיינען העקער געקומען
און פורן מיט פערד צו פארנעמען די קלעצער;
און דארט, וואו ס'האט פריער דער כ י ש ו ף געפינסטערט,
האט זונשנין באלויכטן די נאקעטע פלעצער.

פארטריבן דעם כ י ש ו ף האט זון און גערודער,
צעטרייטלט די פינסטערע ביימער פון דרימל;
און ס'האט אויך די פאווע געעפנט די אויגן
צו זוכן איר וועג אינ'ם לויטערן הימל.

מען זאגט, אז פון בלוט, וואס דאס גאלד האט געוויגן,
איז רויט שוין דאס האלץ פון די הארמע ווארשטאטן,
און ס'האט שוין די בלוטיקע ש נ א ה נישט אינגעם
פארטריבן צום טויט הינטער איינערנע גראטן.

און וואו נאך ס'באווייזט זיך די גאלדענע פעדער,
צעפאלן — דערציילט מען — די פרידלאכע הייזער,
און ס'בלויבן אן מאמעס די קינדער אין וויגן,
און ס'וויינען פארלאזטע י ת ו מ י ס אן שפייזער.

מנחם.

א ר י מ ע מ צ ה.

עלף אזויגער ביינאכט.

בני חייים לייכעס אין פאדראד, וואו א גאנצן טאג רוישט
און טומלט, איז געווארן שטילער. די וועלגערנס, מיידלעך און יונגע
ווייבלעך, פילן זיך זייער מיד און האבן קיין כ ו ח נישט צווישן
זיך צו רעדן. אפילו חיה-ביילע, דאס יונגע פריילאכע ווייבל,
וואס זינגט א גאנצן טאג לידער, איז אויך שטיל; נאך פאר זיך אונ-
טער'ן גאז ברומט זי דאס לידל:

„זי זשע געזונט, מיין געטרעטע מוטער,

איך פאר שוין פון דיר אוועק“...

ווען ניט דאס קלאפן פון די קאטשלקעס איבער די ברעטער,
דאס סקריפען פון רעדל איבער'ן בלעך, וואלט זיך געדאכט, אז זיי
שלאפן אלע שטוינענדיק, אזוי מיד און אפגעמאטערט זעען זיי אויס.
עפטערס נאך רייסט זיך ארויס א געשרי פון א גערוועזער, מידער
וועלגערן אויף דער קנעטערן: „פארשטייט זיך, מען קען דאך ניט
וועלגערן!“ אויף וואס די קנעטערן ענטפערט אזוי ווי פון אונטער
דער ערד: „גיי דו צום בעקן, וועסטו וויסן, ווי צו פארשטייפן זיך;
אויף מינע ש ו נ א י ס געזאגט געווארן מיין כ ו ח“.

און עס ווערן ווידער אלע אנטשוויגן.

און אז די שטילקייט דויערט צו לאנג און די מידקייט ווערט
שווערער, לייכט אן אין פאדראד צו רוישן:
— איך פאל פון די פיס, אויף נאמנות. — קלאגט זיך איין
וועלגערן פאר דער צווייטער.

און ס'קוקט א פארגאפטע די ווייב פונ'ם פאנגער,
און בייסט זיך די ליפן און ציט זיך די ברעמען;
אך, וואלט זי געקענט פון דער פרעכטיקער פאווע
א פעדער, אן איינציקע פעדער בלויז נעמען!
אך, וואלט זי געקענט נאך!... און איינמאל, א בלויזע,
האט זי זיך אריבער'ן שטייג איינגעבויגן.
אראפ אויף דער גאס, און ס'האט איבער איר שטערן
א גאלדענע פעדער פארשימערט די אויגן.
א פעדער פון בלוי, וואלט און פון גינגאלד,
וואס גיסט זיך אין שנין, ווי די זון אין א רעגן;
און ס'קוקט פארגאפטע די מענשן אין דרויסן,
וואס גייען איר נאך און וואס קומען אנטקעגן.
אויף מארגן באגינען — מען קלאפט אין די טירן:
— פאר וויפיל פארקויפטו דער פאוועס א פעדער?
א רענדל? צען רענדלאך? א זעקל מיט רענדלאך? —
און ביימלען מיט גאלד אים אנטקעגן מראגט יעדער.
פארבלענדט איז דער פאנגער פון גאלדענעם שימער,
און ביז נאך די זון יענעם טאג איז פארגאנגען,
זיך אויסגעפוצט האבן צען ג ב י ר'שע ווייבער
אין גאלד פון דער פאווע, אין שטאנגען געפאנגען.
צען ג ב י ר'שע ווייבער אין פראכט פון דער פאווע,
א פעסל מיט גאלד ביי דעם פאנגער פארבארגן;
און ס'ליגן צען טויזנט ביינאכט אין די בעטן
און ברענען פון ק נ א ה ביז גראען פרימארגן.

געשטארבן שוין לאנג איז די גאלדענע פאווע.
איר שטייג אויפ'ן בידעם — צעפאלן אין שפענדלאך;
דאך ווימלען די גאסן מיט פעדערן-פארבן,
און ס'ווימלען ביים פאנגער אין פעסער די רענדלאך.
דאס גאלד גיט א פעדער, די פעדער גיט ליבע.
איז—וויפיל ווער ס'האט, איז אים קליין דאס פארמעגן,
און ס'ברענען די אויגן מיט בלוטיקער ש נ א ה
ביי יענע, וואס קענען דאס גאלד נישט באלייגן.

— וואס איז ער שולדיק? — פארענטפערט אים דאס יונגע פרוי-
לאכע ווייבל. — אים איז נאך א פ ש ר שווערער ווי אונז, און קיין
גרויסער גיבור איז ער אויך ניט; נאר וואס זאל ער טאן? ער
ווייס, אז מען מוז ענדיקן, פריער, שפעטער, מען וועט אין מיטן ניט
לאזן און צעגיין זיך.

עס איז ווידער שמיל געווארן, אזוי ווי אלע וואלטן געקומען צו
אין איבערצייגונג, אז מיט'ן קלאגן זיך מאכט מען זיך נישט גרינגער.
פארפאלן, ענדיקן מוז מען! שמיל נאר פלעגט אמאל א וועלגערן
ארויסלאזן א שווערן קרעכץ, אנטפערנדיק זיך דא פאר'ן הארצן, דא
פאר'ן זינט; און ווידער דאסעלבע קלאפן מיט די קאטשלקעס אי-
בער די ברעטער, דאס סקריפען מיט'ן רעדל איבער'ן בלעך... און די
צינט ציט זיך אזוי לאנג.

נאר אט קריכט ארויס די קנעטערן פון איר, „ווינקל“ מיט פאר-
קאשערטע ארבל און מיט גרויסע טראפנס שווייס אויפ'ן פארמעט-
פניס. פרוילאך הויכט זי אויף אין דער הויך די מוירע, ווי זי וואלט
ווייזן די וועלגערנס אזא מין אנטזיקל, וואס ווי האבן קיינמאל דא ניט
געזען. מיט א הויזעריקן קול, דאך גענוג הויך, רופט זי אויס:
— די לעצטע מוירע!

— די לעצטע מוירע! — קלינגט עס איבער'ן פאדראד. און אלע
וועלגערנס צעכאפן די מייגלאך פון דעם מוילערס האנט מיט שמחה,
אונטערזייגנדיק: באלד, באלד, באלד!

„באלד“, „באלד“, קלינגט אפ ביי יעדערער אין קאפ.

דער רעדלער וואס איז געשטאנען די גאנצע צייט ביים בלעך
מרה-שחרור ה'דיק, האט זיך אזעקגעשטעלט מיט א קוראזש צו
דער ארבעט. קונציק ווארפט ער איבער יעדע מצה אויף דער
קאטשלקע און ער נעמט זיך געשווינט אפצורעדלען די פיל אנגע-
קליבענע מצות אויפ'ן בלעך.

ער האט מיט צוויי מינוט פריער ניט געקאנט גובר זיין
דעם „יצר-הרע“ זינעם, — ער האט זיך אפגעשטעלט מאכן
א פאפיראס, — און ער מוז דערפאר איצטער צוהארעווען. דער זע-
צער האט אים שוין צוויי מאל א פארע געטאן מיט'ן שטעקן, ער זאל
פארטיק מאכן די מצה. נאר דערהערנדיק, אז עס איז שוין די
לעצטע מוירע, ארט אים גאר נישט. דאס ווארט „באלד“ קלינגט אים
אויך פרוילאך אין קאפ, און פלינק קנאקט דאס רעדל איבער'ן בלעך.
און אים דאכט זיך, אז ער שרייט: גוז-באלד, גוז-באלד!
ער הויכט אן אונטערצווינגען א לידל צום טאקט. דאס פרוילאך-

— און איך האב שוין קיין הענט נישט, — ענטפערט איר די צוויי-
טע קרעכצענדיק, — אט דא אין די דאלאניעס שטעכט מיר, ווי מיט
נאדלען; קוים וואס איך ריר אן די קאטשילעך.

א דריטע וועלגערן, מיט א בלאס געזיכט, מיט גרויסע, טיפע
גריבער אונטער די אויגן, קלאגט זיך פאר זיין בליידן, אז איר ברעכן
אלע ביינער; זי וואלט אוועקגעגעבן א האלב לעבן, מען זאל איר
לאזן איצטער אוועקגיין אהנים צושפארן זיך. ביי די ווערטער „צו-
שפארן זיך“ בייגט זי אן דעם קאפ אן א זינט, ווי זי וואלט וועלן
פרוואוון, ווי גרויס עס איז דערפון דער תענוג.

נאך א וועלגערן דערציילט הויך, מיט א שטימע פול צארן, אז
ביי עשקע ביינושעס האט מען שוין מיט א שעה צוריק גע-
ענדיקט. דאס ווירקט זייער שלעכט אויף די וועלגערנס, און דער
גאנצער פאדראד, אויסער דער קנעטערן און דעם זעצער, בליידע אין
די מיטעלע יארן, צעבונטעוועט זיך מיט א געפילדעריי:

— ווען וועט מען שוין גיין אהנים! אין אלע פאדראדן האט מען
שוין לאנג געענדיקט; נאך אויף אונז איז עפעס אן אויסגאס, ערגער
ווי אומעטום.

דער זעצער, א הויכער, דארער איד, מיט א שפיציק בערדל, מיט
א פארפלאמט פנימ, אויף וועלכן עס שטייען גרויסע טראפנס
שווייס, לויפט צו צום בלעך, קלאפט אן מיט'ן שטעקן און צעבויזערט
זיך:

— מ צ ה, מ צ ה, א לידיקער אויוון! וואס האט איר זיך
צע'דרשנ'ט? דער טאג איז אייך ווייניק?

אויף זיין געשרוי לויפט אריין פון א זיטיק. חדר'ל די באלע-
באסטע, א נידעריקע פרוי מיט א געקניטשטן פינסטערן פנימ, און
מיט גוטע שווארצע אויגן, און זי הייבט אן כעטן ביי די וועלגערנס:
— באלד, קינדערלאך, באלד! פאראן נאך א פשר זעקס מיי-
רעס אין זעקל.

— שווינע זעקס! — קלינגט אויס פון ערגעץ א ווינקל א יונג
קינדיש קול'כל. דאס איז דער „אנשימער“ אליון. ווער וווינט נאך
אזוי ווי ער, פיל מירעס עס זיינען נאך דא! ער הייבט אויף מיט
זיינע דארע הענטלאך דאס זעקל און איז זיך משהר, אז עס
וועט זיין נאך שטארקע צען מירעס.

די וועלגערנס צעשרייען זיך ווייטער, נאך דער זעצער בייזערט
זיך און מיט'ן שטעקן קלאפט ער איבער'ן בלעך:

— מ צ ה, מ צ ה! עס קילט אין אויוון!

א וועלגערן שיקט אים נאך א קללה.

טרערן; נאָר אין פאָדראַד האָבן זיי יעדערן ווי מיט אַ דונער-גע-
טראָפּן.

— נאָך אַ פּוּד, נאָך אַ פּוּד! אַי וויי, אַי וויי! — האָט זיך געהערט
קוּלוּת. — וואָס שטוינען מיר? קומט צוועק!

נאָר די באַלעבאַסטע האָט זיי מיט בלינדע הענט פאַרצווימט דעם
וועג און האָט זיך ווויטער געבעטן:

— איר ווייסט, דאָכט זיך, קינדערלאַך, אַז איך יאָג זיך ניט צווי
נאָך פּרנסה, און אַז עמיצער וואָלט מיר איצט געגעבן פאַר אַ
פּוּד הונדערט רובל, וואָלט איך זיך נישט געשטעלט באַקן און מוטשען
אויך, נאָר דעם פּוּד מוז מען אָפּבאַקן. איך וועל פאַר אים
אפּיילו קיין גראַשן ניט נעמען: דאָס איז כּיענע דער אַלמנה'ס.
שוין אַ וואָך, אַז איר זעקל מעל וואָלגערט זיך דאָ און איך לייג אַלץ
אָפּ; עס איז אַלץ דאָ בילכערע, רייכערע, זאָל גאָט ניט שטראָפּן פאַר
די רייז. איצט איז שוין אַבער די לעצטע צוויי טעג, מער קען איך
שוין ניט אָפּלייגן, זי קען נאָך חלילה אַן מציח בלייבן. איר
קענט דאָך זי: אַמאָל איז זי אַ פּיינע באַלעבאַסטע געווען. זי
פלעגט זיין ביי מיר פון די ערשטע און שטענדיק אויף דעם „ערשטן
אויבן“. פאַר די וועלגערנס פלעגט זי איבערלאָזן אַ רובל, היינט דעם
רעדלער, דעם זעצער, דער קנעטערן. דאָס איז געווען אַ ביסל אַ
בעל-צדקה! און איצטער, נעבאָך, קאָן זי אפּיילו פאַר'ן
באַקן נישט באַצאָלן. זי מוז נעבאָך באַקן שפּעט ביינאַכט. אַז אַך
און וויי, ווי די מצות וועלן שוין טויגן — פלעצלאַך! נאָר אַבי
קיין חמץ נישט! האָט רחמנו ת. קינדערלאַך, רוט אויך
אַביסל אויס און לאָמיר זיך נעמען אָפּבאַקן איר די מצות... נו,
וואָס זאָגט איר? — האָט די באַלעבאַסטע ווי פאַרצווייפלט אויס-
געלאָזן איר בקשה, זעענדיק די מידע און פאַרמאָטערטע
פּנימער.

— אוי, ריבונ-של-עולם! — האָט זיך אַרויסגערופן
ביי יעדן אַ שווערער זיפּץ אַנשטאַט אַן ענטפּער.

אַ שווערע מלחמה איז ביי זיי אין אינווייניק פאַרגעקומען.
עס האָט מלחמה געהאַלטן אַ רואיק בעטל, אַ זיסער שלאָף מיט
אַ שווערער קאַטשלקע, מיט ברענענדיקע מאָזאָליעס. נאָר אוין
אַרימע אלמנה מיט פאַרוויינטע אויגן האָט ביי זיי גיך שלוס
געמאַכט, און דאָס פּריילאָכע ווייבל חייבילע האָט די ערשטע
אויסגעשריען:

— איך בלייב די ערשטע!

— איך אויך! — האָט זיך געהערט אַ צווייטע שטימע.

בע ווייבל דערהערט זיין זינגען און ענטפערט אים צוריק מיט א לי-
דעלע.

דעם זעצער געפעלט נישט דאס זינגען און ער גיט א קלאפ מיט'ן
שטעקן איבער די ברעטער:

— מ צ ה, מ צ ה! שטייט נישט, רעדט נישט!

נאך איצט לאכט מען אים שוין אויס. א פאר וועלגערנס האבן
שוין אפגעשיקט די לעצטע מ צ ו ת. צום רעדלער מיט עפעס א
אינגעלע, וואס האט זיך, גאט ווייס צוליב וואס, דא א גאנצן אוונט
אומגעדרייט; די איבעריקע וועלגערנס ברויכן נאך צו פארגלייבן די
שפיץ פון די מ צ ו ת, וואס זינגען ביי זיי ארויסגעקומען פון גרויס
אנילעניש.

און אט איז שוין געענדיקט! די קנעטערן ווישט שוין דעם בעקן;
דער רעדלער האלט שוין ביי דער לעצטער מ צ ה, איבער וועלכער
זיין האנט פליט ווי א וויכער אונטער'ן ווילדן געסקריפער. דער
זעצער ערווארט זיי מיט אומגעדולד, כאפט זי ענדלאך ארויף אויפ'ן
שטעקן און מארש אין אויוון, וואו עס טריקענען זיך נאך א צוויי לעצ-
טע מ צ ו ת.

די וועלגערנס ווישן זיך דעם שווייס און קלויבן זיך שוין אוועק-
צוגיין.

— אי, וועל איך דאס א פאל טאן גלייך אין בעט! — זאגט איין
וועלגערן דער צווייטער.

— און וועטשערע? — פרעגט יענע.

— ווער האט כ ו ח צו עסן? איך וועל זיך א פ י ל ו נישט
אויסמאן; גלייך אין בעט.

— איך ווייס נישט, צי וואלט איך געקענט פאנאנדערוועלגערן נאך
אין מייגל, — מישט זיך אריין א דריטע אין שמועס, — אזוי מאט בין
איך!

— נו, קומט שוין, קומט שוין! — טרייבט א פערטע. — פ ס ח
אי " ה וועלן מיר שמועסן.

— אוי, ווי דערלעכט מען שוין פ ס ח! — האט זיך איינע צע-
זיפצט.

— מען וועט, נישקשה, דערלעכן. א לעבעדיקער מענטש דער-
לעבט אלץ! — טרייסט דאס פרוילאכע ווייבל.

נאך פלוצים איז אין פאדראד א טומל געווארן.

די באלעבאסטע איז ארויס פון דעם זייטיקן ח ד ר'ל און האט
ארויסגעזאגט עטלאכע ווערטער מיט א געבעט, כ מ ע ט מיט

נישט געלונגען, און ער האט דערפאר אויסגעזען ווי נערוועז.
און דער זעצער, ניט קוקענדיק וואס ער האט שטענדיק א פולן
אויפן מיט מ צ ה, האט אלץ געקלאפט מיט'ן שטעקן איבער'ן
בלעך:

— מ צ ה, מ צ ה ! א לידיקער אויפן !
און די באלעבאסטע, וועלכע איז געשטאנען בײַם ברעט
און גלייך מיט די וועלגערנס געוועלגערט, האט זיך אלץ געבעטן:
— דינער, דינער ! קינדערלאך, מאכט ניט קיין פלעצלעך ! עס
איז ארימע מ צ ה ! א ר ח מ נ ו ת !

א. רייזען.

ד ע ר נ א כ ט - ו ו ע כ ט ע ר .

שפעט. די נאכט איז קאלט און פינסטער,
טרויעריק און נאס ;
אין די הייזער רוען אלע ;
טויט און שטום אין גאס.

עלנד שלעפט זיך נאָר דער וועכטער
אויף דער גאס אַרום ;
אין די שמילע הייזער קוקט ער
וויימוטיק און שטום.

דאָרט אין ווייכן, וואַרימן בעטל
שלאַפט זיך אַזוי גוט ;
אוי, ווי וואַלטן זײַנע בײַנער
דאָרט זיך אויסגערוט !

און ער קלאַגט זיך פאַר'ן הימל :
„זע מײַן טרויער צו :
איך אליין האָב גאַרנישט, — היט איך
פרעמדנס גליק און רו !“

א. רייזען.

— און איך אויך! — האָט אַ דריטע אויסגערופן.

— נא, מען וועט שוין אלע בלייבן. — האָט אַ פערטע געענט-
פערט פאר אלע איבעריקע, ווי זי וואָלט געווען זיכער, אַז קיינער
וועט נישט האָבן די העלדן זיך אָפצוואַגן.

— אַבער איר וועט רעדלעך! — האָט זיך ענדלאַך איין רעדלער
געפונען צו פראָמעסירן. איך האָב קיין כוח נישט צו שטיין דאָ
ביז צוויי אַוויגער. איך האָב שוין קיין פינגער נישט. און מיין אַרויס-
העלפער שלאָפט שוין אין דערהיים, ווי אַ גע'ה'ר ג'עמער.

— נא, זיי נישט קיין שוויגער! — האָט זיך דער זעצער האַלב
ערנסט, האַלב שמויכלענדיק געבוזערט. — דו וועסט לאָזן אַן
אלמנה אָן מצה? שוויגער!

— שוויגער, שוויגער!... — האָט דער רעדלער נאָכגעקרימט און
האָט זיך אַוועקגעזעצט ביים בלעך. די קנעטערן איז שטיל געזעסן
אויפ'ן בענקל, וואו דער אלמנה'ס מעל איז שוין געשטאַנען און
האָט דערויף, ווי פאַרצווייפלט, געקוקט; זי האָט נישט געוואוסט, ווי
צו באַגיין זיך דאָ. אָפּוואַגן זיך האָט זי נישט געקאָנט: אַ קלייניקייט —
אַן אלמנה! עס איז אַ ביטערער רחמנות. נאָר בלייבן
האָט זי מורא געהאַט נאָך מער, ווי אַוועקצוגיין. איר האָט זיך
נישט געגלויבט, אַז זי זאָל קענען אָפּשטיין ביים בעקן נאָך אַ שעה.
איר האָט זיך געדאַכט, אַז ביי דער ערשטער מינוט וועט זי פאַלן.

— איך וועל געוויס אַנידערפאַלן. — האָט זי שטיל געשעפּטשעט.
נאָר דאָס פּרילאָכע ווייבל האָט באַמערקט דער קנעטערנס טויט-
בלייבן פנים, און זי האָט מיט אַ ליבלאָכער מינע אויסגערופן:
— אַי, אונזער קנעטערן איז גאָר אַ באַכע! זי איז שוין צוגע-
שטאַנען. גיט אייך געזונטערהייט אַהיים שלאָפן. איך וועל פאַר
אייך קנעטן; איך בין מער ברייט.

אלע אין פאַדראָד זינען פּרילאָכער געוואָרן, און יעדערע פון זיי
האָט דערשפּירט עפעס נייע כוחות, ווי מען וואָלט פּלוצים זיין-
ערע צעבראַכענע ביינער עלעקטריזירט.

און באלד האָט מען זיך גענומען צו דער אלמנה'ס מצה.
לעבעדיק און לוסטיק איז צוגעגאַנגען די אַרבעט. דאָס פּרילאָכע
ווייבל איז געווען זייער צופרידן מיט איר נייער שטעלע און האָט ביי
יעדער מינוט שמויכלענדיק געפרעגט די וועלגערנס: „נא, וואָס זאָגט
איר?“ אויף וואָס אלע פלעגן ענטפערן: „בעסער פאַר דער קנעטערן!“
דער רעדלער, מיט אַ פאַרלאָשענעם פאַפּיראָס אין מויל, האָט גע-
יאָגט איין מצה נאָך דער צווייטער. ער האָט געוואָלט גיכער
אָפּפאַרטיקן די בלעך מצה און פאַררייכערן, נאָר אים איז עס

לײַכטער געווען אויף דער ברוסט... ער רעכנט איבער, אז דערווייל
האט ער נאך א ווארימע קאפאטע!

— זי זאל זיך נאך נישט רײַסן, וואלט זי גאר וואויל געוועזן. —
ער שמײַכלט מיט פארגעניגן: „דאס, — טראכט ער, — איז נישט
קײַן הײַנטיקע קאפאטע, קײַן קײַ און שפּײַ, קײַן שפּײַנוועכס! נאך
פארצײטישער לאסט; דאס וועט מיך איבערלעבן! און אן א
שפאלט, דאס איז אויך א מ ע ל ה; זי צעפליט זיך נישט אזוי ווי
א הײַנטיקע ס ח ו ר ה, און פון פארגאנגט זי זיך אויף אן
אײַל!“

— א פעלצל — טראכט ער ווייטער — איז אײַנגעטלאך בעסער.
א פעלצל איז ווארים, גוט ווארים, נאך אלץ פריער ברילן. א פעלצל
איז נאך גוט ווייטער, און ברילן דארף מען ת מ י ד; ווארים זײַ-
מער, אז עס מאכט זיך א ווינט און יאגט דעם שמויב גלייך אין די
אויגן אריין, איז ערגער ווי ווייטער!

און עס בלייבט, אז פריער זײַנען ברילן, דערנאך ערשט א פעלצל!
און ער שליאפעט ווייטער; און דער נאכער שניי פאטשט אים
אין פ נ י ס אריין, דער ווינט ווערט אלע מאָל שטארקער, און די
זײַט שטעכט אלע מאָל מער.

— דער ווינט זאל זיך נאך וועלן איבערדרייען! נאך מן
ה ס ת ס — טראכט ער — איז אזוי גלייכער; צוריק צואוועגס וועל
איך מער מיד זײַן, וועל איך אים דעמאלט האַבן פון הינטן! א, דע-
מאלט וועט עס גאר אנדערש גיין! אלץ פארזארגט! גרינג אויפ'ן
הארצן!

ער האט זיך געמוזט אָפּשטעלן א ר ג ע און דעם אָטעם כאַפּן.
דאס שרעקט אים א ביסל איבער:

— וואס איז אזוינס מיט מיר געשען? ווייניק פרעסט און ווייניק
האַב איך אויסגעהאלטן אלס קאנטאָניסט? — פרעגט ער זיך טרוי-
עריק און האלב דערשראקן.

און ער דערמאָנט זיך זײַן „סלוושבע“ אלס ניקאלאיעווסקער סאַל-
דאט. פינף און צוואַנציק יאָר רײַנע „סלוושבע“ אונטער דער ביקס,
ח ו ן די קינדערשע יאָרן אלס קאנטאָניסט. ער איז זיך גענוג אַנ-
געגאָנגען אין זײַן לעבן, געמאָרשירט איבער בערג און מאָל, אין שניי
און פראָסט און אלערליי זאָווערוכעס. און וועלכע שנייען, וועלכע
פרעסט! די בײַמער פלעגן פלאַצן, פײַגעלאך פלעגן טויטע אַראָפּ-
פאלן אויף דער ערד — און דער רוסישער סאַלדאט איז געגאָנגען
פריש, לעבעדיק און נאך דערצו א לידעלע געזונגען, מיט די פיס צו-
געקלאַפּט!

דער משולת.

ער גייט, און דער ווינט ציעט אים די פאלעס און די ווינטע בארד.
אלע מאל כאפט ער זיך אן מיט דער רעכטער האנט אין דער לינגער
קער זיט! עס גיט אים אלע מאל דארט א שטאך. ער וויל זיך דאך
נישט מוה זיין; ער וויל זיך דווקא איינרעדן, אז ער
טאפט נאך ביי דער בויז-טאש.

— איך זאל נאך דעם קאנטראקט מיט דעם געלט נישט פאר-
לירן! — אט פאר דעם מכלול מ'רשט ציטערט ער.

— און אפילו עס שטעכט, איז אויך א נארישקייט! איך
האב נאך, געלויבט איז גאט, גענוג כוח אויף אזא שליחות.
אנדערע אין מיניע יארן וועלן שוין קיין ווארסט נישט אפגיין; נאך
איך, געלויבט איז זיין ליבער נאמען, דארף נאך נישט צו קיין מענשן
און פארדין מיר אליין מיין ברויט... געלויבט איז גאט, מען געטרויט
מיר געלט!

— ווען איך האב מיין אינגנס, — טראכט ער ווייטער, — וואס
מען געטרויט מיר, וואלט איך אין שליחות צו זיבעציק יאר
נישט געגאנגען; וויל אבער דער ריבונ-של-עולם אזוי,
איז אזוי גוט!

עס הייבט אן צו פאלן גראבע פלאכעס שניי; ער ווישט זיך אלע
מאל דאס פנים.

— איך האב נאך — טראכט ער — אין גאנצן א האלבע מייל,
א ווא! אויך מיר א גאנג! אסך נענטער ווי ווייטער! — ער דרייט
זיך איבער. מען זעט שוין אפילו נישט דעם שטאמישן ווייגער,
נישט דעם קלויסטער, נישט די קאזארמע. „נו, ש מ ר י ה, פאר!“
און ש מ ר י ה פארט אין דעם נאסן שניי; די אלטע פיס קא-
פען זיך אריין און ארויס. — „געלויבט איז גאט, עס איז קיין גרויסער
ווינט נישט!“

גרויס האט א פנים ביי אים געהויסן א שטורעמווינט;
דער ווינט איז געוועזן גענוג שטארק און געיאגט גלייך אין פנים
אריין, אז עס האט אים אלע מאל אטעם פארפעלט; ער האט אים
ארויסגעגארט אלע טרערן פון די אלטע אויגן, וואס האבן אים גע-
שטאכן ווי שפילקעס. נאך אויף די אויגן ליידט ער מיד.

פאר'ן ערשטן געלט, פאלט אים איין, קויפט ער זיך וועג-ברילן, —
אזוינע גרויסע, קיילאכדיקע; זיי זאלן די גאנצע אויגן פארשטעלן.
ער דארף אפילו א שטיקל פעלצל אויך. עס וואלט אים

האַט א פ י ל ו מ י ך אויך נישט פֿינט געהאַט, כאַטש זי האָט
מיר קינמאַל קיין גוט וואָרט נישט געגעבן!

— פֿע! — האַקט ער זיך אַליין איבער די געדאַנקען. — וואָס
מיר קומט אַלץ אין קאָפּ אַריין! דורך די פוסטע זאכן גיט איך פֿאַ-
מעלאַך.

— נו, זעלנערישע פֿיס, טראַגט ווייטער! — קאָמאָנדירט ער מיט
זיך.

ער קוקט זיך אום — אַרום און אַרום שניי; אויבן אַ גראַדער הימל
מיט שוואַרצע שמאַטעס געלאַטעט. — גאָר מיין אונטערשטע קאָ-
פּאַטע! — טראַכט ער.

דערווייַל נעמט אַ פּראָסט. די באָרד און די וואַנסעס זינען איין.
אין גוף איז א פ י ל ו נישקשה, דער קאָפּ איז גאָר וואַרים,
אויפֿן שטערן פֿילט ער טראַפֿן שווייט; גאָר די פֿיס ווערן וואָס אַ מאַל
קעלטער און שוואַכער.

שוין נישט ווייט. ער האָט דאָך ח ש ק זיך אַפּצורוען און
ער שעמט זיך פֿאַר זיך אַליין. דאָס ערשטע מאַל דאַרף ער זיך אָפּ-
רוען בײַ אַ ש ל י ח ו ת פֿון צוויי מיטל וועג. ער וויל זיך נישט
מ ו ד ה זיין, אַז ער איז אַן אַכציקער און עס איז שוין צײַט דערויף.
גיין, ער מוז גיין... נאָר גיין... כ ל - ז מ ן מען גייט, גייט מען,
עס טראַגט זיך; קוים גיט מען נאָך דעם י צ ר - ה ר ע און מען
רומ זיך אָפּ, ווערט מען שוין אַ לײַט!

— מען קען זיך גלאַט פֿאַרקילן. — שרעקט ער זיך אַליין איבער
און וויל זיך אַלץ אויסרעדן דעם שטאַרקן ח ש ק צום אַפּרוען.
— נישט ווייט שוין צום דאַרף, דאָרט וועל איך אויך צײַט האָבן!
— דאָס — טראַכט ער — וועל איך יאָ טאָן: איך וועל נישט
גיין גלייך צום פֿרײַן... בײַם פֿרײַן מוז מען וואַרטן אַ ש ע ה
אין דרויסן... נאָר גלייך צום אידן.

— כאַטש גוט, — טראַכט ער, — וואָס איך האָב נישט קיין
מ ו ר אַ פֿאַר דעם פֿרײַ צײַט הונט; פֿון דעסמוועגן, בײַנאַכט, אַז
מען לאָזט אָפּ דעם בורן, איז פֿאַרט אַ ס כ נ ה; איך האָב מיט
א פ י ל ו מיין וועטשערע, און בורי האָט ליב קעז. פֿאַרט בעסער
פֿריער אויסרוען די בײַנער! איך וועל מיר פֿריער גיין אַריין צום אידן
אָנוואַרימען זיך, וואַשן, עפּעס עסן...

און עס קומט אים וואַסער אין מויל אַריין; ער האָט פֿון אין דער
פֿרײַ אָן נישט געגעסן. נאָר דאָס איז אַ קלייניקײַט, אים אַרט נישט,
וואָס ער איז הונגעריק; ער האָט ה נ א ה דערפֿון: אַז מען איז
הונגעריק איז אַ ס י מ ן, אַז מען לעבט! נאָר די פֿיס!...

דער געדאנק, אז ער האט גאנצע פינף און דרייסיק יאָר אויסגע-
האַלטן די פאַרצייטיקע „מלוזשבע“, אויסגעשטאַנען אלע צו רות,
אלע שנייען, אלע ווינטן, אלע שלעק, הונגער, דאַרשט און נויטן, און אַ
געזונטער אַהנים געקומען. — דער געדאַנק מאַכט אים גרויס! ער
הייבט אויף דעם קאַפּ מיט ג ד ל ו ת און גויט מיט נייעם כ ו ח.
ער גויט; דער ווינט ווערט אַ ביסל שטילער, עס ווערט אלע מאָל
מינקעלער, עס פאַלט צו די נאַכט.

„אויך מיר אַ מאָג, — טראַכט ער, — א ט ל - ו מ מ ר'ל! ... און
ער הייבט זיך אָן מער צו יאָגן, עס זאָל אים נישט די נאַכט באַפאַלן.
ער פילט אַ ביסל הונגער, און א ט ב ע האַט ער, אז ווען ער
ווערט הונגעריק, ווערט ער לוסטיק! ער וווינט, אז אַפּעמיט איז אַ גר-
טע זאַך; זיינע ס ו ח ר ים, וואָס שיקן אים אין ש ל י ח ו ת,
וויינען ת מ י ד נאָר אויף דעם, וואָס זיי זיינען קיינמאָל נישט הונ-
געריק! ער האַט. כ"ה, אַפּעמיט! אויסער, אז ער איז נישט ב ק ר-
ה ב ר י א ה, ווי, ל מ ש ל, נעכטן; ער איז קראַנק געוועזן, האַט
זיך אים געדאַכט, אז דאָס ברויט איז זייער.

— נאָר געלויבט איז דער, וואָס ער איז נישט ווערט זיין נאָמען
צו געדענקען, עס טרעפט זיך אים זעלטן!

אַצונד האַט ער אויך אַפּעמיט; ער האַט א פ י ל ו אין קע-
שענע ברויט מיט אַ שטיקל קעז... דאָס שטיקל קעז האַט אים דעם
ס ו ח ר'ם ווייב געגעבן, לעבן זאָל זי און געזונט זיין! זי איז טאַקע
א ב ע ל - צ ד ק ה, זי האַט אַ אידיש האַרץ.

— זי זאָל נאָר נישט אַזוי ק ל ל ה'ן, — טראַכט ער, — וואָלט
זי געוועזן גאָר אַ וואוילע אידענע! ... — ער דערמאָנט זיך אָן זיין גע-
שטאַרבענער ווייב.

— גאָר מײַן שפּרינצע! זי האַט אויך געהאַט אַ גוט האַרץ און
אַזא ט ב ע צו ק ל ל ה'ן! וואָס פאַר אַ קינד איך האָב אַוועק-
געשיקט אין דער וועלט אַרײַן, האַט זי געווינט ווי אַ ביכער, כאַטש
אין דער הויז האַט זי זיין געשאַלטן מיט טויטע ק ל ל ו ת! ווער
שמעסט, — דערמאָנט ער זיך, — אז איינס איז געשמאַרן! זי האַט
זיך געוואָרפן גאנצע טעג ווי אַ שלאַנג אויף דער ערד, געהאַקט זיך
מיט די פויסטן אין קאַפּ אַרײַן.

איינמאָל האַט זי גאָר געוואָלט וואָרפן אַ שטיין אין הימל אַרײַן!
„אַ שווינע ג ב ו ר ה האַט געשמעקט אין דער שפּרינצען! ...

עס האַט זיך געדאַכט אַ פליג, און אַזא כ ו ח, אַזא כ ו ח! ...“
— פאַרט, זי זאָל עס מיר מ ו ח ל זיין, אַ גוטע געוועזן! זי

גער איז צו זינגען נאך מ ע ר י ב, וויל דעמאלט איז ער הונגעריק)
און מאכט אלע מאל: „נו, מירל!“

נאך מירל יאגט זיך נישט: „פאמעלאך טוט זיך בעסער!“

— צי שלאף איך און עס ח ל ו מ'ט זיך מיר? — ווערט ער
ראפטאם פרוילאך-דערשראקן. עס דאכט זיך אים, אז עס עפנט זיך
די טיר און עס קומט אריין זיין עלטערער זון... ח נ ה ! ח נ ה ! א !
ער דערקענט אים! וואס טוט ער דא? נאך ח נ ה דערקענט אים
נישט, און ער מאכט זיך נישט וויסנדיק... כא, כא, כא! ער דערציילט
י ו נ ה', אז ער פארט צום טאטן; ער פרעגט אויס אויפ'ן טאטן, ער
האט דעם טאטן נישט פארגעסן! און י ו נ ה זאגט אים נישט, אז
דער טאטע זיצט אויפ'ן באנק-בעטל!... מירל האט צו טאן: זי איז
פארנומען ביי די קארטאפל, זי וועט נישט מ פ ס י ק זיין; זי
שמויכלט נאך, זי רייכט די קארטאפל מיט'ן גרויסן הילצערנעם לעפל
און שמויכלט!

— א ! ח נ ה מוז זיין רינד, גאר רינד! אלץ איז אויף אים
גאנץ, און א קוויט!... א פ ש ר טאמבאק? נון, אוודאי גאלד!
ח נ ה וועט נישט טראגן קיין טאמביקענע קוויט, ח ו... כא! כא!
כא! — ער גיט א קוק אויפ'ן פיעקאליק... כא! כא! כא! — ער
פלאצט שיר פאר געלעכטער. יאנקל, בערל, ז כ ר י ה... אלע דריי...
כא! כא! כא! זי האבן זיך באהאלטן אויפ'ן פיעקאליק. דאס איז
גנבים! כא! כא! כא! א שאד שפרינצע, א שאד! זי וואלט
כאטש אויך האבן דאס נ ח ת !“ דערוויל באשטעלט ח נ ה צוויי
גענו. „ח נ ה ! ח נ ה ! דערקענט מיך נישט? איך בין עס!“
— און אים דוכט זיך, אז ער צעקושט זיך מיט ח נ ה'ן...

— הערסטו, ח נ ה, א שאד די מאמען, זי זאל דיך זען!...
יאנקל, בערל, ז כ ר י ה ! אראפ פון פיעקאליק! איך האב אייך
באלד דערקענט! קומט אראפ, איך האב געוואוסט, אז איר וועט קר-
מען! א ו ה א - ר א י ה, איך האב אייך מיטגעברענגט קעז,
אמת'ן שאפענעם קעז! זעט נאך, קומט, קינדער! איר האט דאך
עפעס ליב זעלנעריש ברויט. וואס? א פ ש ר נישט? אמת,
א שאד די מאמען!

און עס דאכט זיך אים, אז אלע פיר קינדער האבן אים ארומגע-
רינגלט און האלזן אים און קושן און דריקן זיך צו אים צו.

— נאך וואלנע, קינדערלאך, וואלנע! דריקט מיך נישט צו
שטארק! איך בין שוין נישט קיין יונגער מאן, איך בין אן אכציקער!...
וואלנע, איר דושעט מיך, וואלנע, קינדערלאך... אלטע ביינער! וואל-

ער האט נאך אינגאנצן א צוויי ווערסט; ער זעט שוין ארויס
דעם פרי צום גרויסע שאפע... נאך די פיס גייען נישט, זיי ווילן
זיך דווקא אפרוען!

— און ווידער פארקערט, — טראכט ער זיך, — וואס איז, אז
איך וועל זיך א ביסל אפרוען? א מינוט, א העלבע מינוט! א פ ש ר
י א? לאז מיר נאך פראוון! אזוי לאנג פאלגן מיר די פיס, וועל איך
זיי אויך א מאל פאלגן!

און ש מ ר י ה זעצט זיך אין דער זיט אויף א בערגל שניי.
אצונד הערט ער ערשט, ווי דאס הארץ קלאפט אין אים ווי א האמער
און עס שמעכט, און דער קאפ שוויצט...

ער דערשרעקט זיך... צי ווערט ער נישט קראנק? ער האט ביי
זיך פרעמד געלט! ער קאן בלייבן, ח ס - ו ש ל ו ס, ח ל ש ו ת...
און ער טרויסט זיך: געלויבט איז גאט, וואס קיינער גייט נישט! און
א פ י ל ו עמיץ זאל גיין, וועט אים אויך נישט איינפאלן, אז איך האב
געלט ביי מיר... מישטיינס געזאגט, וועמען מע געטרויט געלט!... נאך
א קאפ זיצן, דערנאך גיין!

נאך די ברעמען פאלן אים צו ווי בלייבן.

— גיין, הייב זיך אויף, ש מ ר י ה! — קאמאנדירט ער מיט זיך.

קאמאנדירן קען ער נאך, אבער אויספירן נישט; ער קען זיך
נישט רירן. אים דאכט זיך דאך, אז ער גייט, אז ער גייט אלע מאל
שטארקער! אט זעט ער שוין אלע הייזלאך... דא וואוינט אנטעק,
דארט באזילי; ער קען זיי אלע, ער דינגט ביי זיי פורן... צום אידן
איז נאך ווייט, נאך גלייכער צום אידן... און אים דאכט זיך, אז ער
גייט צום אידנס הייז; נאך עס רוקט זיך אפ אלע מאל ווייטער,
ווייטער... מ ז - ה ס ת ס דארף אזוי זיין... עס ברענט דארט א
פריילאך פייערל אויפ'ן קוימען — דאס גאנצע פענסטערל איז לוסטיק
און רויט: די גראבע מירל שוימט א ו ו ד א י א גרויסן מאפ קאר-
מאפל און זי איז אים שמענדיק מ כ ב ד מיט א קארמאפל; א פאר-
געניגן א הייסע קארמאפל! — און ער רוקט זיך ווייטער. אזוי דאכט
זיך אים, ה ג ס ער זיצט אויף איין ארט.

דער פראסט האט א ביסל געלאזט; עס הייבן אן פאלן ברויטע,
דיקע פלאכעס שניי.

אים איז א פנים אויך ווארימער געווארן אין דער שניי-
קאפאטע. און עס דאכט זיך אים, אז ער איז שוין ביים אידן אין
שטוב. מירל זייערט די קארמאפל; ער הערט, ווי דאס וואסער גיסט
זיך: זיור, זיור, זיור, און אזוי גיסט זיך פון זיין לאסטיקענער קאפא-
טע אויך. י ו נ ה גייט ארום און זינגט אונטער דער נאז (זיין שטיין-)

צוווי ברידער.

אויף יענער זייט ים איז געשטאנען אַמאַל
 אויף הינערשע פיסלאך אַ הייזל אין מאָל.
 געשטאנען זיך פראַכטע, אָן ע ז ו ת, אָן שטאַלץ,
 אָן פּוצאַכץ, אָן צירונג — פון לויס און פון האַלץ!
 אַ פענסטער אַ קלײַנטשיקס, נאָר ח'נ'עוודיק-האַלד;
 די זון — זי באַשייט עס מאַג-טעגלאַך מיט גאַלד!

ל ב נ ה און שטערן
 פאַרהאַלטן זיך גערן
 און מאַלן מיט זילבער די שוויבן!

דאָס האָט דער הימל די ליבע באַלוינט!
 עס האָבן אין הייזל צוויי ברידער געוואוינט.
 עס האַלטן צוויי הערצער צוזאַמען געטרײַ,
 שווער איז די אַרבעט, נאָר ס'אַרבעט זיך פריי!
 ווייס איז דאָס מעבל, מיט קליינען דאָס ברויט,
 נאָר אַלץ איז ב ש ו ת פ ו ת — די פרייד און די נויט!
 עס האָט זיך געלעבט,
 די צייט האָט געוועבט
 איר לאַנגן, איר כ ש ר'ן פאַדעם!

נאָר איינמאַל באַווייזט זיך אַ גאָסט אויף דער שוועל;
 פיל גינגאַלד, שמאַראַגדן, עס פינקלט זיין פעל!
 די שלאַנג איז געקומען מיט גלאַנץ און מיט פראַכט.
 דער עלטערער ברודער דערזעט זי און טראַכט:
 עס איז אויף דער וועלט דאָך ע ש י ר ו ת פאַראַן!
 ווען איך האָב אַ שמאַראַגד, איך אַרימער מאַן,
 כ'פאַרקויף אים, וואָס גיט?
 כ'וואַלט אויפ'ן יאָריד
 געקויפט מיר צו מעלקן אַ קו!

די שלאַנגען — זיי ווייסן, וואָס ס'טראַכט זיך בני לייט;
 זי ווינקט אים און רופט אים אַוועק אין אַ זייט
 און זאָגט אים: „אי, ברודער! וואַלסטו נאָר געוואַלט,
 וואַלסטו געהאַט שוין פול פעסער מיט גאַלד,
 קרעלן, דיאַמאַנטן, בריליאַנטן אַ וועלט

נע, איך האב געלט אין קעשענע! מיר, ב"ה, געטרויט מען געלט!...
 גענוג, קינדערלאך, גענוג!...
 און עס איז געוועזן גענוג... ער איז געבליבן פארשטארט מיט
 דער האנט אויף דעם בוים-קעשענע.

י. 5. פרץ.

דאס געבעט.

עס הערט זיך דער דונער פון ווייטן,
 עס בלענדט אין די אויגן דער בליץ.
 א, גאט, האב רחמנות, די ארימע
 פון ביזן געוויטער באשיץ.

וואס ארבעטן שווער אויף די פעלדער,
 געפינען זיך ווייט פון דער היים
 און האבן קיין ארט, וואו זיך שיצן,
 קיין שנייער, קיין דעכל, קיין בוים!

וואס זינען אוועק אונטערוועגנס,
 די פורן מיט מ'א פארלייגט,
 און ווייט איז פאר זיי נאך א קרעטשמע,
 און ווערן פון רעגן צעוויקט.

וואס שמויען אין מארק מיט די קוישן:
 מיט עפל, מיט גרינס און מיט ברויט,
 און אלע, וואס זינען איצט דרויסן,
 וואס ס'טרייבט זיי דער הונגער און גויט.

און אלע וואס זינען פארוואגלט,
 וואס האבן קיין ווינקעלע נישט, —
 די אלע פון ביזן געוויטער
 באשירעם זיי, גאט, און באהיט!

א. ריווען.

פארשווענדסט דיין פארמעגן, דו נארישער קאפ!
 לאז וויינען, לאז וויינען! און קלויב יעדן טראפ!
 א טראפ, האב פארשטאנד,
 דאס איז א בריליאנט!
 רייך וועסטו זיין ווי א קעניג!"

„דערנאך — האט דיין ברודער אן איידעלע פעל:
 א שטאך מיט א נאדל — דו האסט שוין א קרעל!
 בלוט — זאגסטו — איז עס, בלוט — זאגסטו — א קאפ.
 דו נאר! עס איז קרעלן, דו צאפ נאר און צאפ!
 זאל ער נאר בלוטן און בלוטן נישט קארג!
 אנשיטן וועסטו שוין קרעלן א בארג!
 דו האסט א פאבריק
 און מאך דיר דיין גליק;
 ביסט שטארקער און וויסט שוין דעם סוד!

די ליפן פארביסן, די פויסטן געבאלט,
 גייט שוין דער עלטערער ברודער פון וואלד.
 די אויגן, זיי ברענען און זוימען זיך שווארץ,
 דאך צאפלט די ליבע צום ברודער אין הארץ.
 ער מיינט זיך: „איך וועל דאך נאר מאכן א פראוו;
 א שטאך וועל איך געבן, א קליינעם, נישט טיף;
 מיין ברודער? איך וויל!
 נאר טרערן און שווייס,
 הערסטו דאך, זינען בריליאנטן!"

עס הערט די לבנה נאך די אויגענע נאכט,
 ווי ס'האט אינ'ם שטיבל געוויינט און געלאכט.
 עס קוקן די שמערן אין פענסטער אריין:
 ווי לאכט עס א ברודער ביים ברודערס געוויין?
 די זון האט צומארגנס געוואונדערט זיך שטארק:
 ווי שלאגט עס א ברודער דעם צווייטן אין קארק?
 עס וואונדערט צוגלייך
 דעם וואלד און דעם טייך:
 וואס איז עס אין שטיבל געשען?

און עס איז געקומען אויף ביידע גאטס שטראף!
 דאס גליק איז פארשוואונדן, עס ווייכט זיין דער שלאף.

און אלץ, וואס מען קאן נאר באקומען פאר געלט!
 איך מאך נישט קיין שפאט,
 איך וויל שוין דעם סוד,
 איך קאן דיר אים זאגן אין וואלד!"

די שלאנג איז צוועק, און דער אינגערער קלערט:
 „ווי גאט האט זיך יעדן זיין שווינקעט באשערט!
 גי, פרעג אים: דער גלאנץ און די שווינקעט וואס טויג?"
 ביים עלטערן פלאמט שוין די תאוה אין אויג:
 קרעלן, דיאמאנטן, בריליאנטן — אך, גאט!
 זי זאל נאר נישט נארן און זאגן דעם סוד!
 ער קוקט אויפ'ן וואלד,
 און גנב'עט זיך באלד
 פון ברודער ארויס צו דער שלאנג!

די זון גייט שוין אונטער, פארגאלדט נאך די זויס
 פון וואלקן אין הימל; און אונטער א בוים
 זיצן שוין ביידע — דער מענש און די שלאנג;
 זיי זיצן צוזאמען און שמועסן שוין לאנג.
 ער ציטערט און ווויסט נישט — פאר פרייד, צי פאר שרעק?
 זי וויקלט דאס הארץ אים ארום מיט'ן עק
 און רעדט פון דיאמאנטן,
 קרעלן, בריליאנטן:
 „אלץ וועסטו האבן נאר גרינג!"

„באטראכט נאר דיין ברודער: דאס איז א פאבריק
 פון קרעלן, בריליאנטן, דיאמאנטן און גליק!
 עס טרעפט זיך, ער ארבעט, און וואונדערלאך הייס
 ווערט אים, דער שטערן באדעקט זיך מיט שווייס.
 עס טריפן די טראפן... ער ווישט מיט דער האנט.
 לאז נישט! דער טראפן — דאס איז א דיאמאנט!
 נאר ארבעטן הייס!
 קלויב אויף דעם שווייס!
 שיטסטו אן פעסער דיאמאנטן!"

„עס טרעפט — און אים פאלט פון די ברעמען א טרער;
 דו, שוטה, דו מיינסט, עס איז וואסער, נישט מער,
 און טרייסט אים, און האלסט אים; דו האלסט עס נישט אויס
 און קושסט אים די טרערן פון ד'אויגן ארויס!"

בני איר האָט דאָרטן אין די הענט
געברענגט!

זי האָט די גרעט
צעוואַשן זילבער-רײַן
און שײַן

און אָפּגעבאַקט דאָס ברויט, ווי אויפֿ'ן זון.
און איך, — איז ווי איר זעט, בין היינט דערפון
א קראַנקע; קוים נאָר וואָס איך שטײַ
און גײַ.

די דינסטן, הערט איר, מרײַכן מיך אַרײַן אין גרוב...
די צווייטע פרוי, וואָס האָט די גאַנצע צײַט געשוויגן,
האָט צוגעגעבן מיט דעם זעלבן נײַגון:
— א קלײַניקײַט, צו אויסהאַלטן א שטוב!...

גאַנץ אָפּט באַגעגענען זיך מיר
מיט מענשן פון דעם זעלבן שניט:
זײַ טוען זיך אַלײַן צו קײַן זאך נישט א ריר
און ווערן נאָר פון יענעם אַרבעט מיד.

נחום יערוסאַלימטשיק.

די פאַבריק.

אַמאָל בין איך אַ קלײַן אינגעלע געווען, און מײַן וועלט איז געווען
דאָס קלײַנע שטעטעלע מיט די זעקס קלײַנע שמאַלע געסלאַך, וואָס
האַבן זיך געצויגן, ווי שוואַרצע סטענגעס, מיט דעם טײַכעלע הינטער
אַ קלײַן שמאַל געסעלע...

פלעגט זיך אַמאָל טרעפן, אַז לויפנדיק אַזוי צום טײַכעלע, פלעגט
עמיצנס אַ טאַטע אונז באַגעגענען און אונז אַ רוף טאָן מיט אַ בײַ-
זער: וואוהין? פלעגן מיר זיך מאַכן כ ל א - י ד ע און פלעגן זיך
ניט אָפּשטעלן. אי וואָס? שפּעטער וועט מען שמײַסן? מ י ל א!
וואָס נאָכדעם וועט זײַן, האָבן מיר ניט געזאָרגט.

ס'איז ווינטער. מיר אינגלאַך זיצן אין ח ד ר און לערנען
ג מ ר א. דער פ ר ק איז אַ שווערער, צו שווער פאַר אונזערע
קעפּלאַך. דער ר ב י שרײַט און שרײַט.

אוועק איז די ליבע, דער פרידן אוועק.
 דער שלאפט נישט פאר ווייטיק, דער צווייטער פאר שרעק.
 דער שרייט: ס'איז מיין ע ש ר ו ת, מיין ריכטום, מיין גוט!
 און יענער: ס'איז טרערן, מיין שוויים און מיין בלוט!
 דיאם, דיאם, דיאם, דיאם, דיאם!
 אויף יענער זייט ים
 רייסט מען זיך שוין ביי די האר!

י. 5. פרץ.

צוויי פרויען.

באגעגנט האבן זיך צוויי פרויען, גוטע פריינד,
 אין מארק ביים פולן וואגן:
 — וואס זעט איר מיר אויס היינט
 אזוי גוט? — האט אַינע
 מיט מיטגעפיל געווענדט זיך צו איר ש כ נ ה.
 (און צווישן אונז גערעדט —
 געוועזן זינען ביידע ווי די גענולאך פעט.)
 — איר וואלט מיך גאר גוט פרעגן, ווען איר ווייסט,
 וואס הייסט,
 א דינסטמיידל צו האבן אין א הויז. —
 האט יענע אפגעענטפערט איר דערשלאגן.
 — איר הערט נאר אויס:
 אט נעכטן האט זיך דאס מיין מויד,
 פון העלער הויט,
 פארגלוסט צו וואשן גרעט און באקן ברויט.
 פארשטייט איר, מן - ה ס ת ס,
 דעם גאנצן טאראראם,
 וואס איז פון פרי ביז שפעט בינאכט געווען אין הויז.
 א גאנצן טאג בין איך אין ערגעץ גיט ארויס,
 געזעסן
 און נאכגעקוקט איר, ווי זי טוט.
 עס האט מיר, זאג איך אייך, ביז טויט דערעסן.
 דאס גראד: זי האט ביי מיר א ווילע גיט גערומ
 און האט געארבעט ווי א ש ד;

רעכענען א מאה פֿעקלאך א וואך... לוינט דאס דען? ... פשוט
משוע...

— רעכנט איך, — גיט דער שמיד קאלטבלומיק צו פארשטיין, —
אז א פאבריק מאכט זיך גיט נאך פאר איין שטעטל אלליין. די שווע-
בעלאך קאנען אנגיין אומעטום אין דער גאנצער וועלט... איר פאר-
שטייט...

— ווער מאכט די פאבריק? — פרעגט דער רבי.
— עפעס אגרויסער גביר, פון מינסק; האט א ממוי
מיט גאלד און זוכט געשעפט.
— און וואו מאכט ער די פאבריק? — פרעגט דער רבי ווייטער.
— אן ארט האט ער א גאלדענעם, ביים טיכל, א זעלטענער
פלאץ.

— ביים טיכל! — רייסט זיך ארויס ביי אונז חדר-אינגלאך
ווי אין איין קול א געשרי, און מיר קוקן זיך אלע איבער.
— ביים טיכל! — קלאפ איך מיין חביר אונטער'ן טיש
מיט'ן פוס, און מיין הארץ ווערט איבערפולט מיט עפעס מאדנע גע-
פילן, און פאר מינע אויגן מאלן זיך פאנטאסטישע בילדער, און איך
ווייל פאלן צו די פיס בערל דעם שמיד און וויינען פאר אים און בעטן
אים תחנונים:

— רבי בער, האט רחמנות, זאגט מיר דעם אמת,
טאקע ביים טיכל מאכט מען די פאבריק? ... טאקע ביים טיכל? ...
און מיר גלויבט זיך דאס גליק גיט...

נאך פסח איז די פאבריק פארטיק געווארן. מיר, חדר-
אינגלאך זיינען געקומען צולויפן אנקוקן זי. איר אויסזען האט אונז
געשראקן. די הויכע קוימענס האבן פונדערווייטנס אזוי בייז געקוקט
און האבן אויסגעזען, ווי זיי וואלטן וועלן חרוב מאכן דאס גאנצע
שטיק פעלד, וואס געפינט זיך ארום.

— א, סארא הויכע קוימענס! — האט יאסקע, א חדר-אינגל,
פון ווייטן אנגעוויזן.

— ווי עס הודושעט! — האט א צווייטער אינגל ווי מיט שרעק
ארויסגעזאגט.

— קומט נענטער, וואס האבן מיר מורא? — האט זיך איי-
נער געמוטיקט.

— טאקע, וואס האבן מיר מורא? — האבן מיר זיך אלע
געפאסט מוט. — קומט זען.

מיר זיינען צוגעגאנגען נענטער און האבן זיך אוועקגעשטעלט

ס'עפנט זיך אויף די טיר און עס לויפט פריער אריין א ווייטע
פארע אין חדר, נאכדעם פאלט אריין בערל דער שמיד, א חדר-
אינגלס א טאטע. ער קומט געוואר ווערן, וואס מאכט זיין יאסקע,
און גלאט א ביסל שמועסן מיט א אידן א „תלמיד חכם“ —
מיט'ן רבי'ן.

— שלום - עליכם, רבי! — ציט דער שמיד אויס דעם
רבי'ן זיין גראכע פארהארעוועטע האנט.

— עליכם - שלום! — ענטפערט דער ביווער רבי און

סטארעט זיך צו שמויכלען, נאך דאס קומט אים זייער שווער אן.

— זיצט, ר' בער! — נו, שקצים, — ווענדעט זיך דער רבי

צו אונז, — זיצט רואיק א וויילע, קוקט איבער די גמרא דער-
ווייל און איך וועל א ביסל שמועסן מיט ר' בערן.

מיר קוקן זיך אלע איין אין דער גרויסער גמרא, נאך אונז-
זערע אויערן זינגען אנגעשמרענגט צו הערן עפעס ניס, וואס בער
דער שמיד האט געבראכט, ווייל בער דער שמיד ברענגט שטענדיק
א סך ניס, ווען ער קומט.

— א וועלטלע געווארן, א גרויל, א גרויל! — הויכט אן דער
שמיד.

— דהיינו, ר' בער? — ווערט נייגעריק דער רבי און

שמעלט אן די אויערן צו הערן עפעס אינטערעסאנטס.

— א קליין שטעטלע, — הויכט אן דער שמיד, — מ'שמוינס-

געזאגט, זעקס געסלאך מיט א מארק, די גו'אישע געסלאך איז דאך
ניטא וואס צו רעכענען, איר פארשמויט? ... און אין אזא שטעטלע
מאכט מען גאר א פאבריק! א פאבריק! א גרויל!

— א פאבריק! — גיב איך א קלאפ א חב'ר מיט'ן פוס...

— אין גמרא א קוק! — גיט א געשרי דער רבי.

— אזוי גאר! — ווענדט זיך דער רבי צום שמיד. — א פא-

בריק דא אין שטעטל; צי מ'שו'ג ע?

— א פאבריק פון שוועבעלאך.

— פון שוועבעלאך! — גיב איך ווידער א קלאפ א חב'ר

מיט'ן פוס.

— אזוי גאר, פון שוועבעלאך! וואס איך הער! — וואונדערט

זיך דער רבי און גלאצט אויס די אויגן.

— יא, יא, ביי אונז אין שטעטלע שטעלט מען א פאבריק פון

שוועבעלאך.

— מ'שו'ג ע, מ'שו'ט מ'שו'ג ע. — לאכט דער רבי. —

וויפיל שוועבעלאך דארף האבן אונזער שטעטל? לאמיר אפילו

— ניטא, ברידער, קיין טיכל! צוריק! — האב איך ווי מיט
א געוויין אויסגעשריגן.

— דוז!!! — האבען די קוימענס געפינט.

— דוז!!!

די חדר-אינגלאך זינען נענטער צוגעקומען, האבן אינגע-
בויגן די קעפ אריינצוקוקן אין טיכלעלע און מיר האבן אלע א לאנגן
זיפן, ווי נאך א געשמארכענעם, ארויסגעלאזן.
— אוי!

דאס וואסער האט אויסגעזען, ווי אין א טעלער פארבליבן קאלט
געקעכטס, פארגליווערט. אויפ'ן גליווער זינען געווען אנגעווארפן
העלצעלאך, צעבראכענע קעסטעלאך און סתם מיסט. און אלץ
האט געשמעקט מיט א מאדנעם שטיקנדיקן גערוך.

מיר זינען אזוי געשמאנען, ווי פארשמוינערט, א פאר מינוט,
געקוקט מיט אראפגעלאזענע קעפ. פלוצים האבן מיר דערהערט עפעס
א גראב קול רעדט צו אונז:

— וואס טוט איר דא? הא?

מיר האבן זיך אומגעקוקט און האבן דערווען א הויכן גראב-ביי-
ביקן אידן, מיט א פליך אויפ'ן קאפ: ער שטייט און קוקט אויף אונז
און שמויכלט; מיר האבן ניט געוואוסט, וואס צו ענטפערן.

— וואס טוט איר דא? הא? — האט ער ווייטער געפרעגט.

— באדן זיך ווילן מיר! — האט זיך ביי מיר עפעס ניט ווילן-
דיק ארויסגעריסן פון מויל.

— כא-כא-כא! באדן זיך! — האט זיך דער הויכער בייכיקער
איד פאנאנדערגעלאכט. — נו, גיכער טוט זיך אויס! כא-כא-כא!

— אמאל פלעגן מיר זיך באדן. — האט א צווייט אינגל, ווי דורך
טרערן, ארויסגעזאגט. — אמאל איז געווען ריינע וואסער...

— אמאל! אמאל! — האט דער הויכער בייכיקער איד זיך
פרוילאך געמאכט מיט אונז. — אמאל איז אויך א קתץ געווען צו
באדן זיך! באדט זיך איצטער... כא-כא-כא! אט איצטער באדט
זיך!... כא-כא-כא!...

זיין לאכן האט אונז ווילד גערייצט. און איינער פון אונז, בלאס
ווי דער טויט, האט א געשריג געמאן:

— א בראנד אין אייער פאבריק!...

— כא-כא-כא! — האט זיך דער בייכיקער דיקער איד פאנאנ-
דערגעלאכט. — אהיים, שקאצים!

גייענדיק צוריק אהיים, האט מיר געקלונגען אין די אויערן דעם

ביים טיכל. דאס וואסערל האט שמיל און טרויעריק גערוישט, און מיר האט זיך געדאכט, אז עס ווײַנט... עס האט זיך מיר אויסגעוויזן, אז דאס טיכעלע האט מו ר א פאר דער גרויסער פאבריק... און ניט נאר אויף מיר אליין האט דאס טיכעלע צוואַן אינגדרוק געמאַכט. אלע ח ד ר-אינגלאך האבן, אַנשטאַט צו קוקן אויף דער פאבריק, זיך אין וואסער אינגעקוקט און האבן עפעס ווי געזיפצט. — מומנע וואסער געוואָרן!

— טאקע! — האט א צווייטער טרויעריק מו ד ה געווען. — דאס איז פון רויך פון די קוימעס... — א ר' ח מ נ ו ת אויפ'ן טיכעלע. — האט א אינגעלע כ ל ו מ ר ש'ט לאכנדיק געזאָגט.

— משוגע'נער! — האבן מיר פון אים אַנגעהויבן צו לאַכן, די הערצעלאך אַבער אינעווייניק האבן אונז געקלעמט און עס האט זיך ווײַנען געוואָלט...

„ספירה“ האט זיך געענדיקט. עס איז געווען א הייסער טאָג, און לערנענדיק מיט'ן ביזן רבי'ן, האבן מיר אַ גאנצן טאָג אין זינען געהאַט גיין פאַרנאַכט, אַרײַנוואַרפן זיך אין אונזער ליב טיכעלע. און מיט אומגעדולד האבן מיר געקוקט ב ג נ ב ה אין פענסטער, צו זען, וואו האלט שוין דער שאַטן פון די הייזער, ווען וועט שוין די זון אויף אונז רחמנות האבן און וועט זיך איבערפעקלען ערגעץ ווײַט הינטער די הייזער, כ ד י דער רבי זאל אונז שוין לאָזן פריי... און אַט איז שוין די גאַנצע גאַס „שאַטן“ געוואָרן, דער פאַסטוך האט שוין די טשערעדע געטריבן, און דער רבי האט אונז פריי געלאָזט.

— באַדן זיך! — האבן מיר אין איין קול אויסגעשריגן, און זיך געלאָזט אַראָפּ פון געסל צום טיכל.

— הערסט, ווי עס פֿיפט! — האט גייענדיק איין חבר, ווי באַזאָרגט, אויסגערופן, צוהערנדיק זיך, ווי פון ווײַטן פֿיפט די פאבריק. — זאל פֿיפן! וועט זײַן פריילאכער זיך צו באַדן. — האט א צווייטער געזאָגט.

נאָר וואָס נענטער מיר זײַנען געקומען צום טיכל, אַלץ מער האבן מיר זיך געשראָקן. עפעס האט אונז דאס הארץ פאַרגעזאָגט טרויעריקס...

איך האב זיך געלאָזן לויפן אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער, ווי איך וואָלט וועלן דערמיט צוגעבן מוט מײַנע חברים; נאָר קו-מענדיק נאָנט צום טיכל, בין איך געבליבן שטײַן, ווי א פאַרגלי-ווערטער.

שטאט זעען אויס ווי איין גוף, ווי איין חולה-נופל, וואס ווארפט זיך, שאקלט זיך און זעצט...

און וואס איז די נשמה פון דעם גוף? די פארע! זי רודערט עס מיט אלעם דורך לעדערנע רימענס, מיט וועלכע יעדער ווארשטאט איז ארומגענומען...

אויסער דער פארע האט דא קיין גוף קיין אנדערע נשמה נישט, נישט דער ווארשטאט, נישט דער פועל, וואס מוט נאך דעם ווארשטאט; זיי האבן קיין נשמה נישט, קיין רצון נישט, קיין ידיעה נישט...

אזוי דאכט זיך מיר!

און מיין תלמיד וויל מיר אלץ פארטייטשן, געבן צו פארשטיין, וואס דא מוט זיך: וואס מען ארבעט, ווי אזוי מען ארבעט; נאר — איך הער נישט, איך שרעק זיך פאר די קלאפנדע גולמות...

די אויערן ווערן טויב פון גערויש און געקלאפערן...
אייסקולות, א מכול קלעפ און שלעג... און עס קראצט און רייכט און קריצט מיט די ציין...

און א וואונדערלאכע מחשבה פליט דורכ'ן מוח:
„און ווען עס קומען אהער, אין גיהנום אריין, די גרעסטע נביאים: ישעיה, ירמיה, און ווען משה ירבינו אליין, — ווען זיי עפענען די טיילער און זיי ווילן רעדן, צי וואלטן זיי איבערגעשריען דעם גיהנום, צי וואלט זיי עמיצער פון די געפייניקטע נשמות געהערט?“

— נון, זיכער נישט! — טראכט איך און לויף ארויס, באגאסן מיט קאלטן שווייס פאר שרעק!

און מיר גייען ווייטער דורכ'ן שמאלן פעדערצימער, און איך מיט יצחק'ן קענען צוזאמען נישט דורכגיין...

— נאך וואס איז דא אזוי ענג? — פרעג איך.

— דא רעוידירט מען די ארבעטער, — ענטפערט יצחק'ל, — איינעם נאכ'ן צווייטן רעוידירט מען...

— נאך וואס?

— מען גנב'עט פון פאבריק... כלים, סחורה....

— גנבים זינען זיי, גנבים?

— נישט אלע, חס ושלום! נאר אויף טייל פאלט א חשד!

— און אז אויף א טייל פאלט א חשד, רעוידירט מען אלע?

— דער טאטע זאגט, אז מען קען נישט מבייש זיין, רעווי-

דירט מען אפילו די מינסטער אליין...

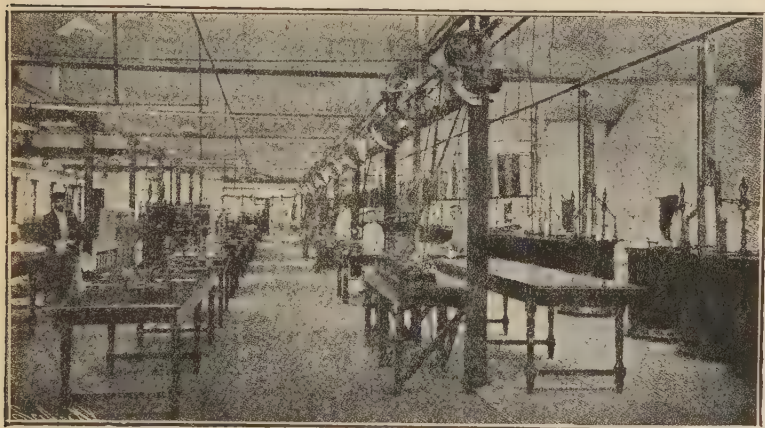
י. 5. פריי.

אידנס געלעכטער, דער „דוּז“ פון די קוימענס, און דאָס אלץ האָט זיך מיר געלויגט, ווי שוועבל אויף מיין האַרץ.

— אַ ברענד אין דער פאַבריק! — האָט דער אינגל דעם גאַנצן וועג געשלאָסן.

— דערשטיקט האָט זי דאָס טייכעלע! — האָט אַ צווייטער גע- זיפצט...

און לאַנג האָבן מיר דאָס טייכעלע באַווייגט און נאָך לענגער די פאַבריק געשלאָסן...

אין פאַבריק.

אינמאל האָט מיך איציקל מיין תלמיד שטאַרק געבעטן, איך זאָל מיט אים גיין באַקוקן דעם פאַטערס פאַבריק. ער וויל מיר ווייזן די טייערע און קונציקע מאַשינען.

איך האָב אים נישט געקאָנט אַפּפּאָגן, גיי איך.

אין פאַבריק אַריין גייען מיר דורך אַ שמאַל פּעדערהייזל, וואו צוויי מענשן קענען נישט צוזאַמען דורכגיין, נאָר איינער נאָכ'ן אַנ- דערן. פון דאָרט זינען מיר געקומען אויף אַ גאַנץ גרויסן הויף אַרויס, פון הויף ערשט אין פאַבריק אַריין. אין פאַבריק איז נאָך מער רחוק ווי אויפ'ן הויף.

און די פאַבריק איז פול מיט וואַרשטאַטן. און ביי יעדן וואַר- שטאַט שטייט אַ פּוּעל. דער וואַרשטאַט וואַרפט זיך, און דער פּוּעל וואַרפט זיך מיט'ן וואַרשטאַט. און דער פּוּעל מיט'ן וואַר-

געווען אין דער קאמער. א פאר גויים, אויסגעטאן ביז צו די הויז
נאקעט, זינען געשטאנען ארום א גרויסן, גרויסן פייער-קעסל און מיט
לאנגע, שפיציקע צוואנגען האבן זיי געמישט אין דעם קעסל. מירל-
מאל האט א גוי אויפגעפנט פון קעסל א מירל, און א פייער-צונג
האט געגעבן א שפרונג ארויס, ווי זי וואלט געוואלט אויפלעקן דאס
גאנצע הויז מיט די מענשן. נאר באלד האט זי דער גוי אריינגע-
ווארפן צוריק אין קעסל אריין און פארהאקט דאס מירל נאך זיך...
מאטקע איז געשטאנען אין א ווינקל פון קאמער און איז ערשטוינט
און דערשראקן געווארן פון אלעם, וואס דא מוט זיך.

ב.

צומארגנס אינדערפרי האט מאטקען אויפגעריסן פון שלאף א
לאנגער שניידדיקער פיף, ווי אזוי ה וואלט געשריען. ער האט
זיך אומגעקוקט און ניט דערקענט, וואו ער געפינט זיך. ארום אים
האבן זיך געדרייט מענשן, און די קאמער איז שוין איצט אזוי ווארים
געווען פון דעם געהויזטן אויוון, אז עס האט זיך געדאכט, אז די
ווענט ווערן צעפלאצט פון דער אנגעפרעסטער היץ, וואס האט זיך
געפונען אונטער דעם הילצערנעם דאך. די קאמער איז געווען זייער
לאנג און ברייט, צוזאמענגעהאקט פון האלץ. אינמיטן קאמער איז
געשטאנען א גרויסער אויוון, רויט פון פייער, וואס האט געברענט
אין אים. און פון אויוון האט געיאגט אזוי היץ, אז עס האט זיך גע-
דוכט, אז אלצדינג, וואס שמויט לעבן אים, ברענט ער אויף. אין דער
קאמער זינען וואס אמאל מער אריינגעקומען קינדער, אינגלאך און
מיינלאך. אלע האבן זיך אויסגעטאן נאקעט, געבליבן נאר אין די
בלויזע אונטערהויזן און האבן זיך ארומגעשטעלט ארום דעם אויוון.
באלד האט מען אויפגעעפנט די מירלאך פון אויוון, און מאטקע האט
דערזען, ווי פייער גיסט זיך דארטן ווי וואסער.

אנטאן האט געגעבן א וואונק צו אים, און מאטקע איז מיטגע-
גאנגען. אז ער איז נאענט צוגעקומען צום אויוון, האט ער געמיינט,
אז די היץ וועט אים באלד אויך פארברענען; נאר ער האט געזען,
ווי אנדערע קינדער שמויען, אינגערע נאך פון אים, און מיינלאך אויך
צווישן זיי, האט ער געוואלט ווייזן, אז ער קאן אויך, און אוועקגע-
שטעלט זיך לעבן אויוון ביי אנטאנען. לעבן אנטאנען זינען שוין
געשטאנען אינגלאך און א מיינל, א אינגערע פון אים, וועלכע האבן
געקוקט אויף אים און ער אויף זיי מיט נייגעריקייט. באלד האט אנט-
טאן אויפגעעפנט דאס מירל פון אויוון און פון דארט האט אנגעהויבן
צו יאגן נאך א גרעסערע היץ. מאטקע האט געמיינט, אז נאך א מינוט

אין דער הומע.

א.

מאָסקע האָט דערזען פון דערווייטנס, ווי אַ פֿייער רײַסט זיך אַרויס פון אַ גרויס הויז און שלאָגט אין דער הויך מיט אַ וואַלקן רויך. ער האָט געמײנט, אז עס ברענט, און איז נײַגעריק געוואָרן. נאָר ער האָט געזען, אז אַנטאָן מאַכט זיך גאַרנישט דערויס, איז ער אויך רואיקער געוואָרן און האָט גאַרנישט גערעדט. באלד זײַנען זײ אַנגעקומען אין אַ דאָרף אַרײַן. זײ זײַנען דורכגעגאַנגען אַ שטרעקע קלײנע הילצערנע הײזלעך. פאַר די טירן זײַנען געזעסן גוים אין די העמדער און האָבן גערייכערט פּיפקעס און פאַפּיראַסן. טײל זײַנען געשלאָפּן אויף די שוועלן פון זײַערע הײזלעך. אויף אַ שוועל האָט זיך געהערט אַ האַרמאָניקע שפּילן און פון דערווייטנס איז געקומען צושלאָגן דער רויך פון פֿייער, וואָס דער ווינט האָט צוגעטריבן און אַינגעדעקט די שלאָפּנדיקע, ווי אין אַ וואַלקן.

וואָס נעענטער מאָסקע איז צוגעקומען צו דעם הויז, פון וואַנען דאָס פֿייער מיט'ן רויך האָבן געשלאָגן, אלץ מער האָט ער זיך געשראָקן דערפאַר. אַרום דעם הויז איז פּינסטער געווען. מען האָט נישט געזען קײַן שטערן און קײַן נאַכט. מען איז געגאַנגען אין אַ וואַלקן רויך, נאָר פון צײַט צו צײַט האָט אויפגעפלאַמט אַ פֿייער, און דער וואַלקן רויך איז באלויכטן געוואָרן. און מאָסקע האָט דערזען אײַנצולענע געשטאַלטן פון מענשן, וועלכע שטײען מיט נאַקעטע הענט און אַרבעטן עפּעס. אין אַ מינוט אַרום איז דאָס פֿייער אויסגעלאָשן געוואָרן, און אַלצדינג איז ווידער פאַרשוואַנדן אין וואַלקן רויך. מאַמע קע איז געשפרונגען נאָך אַנטאָנען איבער קאלוזשעס קאַלך, אַספּאַלט און אָפּגעוואַרפענע קופּעס מיט שמאַטעס און גלאַז-מעל. די נאַקעטע פּיס זײַנע האָבן געטראָטן אויף אַנגעוואַרפענע בערגלאַך צעבראַכענעס גלאַז, אויף שטיקער שפּיציקע צעבראַכענע פלאַשן, גלעזער און באַנגעס קעס — און דאָך האָט ער זיך גאַרנישט פאַרוואַנדעט; די הויט פון זײַנע פאַדעשוועס זײַנען אזוי פאַרשטײַנערט געוואָרן, ווי אַ זײל פון אַ שוך...

באלד איז ער אַרייַנגעקומען אין אַ גרויסער, גרויסער קאַמער אַרײַן, וואָס איז באלויכטן געווען מיט גרויסע שטיקער פֿייער-פלאַמען, וואָס האָבן זיך אַרויסגעריסן פון אויוון. אין דער קאַמער איז וואַריס געווען און די וואַרימקײט האָט מאָסקען אַרומגענומען און עס האָט אים גוט געמאַן נאָך דער קעלט פון דער נאַכט. ווײַניק מענשן זײַנען

שפילקעם; די אויגן זינען אים אנגעלאפן געווארן מיט טרערן, און אינווייניק האט עס אים צוגעדריקט. און ער האט ניט נאכגעלאזט די פלאש, געהאלטן זי פעסט אין דער האנט. דערנאך, אז ער האט זי אפגעלאזט, איז זי געבליבן צוגעקלעפט צו דער האנט, און די הויט האט זיך אפגעשוילט אויף דער פלאש ארויף.

דער יונג האט ניט געשריען. ער איז בלויז געווארען, און די אויגן האבן זיך אים באגאסן מיט טרערן.

— אזוי ביסטו אַ כוואט, וועסט זיין אַ „בלאזער“, האסט גע- קראגן דאס ערשטע פייער. ווער עס וויל זיין אַ „בלאזער“, מוז פייער פארזוכן.

אנטאן האט ווידער געכאפט שטיקער פייער פון אויוון ארויס, געגעבן אַ בלאז און איבערגעגעבן מאַסקען דאס איין ווייטער צו בלאזן. די האנט איז אים געווען אפגעברייט, ער האט ניט געקאנט דאס איין האלטן. יעדעס מאָל, ווען ער האט דאס ווארימע איין מיט דער אפגעברייטער האנט ארומגענומען, האט עס זיך צוקלעפט און עס האט יעדעס מאָל אַ נייע שטיק הויט, אַ שטיק פלייש פון דער האנט מיטגעריסן. דער יונג האט געביסן די צונג פאר ווייטיק און געשוויגן. די היץ האט וואס אַמאָל מער געשלאגן פון אויוון; אין האלז איז טרוקן געווארן. ער האט שוין אלץ געהאט אַראָפּגעריסן פון זיך און איז געשטאַנען, ווי די אַנדערע קינדער, נאָקעט, און גע- זען, ווי די אַנדערע קינדער גיסן אין זיך אַריין גאַנצע קוואַרטן וואַסער פון דעם עמער, וואָס שטויט לעבן זיי, האט ער אויך אַריינגעגאָסן דאָס וואַסער אין זיך. נאָר די היץ האט דאָס וואַסער באלד אויסגע- טריקנט און פון די נאָקעטע לייבער האט אַנגעהויבן אַרויסצושלאָגן אַ פאַרע און אויפ'ן גאַנצן לייב האט זיך געזעצט אַ ראָסע. דאָס וואַ- סער האט געקאכט אינווייניק פון דער היץ, ווי אין אַ קעסל, און עס האט געיאָגט די פאַרע פון זיך.

נאָר מאַסקע האט געטאָן זיין אַרבעט מיט חשק, אַ ביסל זיך שעמענדיק פאַר דער קליינער מיידל, וואָס בלאָזט געשווייטער און שטאַרקער פאַר אים און טרינקט אויס מער וואַסער פאַר אים.

שלום אש.

וועט ער נישט אויסהאלטן, נאך ער האט זיך געשעמט פאר די קינדער
און נישט גערירט זיך פון ארמ.

אנטאן האט אויף אן איינז געגעבן א נעם ארויס פון אויוון א
שטיק פֿייער, אויפגעהויבן עס, געגעבן א בלאז אין איינז, געפורעמט
עס און האט איבערגעגעבן מאַטקען און געוויזן, אז ער זאל בלאזן
דורך דער רער פון איינז אין פֿייער אַרײַן.

— שטאַרקער !

מאַטקע האט אַרײַנגעבלאָזן, וויפיל כוח ער האט געהאט.

— נאך שטאַרקער !

מאַטקע האט שטאַרקער געבלאָזן.

— אַט אזוי. איצט גיב עס אים. — ווייזט אַנטאָן אויפֿן אַנדערן

אינגל.

יענער אינגל האט עס אָנגעבלאָזן און ווידער עס איבערגעגעבן
דער קלײַנער מײַדעלע מיט די בלײַכע בעקעלאַך. די מײַדל האט עס
ווידער אָנגעבלאָזן, ביז דאָס שטיק פֿייער אויפֿן שפיץ איינז איז גע-
וואָרן אַ גרויסער באלאָן. האט עס ווידער אַנטאָן גענומען און האט
עס אַרײַנגעבלאָזן אין אַ פאַרם אַרײַן. אין אַ מינוט אַרום האט מאַטקע
געזען, צו זײַן גרויסער פאַרוואַנדערונג, ווי אין דער פאַרם איז אויס
דעם שטיק פֿייער, וואָס ער און די אַנדערע קינדער האָבן געבלאָזן,
געוואָרן אַ גרויסע פלאַש.

— אוי, וואָס איז דאָס ? — האט זיך מאַטקע געפֿרויט.

— ריר עס אָן מיט דער האַנט. — זאָגט אַנטאָן.

מאַטקע האט עס אָנגערירט מיט דער האַנט און באלד מיט אַ
קוויטש אויסגעשריען.

— כאַ-כאַ-כאַ ! — לאָבן די קינדער פון אים. — אזא גרויסער

יונג און שרײַט.

— עס איז דאָך גאַרנישט הײַס. — זאָגט דאָס נײַגעריקע מײַדעלע,
וואָס איז געשטאַנען לעבן מאַטקען, און האט אָנגענומען די פלאַש
מיט אירע הענט און איבערגעטראָגן פון איין אַרט צום צווייטן.

— זעסט, אזוי דאַרפן די הענט אויסגעאַרבעט ווערן, זאָלסט קע-
נען פֿייער געמען מיט די הענט, אז דו ווילסט אַ „בלאָזער“ אין אַ
חומע זײַן.

— און איך וועל אויך קענען ! — האט מאַטקע אויסגעשריען
פאַרשעמט, וואָס דאָס מײַדל האט געהאַלטן די פֿייערדיקע פלאַש אין
דער האַנט. ער איז צוגעלאָפן און געכאַפט די פלאַש אין האַנט אַרײַן.
דאָס פֿייער האט אים געברענט די הויט ; אויף דעם אַרט, וואו ער
האט זיך צוערשט אָפּגעברײט, האט עס אים געשטאַכן, ווי מיט טיפע

— נו, וואָס שמוינסטו, וואָס? — דערהערט ער דעם באַלעבאָס קוּל.

ער האָט זיך אַ וואָרף געטאָן צום וואַרשטאַט און געכאַפט הובלען אַ ברעטל. הובלענדיק כאַפט ער אַלע מאָל אַ קוק צו די אַרבעטער; קענטיק איז, אַז ער איז זיין מ ק נ א. וואָס זיין זינגען שוין „אַרבע-טער“; יענע מאַטערן זיך גאָר ניט אַזוי ווי ער — טראַכט ער... ס'אַר אַ לאַנגע סטרוזשקעס ביי זיין פליט אַרויס! איז ער זיין מ ק נ א... ביי אים וויל גאָר דער הובל ניט נעמען... ער באַטראַכט דעם הובל פון אַלע זינטן, שלעפט פון אינווייניק די פאַר'ע ק ש נ'טע סטרוזשקעס, דערנאָך טאַפט ער די שאַרף פונ'ם הובל און פאַרקלערט זיך טיף: טעמפ? ... שאַרף... טעמפ... ער פירט מיט'ן פינגער היין און צוריק. ער וווינט ניט, אָן וואָס דערקענט מען, צי איז דער הובל שאַרף אָדער טעמפ, און דאָס טאַפן געפעלט אים שטאַרק, — דאָס איז שוין מ ע ש ה אַרבעטער. און אים פאַרגלומט זיך צוגיין צום שאַרף-שטיין און אים אויסשאַרפן... וואָס, ער קען ניט? ... אַ מ צ י א ה... מיט איין האַנט דרייט מען און מיט דער צווייטער שאַרפט מען... — אויף וואָס האָסטו זיך דאַרטן פאַרטראַכט? — דערהערט ער ווידער דעם באַלעבאָס קוּל.

ער דערשרעקט זיך, הייבט אָן גיך צו אַרבעטן און פאַרגעסט שוין גאָר צו טראַכטן, צי איז שאַרף דער הובל אָדער ניט. ער פילט דעם באַלעבאָס אויגן אויף דער פלייצע, וויל ער, אַז יענער זאָל זיין צו-פרידן פון אים.

— ר ב מ א י ר ! — רופט זיך פלוצלונג אָן אַן אַרבעטער. — ביי אונז איז קיין פימס ניטאָ, און איך וועל זיך באַלד שטעלן פאַ-ליטורן.

— ניטאָ קיין פימס? נו, דאַרף מען שיקן. גיב אַ שפרונג! — זאָגט ער צו יאַסלען, אַרויסנעמענדיק דאָס בייטעלע פון קעשענע. יאַסל איז אָן אַ היטל, מיט באַרוועסע פיס אויף די היינע שטוינער, ווי אַ פּייל פון בויגן געלאָפן, האַלטנדיק די מ ט ב ע אין מויל און אונ-טערפּינדיק. אַ פאַר מאָל האָט ער געכאַפט אַ שטויס אין ברוסט אַרײַן פון די פאַרבײַגייער, נאָר ער האָט זיך אַ פּי ל ו ניט אומ-געקוקט און איז ווײַטער אָן אַן אַטעם געלאָפן, וואַרפנדיק מיט די הענט און אונטערשפּרינגענדיק ווי אַ יונג לאַקשיקל; און לויפנדיק האָט ער דאָך ניט פאַרגעסן וואַרפן אַ שטיינדל אויף אַ הונט, וואָס איז אים אָנגעלאָפן אַנטקעגן. צוריקוועגס האָט ער געהאַלטן אין איין קוקן אויפ'ן שטיקל פימס און אים האָט זיך דאָסמאָל געדאַכט, אַז דער קרעמער האָט אים ווינציק געגעבן. אים האָט דאָס שטאַרק געאַרט. ער וואַלט

דער גנב.

א.

— הונטס קאפ! קעצענער מוח! — שרייט מאיר — סטאליער אויף זיין לערנאינגל, וואס שטייט אויף די קני און קלויפט אונטער אן אלטער עטאזשערקע א ניי פיסל! — נים אזוי! יאסל, דאס לערנאינגל, בלייבט א מינוט שטוין מיט'ן פענול אין האנט און קוקט זיך איין אויף דעם ארט, וואו ער דארף קלויפן. די אויערן זיינען ביי אים אָנגעשפיצט צו הערן, וואס דער באַלעבאָס וועט אים ווייטער זאגן.

— וויסטער קאליקע! — שרייט ווידער מאיר: — דו שמירסט אים אינגאנצן די עטאזשערקע מיט קלוי! נעם נים אזוי פיל! ... ס'וועט זיין לויז, א שמאטקעלע נעם! יאסל ווארפט אריין דעם פענול אין קלוי, געפינט א שטיקל שמאטע און וויקלט ארום דעם צאפן.

שרייט שוין מאיר, עס איז צופיל. רייסט יאסל אפ א שטיקל, שמירט קרעכצענדיק ווידער אן מיט קלוי און לאזט אריין אין לאך. דערנאך שטעלט ער זיך אויף און קלאפט אויבן צו מיט א האמער.

— וויש אפ גיכער! — שרייט מאיר, אָנווייזנדיק אַראָפּ מיט'ן פינגער, וואו עס האָט אַרויסגעשפּריצט קלוי.

יאסל פאלט כורעים און ווישט אפ דאס פיסל מיט דער פאלע פונ'ם רעקל.

— אזוי, זאגט מאיר, מאַלאַדיען! — און גיט אים א פאטש איבער דער פלויצע.

די צוויי ווייכע ווערטער און דער פאטש איבער דער פלויצע האָבן אויף יאסלען א שטארקן רושם געמאַכט. זייער זעלטן הערט ער פון דעם באַלעבאָס א ווייך וואָרט, און דעמאָלט, ווען ער הערט עס, וואַלט ער פאַר אים ער ווויס אלליין נים וואָס געטאָן, אין פֿייער אַריין געלאָפן. אים פֿיניקט דאָס געוויסן, פאַרוואָס ער קען נים אַר-בעטן, פאַרוואָס ער קען דעם באַלעבאָס נים צופֿרידן שטעלן. ער ווערט אויף זיך שטאַרק בייז: פאַרוואָס דאַרף זיך דער באַלעבאָס מיט אים אָפּעסן דאָס האַרץ? און אים דאַכט זיך, אז ער האָט מאַקע אַ פאַר-שטאַפּטן קאַפּ, אז ער פאַרשטויט גאַרניט, אז ער וועט קיינמאַל-קיינ-מאַל זיך נים אויסלערנען די אַרבעט; ער וועט בלייבן אַ קאליקע, אַ יויסטער קאליקע...

מען, שטויט זי אבער ביי אים א סך נידעריקער פונ'ם באלעבאם.
— זאג רחל! דער מאמע — מאיר, די מאמע רחל,
דער מאמע מאיר...

אט אזוי קען ער אפזיצן א שטיק צייט, ביז דאס קינד ווערט מיד
אים נאכצוזאגן. דאן ווערט אויף עטלעכע מינוט שטיל. ביידע,
יאסל מיט'ן קינד, פארטראכטן זיך טרויעריק. דאס קינד הויבט אן
ציען אין שטוב אריין, יאסלען גיט א קלאפ דאס הארץ: ער האט
מורא בלייבן אליין אין דעם האלב-פינסטערן ווארשטאט.
— יאנקעלע, ווילסט, איך וועל דיר מאכן א פערדעלע?

— א פערדעלע?

— יא, א פערדעלע, איך מאכן א שוין פערדעלע!

— נו, מאך שוין. — זאגט דאס קינד טרויעריק און נעמט דאך ניט
אראפ די אויגעלאך פון דער מיר, וואס פירט אין שטוב אריין.
— איך מאכן א שוין פערדעלע, — שרייט אויס יאסל נאכאמאל
און הויבט אן זוכן א ברעטל, — א שנייט, ס'וועט האבן א וויידעלע.
— פיסעלאך?

— פיסעלאך אויך, וואס דען?

ער כאפט א שטיקל ברעטל און הויבט אן שניצן. דאס קינד קוקט
אים אין די הענט אריין.

— נו, גיב מיר שוין פערדעלע!

— א, דו, אזוי גיך?

דאס קינד הויבט אן מאכן פיסקעס און לאזט זיך אין שטוב.

— יאנקעלע, וואוהין זשע גייסטו?

דאס קינד ענטפערט ניט און קניקלט זיך אריין אין שטוב, פאלנדיק
איבער שטיקלאך האלץ.

— איך האב דיר שוין פיינט! — מורמלט פאר זיך יאסל, אים

בייז נאכקוקנדיק. — א פייג האסטו ביי מיר, ניט קיין פערדעלע —
אויס!...

ג.

יאסל איז אן עלנטער. זיין נשמה דארשט נאך א ווייך ווארט.

ער איז אזוי גליקלאך, ווען דער באלעבאם ווארפט אויף אים א פריינד-
לאכן קוק, ווען ער זאגט אים: „מאלאדיעץ!“ דעמאלט ווערט יאסלען
ווארימער און ליכטיקער אויף דער נשמה.

כדי צו פארדינען דעם באלעבאם א גוט ווארט, האט ער אויג-
מאל באשלאסן אויפצושטיין גאנץ פרי, פריער נאך ווי דער באלעבאם
אליין, און זיך נעמען צו דער ארכעט.

געוואלט ברענגען וואס מער. ווען ער זאל האבן ביי זיך א קאפיקע אדער צוויי, וואלט ער דערלייגט און וואלט געבראכט א סך, א גרויס שטיק פים; דער באלעבאס וואלט אים געזאגט „מאלאדיעין“ און א פ ש ר נאך א גלעט געטאן אין באק...

— וואס האסטו פארגעסן? — האט אים דער באלעבאס געפרעגט, ווען ער איז אריינגעקומען; אים איז גאר אויפ'ן געדאנק ניט געקומען, יאסל זאל שוין זיין צוריק. נאך דערווענדיק דעם פיםס ביי אים אין די הענט, האט ער שמויכלענדיק אויסגעשריען: „טפו — זאלסטו ווערן! ס'איז א שד, ניט קיין אינגל!“

יאסלען האט אזש א קיצל געגעבן אינווייניק; אים זינען די ווער-מער שטארק געפעלן געווארן, און עטלאכע מאל האט זיך ביי אים איבערגע'ח ז'ט: — „א שד, ניט קיין אינגל!“ און יעדעס מאל, דער מאנענדיק זיך אן דעם, האט דאס גאנצע קליינענדיקע פנים זינס אויפגעלעכט און א שמויכל האט זיך צעשפרייט איבער זינע ליפן.

ב.

ווען ער לייגט אוועק די ארבעט, שפילט ער זיך מיט'ן באלעבאס דריי-יאריקן אינגל; ח ו י וואס מען צווינגט דאס אים צו טאן, האט ער דערצו שטארק אליין ח ש ק. דא האט ער די מעגלאכ-קייט צו שפילן; ער האווקעט ווי א הינטל, מיאוקעט ווי א קאץ, מע-קעט ווי א קעלבעלע, מרוקעט ווי א קו און קוואקעט ווי א הון, אז זי וויל זיך לייגן. און ווען דעם קינד ווערט דאס צוגעגעסן, שפרינגט ער ארום און הייבט אן טאנצן אויף אלע פיר, פארשפרינגט ערגעץ און בא-האלט זיך און לאזט פון דארטן ארויס מ ש ו נה'דיקע קולות. דאס קינד זוכט אים; און מיט אמאל שפרינגט ער ארויס פון זיין באהעל-טעניש. דאס קינד לאזט ארויס א געשרי פון שרעק מיט פרויד צו-זאמען. ער כאפט דאס קינד אויף די הענט, זעצט דאס ביי זיך אג-דער אויף די קני, און דא הייבט זיך ביי אים אן א גיט: „זאג, ווי אזוי הייסט דער מאמע?“ — און איידער נאך דאס קינד ענטפערט אים, פארבראכט ער אפריער: „זאג מ א י ר!“ ער האט זויער ליב זאגן דעם באלעבאס נאמען: דער נאמען איז ביי אים ווי א מין הייליקייט, דערפאר וואס ער רופט אים קיינמאל ביים נאמען ניט, נאר „באלע-באס“.

— און ווי אזוי הייסט די מאמע? — פרעגט ער ווייטער.

— די מאמע? — פרעגט דאס קינד פארקלערט.

דא כאפט ער זיך שוין ניט אזוי גיך און לאזט א ביסל דעם קינד קלערן, כאטש די באלעבאסטע רופט ער אויך קיינמאל ניט ביים נא-

— וואָס, צו דער אַרבעט? — האָט מ'איר אויסגעשריען.
— צו דער אַרבעט איצט?... דריי אַ זיגער צו דער אַרבעט? דו
גנב! אַהערצו גי!

— וואָס, צו דער אַרבעט איז ער אויפגעשטאַנען? — פרעגט אויך
די באַלעבאַסטע פארוואונדערט.

— אזא גנב! צו דער אַרבעט, זאָגט ער, איז ער אויפגע-
שטאַנען! אזא מין הונטס קאַפ! וואָס זאָגסטו, ער וויל פאַר-
דרייען... אַהערצו גי!

— דער הובל, וואָס פעלט, — רעדט ווידער די באַלעבאַסטע פון
שלאָפצימער אַרויס, — מוז אויך זיין זיין אַרבעט.

— צי ער איז אַ גנב? נו, נו! איך וויל שוין פון לאַנג!
א... אזא מין... נו, גיי האַלט אַזעלכעס אין שטוב, לאַז אַזעלכעס איבער
אַ ווערקשטוב! ער קאָן אַרויסטראָגן וואָס מ'איז דאָ. מען דאַרף אַ
סך? ער ליגט אַריין אַ שטיקל געצינג אין קעשענע און טראָגט דאָס
אַרויס... מ'דאַרף זיך אומקוקן, כ'וויס? — א פ ש ר פעלט שוין
עפעס... ער שטויט נאָך, ער וואַרט, איך זאָל צו אים צוגיין! וואָס
שטויסטו דאָרט? אַהערצו גי!

— ער וועט איבער נאָכט ניט אַנטלויפן!

— גיין, אז ער איז אַן ע ק ש ו, בין איך נאָך אַ גרעסערער!
אַ פאַר מינוט שטיל. עס הערט זיך נאָך יאָסלס אינגעהאַלטן
געוויין.

— מ'איר, פאַלג מיך, גיי שלאָפן!

ווידער שטיל.

מ'איר באַרעכנט ענדלאַך, אז ביינאָכט, איז טאַקע ניט כדאי
צו מאַכן געשעפטן, און לאָזט זיך מיט כ'עס צוריק אין שלאָפצימער,
וואַרפט זיך אַריין אין בעט מיט דעם געדאַנק, אז מאַרגן וועט ער זיך
שוין מיט אים אַפּרעכענען...

יאָסל איז געבליבן זיצן ביים קאַמאַד און געוואַרט אויף זיין
פ'ס ק'דין...

יונה ראָזנפעלד.

ער האט זיך אויפגעכאפט און א קוק צום פענסטער געווארפן...
 פינסטער... דערפרייט ער זיך שטארק. ער טוט זיך אויף גיך און
 לאזט זיך מיט אויסגעשטרעקטע הענט גיין אין קיך נאכ'ן לעמפל.
 אט טאפט ער אן עפעס שמעכעדיקס... א זעג... און דאס?... עס פאלט
 עפעס, עס הערט זיך א שטארקער קלאפ, און פלוצים, ווי פון דער
 נאכט ארויס, דערהערט ער א בייז קו ל : „וואס טוסטו דארט!“
 ער בלייבט פארגליווערט, ענטפערט אין א מינוט ארום : „איך...
 איך...“

— וואס „איך“, „איך“? הונטס קאפ דו! וואס דרייטו זיך
 ארום!!!?

— איך האב געוואלט... איך וויל...!

— אין דער ערד מיט'ן קאפ! פארוואס שלאפסטו נישט?
 ער וויל זאגן, אז ער איז אויפגעשטאנען צו דער ארבעט. נאך
 עפעס שעמט ער זיך... ער שטייט, האט שוין מורא א טריט צו
 טאן... דער קאפ זינער איז אויסגעדרייט אהין, פון וואנען דער קול
 גייט. ער ווארט, דער באלעבאס זאל אים ווידער פרעגן; איצט וואלט
 ער שוין געזאגט, אז ער איז אויפגעשטאנען צו דער ארבעט. ער
 הערט שוין אבער גארנישט, און די שטילקייט ווערט נאך געדיכטער
 און דריקנדיקער ווי פריער, און דאס הארץ זינט ווערט אויך בא-
 דריקט, ווי פאר ווייניגן... ער דערפילט זיך אזוי עלנט... דאס הארץ
 קלאפט... ער האט מורא... די שאפע אן מירלאך איז אנגע-
 שטאפט מיט נאכט אינווייניג...

ער מאכט זיך אבער הארץ און לאזט זיך ווייטער גיין.

— וואס פאר א רוחות טראגן אים דארטן ארום?

— גיי נאך, מורא קוק. — הערט ער דעם באלעבאס קול.

עס עפנט זיך איין טיר, די צווייטע, און אט באווייזט זיך אין דער
 פינסטערניש עפעס א ווייט שטיק...

— ווער איז דארט?

יאסל האט מורא צו ענטפערן.

— יאסל?

— איך... — רעדט ער קוים ארויס.

— וואו ביסטו דארט ערגעץ?

— אט בין איך. — ענטפערט ער שטיל.

— וואס טוסטו דארט?

כאטש ער האט שוין אנגעווארן אינגאנצן דעם חשק צו דער
 ארבעט, דאך ענטפערט ער:

— איך בין אויפגעשטאנען צו דער ארבעט.

ער האט זיך געפוילט, אדער ניט געקענט ענטפערן. ער האט אנשטאט אן ענטפער שווער געאטעמט.

— ביסט קראנק?

ער האט א שאקל געטאן מיט'ן קאפ אויף ניט. קענטיק, אז וועגן קראנק זיין האט ער געהאט א באגריף, אז מען מוז ליגן אין בעט און מען קען שוין קיין טריט ניט מאכן.

— וואס זשע זעסטו אזוי שלעכט אויס?

ער האט געשוויגן און האט נאך מיך אנגעקוקט מיט זינע גרויסע, אויסגעלאשענע אויגן.

— ביסט פארמאטערט?

די דאזיקע פראגע האט ער שוין פארשטאנען. דאס ווארט פאר-מאטערט איז אים באקאנט. און ער האט גלייך ווי צופרידן פון דעם, וואס איך האב געטראפן, געענטפערט:

— יא, פארמאטערט.

— וואס פרעגט איר? — האט זיך שוין אריינגעמישט די באלע-באסטע, זעענדיק, אז איך, א מענש אין א קאפעליוש, אינמערעסיר זיך מיט אזעלכע נארישקייטן. — ער איז קוים אריינגעפאלן אין גע-וועלב.

— דא איז א פ י ל ו ניט קיין ארט... — האט זי צוגעגעבן. דאס אינגעלע האט אויף איר א מאטן בליק א ווארף געטאן; ס'האט זיך געדאכט, אז דער בליק באטייט: נאך איין ווילעטשקע. — פאר וואס גייסטו שוין ניט אהיים שלאפן? — האב איך אים געפרעגט.

— איך וועל איצט דארפן ארבעטן. — האט ער שטיל געענט-פערט.

— וואס הייסט, די ארבעטסט נאר ביינאכט? — האב איך גע-פארשט.

— גיין. — האט ער קוים געענטפערט.

— בייטאג אויך?

— יא.

— ווען זשע שלאפטו?

— פון צוויי ביז פינף.

איך האב שיר ניט אויסגעשריען: „ביסט א קליין ליגנערל!“ — נאר איך האב א קוק געטאן אויף זיין אויסגעדארט, פאר דער צייט פארעלטערט פ נ י מ'ל און האב אים געגלויבט...

— „און דער באלעכאט ארבעט אויך אזוי פיל?...“ — האב איך געפרעגט.

דער סטאליער.

עס רוקט זיך דער ווינטער אריבער דער וועלט
און שרעקט אפ דעם עולם מיט ווינטן און קעלט.

און חייס דער סטאליער פאר שרעק איז גאר טויט.
ער האט אין דעם זומער פיל הייזער געבויט ;

געמאכט זיי אי ווארים, געמאכט זיי אי פעסט,
עס זאלן צו זיי האבן קיין שיליטה די פרעסט.

פארריכטן זיין הייזל האט ער נאר פארפעלט,
ארבן זאל ניט קומען די ביטערע קעלט.

דאס דעכל אין לעכער האט ער ניט פארדעקט,
ער האט ניט אפילו די שפאלטן פארשטעקט.

אוי, ארימער, דיין ארבעט האט אלעמען פארהיט
פון גרויזאמן ווינטער, נאר דיך אליין ניט!...

א. רייזען.

דאס בעקער-אינגל.

באגעגנט האב איך דאס אינגעלע אין א שפיטז-געוועלב האלב צען
א זינגער אונט, זומער.

געזעסן איז דאס אינגעלע ביי דער טיר פון געוועלב אויף א
קאסטן. לעבן זיינע דארע, נאקעטע, קויטיקע פיסלאך איז געשטא-
נען א קויש מיט עטלאכע איבערגעבליבענע בויגל, בלויכע, דארע,
אויסגעקניפטע פון טויזנטער הענט און פארבראקירט געווארענע.

איך האב אויף אים א קוק געטאן און איך האב געמיינט, אז פאר
מיר זיצט א קינד, וואס מע האט נארוואס פון שפיטאל אויסגעשריבן,
אדער בעסער, וואס מען דארף אים אין שפיטאל ארייננעמען...

— וואס זעסטו אזוי שלעכט אויס, אינגל? — האב איך אים א
פרעג געטאן.

א 5 יי. א 5 יי. ...

אליון, אליון... נאך גאר א קינד,
א קינד א שוואכס, א קינד א צארטס,
דער פניס בלאס, און דאר די האנט!
אין פרעמדן לאנד, אין פרעמדן לאנד!

אליון, אליון... אין לעבנס-קאמף,
אין ביטערן, אין שווערן קאמף
מיט עלנט, נויט, מיט הונגער-טויט —
פאר ברויט, פאר ברויט, פאר טרוקן ברויט!

י. א. דאנטש.

דער שניידער.

די שטוב איז קליון, די שטוב איז אלט;
אין יעדן ווינקל מיסט און קויט.
מ'איז פינסטער, אומעטיק און קאלט.
א קראנקער שניידער זיצט און נויט.
דער שניידער נויט,
די נאָדל גייט.
דער מוה דרויט,
מ'איז גרויס די נויט,
ניטאָ קיין ברויט, ניטאָ קיין ברויט.

דעם פניס געל, פארצאָגט, פארטראַכט;
די נאָדל רודערט טאָג און נאַכט;
פון צייט צו צייט א פוסטער הוסט
האלט אויף די האנט. רייסט אויף די ברוסט.

אין שטוב איז אומעטיק און פוסט;
פון וויג א זיפץ, פון בעט א הוסט;
א קלוינטשיק לעמפל ברענט זיך שוואַך;
א דראַכנער רעגן קלאפט אין דאָך.

— ער אַרבעט גאַרניט.
 — „און די באַלעבאַסטע?“
 — אויך ניט.
 — „און די קינדער זינע?“
 — אויך ניט; איך און נאך דריי מענשן אַרבעטן.
 — „וויפיל נעמסטו אַ וואָך?“
 — גאַרניט...
 — „וואָס הייסט?“
 — צוויי יאָר אומזיסט.
 — „דאָס קען ניט זיין!“ — האָב איך, גרויסער ח כ ס, אויס-
 געשריען. — דאָס קען ניט זיין, זאָג דעם א מ ת.
 דאָס אינגעלע האָט שוין אַבער געשוויגן. וואָס אַרט אים, אַז
 איך גלויב ניט; און אַז איך וועל אים יאָ גלויבן, וועט אים שוין בע-
 סער זיין? אין דער צייט, וואָס ער וועט מיר ענטפערן, וועט ער בע-
 סער צומאָכן אויף אַ קליין ר ג ע'לע די אויגן. ס'איז אַזאַ מ ח י ה!...
 — וואָס גלויבט איר דאָ ניט! — האָט זיך די קרעמערן אַרײַן-
 געמישט. — בעקערײַ איז אַ קאַטאַרושנע אַרבעט. די געבעקס מוזן
 זיין פריש, מוז מען אַרבעטן בײַ דער נאַכט...
 איך האָב געוואָלט עפעס זאָגן דערויף, נאָר דאָס אינגל האָט זיך
 אויפגעכאַפט, און קראַצנדיק זיך אין דער הוילער, ערטערווייז צע-
 בלומיקטער ברוסט, האָט ער מיט געבעט געפרעגט:
 — ווי שפעט איז איצט?
 — דרייפערטל צען.
 — אוי-אוי-אוי! — האָט ער אויסגעשריען און האָט זיך אויפ-
 געשטעלט; נאָר ער איז שיר ניט אומגעפאלן.
 — וואָס אַיַלסטו זיך, נאָר? — האָב איך אים געפרובירט פאַר-
 האַלטן. — גיי אַהיים און לייג זיך שלאָפן.
 — איך האָב ניט קיין היים...
 „ער האָט ניט קיין היים.“ ער האָט נאָר אַ בעקערײַ מיט אַן אויוון
 מיט אַ קויש, און אַ שטיקעלע פאַדלאַגע אַ דריי ש ע ה צו
 שלאָפן, — מער האָט ער גאַרנישט...
 א. רייזען.

דער קראנקער פינגער.

בני זעליקן, א בלאסן אכצניערדיקן פועל, וועלכער ארבעט שוין בני ליווער דעם שניידער צוויי יאר און באקומט שכיירות פופ-ציק רובל א יאר מיט קעסט, האט „אנגעריסן“ א פינגער. און אקור-ראט יענער פינגער, אן וועלכן די נאדל קען ניט אויסקומען, מוז אים נייטיק האבן. ער ברייטן האט זעליק קיין יום-טוב דערפון ניט געמאכט. ער האט אפילו געוואוסט, אז דעם יום-טוב פון פינגער-רייסעניש וועט ער מוזן פייערן, עס העלפט ניט קיין חכמות! ער האט געמאכט עטלעכע מעג „נדיחה“, אפגע-לייגט אויף מארגן, איבערמארגן און ווייטער אויף מארגן. דעם לעצטן פרימארגן איז ער אבער אויפגעשטאנען מיט א פינגער, וואס האט געהאט דעם אויסזען פון א גלאז, און מיט א שטעכעניש, וואס איז אזוי אין די שפיץ פינגער פון די פיס פארגאנגען. אז ער האט געדארפט אנטאן דאס רעקל און דער קראנקער פינגער האט זיך פאר-משעפעט אין די צעריסענע אונטערשלאק פון ארבל. האט ער זיך שמערצלעך פארקרימט און געגעבן א קרעכץ ווי אינדערהיים פאר דער מאמען: — אי!

דא אבער, בני שניידער, האט עס קיינער נישט געהערט און זעליק האט זיך ניט געקענט קיין עצה געבן, וואס צו טאן, ווי אזוי מעלדעט מען עס פאר'ן באלעכאס און פאר דער באלעכאסטע. מע דארף האבן דערצו א כוח פון א... ער וויל אלליין נישט, וואס פאר א כוח — ער וויל נאר, אז ער וועט עס ניט קענען מעלדן. און זעליק באשליסט זיך שווייגן, זיצן אן אנגעמאנענער און שווייגן אין געהאקטע וואונדן; זאל זיין וואס עס וועט זיין; וועט אויס-קומען צו דערציילן, וועט ער דערציילן.

די צוויי איבעריקע פועלים האבן זיך שוין אנגעמאן און האבן זיך געזעצט צו דער ארבעט. זעליק האט אויף זיין געקוקט מיט קנאה. אט זיינען זיי גליקלעכע מענשן; זיי האבן געזונטע מיטלס-מע פינגער און וועלן זיך זעצן ביז אנבלייסן און ניווען, און נאכדעם וועלן זיי זיך „אריינרייבן“ די גוטע קארטאפל מיט די אנגעקעס, מיט דעם מיינען מילכיגן קרופניק פארזופן און זיך ווייטער זעצן ניווען, ביז מיטאג; שוין און פֿיין. וואס וועט זיין מיט אים?...

— וואו איז דאס זעליק ערגעץ? — קינקלט זיך א קול פון ליווערן, וועלכער שטייט ביים גרויסן מיש און צייכנט אן א סורדום מיט קרייט, וואו די קנעפ איינצונייען.

— „וואס מוסטו, שניידער, אויף דער וועלט?“
 — „איך לעב“... — א שוידערלאכע קעלט
 נעמט אן ביים הארץ: פארפלוכטע נויט!
 אז דאס הייסט לעבן, וואס איז טויט?
 דער שניידער נויט,
 דער מוהדרויט.
 ס'איז גרויס די נויט.
 ניטא קיין ברויט, ניטא קיין ברויט.

ש. אנסקי.

דער שניידער.

ת. גאלדבערג.

די צוויי פו ע ל י ם גיבן אויף אים א קוק, ווי גערעדט: ברו-
דער, וואס קענען מיר דיר העלפן?... ווייסט דאך...
נאָר זעליקן איז זייער בליק ניט וויכטיק; אים איז נויטיק פון
דעם באַלעבאָס אַ וואָרט... ליזער אַבער שוויגט.
— ער מוז זיין אין כ ע ם ! שרעקט זיך זעליק און פרואווט
פאָרגרינגערן ליזערס כ ע ם מיט אַ קרעכץ. עס טוט מאַקע וויי.
עס שניידט ווי מיט אַ מעסער.
— א, ווי עס רייסט!

— נו, ברודער! — ווענדט זיך ליזער צו אים. — קיין ס כ נ ו ת
שטעקט ניט, ס'דאָן פאַר מיין קעשענע. קרעכצען גיי אין בעט...
זייער ניט גוט, דער באַלעבאָס איז מאַקע אין כ ע ם. קרעכצען
דאַרף מען ניט. וואו דען טוט מען זיך אַהיין?
זעליקן פאַלט גאָר איין צו זאָגן דעם באַלעבאָס, אַז מאָרגן וועט
דער פינגער זיכער בעסער ווערן.
— מאָרגן וועל איך מ ם ת מ א קענען גייען... — שטאַמלט
ער אַרויס.

— איך בין גליקלאַך! — ענטפערט ליזער איראַניש.
— ע, דאָס איז שוין אַן ע ם ו ל ה. — טראַכט זעליק. — איך קוק
ניט, וואָס דער פינגער שטעקט מיר, ווי מיט נאָדלען, און וויל זיך
סמאַרען מאָרגן גייען און דו — גאַרנישט. ביסט אַ שלעכטער...
און זעליק באַשליסט, אַז ער וועט גאָר נישט באַשטיין אַן אים.
וואָס שרעקט ער זיך אזוי? אַ נייט, אַז עס רייסט אַן ביי אַ שניידער-
יונג אַ פינגער, מען נייט אזוי פיל! אַ קלייניקייט! אַ פינגער איז דאָך
ניט פון איינז, רייסט ער אַן אַמאַל, איז וואָס איז דאָס פאַר אַן אומ-
גליק! עס איז אַ ה ע ז ה צו זיין אין כ ע ם ! זעליק ווערט
שטאַרק ב ר ו ג ז : ל א ד י, וואָס דער באַלעבאָס טרייסט אים
ניט, קרימט ער זיך נאָך. וואָס קרימסטו זיך?

און זעליק פראַטעסטירט שטאַרק אין האַרצן קעגן באַלעבאָס און
רוקט זיך אַפּ מיט האַלב זיכערע טריט צום בעט, וואו ער זעצט זיך
אָוועק, קוקט אויפ'ן פינגער, בלאַזט אויף אים און פאַרגינט זיך אַרויס-
לאָזן אַ קרעכצעלע און איז זיך גאָר מ ח י ה . . . מ ו ר א האָבן
וועל איך, וואָס? טראַכט ער ביי זיך דרייסט און נעמט זיך קרעכצען
אַפּטער און העכער. און ער פילט, אַז ער איז גאָר נישט אַזאַ ציטער-
ריקער, ווי מען מיינט...

— נישקשה, אַז ער דאַרף און ער וויל, קען ער קרעכצען...
ער לאַכט פון אים...

— איך בין דא... — שטאַמלט זעליק, שטוינענדיק אין ווינקל, ווייס ניט, וואָס צו ענדיקן, און בלייבט אַנטשוויגן.

לייזער ווערט נישט מ'ס פון ענטפער, גיט אַ קוק אין זעליקס ווינקל און ווייזט זיך.

— ביסט דאָ? י י ש ר כ ו ח ך ! ווילסט זיך דורכגיין א פ ש ר אַ ביסל שפּאַצירן? אינדערפרי שאַדט עס נישט. עס ווען זיך עסן געשמאַקער...

— אַ פינגער ריסט... — מאַכט זעליק אַ טריט געענטער צום מיט, און שמרעקט אויס דעם קראַנקן פינגער, מיט אַ מינע פון אַ ג נ ב, ווען ער איז זיך מ'ד ה, אז ער האָט גע'ג'נ'ב'עט. — וואָס? — דערהערט ניט, אַדער מאַכט זיך לייזער ניט הערן-דיק. — וואָסער ציג?

— אַ פינגער אַנגעריסן, ווי אַ גלאַז! — ווערט שוין זעליק דרויסן-טער און האָט אַ ה ע ז ה אונטערצורוקן דעם גלעזערנעם פינגער גלייך דעם באַלעבאָס אין די אויגן אַריין און שמויכלט, ווי גערעדט: „נא, האָב פון מיר נ'ח ת"...!

— ביסט אַ ח כ'ס! — שרייט אויס לייזער, קוקנדיק מיט אַ דאַקטאָרישן בליק אויפ'ן פינגער. — האָסט געפונען אַ צייט ווען אַ י ו'ס - מ'ו'ב צו מאַכן.

— וואָס קען איך העלפן? — פאַרענטפערט זיך זעליק און שמויכלט, דאָכט זיך, מיט אַ טרער. — דאָס איז דאָך ניט מיט אַ כ'י'ו'ן...

— ניט מיט אַ כ'י'ו'ן, יא מיט אַ כ'י'ו'ן, — ח'ק'ר'נ'ט זיך לייזער בייזלאַך, — די אַרבלי, וואָס דו האָסט צו מאַכן, וועלן אַבער דערפון ניט ווערן פאַרטיק.

„גוט אָפּגעשפּילט! דאַנקען גאָט!“ — טראַכט זעליק נאָך דעם באַלעבאָס ווערטער, און ער וואַלט שוין זיין גאָר צופרידן, ווען ער וואַלט געהאַט אַזא ווינקל, וואו צו באַהאַלטן זיך, אז קליינער זאָל אים ניט זען, ער זאָל זיך קענען ויצן שטילערהייט און צוהערן זיך צום ווייטיק און פאַמעלאַך קרעכצן: אַי—אַי...

אַזא אַרמ איז אַבער ניטא, סיידן אין קיך; אין קיך קאָכט אַבער ציפּע אַנכייסן, און זי איז ביים קאָכן זייער בייז און וועט אים געוויס ניט לאָזן ויצן רואיק!...

ער שטויט אינמיטן שטוב און ווייס זיך ניט צו וואָס צו כאַפּן. — אוי, עס געמט! עס געמט! — פּראוואַט ער אַרויסרופן ביי לייזערן מיטלייך צו זיך, אויסשמרעקנדיק אינדערהייך דעם פינגער.

צום מיש איז איצמער א ס כ נ ה. ער זעט, ווי די פו ע ל י ם, וואס האבן געזונטע פינגער און האבן ערלאך דעם גאנצן פרימארגן געארבעט, צימערן אויך ווי א פיש אין וואסער, קניען די שטיקלאך ברויט און קענען דוכט זיך נישט אראפשלינגען... אין זעליק בעט גאט, אז מען זאל גאר בנים מיש פארגעסן, אז עס עקויסמירט דא ערגעץ אין שטוב אויפ'ן בעט ערגעץ נאך א פו ע ל, וואס מען רופט אים זעליק... זאל מען אים לאזן זיצן רואיק, זאל ער נישט דארפן באגעגענען זיך מיט ליזערס בליקן...

גאר עס גערעט נישט. אז ציפע טראגט אריין די גרויסע שיסל מיט קארטאפל און די טעלער מיט די זויערע אונגערקעס, ווערט ליזער ווי ווייכער. ער זאגט מ ב י נ ו ת אויף די קארטאפל און עסט מיט גרויס אפעמיט. זעליק ווארט אויף עפעס און דאס הארץ ווארפט זיך, ווי ער וואלט ערווארטן דעם באשלוס פון זיין לעבן.

— וואו איז דאס ערגעץ זעליק? — פרעגט פלוצים ציפע, וועלכע זיצט שוין אויך בנים מיש.

זעליק רעכנט נישט פאר איבעריק צו געבן אן ענטפער דורך א קרעכץ, און זאל מען שוין דארט בנים מיש דערקלערן, וואס מיט אים איז... ער שטרענגט אן די אויערן.

— זעליק איז א ח ו ל ה! — הערט ער ליזערס איראנישן טאן.

— זעליק! — רופט ווידער ליזער.

— הא! — רעדט זעליק שוואך ארויס, און ווארט אויף אן איינ-

לאדונג צום מיש.

— פונדעסטוועגן גיי עסן. — רופט ליזער.

„פונדעסטוועגן“ — וואס עפעס „פונדעסטוועגן“? — קריטיקירט ער אין געדאנק דעם באלעכאס טאן, און ער איז זיך נ ו ק ם און שווייגט, כאטש ער וויל, אז די נ ק מ ה איז א געפערלאכע. יעדע מינוט, יעדע ר ג ע ווערט אין שיסל ווייניקער.

— וואס? א פינגער רייסט אים מ ס ת מ א? — פרעגט ציפע

קאלט, ווי איר גייט די גאנצע מ ע ש ה נישט אן.

— וואס דען? — ענטפערט נאך קעלטער ליזער. — וועמען זאל

רייסן א פינגער, אז נישט אים? זעליק, גיי צום מיש!... — זעליק גיט א קלער אהין און אהער, אהער און אהין, און ווי ער וואלט אויף זיך אליין קיין ד ע ה נישט האבן, גייט ער צום מיש, זעצט זיך אויף דעם שפיץ בענקל און ער הויכט נישט אויף די אויגן.

— ליג אים אריין אין טעלערל עטלאכע קארטאפל. — ווענדט

זיך ליזער צו ציפען. ציפע רוקט אים אונטער א טעלערל מיט עט-לאכע קארטאפלעס און זעליק מאכט זיך הארץ און עסט אויף איינע.

אין א פאר ש ע ה ארום איז ציפּע אַרײַן פון קיך אין שטוב
און א פאַרשוויצטע, מיט אונטערגעשטאַרטע עקן פון מיכל אויף די
אויערן, מיט אַראָפּגעלאָזטע הענט און מיט אַ שטרענגן פּנימ, האָט
זי אָפּגעגעבן אַ ראַפּאָרט:

דער אַנבײַסן איז שוין פאַרטיק! מע דאַרף גרױטן צום מיש.
זעליק, וועלכער פלעגט אלע טאָג דעם ראַפּאָרט אָפּוואַרטן מיט
גרויס אומגעדולד און אויסהערן ניט אַן פּרױד, האָט איצט דערפילט
אַ שוידער איבער זײַן קערפּער, האָט אַראָפּגעלאָזט די בליקן צום
פּינגער, ווי ער וואָלט אים אַן ע צ ה געפּרעגט:

„קאָן איך גײַן צום מיש עסן? געײַט האָב איך הײַנט ניט... ווי
זאָגסטו — עס פאַסט?“

דער פּינגער האָט אַבער נאָך שטרענגער געקוקט, גלײַך אַ
שטאַרקן שטאַך געטאָן און גאָר נישט געענטפּערט.

זעליק האָט געזען, ווי ציפּע שפּרײַט אויס איבער'ן האַלבן מיש אַ
מישטוך, לײַגט אַוועק אַ לאַכן ברויט מיט אַ מעסער און זי לאָזט זיך
גײַן צוריק אין קיך. ווידער זעט ער, ווי די צוויי פּו ע ל י ס אײַ-
דער זײַ גײַען זיך וואַשן, ברעכן אָפּ צו ביסן ברויט ע ד - ל ח ש ב ו ן
און קײַען מיט אָפּעטיט. דער פּינגער שטעכט אַז וואָס אַ ר ג ע
מער, ער איז אַן א מ ת'ער ח ו ל ת. דער קאַפּ א פ י ל ו טוט
אים ווײַ, און דאָך ווי צו ל ח כ ע י ס ווילט זיך אים הײַנט מער
עסן ווי אלע טאָג. און גאָט ווײַס, צי וועט ער האָבן כ ו ח אײַנ-
זיצן אַזוי אויפ'ן בעט און ניט גײַן עסן.

צוצוגײַן אַבער צום מיש דאַרף מען אויך האָבן כ ו ח. וואו
זשע נעמט מען אים? מ ה דאָך, אַז ער גײַט אויף אינדערפרי אַ
פאַר הויזן און פאַרדינט זיכערע 2—3 גילדן, זעצט ער זיך עסן ווי
אַן אַרעם ב ח ו ר און עסט אלע מאָל ווײַניקער, וויפיל ער וויל,
ווייל אים דאַכט זיך אַלץ, אַז לײַזער קוקט אים אין מויל אַרײַן און
רעכנט זיך, צי לוינט אים צו האַלטן אַזאַ עסער, אַ פ ש י מ א שוין
הײַנט, וואָס ער האָט גאָר נישט פאַרדינט...

און די פּראַגע „עסן צי ניט“ פילט אַן זעליקס מ ו ח און ער
פאַרגעסט אויף אַ ווײַלע דעם ווײַטיק.

אַט זיצט שוין לײַזער בײַם מיש, בײַ די זײַטן — די צוויי
פּו ע ל י ס, זײַ קוקן צו דער קיך-טיר, פון וואַנען ציפּע דאַרף עפּעס
אַרײַנטראָגן. עס געדויערט עפּעס צו פיל. לײַזער ווערט בײַז און
גיט אַ ברום.

— וואָס פאַרקעסטו זיך דאַרטן? — דײַנע שײַנע מ א כ ל י ס!
זעליק דערשרעקט זיך פאַר'ן באַלעבאָס שלעכטן הומאָר. צוגײַן

דער שניידער. א. ליליען.

דער בלייכער אפרייטער.

איך זע דאָרט אַ בלייכן אַפרייטער,
פאַרקאָכט אין דער אַרבעט, אַ שרעק!
און זינט איך געדענק אים, אלץ נײַט ער
און לײַגט זײַנע קרעפטן אַוועק.

איך שמײַ און באַטראַכט דאָרט זײַן צו ר ה,
זײַן צו ר ה פאַרשמירט און פאַרשוויצט,
און פיל, אַז דאָ אַרבעט קײַן ג ב ו ר ה,
דער אימפעט נאָר פראַצעוועט איצט.

עס פאַלן די טראַפנס כ ס ד ר,
פון אויפגאַנג ביז אונטערגאַנג שפּעט,
און זאָפן זיך אײַן אין די קליידער,
און טרינקן זיך אײַן אין די נעט.

איך בעט אײַך, ווי לאַנג וועט נאָך יאָגן
דער בלייכער די בלוטיקע ראַד?
אַ, ווער קען זײַן ענדע מיר זאָגן?
ווער ווײַס יענעם שרעקלאַכן ס ו ד ?

אַ, שווער, זײַער שווער דאָס צו זאָגן!
דאָך אײַנס איז באַוואוסט און באַשײַדט:
ווען אים וועט די אַרבעט דערשלאָגן,
יצט ת י כ ה אַ צווייטער און נײַט.

ער וויל נעמען א שטיקל ברויט, נאך קיין אנגעשניטענע אויפ'ן טיש איז ניטא. יעדער האלט לעבן זיך א שטיקל, און ער אליין זאל נעמען זיך דעם לאכן און אפשניידן האט ער היינט ניט קיין העז, און ער עסט אן ברויט.

— ווייז, ווייז דעם פינגער! — רייסט איבער אינמיטן ציפע. זעליק לאזט דאס עסן און כאפט זיך מיט אימפעט ווייזן דעם קראנקן פינגער, זאל זי טאקע זען, זאל זי ניט מיינען...

— א פינגער ווי א בארג! — זאגט ציפע און קערט גלייך אפ דעם קאפ. — ער וועט צערייבן א וואך, אויב ניט מער.

לייזער גיט א קרומען בליק אין זעליקס ווינקל. זעליק ווערט צע-טומלט, און פאר צעטומלונג נעמט ער נאך א קארטאפל, נאך אראפ-שלינגען קען ער ב ש ו ס - א ו פ נ ניט, ער ווערגט זיך מיט איר. די אויגן ווערן אנגעלאפן מיט בלוט, אין די שליופן האקט, און דער פינגער קערט מ מ ש וועלטן. ער שמעכט און רייסט און ברייט... זעליק דערשלינגט ווי עס איז די קארטאפל און א קרעכץ געבן-דיק הייבט ער זיך אויף און גייט אוועק צום בעט און באשליסט, אז ביז וואנען דער פינגער וועט זיך ניט אויסהיילן, וועט ער צום טיש עסן אפילו ניט צוגיין.

צוקומענדיק צום ווינקל בעט, ווארט ער דאך, אז מע וועט אים איינלאדן צום קרופניק. און עס קען זיין, אז ער וואלט א פ ש ר געבראכן דאס ווארט און געגאנגען... ציפע איז לייזער א שלעכטע בא-לעבאסטע, קרופניקעס אבער, א מ כ ה איר, קאכט זי לייזער גוטע. צום קרופניק אבער לאדעט מען שוין אים ניט, און זעליק האט ח ר ט ה, וואס מיט די פאר קארטאפל האט ער זיך נאך מ י א ו ס געמאכט, און ער זאגט זיך אליין מ ו ס ר :

— פרעסער! אז מע גייט ניט, עסט מען ניט, ליגט מען אין גע-האקטע וואונדן.

און דער פינגער שווינגט אויך ניט. ער הייבט אן וואס א מינוט שארפער צו שניידן. זעליקן ווערט דאס הארץ עפעס אזוי שוואך, אזוי גרינג, אז עס דאכט זיך אים, אט, אט שפרינגט דאס ארויס, און ער בלייבט נאך מיט'ן קראנקן פינגער אליין...

א. רייזען.

זיי זעען שוין דעם שווארצן ויגל,
פאר זיין ערלאכקייט די שטראף...
זיי זעען, פונקט ווי אין א שפיגל,
אין דעם אלטן זייער סוף.

מ. ראזנפעלד.

דער פרעסער. א. ליליען.

דור הולך ודור בא.

א.

אן אויסגעשטערנטע נאכט; א הייליקע, פארכטיקע סליחות-
נאכט. שמילע, פינקלדיקע שטערנדלאך קוקן אראפ פון הויכן בלויזען
הימל אויפ'ן האלב-אינגעשלאפענעם שטעטל. אין האלב-אינגע-
שלאפענעם, ווייל אין מאנכע הייזער איז מען נאך וואך. ביי זעליק
שוסטער איז נאך אפן טיר און טויער, און זינע געזעלן זינען אזוי
פארטיפט אין דער ארבעט, אז זיי באמערקן נישט די ליכטיקע אוי-
געלאך פון הימל, וואס האבן געוואונקען צו זיי דורך די אפענע פענס-
טער. די בליץ-לאמפן אין שטוב בלענדן זיי די מידע אויגן, און זיי
לאזן זיי גערנוויליק אראפ צו דער ארבעט.

פארנומענער פון אלע איז דער לאנגער נאמע. ער וויל זיך פאר-
שלאגן מיט'ן האמער די געדאנקען; זיי לאזן זיך אבער נישט.
„עס גייען אזעלכע הייליקע טעג. אן א ו צ ר געלט דארף
מען... און פון וואנען? איבער'ן זומער האט ער נישט פאראיבעריקט

דער אלטער שניידער.

ער זיצט און גיט שוין פילע יארן,
און זיין בלייבער פניס שוויצט.
די בארד איז אים שוין ווייס געווארן,
ווי דער פאדיס, וואס ער נוצט.

ניטא כמעט אין שטאט א מיסטער,
וועלכן ער האט ניט געדינט;
און דאך האט ער קיין סענט אין מיסטער
און קיין ברויט פאר ווייב און קינד.

ער קומט אריין אין שאפ באגינען
און פארדינט שוין זינע הענט;
ער האלט פאראינס אין איין פארדינען
און פארהולטעוועט קיין סענט.

ער שאפט שוין, ווען עס גרויט דער מארגן,
און ער שאפט נאך שפעט ביינאכט,
און שטענדיק, שטענדיק וואו צו בארגן
זיצט ער טרויעריק און טראכט.

דער מיסטער איז מיט אים צופרידן,
ווייל ער מענט מיט קיין סך,
ער מאכט אין שאפ ניט קיין יארידן
און באליידיקט ניט זיין פאך.

ער קומט און גיט אוועק אין שטילן;
רעדן — רעדט פאר אים דער הוסט;
די טרערן פארדעקן אים די ברילן,
און דעם שמארץ פארדעקט די ברוסט.

די ארבעטס-מענשן אלע קוקן
אויף דעם קראנקן מיט א וויי;
זיי קוקן אויף זיין מידן רוקן,
וועלכער קרימט זיך ביים געניי.

ב.

עלקע, א דיקלאך ווייבל, ווי עס פאסט פאר א באלעבאסטע, איז געשטאנען ביים קוימען און געפרעגלט פעטס אויף א פאטעלניע. דערביי האט זי פון דער וועטשערע אויך נישט אראפגעלאזט קיין אויג. זעליק, דער מאן, דארף באלד צוריקקומען פון גאס; און זי רירט זיך צו, ער זאל טרעפן דאס עסן פארטיק. געשיקט טוט זי פלוצלונג א גאס נאך עטלאכע לעפל פעטס אויף דער פאטעלניע; דער זאך פון צאפלידן פעטס אויף דער קאכנדיקער פאטעלניע וועקט דעם לאנגן נאמען פון זיינע יו-ס-טו-ב'דיקע דאגות.

— אט אזוי איז א תענוג! — טראכט ער, אן אויג ווארפן-דיק צום קוימען. — גרויסע באבעס מיט ברויטע קלארע פארפל, מיט א יוד באגאסן, דערנאך מיט פעטס... א מאכל! דאס מאג שוין ראטשילד עסן! דאס וואסער קומט אים אין מויל אריין... דערביי דערפילט ער אבער, אז דאס הארין ווערט אים אויך וואסערדיק, אז דער געשמאק פון „ראטשילדס מאכל“, וואס צעגייט זיך אין שטוב, שוואכט אים וואס א מאל מער אפ.

ער קען לענגער שוין נישט זיצן, און ער דרייט זיך איבער צו חיי מ'ען און זאגט אים:

— ווי האלסטו מיט דער ארבעט? שוין צייט צו גיין אהיים.

— באלד, טאטע. — ענטפערט חיי מ'ל דערפרייט. און אין א וויילע ארום האבן זיי ביידע אוועקגעלייגט די ארבעט, אנגעטאן די כאלאמלאך און געוואונשן א גוטע נאכט דער באלעבאסטע. דערביי האט נאמע א פרעג געטאן, וואו ער, איר מאן, קאן זיך אצינד געפינען. זי פרעגט: „צו וואס?“ און ער ענטפערט, אז ער דארף א ביסל געלט. עלקע גיט א צי מיט די אקסל, אז זי וויל נישט, און נאמע מיטן אינגל האבן זיך א לאז געטאן צו דער טיר, זאגנדיק נאך אמאל „א גוטע נאכט“ צו דער באלעבאסטע מיט די איבערגעלאזטע געזעלן.

ג.

אויף יענער זייט שוועל האט נאמע דערווען פאר זיך דעם שווינעם לויטערן הימל מיט די פינקלדיקע שטערן, און האט דערפילט, אז זיין הארץ ווערט פול מיט שטילער פרייד; דעם הונגער האט ער פארגעסן. — גאט האט באשאפן אזא שווינע וועלט! — זאגט ער צו חיי מ'ען און טראכט באלד, אז דאס אלץ איז נישט פאר די, וואס מוזן זיצן און ארבעטן אין שטוב! דאס זאגט ער שוין חיי מ'ען נישט.

קיין רובל... פאר זיך עפעס צו קויפן אויף יום-טוב — איז קיין רעדע נישט; זאל נאר אין שטוב זיין צו ליטן גלייך."

"א מאסע הוצאות: אויף ראש-השנה — ברוינע פויגל... אויף יום-כיפור — עופות; כאָטש צו איינציקע כפר ה'לאך פאר יעדן קינד. דערנאך גייט ערשט סוכות. מען זיצט מיט מענשן איינעם אין סוכה, דארף מען האָבן אַ לעש-ציקל, צוקער-באָכעס גרויסע, — נישט פארשעמט צו ווערן פאר ליט". און ער טרייבט זיך צו; בעסער אַרבעטן אין דער נאכט אַרבייט, אַבי צו זיין אַ מענש צווישן מענשן.

און ער הויבט און לאָזט אַראָפּ אַלץ האַסטיקער און האַסטיקער דעם האַמער אויף דער האַרטער פאַדעשווע, אַרומפאַרנדיק מיט איר איבער'ן שטיין, וואָס איז געלעגן אויף זיינע אויסגעדארטע דינע קני. חיי מ'ל, זיין אַכצן-יעריק אינגל, וואָס העלפט אים אונטער און גרייט אים צו אַרבעט, זיצט אָן דער זייט, כמעט הינטער דעם פאַטערס אַקסל, און קאוועט אַ שטיוול, קלאַפנדיק שוואַך און לאַנגזאַם מיט'ן העמערל. די פלעקלאַך האָבן זיך דאָס מאַל נישט גלאַטיק געגליטשט אין דער געלעכערטער זייל אַרבייט. מויל צעברעכן זיך, מויל שפּרינגען אינגאנצן אַוועק, גלייך זיי וואַלטן גענאָרט זייער יונגן מינסטער, שפּילנדיק מיט אים אין באַהעלטעניש, קוים מאַכט ער צו איין אויג פאַר מידקייט. און די מידקייט באַפאַלט אים פון צייט צו צייט. דעמאָלט טוט ער זיך אַ וויג, לאָזט אַראָפּ דעם קאַפּ צו דער שוים; נאָר דערשפּירנדיק דאָס קאַלטע איינזערנע העמערל ביים שטערן, כאַפט ער זיך אויף און קוקט זיך אום מיט צוויי אַפּע-נע, דערשראָקענע אויגן, צי לאַכן נישט פון אים די געזעלן. מען האַט עס גראַד נישט באַמערקט, נאָר ער בייזערט זיך אויף זיך אַליין: "עס איז קיין תכלית נישט צו שלאָפן". ער ווייט, אַז דער פאַטער וועט וואַרטן אויפ'ן שטיוול. "פע, אַ מי או ס'ע זאך דער שלאָף!" כדאי מער נישט איינצושלאָפן, לייגט ער אַוועק דעם שטיוול און גייט צו צום קובל וואַסער, דערפרישט זיך מיט'ן קאַלטן וואַסער דאָס פנים מיט די אויגן און גייט שטאַלץ צוריק צו דער אַרבעט. אויפ'ן וועג וואַרפט ער אַ דרויסטן בליק צום וואַנט-זייגער. "אַ-ווא, האַלב צוועלף! מען דאַרף זיך צורירן". ער אַיילט זיך צו זיין אַרט, און פון אונטער'ן העמערל שיטן זיך לעבעדיקע קלעפּ איבער די קעפּ-לאַך פון די אומרויאַקע שטיפטן; ווי אַ האַגל שיטן זיי זיך, די קלעפּ, און קלינגען אַפּ פון די ליידיקע גרויסע פעסער, וואָס שטייען אין דרויסן ביים אַפּענעם פענסטער, אַפּוואַרמנדיק, מען זאל זיי אַנפאַקן מיט שוכוואַרג און אַוועקשיקן אויף די ווייטע מערק.

אין א זינטן-גאס און זיינע יונגע פלינקע טריט הערן זיך וואס אמאל ווייטער און ווייטער און ווערן באלד פארהילכט.

ד.

די געסלאך זיינען שוין שמיל און לער, די קליינע נידעריקע הינד-לאך שלאפן שוין לאנג מיט פארמאכטע לאדן, ווי אראפגעלאזטע ברע-מען אויף פארשמאכטע אויגן. זעלטן, דורך א שפאלט פון אן אינגע-טריקנען לאדן, ציטערט ארויס א רויטלאכע שיין און לייגט זיך איבער דער ברייט פון געסל ווי א העל פאסיקל. ס'מערסט שלאפט מען שוין. און נאטעס מידע אויגן און מידע פיס האבן זיך אויך געבעטן רו. נאך ער האט געמוזט שפאנען איבער די שמילע געסלאך. די ברעמען זיי-נען אים שווער געווארן ווי בליי; די פיס הייבן זיך קוים. אין גאנצן פילט ער זיך, ווי נאך א לאנגן שווערן ת ע נ י ת. אזוי דערגרייכט ער די שול-גאס.

און ער שפרייזט ווייטער און איז פון דער שול-גאס אריין אין מארק, וואו ער האט פון דערווייטנס דערווען די שענק, צו וועלכער ער איז געגאנגען. די טיר פון שענק איז שוין צוגעמאכט. עס איז אבער נישט מעגלאך! ער גלויבט זיינע אויגן נישט און גייט צו פראוון די טיר. און ער האט זיך דערפרייט, אז זי איז נישט מער ווי צוגעלענט פאר י ו צ א זיין. ער האט דאך נישט געוואוסט, ווי צו כאפן וואג: „אריינגיין, צי נישט אריינגיין?“

ער קלערט, אז גלאט אריינקומען עמיצן זוכן און גארנישט געבן צו לייזן, האט גאר קיין פ נ י ס נישט, און צוריקגיין מיט וואס ער איז געקומען, ווילט זיך אים א ו ד א י נישט. וואס טוט מען?... וואלט ער געהאט כאטש א פינף קאפיקעס, טראכט ער, אומזיסט זוכנדיק אין בייזע וועסטל-קעשענעס. ווען ער האט 5 קאפיקעס, וואלט ער אריינגעקומען טרינקען א גלעזל ביר און וואלט א ג ב געווארפן א בליק אין איין שטוב, אין דער צווייטער, ביז ער וואלט אים דערמאפט. נאך טו עפעס אן א גראשן ביי דער נ ש מ ת. אזוי פאסט נישט... ער וועט זיך אומזיסט נאך איינרוסן דאס פ נ י ס... איז ער א פ י ל ו דא, זיצט ער נישט אליין, זיצט ער מיט א גאר-בער און שמועסט וועגן יוכטן, צי מיט א ס ו ח ר און רעדט וועגן עקספעדיציע. „נו, — טראכט ער טרויעריק, — וועל איך... נאמע... צוגיין גלאט פון דער העלער הויט: זעליק! איך דארף געלט. גיין! עס פאסט נישט.“ און נאך א לאנגן י ש ו ב ביי דער טיר פון שענק, האט ער זיך איבערגעדרייט און צוריק אהיים געגאנגען.

— פ ר נ ס ה ! — מראַכט ער ווייטער. — מען מוז אהנים ברענ-

נען כאַטש אַ קערבל...

נישט ווילנדיק טוט ער זיך אַ טאָפּ אין קעשענע און רונצלט איין דעם שמערן. „וואָס זי וועט זאָגן, וועט זי גערעכט זײַן“. — מראַכט ער. — „זונטאָג געגעבן איר אַ רובל ; נו, איז שוין, געלויבט איז גאָט, דינסטאָג בײַנאַכט. איר שווער ביטער האַרץ וועט זי, דאַכט זיך, צו מיר אויסגיין“.

ער וויל זיך קלאַר מאַכן, צי וועט ער נאָך קאָנען אויסהאַלטן, דאָס מאַל אַהנים צו קומען אָן געלט. ער פּרוּוואָווט זיך טרויסטן : עס איז שוין שפּעט, צינד דאָרף זי דאָך קײַן געלט נישט ! דעם טאָג איז זי שוין איבערגעקומען. א ל א מאַרגן ? וועט ער באַלד אין דער פּרי כאַפּן צוויי-דריי רובל און אַהנים טראָגן. אַבער נאָכ'ן גאַנצן י ש ו ב - ה ד ע ת איז אים דאָך שווער אַהנים צו גײַן מיט די לײַ-דיקע הענט. „זי ווײַס גאָר נישט, ווי שווער עס קומט אָן דאָס קערבל אַרויסצוקריגן !“ — פאַרענטפּערט ער זיך פאַר זיך אליין. „זי מײַנט, איך רעד נישט, מאַן נישט ! רעד, אַז ווען מען דאָרף אַ רובל, ווערט ער נ ע ל ס !“

— קום, טאַטע ! — וועקט אים ח י י מ'ל, אַגרירנדיק אים בײַם אַרבל. גאָטע באַמערקט עס נישט און שפּרייט נאָך שטילער. ער דערמאָנט זיך, אַז נאָך בײַם אַנבײַסן, האָט זי אים דערמאָנט, און ער האָט איר צוגעזאָגט, אַז ער וועט איר שפּעטער שיקן. האָט זי, גע-באָך, געמחט שוואַרצן זיך דאָס פ נ י ס און גײַן באַרגן אויף ווע-טשערע אין קלײַטל. און א פ ש ר האָט זי גאָר נישט באַקומען ! דאָס וואָלט שוין גאָר שרעקלאַך געווען. „גײַן, — באַפעסטיקט ער זיך אין דער ד ע ה, — אַזוי גײַט מען נישט אַהנים !“

ח י י מ'ל ציט אים בײַם אַרבל, און ער מראַכט : ווען כאַטש אַ צוויי זילבערנע רובל, גײַ איך אויף אָן אַינזערנער בריק. איך קום אַהנים מיט אַ מ ל י ק - י ו ש ר. וואָס געווען איז געווען, נאָר גע-וואוסט וואָלט זי, אַז מאַרגן האָט זי מיט וואָס אַרויסצוגײַן אין גאָס אַרײַן... עס וואָלט געווען ווי בײַ לײַטן ; ווי אַמאָל. זי וואָלט אים גאָר אַנדערש מ ק ב ל - פ נ י ס געווען. זי וואָלט געווען אַזוי ליב. דאָס טעלערל פון הימל וואָלט זי אים צוגעבויגן.

— הער, ח י י מ'ל ! — ווענדט ער זיך צום זון. — דו גײַ אַהנים, און איך וועל אַפּזוכן זעליקן און כאַפּן בײַ אים אַ ביסל געלט.

— וועסט אים דען געפינען אַצינד ?

— א פ ש ר. ר'איז א ר ו ד א י אין שענק.

ח י י מ'ל לאַזט זיך עס צוויי מאַל נישט זאָגן, נעמט זיך אַראָפּ

וועטשערע פון אויפ'ן קוימען". און גיט צו מיט א שווערן אַטעם:
 „נאַר וואָס פאַר אַ ט ע ס וועסטו שוין פילן... באַבעלאַך מיט
 פאַרפּל, אַז עס שטײט לאַנג... און ער טראַכט: „באַבעלאַך מיט
 פאַרפּל... מאַקע אַ שאַד, פרישערהײט שמעקט עס גאָר אַ מ א כ ל...
 ער ווענדט זיך צום קוימען, נעמט אַרויס אַ טעפל פון קאלטן אַש, און
 צוריקגינגענדיק צום מיט, נעמט ער מיט דאָס לעמפל מיט דער צוויי-
 מער האַנט. „געוואָרן אַ פאַפּ דערפון, אַ פאַפּ צום וואַרשטאַט“, —
 זאָגט ער, נעמענדיק דעם לעפל צום מויל. ער דערמאָנט זיך אָן זע-
 ליקס וועטשערע. „אַ שוויגער ח י ל ו ק !“ — טראַכט ער. פיל עסן
 קען ער דאָך נישט: „פאַרט אַ פאַפּ“, און מער נאָך — פאַר מידקײט.
 ער האָט אַוועקגעשטעלט דאָס טעפל, און ער ווערט באַלד אינגע-
 שלאָפן אין די קליידער.

1.

גאַנץ פרי איז נאָמע ווידער אַוועק צו דער אַרבעט.
 ער האָט שוין געטראָפן אייניקע געזעלן בײַ די וואַרשטאַטן. דער
 „גיכער פּינול“ האָט שוין געהאט „פאַרשנורעוועט אַ פאַר צום קא-
 ווען“. נאָמע זעצט זיך צו, און נישט פיל שפעטער איז אים
 ח י י מ'ל געקומען צו הילף. אַ שווערער אומעט ליגט אויף נאָמעס
 געזיכט.

„וואָס זיצסטו עפעס היינט אזוי?“ — האָט פּינול געפרעגט.
 „עט, גאָה נישט! ... ס ל י ח ו ת-טעג... וואָס? טאָנען זאָל
 איך?“ — ענטפערט נאָמע אָן אַ בליק צו מאַן צום פרעגער.
 דערווייל איז זעליק אָנגעקומען פון גאָס. נאָמע האָט געפאַסט
 מוט און געבעטן עטלאַכע רובל. זעליק האָט אים געגעבן דריי רובל.
 ח י י מ'לס אויגן האָבן אָנגעהויבן שטראַלן פאַר פרויד, ווען דער פאַ-
 מער האָט אים דערלאָנגט דאָס געלט אַהײַם צו טראָגן דער מומער,
 און ער איז מיט אַ רוישנדין קלאַפּ אין טיר אַרויסגעפלוין פון שטוב.
 נאָמע וויל זיך אויך פרויען, נאָר ער קען נישט, עפעס פילט ער זיך
 נישט גוט. ער האָט דערפילט ווי אַ קנויל אונטער'ן האַרצן און באַ-
 קומען אַ שרעקלאַכן ווייטיק. פאַר די אויגן איז אים פינסטער גע-
 וואָרן, און די הענט האָבן אים אָנגעהויבן שטאַרק צו ציטערן. עס
 מאַכן זיך אים די אויגן צו און דער שטיוול פאַלט אים אַרויס פון דער
 האַנט: עס ווערט אים הײַם אין אַלע גלידער. מיט אַלע קרעפטן
 עפנט ער די אויגן און וויל זיך אויפהײַבן און אַרויסגיין זיך אַפקילן
 אויף דער לופט: דאָרט וועט אים אויך גרינגער זײַן צו אַטעמען;
 נאָר ער קען נישט. ער שפירט, אַז ער וועט אומפאַלן, ווי ער וועט
 זיך נאָר רירן פון אַרט.

ה.

מרים זיין פרוי איז נאך נישט געשלאפן, האבן זי איז שוין געלעגן אין בעט. חיי מ'ל האט איר איבערגעגעבן, אז דער מאמע איז געגאנגען אויפזוכן זעליקן, און זי האט וואכנדיק געווארט אויפ'ן מאן מיט געלט. אין קלוינעם נידעריקן שטיבל האבן געעמעמט אכט נפשות. מרים מיט צוויי קינדער זינען געלעגן אין איין בעט, חיי מ'ל — אין דער העלפט פון צווייטן: די צווייטע העלפט האט ער איבערגעלאזט פאר'ן פאטער. צופוסנס דעם מענישן בעט אויף א באנק שלאפן צוויי קינדער, איבערגעדעקט מיט'ן פאטערס אן אלטער קאפאטע; נאך איינס ליגט קעגנאיבער דער באנק, אויף אן אלטמאך-דישן פלאכן קאסטן, צוגעדעקט מיט דער מוטערס פאטשיוולע, נישט ווייט פון איר בעט. דאס בלאסע פני מ'ל אויפ'ן טונקל-קלוינעם קישעלע, וואס איז אנגעשפארט אן קוימען, שימערט פאר בלאסקייט. איבער'ן קוימען שיינט א קליין לעמפל און ווארפט זינע דינע טרויעריקע שטראלן צום שכן — דעם מעשענעם, פון פליגן גערשפערנקלטן הענגליכטער. דאס ארימע פייערל האט אויך אזוי טרויעריק געקוקט אויפ'ן גאנצן „כלי-בית“; דער עיקר — אויפ'ן קלוינעם, רויט געפארבטן מישל מיט'ן ווייס-האלצערנעם שטול, מיט דער צעפלאצטער דעק, וואס פלעגט זיך אפט עפענען, ווי פליגל פון א סוכה.

עס הערן זיך טריט אונטער'ן פענסטער. מרים דערקענט דעם גאנג און שמעלט אן די מאמע אויגן צו דער טיר, אין וועלכער דער „לאנגער נאמע“ האט זיך כאלד באוויזן. שמיל ווי א גנב איז ער אריינגעקומען און געהיט זיך, די טיר זאל ביים עפענען און פארמאכן קיין סקריפ נישט טאן. אויף די שפיץ-נעגל איז ער צוגעגאנגען צום מישל, אויסמינדליך דעם הענגליכטער, פון וועלכן ער האט שוין נישט איינמאל געכאפט א פסק פאר קריכן אים אין וועג אריין. ער ווארפט א פראוונדן בליק איבער מרים מיט בעט, צי זי שלאפט, צי נישט, און דערזעט אירע אפענע אויגן. זי קוקט אויף אים, באטראכט זיין אויסגעדארטע פיגור, זיין בלאס געזיכט, און פלוצלונג דערפילט זי צו אים אזא הארציק מיטלייד, אז זי וואלט אים די נשמה אוועקגעגעבן, אזי ער זאל באווייזן א פרייערן מוט. זי ווייט, אז נאר צוליב איר און די קינדער ווערט ער אזוי פארשווארצט און געפייניקט. זי שטארקט זיך און פרעגט שמיל ווי א שמילע טויב: „נאמע, האסט אים געפונען?“ ער שאקלט מיט'ן קאפ: „ניין!“ זי פארשטיקט א זיפן און זאגט אים: „נעם דיר דארט די

קאמפרעסן. אויך האט ער א רעצעפט פארשריבן און איז אוועקגע-
גאנגען.

נאָמע איז אלץ כ מ ע ט ווי אַן אַמעס. מיט אַמאָל האָבן זיך
אים הויך אויפגעריסן די ברעמען, די אויגן האָבן זיך אים פון קאפ
אַרויסגעזעצט און איבערגעקערט זיך מיט די שוואַרצעפּל אַרויף אונ-
טער'ן שטערן. ער האָט אָנגעהויבן כאַרכלען; ער גוס'עט.
— וואָס איז דאָס? — פרעגט עמיין.

— די „טרויעריקע קלעזמער“. — ענטפערט פֿיוול מיט ביטער-
קייט אין דער שטימע.

א פאַר מאָל רייסט זיך דער קראַנקער און וואַרפט זיך, זוכנדיק
לופט, ווי אַ פּריש געפאַנגען פישל זוכט וואַסער. דערנאָך אַ שטאַר-
קער און לעצטער כאַרכל... און נאָמען איז אויסגעגאנגען די נ ש מ ה.
מען האָט אָנגעצונדן אַ ליכט, אַ ב ר כ ה געמאַכט און אַראָפּגע-
הויבן דעם טויטן אויף דר'ערד. די אַרויסגעשטויסענע מ ר י ס
באַוויינט אים פאַר דער טיר. „לאָזט מיך! — שרייט זי. — לאָזט
מיך נאָך איין מאָל אַנקוקן מײַן מאַן, רייסט מיך נישט אַוועק פון אים,
לאָזט אויך צו מײַנע שוועלבעלאַך, זאָלן זײַ אים באַוויינען... קלאַגט
אויף אייער בראַך! קלאַגט, יונגע י ת ו מ י מ'לאַך, אויף אייער
טאַטן!“ — זי האָט זײַ געוויזן צום פענסטער אין שטוב אַריין: „דאָרט
איז אייער געטרייער שפּײַזער, אומגליקלאַכע פּײַגעלאַך!“ „ח י מ'ל
איז געשטאַנען בײַ דער זײַט און אלץ געשלאָגן זיך קאָפּ אָן וואַנט.
— „זאָל שוין זײַן גענוג!“ — האָבן אייניקע מאַנסלײַט גע-
שריען. — „נעמט זי אַוועק ווײַט... מען טאָר נישט מ צ ע ר זײַן
קײַן טויטן.“

מען האָט זי מיט געוואַלט אַוועקגעפירט צו אַ ש כ ן. פֿיוול
האַט אַ וואונק געמאַן צו צוויי פון זײַנע ח ב ר י ס: „קומט צו
זעליקן. מען מוז נעמען עטלאַכע רובל אויף ת כ ר י כ י ס.“ — האָט
ער זײַ געזאָגט, און אלע דריי זײַנען אַרויס פון שטוב.

ז.

זעליקס באַלעבאַסטע האָט שוין דערפון געוואוסט און איז
זײַ אַקעגן געלאָפּן, קלאַנגדיק און מיט פאַרבּראַכענע הענט: „אַן אומ-
גליק, אַזאָ אומגעריכטער ח ו ר ב ן. קינדער קרוין! וואָס זאָל איך
אײַך זאָגן! דער פינסטערער „ו נ ת נ ה ת ו ק פּ!“ נאָך פאַר אַ יאָרן
אָנגע'ח ת מ'עט געוואָרן!“

— „וואו איז זעליק?“ — האָט פֿיוול איבערגעריסן די קלאַג.
זי ווישט זיך אויס די אויגן און ענטפערט טרוקן און באַליידיקט, אַז

פֿינױל האָט עס באַמערקט און פרעגט, װאָס אים איז. „ס'איז מיר נישט גוט.“ — ענטפערט ער מיט אַ קורצן, שטילן אַטעם און װײַזט אים, אז עס קלעמט אים אונטער'ן האַרצן. די חב"רים לויפן צו אים צו, מען האָט אים געװאָלט אַנלענען אויף זעליקס בעט, נאָר נאָטע גיט אַ צײַכן, מען זאָל אים אַרויספירן אויף דרויסן. מען טוט זײַן װילן. פֿינױל נעמט אָן בײַ אײַנער, נאָך אַ געזעל בײַ דער צװײטער האַנט, און מען פירט אים לאַנגזאַם אַרויס פאַר דער טיר. זײ האָבן אים אַװעקגעזעצט אויף אַ שטײן, װאָס איז דאָרט געלעגן, און ער האָט אַנמעכטיק אַנגעשפּאַרט דעם קאָפּ אָן דער װאַנט מיט אַ פאַרשטיקטן ברומען פון אַ פרעסנדיקן װײַטיק.

— „ס'איז דיר בעסער?“ — פרעגן די חב"רים. ער שאַקלט מיט'ן קאָפּ אויף „נײַן“ און קען קײַם אַרויסברענגען אַ שטיל געבעט, מען זאָל אים אָפּפירן אַהײַם. פֿינױל האָט געהײסן אַרויסדערלאַנגען פון שטוב די כאַלאַטלאַך; זײ האָבן זיך און נאָטען אַנגעטאָן און אַהײַם געפירט אים אונטער די הענט. נאָטע פילט זיך אַלץ שווערער און שווערער, די פיס האָבן זיך אים נאָר אַנמעכטיק נאָכגעשלעפּט. פאַר דער טיר איז זײַ מירי, װאָס האָט זײַ דורכ'ן פענסטער געזען, אַקעגן געלאָפן מיט אַ געשרײַ און פאַרבראַכענע הענט. נאָך איר — ח'י'מ'ל.

— „גאָט אין הימל!“ — האָט זי פאַרצװײפלט אויסגעשריען. „װאָס איז מיט אים געשען? ראַטעװעט, ראַטעװעט אַ מענשן, אַ טאָטן פון קלײַנע קינדער!“
ח'י'מ'ל האָט ביטערלאַך געװײנט און געקלאָפּט זיך מיט די פויסטן אין קאָפּ.

— „אַ ביסל װאַסער! קאלט װאַסער ברענגט אַרויס!“ — האָט פֿינױל געשריען.

ח'י'מ'ל האָט גיך אַרויסגעטראָגן אַ שעפּ װאַסער פון שטוב און מיט האַסט אַ גאַס געטאָן אויפ'ן פאַטערס געזיכט. דער פאַר-חל ש'טער האָט געעפנט די אויגן און געגלאַצט אויף אַלע זײַטן; נאָר ער האָט זײַ באַלד צוריק צוגעמאַכט. ש'כ'ני'ס זײַנען זיך דערווײַל צוזאַמענגעלאָפן, מער געשריען, װי עפּעס געטאָן, און עס האָט נישט געהאַלפן. מען פירט נאָטען אין שטוב אַרײַן, מען לײַגט אים אויפ'ן בעט, און פֿינױל לויפט נאָך אַ דאָקטער. אין דער לופט פון קלײַנעם שטיבל, װאָס איז אַנגעפילט געװאָרן נאָך מיט מענשן פון גאַס, האָט נאָטע דעם רעשט אַטעם פאַרלאָרן... דאָס געשרײַ און געװײן װערט העכער. דערויף קומט אָן דער דאָקטער, װאָס האָט שוין געטראָפן צוגעלײַגטע װאָרים-פלעשער און האָט זײַ פאַרמישט אויף הײַסע

צום העמערל.

אך, העמערל, העמערל, קלאפ!
שלאג שטארקער א טשוועק נאך א טשוועק!
קנין ברויט איז אין שטוב שוין נישטא,
נאָר צ ר ו ת און לייַד אָן אַן עק!

אך, העמערל, העמערל, קלאפ!
דער זינגער — ער שלאגט שוין באלד צוועלף;
די אויגן — זיי מאכן זיך צו.
גיב כ ו ח ו ת — א, גאמעניו, העלף!

אך, העמערל, העמערל, קלאפ!
שלאג שטארקער די טשוועקעס, שלאג גיך!
ביו מארגן מוז פארטיק שוין זיין
דער ג ב י ר ה' מעס מעכטערלס שיד!

אך, העמערל, העמערל, קלאפ!
ניט גליטש פון מיין האנט זיך ארויס.
מיין אוינציקער שפּיזער ביסטו,
פון הונגער אן דיר גיי איך אויס!...

א. רייזען.

דער מויערער.

בײַנױש דער מויערער איז הײַנט פּרױלאַכער ווי אַלע מאל צוועק-
געגאַנגען צו דער אַרבעט. ער וועט אַרבעטן נישט ווײַט פון הויף,
אין וועלכן ער וואוינט, און אז ער וועט שטױן אין דער הײַך אויף די
„ריסמעוואַניעס“, וועט ער קאַנען זען זײַן דיר ה. ער וועט קאַנען
לוסטיק מאַכן זיך מיט זײַן ש ר ה - ל א ה' און שפּילן זיך מיט'ן
קלױנעם „וואַזיק“. מיט זײַן אינגסטער טאָכטערל, וואָס האָט נאָך
אַרומגעפּוויזעט. דאָס האָט אים געקיצלט און ער האָט שוין פאַרגע-
ניגנד געשמױכלט. ער האָט צוגיפּגעקליבן זײַן געצײג אונטער-
זינגענדיק. פאַרבײַגענדיק האָט ער אַ קניפּ געטאָן דאָס עלטערע
פינפּיעריקע טאָכטערל, אַ שלעפּ געטאָן ש ר ה - ל א ה' פאַר'ן
קלייד און אַרײַנגעכאַפט דעם „וואַזיקס“ הענטל אין מויל. ער האָט
געשטיפּט.

ער וועט באלד קומען: „זעצט אייך!“ זעליק איז אויך באלד געקומען און האט צוגעניידק צו זיין געפרעגט: „איר זינט שוין געווען ביי דעם גבאי פון חברה קדישא? — „ניין, — האט פֿינול געענטפערט, — מען דארף געלט אויף תכריכים, כאטש א רובל זעקס, און איר מוזט דיטובה טאן און געבן.“ זעליק האט פֿינולען א צייכן געגעבן, ער זאל נישט רעדן אזוי הויך פאר'ן ווייב; עס איז אבער שוין צו שפעט געווען. זי גיט אים א ציבנים ארבל. זי וויל אים עפעס זאגן אן א זינט. ער מאכט זיך נישט הערנדיק, גיט פֿינולען זעקס רובל. פֿינול מיט די חברים גייען ארויס. דעמאלט ערשט פרעגט ער, וואס זי וויל אים זאגן.

— ווער וועט אפארבעטן דאס געלט? — פרעגט זי צאָרניק.

דיר חלומ'ט זיך, אז נאָמע לעבט נאָך? — „נישט דאָה!“ — ענטפערט ער און גיט צו:

— חיי מ'ל וועט אפארבעטן; דור הולך ודור בא!

י. מ. ווייסנבערג.

דער שוסטער.

מען האט א פ י ל ו געקאנט זען, וואס עס טוט זיך ביי אים אין צימער.

בײַנאָש איז אומגעדולדיק געוועזן בײַ דער אַרבעט: מען האָט ערשט געמויערט דעם פראָנט. ער פלעגט זיך אַפּרײַסן פון דער אַרבעט, צוגײַן צום לינקן עק פון די ריסטעוואַניעס, אַ וואָרף טאָן אַ בליק אויף זײַן הויז און אָן ח ש ק אומקערן זיך צוריק צו דער אַרבעט. דער קאַפּ איז אים פאַרנומען געוועזן מיט'ן געדאַנק, וואָס טוט מען אַפּ פאַר אַ שטיק. ער לײַגט די ציגל, שיט די וואַפּנע און טראַכט און שמויכלט. אים טוט ה ג א ה דאָס שטיק, וואָס ער וועט אַפּטאָן.

ער האָט אַפּגעאַרבעט אַ פאַר ש ע ה און מער נישט געקאָנט זיך אײַנהאַלטן. ער איז צו צום עק ריסטעוואַניע, האָט זיך אָנגע-שפּאַרט מיט דער לינקער זײַט אָן דעם שטײַענדיקן זײַל און דעם רעכטן פּוס אויסגעשטרעקט אויף הינטן.

ער האָט זיך אײַנגעקוקט אין זײַן פענסטערל. טאָמער וועט ער דערזען ש ר ה - ל א ה'ן. נאָר די זון האָט געשײַנט אין די שוויבן און ער האָט גאָר נישט געקאָנט זען. דאָס האָט אים אַ ביסל פאַר-דראָסן. ער האָט אָנגעהויבן אומצואוואַרפן מיט דער רעכטער האַנט: טאָמער קוקט ש ר ה - ל א ה אין פענסטער, וועט זי אים באַמערקן. ש ר ה - ל א ה, וועלכע פלעגט אויך אַפּט צוגײַן צום פענסטער, טאָ-מער וועט זי דערזען בײַנאָשן, האָט אים טאַקע באַלד באַמערקט און איז געשווינט אַרויס פון שטוב. ער האָט איר אַרויסגעשטעקט אַ צונג. זי האָט זיך צעלאַכט און אָנגעהויבן מאַכן מיט די הענט — ער זאָל נישט שטײַן בײַם ברעג.

— „זע, שטײַ נישט אַזוי.“ — האָט זי געמאַכט מיט די ליפּן און די הענט.

ער האָט איר באַוווּזן, אַז ער האַלט זיך פאַר דעם זײַל און אַרויס-געשטעקט איר נאָך אַ מאָל די צונג. און אים פאַרווילט זיך זען פון דאַנען די קינדער, דערהויפּט דעם „וואַזיק“. ער באַוווּזט איר מיט די הענט, זי זאָל אַרויסברענגען די קינדער.

— „דאָס וואַזיק, דאָס וואַזיק, מיר, מיר!“ — מאַכט ער מיט די ליפּן, וואַרפט אים מיט בײַדע הענט, ווי צווישן זײַ וואַלט ער געהאַלטן דאָס קינד, און ווײַזט אָן מיט דער רעכטער האַנט אויף זיך.

ש ר ה - ל א ה איז אַרײַן אין שטוב און אין גיכן אַרויס פון דאָרטן מיט'ן „וואַזיק“ אויף די הענט און מיט בײַדע עלטערע בײַם קלײַד.

— „אָן, דער טאַטע, אָן, דער טאַטע.“ — זאָגט זי צו זײַ און ווײַזט

— „נא, איצט וועלן מיר ה ו ל כ'ן.“ — האט ער געזאגט און ארויפגעלייגט דאס זעקל מיט די געצינג אויף די אקסלען. ער האט אנגעקושט די דריי טעכטער און ארומגעכאפט פאר דער טאליע ש ר ה ל א ה'ן, וואס האט אים באגלייט ביז דער מיר מיט א גלאז מין אין דער האנט.

ער האט צענויפגעלייגט די ליפן, ווי אויף א קוש צו טאן, נאך ער האט נישט א קוש געטאן. ער האט נאך אויסגעשאסן מיט די ליפן איר אין געזיכט: „פּוּ! — פּוּ!“
די קינדער האבן זיך צעלאכט.

„פּוּ!“ — האט דאס „וואַזיק“ איבערגעמאכט, פּוּזענדיק. איבער דער פאדלאגע.

— „גיי שוין, גיי, מ ש ו ג ע'נער!“ — האט ש ר ה - ל א ה ארויסגערעדט מיט ליבע.
ער איז ארויס.

— „גיי געזונטערהייט.“ — האט זי אים נאכגערעדט. זי האט געוואלט אים נאך עפעס זאגן: עס האט זיך איר געוואלט מיט אים רעדן, נישט אפלאזן אים אזוי גיך.

— „ווען זאל איך דיר ברענגען ווארמעס?“ — פרעגט זי אים, ארויסגייענדיק נאך אים, כאטש זי ווילט שוין גאנץ גוט די ש ע ה. — „נישט פריער, נישט שפעטער.“ — וויצלט ער זיך, גייט זיין וועג און קוקט זיך נישט אום.

— „ביינאש, ווארט!“ — שרייט זי אים נאך אין הויף. — „וואס אנטלויפסטו אזוי?“

ער האט זיך אפגעשמעלט און אומגעקערט זיך צו איר מיט'ן פ נ י ס. זי איז צו אים צוגעגאנגען.

— „טאמער וואלט געווען א ס ב ר א, אז היינט זאלסטו גאר קומען אהיים ווארמעס עסן? דא דערביי דאך.“

— „דאס איז א פלאן!“ — האט ער געענטפערט. — „גוט, מיר וועלן שוין זען.“

און זיי זיינען זיך צעגאנגען. און ביינאש איז געגאנגען און גע-טראכט, וואס טוט מען עפעס אפ פאר א שפיצל פון די ריסטעוואניעס. אין דער זעלבער גאס, אויפ'ן דריטן הויז, לינקס פון דעם הויף, אין וועלכן ביינאש האט געוואוינט, האט מען ארויפגעשמעלט א פערטן עטאזש. שטוינענדיק אין דער הויך אויף דער לינקער זייט פון מויער, האט מען געקאנט זען ביינאשעס הויף, ווי אויף דער האנט. מען האט געזען, ווער עס גייט ארויף און אראפ אין הויף. ביינאשעס ד י ר ה איז געוועזן פונקט אנטקעגן מיט דעם איינציקן פענסטער צום הויף:

וויי איז יענעם.

וויי איז יענעם אויף דער וועלט,
ווער זיין הויז און שפּט שטעלט
און דעם חב"ר אויסגענוצט,
און די צימערן פארפּוצט,

און די ווענט געפארבט פארשידן
מיט דער אַרבּעט פון דעם מידן.
ניט קיין פארב איז דאָס, נאָר בלוט!
וויי איז יענעם, ווער דאָס טוט...

א. רייזען.

איז אַ שאַכטע.

אין די קוילן-גרובן.

מיט מיין לעמפל אויפ'ן שטערן (די אייגענע לעמפלעך, וואָס די
קוילן-גרעכער טראָגן אויף זייער שטערן צו באַלייכטן דעם פּלעק, וואו
זיי שטוינען און וואו זיי באַדארפן מיט דעם שפיציקן האַמער דער-
לאַנגען) האָב איך זיך אַריינגעזעצט אין איינעם פון די קליינע פּלאַטע
וואַגאַנעלאַך, וואָס זיינען אַנגעלאָדן מיט קוילן פון אונטער דער ערד.
כ'האַב זיך אינ'ם קוילן-שטויב אַריינגעזעצט, דעם קאַפּ איינגעבוּגן
צו די קני. נאָכדעם ווי די קוילן זיינען געווען אויסגעלאָדן, אַליץ פאַר-

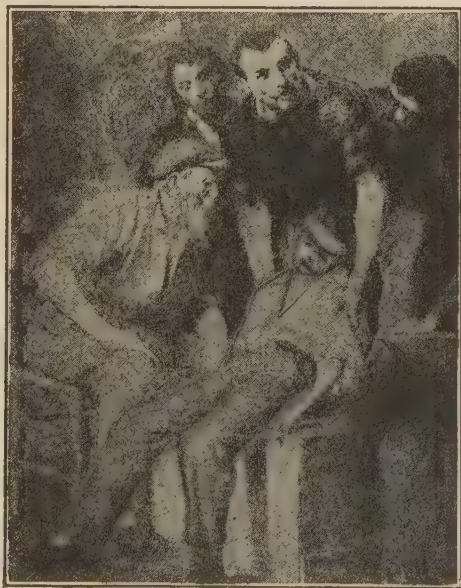
אן מיט'ן פינגער, וואו עס שטויט דער טאטע. די קינדער זוכן מיט די אויגן.

די עלטערע באמערקט אים און הויבט אן אונטערצושפרינגען: „דער טאטע! דער טאטע!“

די אינגערע מאכט שוין א וויינענדיקן קול און פרעגט: „וואו טאטע? וואו טאטע?“

און דאס „וואו“ קוקט ת'מ'עוואטע אין אלע זייטן. און ביינאך מאכט גרימאסן, טשמאקעט מיט די ליפן, פניפט און בלאזט. ער האט זיך גאר פארגעסן, וואו ער שטויט, וואס ער האט צו טאן. ער איז געוועזן פארטרונקען אין זיין גליק.

— „וואס איז דאס, דער האט שוין גאר נישט וואס צו טאן?“ — האט זיך דערהערט הינטער אים א געשריין. דאס איז געוועזן דער ריאדמשיק, וועלכער איז ארויף מיט'ן באלעבאס פון מויער בא-טראכטן די ארבעט. ביינאך האט א צימער געטאן, געוואלט איבער-דרייען זיך, אויסגעגליטשט זיך און... ער איז אראפגעפאלן אראפ. פון דריטן הויף האט זיך דערהערט א הארצרייסנדער אויסגעשריין. ד. פינסקי.

פון דער ארבעט גלייך אין קבר. דובאט.

קנאק פון א בייטש, שלעפנדיק א וואגאן קוילן. מיט דער בייטש קנאקט א געשמאלט פון א מענשן, וואס שטייט ביי דעם הינטערשטן טייל פון וואגאנעלע. ביים שוואכן שיין האב איך באמערקט, ווי די מול-אויזלען בויגן איין זייער רוקן אין דער העלפט, ניט אפצושלאגן זיך אין דעם טונעל-געוועל, און אזוי אינגעבויגענערהייט זינען זיי פארבייגעלאפן און פארשוואונדן געווארן אין דער פינסטערניש.

מערקוירדיק, ווי נאך פון דערווייטנס האב איך באמערקט, ווי די אויגן האבן ביי זיי געברענט ווי ביי א קאץ אין דער פינסטערניש. מען זאגט, אז זיי ווערן דא בלינד אין די שאכטעס. ביים שיין פון לעמפל האב איך נאך א זאך באמערקט, אז די מול-אויזלען האבן זייער א געזונטן און פעסטן אויסזען, כאטש זיי קומט אויס צו שלעפן די משא אינגעבויגענערהייט, און ס'האט מיך געוואונדערט, פאר-וואס מײן באגלויטער האט אזעלכע אינגעצויגענע באקן...

מיר האבן זיך אוועקגעלאזן ווייטער צופוס. וועגן און הינטער-וועגן, הויפט-גאסן און זייטיקע קאמערן, מיט א סדר צעשניטן און צעמאסטן, און כסדר די סאלידע קוילן-ווענט. אויף די ווינקלען אויפשריפטן, נומערן פון די גאסן. די קוילן-ווענט גלאנצן און פינקלען מיט זייער שווארצקייט אנטקעגן דעם שיין, וואס אויף מײן שמערן. ס'הייבן זיך אן צו דערהערן איינציקע קלעפ. מיט שפיציקע הא-מערס האקט מען ערגעץ אין וואנט. ווייט, גאר ווייט איז עס נאך. דארט אין דער ווייטקייט ווייגט זיך א רויטלאכער שוואכער שיין. אין דעם שיין ווייגן זיך צוויי שאטנס פון מענשן. מײנע אויגן האבן זיך צוגעוואוינט צו דער טונקלקייט און כ׳זע גאנץ גוט פון ווייטן. דאכט זיך מיר, אז מײן לעמפל אויפ'ן שמערן איז מיר איבעריק. איך קום אלץ געענטמער צו די שאטנס, וואס באוועגן זיך און ווארפן דעם רויטלאכן שיין פון זיך און — זיי באקומען א ממשות, מענשן. דאס זינען צוויי קוילן-גרעכער ביי דער ארבעט. צוויי ווייט, צוויי ווייט, געפינען זיי זיך ביי זייער ארבעט, יעדער אין זיין גאס. ביים עק גאס, מיט'ן פנים צום וואנט, און האקן, און האקן די סאלידע קוילן-ווענט און מאכן דעם טונעל אלץ טיפער...

— העלא !

זיי ענטפערן שמיל. לאזן אראפ זייערע שפיציקע האמערס, קערן אפ זייערע פנים מ'ער צו אונז, קוקן און שמוכלען. די פנים מ'ער שווארץ, בלויז וואו דער טראפן שווייט האט זיך אראפ-געקניקלט, איז געבלאך. מיר דאכט זיך, אז אט די צוויי מענשן האבן גאר קיין שום שייכות ניט מיט די אלע, וואס לעבן אויף דער ערד. דאכט זיך, יונגע מענשן גאר, און דאך זעען זיי אויס

טיק, האט זיך דער צוג פון ארט א רים געמאכט און מיט א טרוקענעם גערויש זיך אוועקגעקליקט אין בארג אריין. אלץ טיפער, ווייטער, ווי א פיל פון בויגן, האבן זיך די וואגאנעלאך געטראגן דורכ'ן שמאלן פינסטערן טונעל.

מיט אמאל זינען די וואגאנען שטילן געבליבן. דא איז דער הויפט פונקט, פון וואנען די וועגן צעלויפן זיך אויף אלע זייטן. פון דאנען האב איך זיך גענומען לאזן צופוס. מיין באגלייטער ווארנט מיך, כ'זאל זיך היטן, דעם קאפ נישט צעשלאגן. דער טונעל איז נידעריק און מ'קומט אויס צו גיין כסדר אינגעבויגן, צווישן שמאלע רעלסן פאר וואגאנעלאך, וואס ווערן מיט מול-איינזלען געשלעפט. כ'בין א וויילע געבליבן שטילן און זיך אנגעהויבן צוצוהערן צו אלץ ארום. שטיל. אן אונטערערדישע שטילקייט. די לופט ווערט אהער געטריבן פון דרויסן דורך מאשינען. מען שפירט נישט, אז דא איז ווינציק לופט. איין זאך אבער איז מיר געווען קשה'דיק: פארוואס שלאגט א פארע פון מיין מויל אנטקעגן ליכט פון מיין לעמפל און מיין העמד קלעפט זיך מיר צום לייב?

באלד האב איך אנגעהויבן צו פארנעמען פון דער שטילקייט אזעלכע געהוימניספולע גערוישן.

— וואס רוישט דאס אזוי ווי וואסער ערגעץ ווייט?

— דאס הערט מען, ווי די לופט קומט אן אין די זייטיקע קאמערן.

— וואס קנאקט עס אזוי אין די ווענט, גלייך עמיצער ברעכט

האלץ אויפ'ן קני?

— דאס דריקט די משא אויף די ווענט; שטיקער קוילן-שפע-

נער פלאצן אפ פון די ווענט; נישט קיין געפאר.

מיט אמאל האבן זיך דערהערט טריט פון פערד, און א גערויש פון אייזערנע רעדער האט זיך געלאזט פילן אין די רעלסן ביי מינע פיס.

— וואס איז דאס?

— דאס קומען אן מול-איינזלען; זיי פירן ארום קוילן צום צענטער. לאמיר זיך באהאלטן, ווארים דער וועג איז דא שמאל און דער וואגאן קאן אונז פארטשעפען.

מיט א הונדערט טריט ווייטער איז געווען א לאך אין וואנט, ווי א גרויסער אויוון; און כ'האב זיך אהין אריינגערוקט, די פיס אונטער זיך און באלויכטן מיט מיין לעמפלע. לעבן מיר, זייט ביי זייט, מיין באגלייטער, אויך א קוילן-גרעבער, וואס איז דערהויבן געווארן צו א העכערער מדרגה.

צוויי מול-איינזלען זינען אנגעקומען, לויפנדיק אונטער דעם

ש א כ מ ע ר - ל י ד .

אדיע, אדיע דער ליבער זון,
 דעם הימל און די שטראלן!
 מיר רינסן אָפּ זיך איצט דערפון,
 פאר אונז איז אלץ פארפאלן.
 דער טיפער וואלד, דאָס פרייע פעלד,
 דעם פרילינגס אלע פראכטן...
 אדיע, אדיע דער שיינער וועלט:
 מיר גלייט אין די שאכטן...
 עס גיסט זיך לופט אויף יעדן וועג,
 עס קלינגען מאָרגן-לידער;
 עס איז די נאכט נאָר וואָס אַוועק, —
 פאר אונז איז נאכט שוין ווידער...
 פאר אונז איז נאכט... אין גרוב אַריין,
 גענוג וועט זײַן צו מראכטן!
 אדיע, אדיע דער ליבער שײַן,
 מיר גלייט אין די שאכטן.

ז. סענאלאווטש.

ע ר ל א כ ע א ר ב ע מ .

„ערלאכע אַרבעט, ערלאכע מי“ —
 לײַגן זיך שפּעט און אויפשטײַן פאַר פרי.
 אַרבעטן פערצן און לעבן — קײַן ש ע ה. —
 וואו איז די ב ר כ ה, פרעג איך אײַך, דאָ?
 „ערלאכע אַרבעט, וואויל איז צו דיר!“ —
 וואו איז די וואוילקײַט? ענטפערט פאַרט מיר!
 „ערלאכע אַרבעט, ערלאכע מי“, —
 טשעוועקעלאך קלאפּ, די נאָדעלע צי;
 מויער זײַ הײַזער, קריך אויפֿן דאָך,
 אין דר'ערד גײַ נאָך קוילן, ניט קוק אויף קײַן זאָך;
 שטעל אין ס כ נ ה דײַן לעבן, דײַן בלוט —
 עס וועט דיר שוין וואויל זײַן, עס וועט דיר זײַן גוט!...
 א. רייזען.

דורות אלט; אט ווי דער בארג וואָס איבער אונז — אזוי אלט...
— אַרבעט, אַרבעט! אַ שאַד די צײַט. איר אַרבעט דאָך פון
מאָג. — זאָגט צו זײַ מיין באַגלײַטער.

און זײַ נעמען זיך ווידער צו דער אַרבעט. אײַנער הײבט אויף
זײַן שפּיציקן האַמער און הײבט אָן צו האַקן אויטאָמאָטיש אין דער
נידער; לעבן זײַנע טריט האַקט ער אַלץ טיפּער און טיפּער דעם שפּי-
ציקן האַמער אין וואַנט אַרײַן. דער אַנדערער נעמט אַ לאַנגן עקבער,
וואָס האָט פון דער אַנדער זײַט אַזאַ אויסגעבויגענעם, ברויטלאַכן אַנ-
לען פאַר'ן ברוסט. און ווען ער שטעלט צו דעם שפּיץ פון בויער צום
וואַנט, שפּאַרט ער אָן זײַן מאַגערע, בײַנערדיקע ברוסט אָן דעם אַנ-
לען, דריקט פעסטער, פעסטער דרײַענדיק דעם בויער אין וואַנט אַרײַן,
בויערנדיק אַלץ טיפּער און טיפּער די לאַך אין דער שוואַרצער קוילן-
וואַנט. אַז ער וועט מיט זײַן ברוסט און עקבער גענוג טיפּע לעכער
מאַכן, וועט ער דערנאָך זײַ מיט פולווער אַנפילן, אונטערצינדן דאָס
קנײַטל, אַנטלויפן, זיך אין אַ ווינקל באַהאַלטן און וואַרטן ביז עס וועט
אויפּרײַסן...

עס קומען אָן ווידער אַ פאַר מול-אײַנזלען, בײַגן זיך צו דער ערד
און אזוי אײַנגעבויגענערהײַט טראָגן זײַ זיך דורך, שלעפּנדיק מיט
זיך דאָס קוילן-וועגעלע אויף די שטאַלענע רעלסן. ס'הערט זיך אַ
קנאַק פון אַ בײַטש.

— וויפיל געמאַכט נעכטן? — שרײַט מיין באַגלײַטער אַהין, וואָר-
הין דער גערויש איז פאַרשוואַנדן. און פון דאָרט קומט זיך צוריק צו-
טראָגן אַן ענטפּער:
— פיר!

מיר קומען ווידער אַרויס צום הויפט-וועג, צום צענטער. כ'האַב
זיך אַרײַנגעזעצט אין אַ קוילן-וואַגן וואָס איז געשטאַנען אויף די
רעלסן. מיין באַגלײַטער האָט מיט אַ לאַנגן אײַזן אַ שניט געגעבן
אין צוויי דראָטן, וואָס האָבן זיך איבער אונז געצויגן. פונקען האָבן
זיך אַ שאַט געמאַן. ס'איז אַ סיגנאַל צו דער וועלט, וואָס דרויסן.
אונזער וואַגאַנעלע האָט זיך פון דאָרט אַ רײַס געמאַן, טראָגנדיק מיך
און מיין באַגלײַטער.

מיט אַ ווילדער קראַפט האָט עס אונז געריסן באַרג אַרויף אַלץ
נעענטער צום אַרויסגאַנג. פון דעם שטאַלענעם גערויש האָב איך
געמײַנט, אַז די ווענט פון טונעל ווערן אַט, אַט צעטרײַטלט. פון ווייטן
האַט זיך באַוויזן אַ דורכזיכטיקער זילבערנער פלעק, דאָס איז דער
אַרויסגאַנג פון דער מינע, וואו דער ליכטיקער מאַג האָט גערומ.

פּרץ הירשביין

די אויגן אין אלע זייטן, מאַמער וועט זיך נאך עפעס געפינען צו פאַר-
זעצן... נישטאָ!

ליידיקע, נאָסע פיר ווענט! אַ צעשפּאַלטענער אויוון! אלץ איז
נאָס און קאַלט! אויפ'ן קוימען שטיווען אַ פאַר צעבראַכענע טעפּ.
אויפ'ן אויוון — אַן אלט אויסגעבויגן בלעכן ח נ ו כ ה-לעמפל; אין
דער הויך, אין באַלקן, שמעקט אַ נאָגל — אַ ז כ ר פון אַ הענג-
לייכטער, — צוויי ליידיקע בעטן אַן אַ קישן... גאַרנישט, גאַרנישט
מער!

עס האָט לאַנג געדויערט, איידער די קינדער זינגען רעכט איינ-
געשלאָפּן. ש ר ה קוקט אויף זיי מיט האַרצווייטיק, מיט ר ח מ נ ו ת
טראַגט זי איבער די פאַרווייניגטע אויגן צו דער טיר. זי האָט דערהערט
טרים, שווערע טרים אויף די טרעפּ אין דער סומערינע אַרבינ; קאָנען
קלאָפּן — דאָ אין דער רעכטער, דאָ אין דער לינקער זייט וואַנט. אַ
שטראַל פון האַפענונג באַלייכט איר איינגעשרומפט פ נ י ס. זי
קלאָפּט אַ פאַר מאַל אַ פּוס אַן אַ פּוס, הויכט זיך שווער אויף און גייט
צו צו דער טיר. זי עפּנט; עס קומט אַרבינ אַ בלאַסער, איינגעבויגן-
נער איד מיט ליידיקע קאָנען.

— נו? — פרעגט ש ר ה שטיל.

ער שטעלט אַוועק די קאָנען, לייגט אָפּ די יאָך, זיפצט אָפּ און
ענטפערט נאך שטילער:

— גאַרנישט, גאַרנישט! מען האָט מיר אין ערגעץ נישט באַ-
צאַלט... מאַרגן, זאָגט מען. יעדער זאָגט אלץ — מאַרגן, איבער-
מאַרגן, ר א ש - ח ו ד ש...

— די קינדער האָבן כ מ ע ט אין מויל נישט געהאַט. — מאַכט
ש ר ה. — כאַטש גוט — זיי שלאָפּן... בידנע קינדער מיינע! — זי קאָן
זיך ניט איינהאַלטן און הויכט שטיל אַן צו ווייניגן.

— וואָס וויינסטו, נאַר? — פרעגט דער מאַן.

— אַך, מענדל, מענדל! די קינדער זינגען אַזוי הונגעריק!

מיט גוואַלד וויל זי איינהאַלטן די טרערן.

— און וואָס וועט זיין אונזער ס ר ה? — קלאָגט זי זיך. — מיט

יעדן טאָג ווערט ערגער!

— ערגער? ניין, ש ר ה, זינדיק נישט מיט די רייז! פאַר-

איאָרן איז ערגער געווען, ערגער! אויך אַן ברויט און דערצו נאך אַן
אַ ד י ר ה. די קינדער האָבן זיך ביי טאָג געוואַלגערט אין גאַס, ביי
נאַכט — אין דעם הויף... היינט כאַטש אויף אַ שטרוי-זאַק, כאַטש
אונטער אַ דאָך!

ש ר ה האָט זיך שטאַרקער צעוויינט. זי האָט זיך דערמאָנט,

דער וואסערטרעגער.

דער תענית.

א ווינטער-נאכט. ש ר ה זיצט ביים קאגאניק און שטאפט אן אלטן זאק. די ארבעט מיט געפרארענע הענט גייט גיט זייער גע-שווינט. פאר קעלט זינגען איר אויך ברוין און בלוי געווארן די ליפן. אפט לייגט זי אוועק די ארבעט און צעלויפט זיך איבער דער שטוב צו דערווארימען די געפרארענע פיס.

אין א בעט, אויף א גאלן שטרוי-זאק שלאפן פיר קינדער: אין יעדער זייט צו צוויי קעפ, איבערגעדעקט אין דער מיט מיט עטלאכע אלטע קליידער.

וואס אמאל כאפט זיך אויף אן אנדער קינד, עס הייבט זיך אויף אן אנדער קעפל און בעט: „עסן!“

— ווארט, ווארט, קינדערלאך, — טרייסט זיי ש ר ה, — אט באלד וועט קומען דער טאטע, ברענגען וועטשערע. איך וועל אייך אלע אויפוועקן!

— און ווארמעס? — פרעגן די קינדער וויינענדיק. — מיר האבן דאך נאך קיין ווארמעס ניט געגעסן!

— ווארמעס אויך!

זי גלויבט דאך אליין נישט אין דעם, וואס זי זאגט; זי זוכט מיט

— נו, גענוג! — בארואיקט ער די קינדער. — גענוג! אין א
תענית מאַר מען נישט מאַנצן...
די קינדער זינגען צוריק אין בעט אַרײַן. פאַרגעסן דעם הונגער.
א מיידעלע הויבט אָן זינגען „א ב י נ ו מ ל ר“, „אויפֿן
הויכן באַרג“... א קעלט לויפט מענדלען דורך אלע גלידער.
— זינגען מאַר מען אויך נישט. — מאַכט ער מיט א פאַרשטיק-
טער שטימע. די קינדער ווערן שמיל און שלאָפֿן אײַן, מיד פֿון מאַנצן
און זינגען.

י. 5. פֿרז.

אַרימקייט און נויט.

דער טרעגער.

משה - אהרן דער טרעגער גייט אַרום א בלויזער איבער'ן
טראָטואַר און וואַרפט אומעטיקע, וויינענדיקע און פרעגנדיקע בליקן
אויף יעדן פאַרבײַגנער. ער גייט צו צו אייניקע קראַמען, שמעלט
זיך אָפֿ, קוקט אַרײַן, פרעגט מיט זײַן טרויעריקן בליק אויף אַרבעט
פאַר זיך, און נישט באַקומענדיק קײַן ענטפֿער, גייט ער אַוועק.
„וואָס גוטס, משה - אהרן?“ — פרעגט אים אַ קרעמער, אַ
קײַלאַכדיקער איד אין אַ לאַנגער קאַפֿאַטע און מיט אַ סאַמעטענעס
היטל.

אז דעמאלט איז איר טאקע אין מיטן גאס א קינד אוועקגעקומען. עס האט זיך פארקילט, הייזערדיק געווארן און איז געשטארבן.
 „און געשטארבן ווי אין וואלד... נישט געווען מיט וואס צו ראטעווען... אזוי, אויסגעגאנגען ווי א ליכט.“
 און ער טרױסט זי:

— וויין נישט, ש ר ה, וויין נישט! האב אויף דיר אליין ר ח מ נ ו ת, לאז דיר נישט צו אזוי צום הארצן! זע, ווי דו זעסט אויס! היינט צען יאר איז געוועזן אונזער ח ו פ ה... קוק אן דיין פ נ י ס — וויי און ווינד! דו ביסט דאך געווען די שענסטע אין שטאט!

— און דו? דו האסט דאך געהייסן, געדענקסט, מענדל ג י ב ו ר... היינט ביסטו געבויגן אין דרייען, קראנק... ווייל דו האלסט פאר מיר ב ס ו ד ! —

— אך, גאט, גאט! — רייסט זיך איר ארויס א געשריין.
 די קינדער כאפן זיך אויף און בעטן: „עסן, ברויט!“
 — ח ל י ל ה ! ווער עסט היינט? — האט זיך מענדל פלוצלונג אנגערופן. די קינדער זעצן זיך אויף דערשראקן.
 — היינט איז א ת ע נ י ת. — זאגט מענדל מיט א פינסטער פ נ י ס.

עס האט געדויערט א פאר מינוט, איידער די קינדער האבן פארשטאנען, וואס מען רעדט צו זיי.
 — וואס פאר א ת ע נ י ת? וואס פאר א ת ע נ י ת? — פרעגן זיי ווייניגערדיק.

און מענדל פארציילט זיי מיט אראפגעלאזטע אויגן, אז היינט נאך ביי ש ח ר י ת, צום לייגענען איז אראפגעפאלן די ס פ ר - ת ו ר ה פון טיש.

— דעריבער — זאגט ער — האט מען אויף מארגן אויסגערופן א ת ע נ י ת, אפילו פאר זויגעדיקע קינדער!
 די קינדער שווייגן, און ער פירט ווייטער:
 — אזא ת ע נ י ת, ווי י ו ס - כ פ ו ר, ווי ת ש ע ה - ב א ב ; פון היינט פארנאכט אן!

די פיר קינדער שפרינגען פלינק ארויס פון בעט און הייבן אן בארױעס, אין די צעריסענע העמדלאך, צו טאנצן איבער דער שטוב און צו רופן:

— מיר וועלן פאסטן! פאסטן!
 מענדל פארשטעלט מיט די פלויצעס דעם קאגאניק, זיי זאלן נישט זען, ווי די מוטער גיסט מיט טרערן.

און ווייזט אים אן אויף א זאק מיט שטריק, נישט ווייט פון קאסטן.
 בני אים בלייבט צו נעמען דעם קאסטן: זאל ער אים נאר האבן
 אויפ'ן רוקן, וועט ער שוין גיין.
 — „קום, העלף ארויפשמעלן.“ — ווענדט ער זיך צום מ ש ר ת.
 „און אליין?“ — זאגט דער מ ש ר ת און גייט פון דעסוועגן
 העלפן.

בני די ערשמע פאר טריט איז משה-אהרן שיר נישט אומ-
 געפאלן.
 „שיכור ביסטו, וואס? — שרייט מען אים פון קראס.
 — „יא, שיכור!“ — ברומט ער אפ און גייט צוועק.
 דער טרעגער, וועלכער האט אים איבערגעגעבן דעם קאסטן,
 באגעגנט אים און פרעגט מיט רחמנות:
 „שווער?“
 — „און אז שווער, איז וואס? — ענטפערט ער אפ בניז פון
 אונטער'ן קאסטן.
 ער קאן קוים טריט מאכן, נאר ער שטארקט זיך. ער וועט בא-
 קומען צוואנציק קאפיקעס.

— אַט, צי איז נישטאָ עפעס וואָס אָפּצומראָגן. — ענטפערט ער
און קוקט אַרײַן אין קראָם.
ער גײט ווײַטער.

„וואָס דאַרפסטו?“ — באַגעגנט אים מיט רוגז אַ קרע-
מער, וועלכע האָט געהאַלטן אין רעדן מיט איר מאַן אויף גאַנץ
הויכע טענער.
— „אַט גאַרנישט...“ — שטאַמלט ער. — „עפעס וואָלט איך אָפּ-
געטראָגן.“

„אַז מען וועט דאַרפן, וועט מען דײַך געפֿינען.“ — שרײַט זי אױס
מיט דעם זעלבן טאָן און נעמט זיך ווידער צום מאַן.
משה-אהרן זיפצט שווער אָפּ, און זײַן געזיכט ווערט נאָך
טרויעריקער. ער גײט צוריק צום עק גאַס, וואו עס שטױען נאָך אַ
סך טרעגער. זײַן אומגליקלאַך געזיכט וואַרפט זיך זײַן אין די אויגן.
„וואָס איז עס מיט דיר, משה-אהרן?“ — פרעגט אים אײַ-
נער און זאָגט דערבײַ אַ פאַר גראַבע ווייזן.

— „וואָס זאָל זײַן? — רעדט ער אַרויס מיט האַרץ און קערט
אױס דאָס געזיכט צו די-הברים. — וואָס זאָל זײַן, אַז מען עסט
דעם פערטן טאָג נאָר טרוקן ברויט? וואָס זאָל זײַן, אַז פערטן טאָג
אַז מען פאַרדינט נישט?!“

ער קוקט אַ ווײַלע אויף די-הברים מיט ביטערקײַט און
קערט אָפּ פון זײַ דאָס געזיכט.

די-הברים בלײַבן שטיל. קײנעם ווילט זיך שוין נישט
גלײַכװערטלען, און מען קוקט אַרײַן אין גאַס מיט אַ שווער געמיט.
עס הערן זיך שווערע זיפצן.

„איך האָב שוין אויך דעם אַנדער טאָג אַ גראַשן נישט פאַר-
דינט.“ — רײַסט אײַנער איבער דאָס שווייגן.

קײנער ענטפערט נישט אַ וואָרט. מען זיפצט נאָר שווער אָפּ
און מען צעגײט זיך. משה-אהרן הײבט ווײַטער אָן אַרומצו-
דרױען זיך צווישן די קראַמען.

„מ' אַהרן! מ' אַהרן!“ — רופט אים אַ ווײַלע
שפעטער אַ טרעגער. — „גױ, ס'איז דאָ אַ קאַסטן אָפּצומראָגן. גױ,
נעם... בײַ זאַלצבערגן. האַסטו כּוּחַ?“

— „ס'וועט זיך געפֿינען!“ — ענטפערט ער און אַנילט אַוועק.
אַ זעקס-פּונדאָווער קאַסטן. ער קאָן אים קױם רירן פון אַרט. ער
שטױט אַ ווײַלע און קלערט, צי זאָל ער אים נעמען, צי נישט. אין
קראָם מײַנט מען, אַז ער באַקלערט, ווי בעסער אויפצוהײַבן די משה-
„שמעל אים אַרויף אויפ'ן גרויסן זאַק.“ — ראָט אים דער משרת

און מאַרגנדיק פריש האָט געוואונקען צו מיר פון טאָפּעט
דער געבלימלטער שניין.

און דאָרט אין ציגאַרן-פאַכריק
זאַלבעצווײַט, זאַלבעדריט
זאַלבעצווײַט, זאַלבעדריט
זיך וויגנדיק הין און צוריק,
אַהין און צוריק,
האַבן מענשלאַכע הענט אײַנגעוויקלט אַ בלאַט אין אַ בלאַט.
אַ בלאַט אין אַ בלאַט.
אַ וויקל, אַ קײַקל, אַ דרײַ
און פון זיך אַ שאַר
אַ ציגאַר אויף ציגאַר. —
עס וואַקסן די בערגלאַך-ציגאַרן אַרויף אין דער הײַך,
און ווייט איבער זיי,
אַזוי ווי אַן אויג דורך אַ גרוילאַכן רויך,
אַן עלעקטרישער לאַמפּ אײַנגעהילט אין אַ קאַלפּאַק פון בלױען קאַליר
האַט געקוקט מיט אַ פאַרוואַרף צו מיר.

געווען איז שוין שפּעטער פון נײַן.
אויפֿ'ן ברוינעם טאָפּעט האָט נאָך אַלץ זיך געבלימלט דער
זוניקער שניין.

און איך האָב אַ צינד געטאָן פאַר זיך אַ ציגאַר,
און שלינגענדיק דורשטיק דעם רויך,
האַט אויפגעוואַכט טיף אין מײַן האַרצן דער צ ע ר
פאַר שאַטנס געבויגענע זאַלבעצווײַט, זאַלבעדריט,
זאַלבעצווײַט, זאַלבעדריט,
וואָס וויגן זיך אום אַהין און צוריק
אַהין און צוריק.

דער זונשניין אויף מײַן ברוינעם טאָפּעט
פאַרוואַנדלט זיך שוין אין אַ געלבלאַכן פלעק.
אַט באלד — און ער וועט פון מײַן בעט
אינגאַנצן אַוועק,
נאָר בלײַבן וועט דאָרט קעגנאיבער אין ציגאַרן-פאַכריק
די שאַטנס געבויגענע זאַלבעצווײַט, זאַלבעדריט,
זאַלבעצווײַט, זאַלבעדריט,
און וויגן זיך וועלן זיי אַהין און צוריק,
אַהין און צוריק.

עם הײַכט אים אָן צו שווינדלען פאַר די אויגן. דאָס בלוט האָט
אָנגעשפּאַרט אין קאָפּ. דאָך ער גײַט. ער זעט שוין דאָס הויז, וואוהיין
ער דאַרף צושטעלן דעם קאַסטן.

אַבער דער שווינדל אין קאָפּ ווערט שטאַרקער. עס דוכט זיך
אים, אז עמיין האָט אים לײַכט אַ שטויס געטאָן אין זײַט, און ער
פאַלט ערגעץ, טיף, טיף... עס ווערט אים אזוי גרינג אויפ'ן רוקן — ער
פילט גאָר די מ'ש א נישט. עס איז אים נאָר אַ ביסל שוואַכלאָך בײַם
האַרצן, און דאָס פאַלן אין דער טיפקײַט איז אויך עפעס נישט שטאַרק
אָנגענעם. עס צימערט אין אים דאָס האַרץ, ער זאָל זיך נישט צע-
שלאָגן, אַראָפּפאַלנדיק. נאָר אַט דערגרײַכט ער דעם גרונד פון דער
טיפּעניש — ער גיט אַ צימער און גלאַצט אויס די אויגן...

און ווײַל דאָס איז געוועזן אין כאַליערע-צײַט, איז פאַרגעקומען
אין גאָס אזא מיין געשפרעך:

„וואָס איז דאָס פאַר אַ רעדל?“

— „אַ טרעגער איז אוועקגעפאַלן.“

„געשמאַרבן?“

— „וואָס דען?“

„וואָס? פון כאַליערע?“

— „ווער ווײַס!“

„אז די קבצנים עסן זיך אָן מיט שדיים ווײַסן וואָס!“

ד. פּינסקי.

אַ ביסל זונשיין.

פרימאָרגן האָט הײַנט מיר געבראַכט אַ ביסל זונשײַן צום בעט,
און ווען איך האָב די אויגן אָן עפּן געטאָן,
האָט זיך דער זונשײַן צעוויגט און צעבלומט און צעגליט
אויף אַ ברוינעם מאַפעט.

נאָר דאָרט קעגנאיבער מײַן פענסטער אין ציגאַרן-פאַבריק
האַבן שאַמנס זאַלבעצווײַט, זאַלבעדריט,
זאַלבעצווײַט, זאַלבעדריט
געוויגט זיך אַהין און צוריק,
אַהין און צוריק.

דער זײַגער איז אינגאנצן געווען אַרום גײַן.

— „קדחת“. — האקט אפ נחום.
 — „אז ביידע זינען נעלם געווארן, איז א שלעכטער סימן“.
 — מינוט מאיר.

דאס פילן אלע ארבעטער, נאך ווי זינען שוין געוואוינט אוועק-
 צוגיין פרייטאג אן געלט און ווי זינען איצט אויך „מוכן ומזומן“
 אוועקצוגיין מיט לידיקע הענט און קעשענעס. אבער דאך רייצט ווי
 עס א ביסל און עס איז אומאנגענעם — „מולקע“, ווי ווי דריקן זיך
 אויס, — אוועקצוגיין אן געלט.

— „נו, איז וואס וועט זיין? איר וועט שוין אמאל געבן
 געלט?“ — רייסט איבער אין א וויילע ארום די שטילקייט א יונגער
 ארבעטער, וועלכער שטויט אנגעשפארט אויפ'ן ווענטל, ווענדנדיק זיך
 צו נחום'ען.

— „געלט? נאך וואס דארפסטו געלט?“ — פרעגט אים נחום
 איראניש, נאכמאכנדיק דעם באלעבאס קול.
 — „איך דארף! ווי הייסט, אויף וואס איך דארף?“ — רעדט
 ברוגז דער ארבעטער.

אלע האלטן און דעם אטעם. מען לאכט נישט, נאך א שמויכל
 צעקרימט די מילער. אפילו יאשקע קלאפער, וועלכער לאכט,
 ווען מען באווייזט אים א פינגער, האט פארדעקט דאס מויל מיט דער
 האנט און שטיקט אין זיך דעם געלעכטער. מען ווייס, אז איצט וועט
 זיין א גאנצער „טריאטער“. נאך פישל אלליין זיצט נאך אין דער פרי-
 ערדיקער פאזע, פנימט זיין לידל און קוקט זיך נישט אום. ער איז
 אמאל געווען א כאריסט אין אידישן טעאטער און האלט זיך פאר א
 מכין אויף אקטיארסקע „שטיק“. אים שטויט נישט אן צו לאכן און
 נתפעל צו ווערן פון „קאלאמירעס“ ברעכן זיך.

— „און איך זאג, אז דו דארפסט נישט.“ — זאגט נחום פאר-
 טראגן און קוקט אריין מיט א אנגעקנייטשטן שמערן אין א חשבון,
 וועלכער ליגט פאר אים אויפ'ן טיש. — „וועסט זיך שבת באגיין
 אן געלט אויך... ווייניקער עבירות מאן“.
 — „קע-קע-קע!“ — קלאפט אויס יאשקע און פארשווינדט אין
 מאשינענצימער.

— „ס'איז שוין מיין זאך“, — ענטפערט דער יונגער ארבעטער
 מיט כעס און שמויכלט, — „איר וועט פאר מינע עבירות נישט
 ליידן“.

— „און מיר וועט איר עפעס געבן?“ — מישט זיך אריין חיים
 „דראנגילע“, א זייער הויכער און שמאלער ארבעטער, פון א יאר פינף
 און דרייסיק, וועלכער שטויט אנגעשפארט אויפ'ן ווענטל.

מען ווארט.

א.

פרייטאג פארנאכט. בערגשולד דעם דרוקערס ארבעטער האבן שוין געענדיקט זייער ארבעט, וואשן זיך אפ און גייען ארויס אין פאר- צימער, וואס דינט פאר א קאנטאָר, צו באקומען זייער געלט. די קאנטאָר איז א קלויז פירעקיק צימער, צעטיילט אויף צווייען דורך א נידעריק ווענטל פון שטאקעמלאך. הינטער'ן ווענטל שטייט א גרויסער שרייבטיש מיט דריי שטולן ארום אים. די ווענטל זינגען פאר- נומען מיט פאליצעס, אויף וועלכע עס ליגן אפגעדרוקטע ביכער. אויף דער וואנט, לינקס פון טיש, הענגען אלערליי חשבונות, בריף, נאטיצן, א לוח, א זינגער; אויפ'ן טיש ליגן פאפירן, א קאנטאָר- בוך, שרייבגעציג.

אז דער באלעבאָס אָדער זיין זון דער בוכהאלטער זינגען דא, טאָר קיין ארבעטער נישט אריבער הינטער'ן ווענטל. נאָר איצט זינגען די באלעבאָס'ס נישטאָ, און די ארבעטער — א מאן צען — הערשן איבער דער גאנצער קאנטאָר.

נחום „קאלאטירע“, א מאן פון א יאָר פערציק, פון הויכן וואוקס, מיט א קלוינעם, שיטערן, בלאנדן בערדל, גרויע אויגעלאך און א רויט- לאכער נאָז, אין א ברודיק העמד און אין אן אלט פארשמוצט היטל, צעוואַרפט זיך אויף דעם באלעבאָס אַרט. די אַנדערע צוויי שטולן פאַרכאַפן מאיר און פיינול, צוויי יונגע בחורים פון א יאָר ניינצן; צוויי עלטערע ארבעטער, משה דער געלער און הלל די לאנגע נאָז, זעצן זיך אויף א גרויסער קופע פאפיר, וואס ליגט אויף דר'ערד. אויפ'ן פענסטער זיצט, אויסגעצויגן די פיס, פישל, א בחור פון א יאָר פינף און צוואַנציק, מיט א שוואַרץ בערדל, געדרויטע וואַנצן, אין א ווייס העמד און א נייַעס קאפּעליוש; ער קוקט אַרײַן אין הויף, פייפט זיך אונטער א ליד און קוקט זיך נישט אום אויף דעם, וואָס טוט זיך אין קאנטאָר.

אין טיר, וועלכע פירט אין דעם מאַשינענצימער און אויף וועלכער עס שטייט אָנגעשריבן: „פרעמדע מענשן דאַרפן נישט אַרײַן“, שטייט יאָשקע „קלאַפער“, א אינגל פון א יאָר זעכצן, וועלכער האָט באַקומען דעם צונאַמען דערפאַר, וואָס ער לאַכט ווי געקלאַפט. די איבעריקע שטייען אָנגעשפּאַרט אויפ'ן ווענטל.

— „ווי מיינט איר, חברה, היינט וועלן מיר קריגן געלט?“ — פרעגט משה דער געלער פון דער קופע פאפיר.

ה פ נ י ם גוט געלונגען נאָכצומאָכן דעם באַלעכאָם, ווײַל דער „מ ב י ן“ פון פענסטער האָט אַ וואָרף געטאָן אויף אים אַ בליק און אויך צעשמײכלט זיך. נ ח ו ם אַלײן שטאַרקט זיך נישט אַ שמײכל צו טאָן.

— „אַבער מיר?“ — זאָגט אַן אַנדער אַרבעטער פון ווענטל.
— „אָנז, קומט דער פּרײַטאָג, איז נישט איבערצומטאָגן!“ — שפּרינגט אויף נ ח ו ם.
— „זאָל שוין זײַן אַ מאָל געלט, באַלעכאָם!“ — זאָגן אײַניקע אויף אַמאָל.

— הײַנט איז נישטאָ קײַן געלט, ב נ א מ נ ו ת, קוילעט מיך פאַר אַ קאַפּיקע.“ — ענטפּערט זײַ נ ח ו ם מיט אַן אומעטיקן קול, מיט אַ געבעט.

— „הײַנט איז נישטאָ, פאַראַכטאָגן איז אויך נישט געוועזן!“
— „נז, וואָס קאָן מען מאַכן? וואָס זאָל איך טאָן? עס איז נישט, איז נישטאָ.“

— „אַ שײַנער תּיר וץ!“

— „מען גיט מיר נישט, גיב איך אײַך נישט.“

נאָר די אַרבעטער האָבן שוין געשפּילט דאָס „טריאָטער“ אַן ח ש ק. עס איז אַלץ פּינסטערער געוואָרן דרויסן און אין דער אײַז גענער צײַט זײַנען ח ו ש כ'דיקער געוואָרן די אַרבעטערס פּנײַמ'ער. עס איז זײַ אַלץ אומעטיקער און אומעטיקער געוואָרן, און זײַ האָבן נישט אויפּגעהערט צו וואָרפּן בליקן אין הויף אַרײַן פאַר אומגעדולד.

ב.

פאַרבײַ דעם פענסטער איז פאַריבער אַ שאַטן. נ ח ו ם מיט די אַנדערע אַרבעטער שפּרינגען אַרויס פון הינטער דעם ווענטל. מען צעשמעלט זיך מיט אַנגעקנייטשמע שמערנס און מען קוקט אויף דער טיר.

עס איז אַרײַן בערגשולד, אַ הויכער דיקער איד פון אַ יאָר פּופֿ-ציק, מיט אַ ברויטער שיוואַכער באָרד. ער האָט געטראָגן אַ לאַנגן ראָק און די הויזן זײַנען בײַ אים געווען פאַרלײַגט אין די שטיוול. אַבער ער האָט אויך געהאַט אַ געבליזט העמד און אויפ'ן קאַפּ אַ קאַפעליוש.

— „נישטאָ נאָך מענדל?“ — האָט ער געפרעגט, בלייבנדיק שטײַן אין דער טיר.

— „והילד איננו“ (וועיהאיעלעד אײַנענו). — ענטפּערט נ ח ו ם.

— „זאל ער דאס האבן, וואס ער וועט אונז אַלעמען געבן.“ —
מורמלט פישל פון פענסטער, ווי פאר זיך, נישט אַפּרײַסנדיק דעם בליק
פון הויף.

נחום האלט נישט אויס די ראַליע און צעלאַכט זיך.
די אַרבעטער האבן זיך גלייך דערמאָנט, וואו זיי זינען אין דער
וועלט, און דערפילט דאָס אומאַנגענעמע געפיל, וואָס האָט זיי פריער
געוויצט.

— „עס ווערט שוין פינסטער, וואָס קומט ער נאָך נישט?“ —
פרעגט משה דער געלער אומגעוילדיק.

— „ער איז געגאַנגען געלט מאַכן, טריקנט ער איצט די פאַפיר-
לאַך.“ — וויצלט זיך פֿיוול.

— „גײַט אַ נאָר צו צו ריווטשען אין שענק, אויב איר געפינט
אים נישט דאָרטן.“ — זאָגט נחום.

— „אז עס וואָלט געוועזן אַ רעכטע חברה, וואָלט מען גע-
דאַרפט גיין מק'לען אים.“ — זאָגט פישל מיט פאַראַכטונג, אַליין
נאָך קוקנדיק אין פענסטער.

— „קום, נו!“ — זאָגט נחום.
— „ברעך זיך, ברעך זיך, קאַלאַטירע!“ — איראַנזירט פישל.

„מיט דיר איז גוט דעם אויוון צו פאַרשטאַפֿן.“
— „אַ פֿטשיק!“ — ניסט אויס נחום.

פישל הויבט אָן ווייטער צו פֿיפֿן.
עס ווערט אַ וויילע שטיל.

— „אַ, זאל ער דאָרטן!“ — ברומט אַרויס ה ל ל די לאַנגע
נאָז.

„וועט איר מיר שוין געבן געלט?“ — פרעגט ווייטער ח י ים
„דראַנגילע“ נחום מ'ען.

— „דו אויך?“ — ענטפערט אים נחום מיט רוגז. —
„וויפיל קומט דיר?“

— „שוין פאַר צוויי וואָכן.“
— „דריי נישט קיין קאַפּ! היינטיקע וואָך נאָך האַסטו ביי מיר
גענומען געלט.“

— „איך האָב ביי אײַך הײַנטיקע וואָך אַ קאַפּיקע נישט גענומען.“
— „וואָס זאָגט מען צו אים, האָ? — שרייט אויס נחום.

פאַרגלאַצט די אויגן און פאַרלינגט די הענט אויפֿ'ן בויך. — „איך
האָב אים אַליין געגעבן מאַנטאַג, אַדער מיטוואָך, אַדער דאָנערשטאַג,

אַדער פֿריי... פֿריי... איך האָב אים אַליין געגעבן!...“
אלע צעלייגן זיך פאַר געלעכטער. דאָס מאַל האָט אים

— „עס איז א גומער פלאן, ב נ א מ נ ו ת. כאַטש נעם און
 מאַך נישט דאָס אַנדערע מאַל קיין ש ב ת.“
 — „אז איך זאָג: זונטאָג — איז זונטאָג.“ — פאַרזיכערט בערג-
 שולד און עפנט די טיר. — „נו, גוים, גוים, ביי לייטן בענשט מען שוין
 ליכט. וואָס איך האָב זיך אַנגעלאָפֿן אַ ביסל!“
 די אַרבעטער הויבן אָן אַן ח ש ק אַרויסצוגיין פון טיר.

ד. פינסקי.

מ ין א י נ ג ע ל ע.

איך האָב אַ קלוינעם אינגעלע,
 אַ זונעלע גאָר פיין!
 ווען איך דערזע אים, דאָכט זיך מיר,
 די גאַנצע וועלט איז מיין.
 נאָר זעלטן, זעלטן זע איך אים,
 מיין שווינעם, ווען ער וואַכט;
 איך טרעף אים שטענדיק שלאָפנדיק,
 און זע אים נאָר ביינאָכט.
 די אַרבעט טרייבט מיך פרי אַרויס
 און לאָזט מיך שפּעט צוריק;
 אַ, פרעמד איז מיר מיין אייגן לייב;
 אַ, פרעמד מיין קינדס אַ בליק!
 איך קום צעקלעממערדייט אַהיים,
 אין פינסטערניש געהילט;
 מיין בלויע פרוי דערציילט מיר באלד,
 ווי פיין דאָס קינד זיך שפּילט,
 ווי זיס עס רעדט, ווי קלוג עס פרעגט:
 „אַ, מאַמא, גומע מאַ,
 ווען קומט און ברענגט אַ פעני מיר
 מיין גומער, גומער פאַ?“
 איך הער עס צו און אייל — עס מוז,
 יא, יא, עס מוז געשען!

יאַשקע דריקט נאָך שטאַרקער די האַנט צום מויל.
 — „איז דאָך שלעכט!...“ — זינגט אויס בערגשולד, נעמט זיך
 פאַר'ן באַרד און קוקט צו דער פאַדלאַגע. — „וואָס טוט מען, קינדער-
 לאַך, עס איז דאָך ווייטער קיין געלט נישטאָ?...“
 „איך האָב זיין דאָס פריער געזאָגט.“ — זאָגט נחום, און
 יאַשקע הויבט אָן צו קלאַפּן. נאָר די איבעריקע זינגען שטאַרק אַנגע-
 רוקט.

— „אַ שוויגער תכלית איז עס.“ — זאָמט חיים
 ברוגז'דיק.

— „איז וואָס קאָן איך טאָן? — איך בין גענוג אַרומגעלאָפּן.“ —
 ענטפּערט בערגשולד און מאַכט פאַרצווייפלט מיט די הענט. — „עס
 איז שוין שפּעט, אַז נישט וואָלט מען געוואַרט אויף מענדלען. מענדל
 דאַרף געוויס ברענגען געלט.“

— „נו, אַזוי דאָ, וואָס האָב איך אַינך געזאָגט?“ — וויצלט
 זיך נחום.

— „ווער שטום אַמאָל!“ — שרייט אויס פישל מיט כעס. —
 „קאַלאַטירע!“

— „מען זאָל אַרבעטן און אַ קאַפּיקע נישט זען.“ — מורמלט
 פישל.

— „ווי הייסט אַ קאַפּיקע נישט זען? דיר קומט עפעס אַסאָך?“ —
 כאַפּט זיך אָן דער באַלעכאָס מיט פאַרדראָס.

— „איך אַרבעט די וואַך, דאַרף איך דאָס געלט.“ — זאָגט פישל
 מיט האַרץ.

— „נו, וואָס קען מען העלפּן? עס איז אזא וואַך געוועזן.“ —
 ענטפּערט בערגשולד און נעמט זיך פאַר די שליסעלאַך.

— „איז וואָס וועט זיין? גיט כאַטש עפעס געלט.“ — רעדן עט-
 לאַכע מיט אַ מאָל.

— „אַבער מיר, ריכטיג אַברהם, וואָלט איר טאַקע געגעבן
 עפעס געלט.“ — ווענדט זיך נחום צום באַלעכאָס.

— „נו, נאָך זיך נישט נאָריש, קאַלאַטירע.“ — שמייכלט בערג-
 שולד גוט האַרציק. — „גויט, גויט, מען דאַרף שוין פאַרשליסן די טיר,
 שוין שפּעט. — זאָגט ער האַרציק-ווייך. — איר וועט שוין זונטאָג
 געוויס באַקומען אַינער געלט.“

די אַרבעטער באַוועגן זיך פויל, שמעלן איבער די פיס און רירן
 זיך נישט פון אַרט. משה דער געלער מאַכט אַ טריט צו דער טיר,
 דרייט זיך צוריק אום און בורטשעט.

חיים משרת.

א.

עם איז געוועזן אויגע פון יענע ווינטער-נעכט, ווען דער ארימאן ווערט ביי זיך שטארקער, און הייבט אן מיט מער עזות צו רעדן מיט'ן „סומך דליים" און מאַנען ביי אים התייבות. דער פראַסט קנאָסט, ברענט. אַ שטאַרקער ווינט בלאָזט און הייבט אויף פון דער ערד אַ שנייענעם שטויב, טראָגט און דרויט אים אין דער לופט און שמיסט די דורכגייער אין פניס אַרײַן. עס פאַרכאַפט ביי זיי דער אַטעם; דער שניי-שטויב שניידט שרעקלאַך אין געזיכט.

אין דער לופט טראָגן זיך אַרום שוויזנטער קללות דעם ווינט און דעם וועטער, און דער ווינט ענטפערט אויף זיי מיט נאָך אַ העכערן פּינן און וואָיען, מיט נאָך אַ גרעסערן שטויב. די גאַסן ווערן ליידיקער; אַלע אַינלן צו באַהאַלטן זיך פאַר דעם שרעקלאַכן וועטער. „גוט צו זיצן אין דער היים." — וויצלען זיך די באַלעבאַטים פון וואַרימע און ליכטיקע שטיבער און שמויכלען אונטער, ווי זיי וואַלטן געזאָגט אַ גרויסע חכמה. „דער ווינט וועט גלאַט נים אַראָפּ." — זאָגן אַרים און רייך: די רייכע — מיט אַ מינע פון געלערנטע לו-חמאָכער, און די אַינע-וואוינער פון פינסטערע, קאַלטע און נאַסע די-רות — מיט שרעק. דער אַרימאָן וואַרפט אָן אומרויאַקן בליק אויף די ציטערנדיקע שוויבן און ראַמען און דערנאָך אויפ'ן קופּקעלע קליינע נפשות, וואָס האָבן זיך צונויפגעדריקט אין אַ ווינקל און פאַרקרימען די פּנימ'לאַך פאַר קעלט און אַנגסט ביי יעדן פּינן פון ווינט.

ב.

איינגעוויקלט אין אַ צעריסן טוך, מיט דער מאַמעס גרויסע שיך אויף די פיס, איז געלאָפּן אַ מיינדעלע פון אַ יאָר צען-עלף איבער דער גאַס. דער ווינט פלעגט זי אַלע וויילע אַפּשטעלן. דאָ האָט ער זיך אַריינגעכאַפט אונטער'ן טוך, אַנגעבלאָזן עס ווי אַ זעגל און געריסן ביי איר פון קאַפּ; דאָ האָט ער איר פאַרשאַטן די אויגן מיט שניידיקן טרוקענעם שניי; דאָ האָט ער זיך אַריינגעיאָגט צו איר אין מויל אַרײַן, און עס פאַרפעלט איר אַטעם. זי האָט געמוזט אַלע וויילע אַפּשטעלן זיך, מאַכן צו רעכט דאָס טוך, אויסרייבן זי אויגן אַדער איבערקערן זיך און כאַפּן דעם אַטעם מיט אַ קרעכץ, אין וועלכן עס האָט זיך געהערט: „געוואַלד, וואָס וויל ער פון מיר? ...!"

די פאטער-ליבע פלאקערט אויף:
עס מוז מיין קינד מיך זען!...

איך שטיין ביי זיין געלעגערל,
און זע, און הער, און שא!
א טרוים באוועגט די ליפעלאך:
„א, וואו איז, וואו איז פא?“

איך קוש די בלויע אייגעלאך,
זיי עפענען זיך — „א, קינד!“ —
זיי זעען מיך, זיי זעען מיך
און שליסן זיך געשווינט.

„דא שטייט דיין פאפא, טייערער,
א פענילע דיר, נא!“
א טרוים באוועגט די ליפעלאך:
„א, וואו איז, וואו איז פא?“

איך בלייב צעווייטיקט און צעקלעמט,
פארביטערט, און איך קלער:
„ווען דו דערוואכסט אַמאָל, מיין קינד,
געפינסטו מיך ניט מער...“

מ. ראָזנפעלד.

דיינע בלימלאך טויט.

פעלד-בלימלאך, מאַן-קעפלאך און זאנגען —
פלאנץ זיי אויפ'ן ווייסן ליוונט,
פלאנץ דעם רעשט פון פעלד-לויט
מיט אַ טרויסלדיקער נאָדל...

אויפ'ן טישמוך וועלן שטיין באַקאלן
מיט שוימיקע געטראַנקען,
ארום טישמוך וועט מען זינגען;
און דיינע פעלד-בלימלאך, מאַן-קעפלאך און זאנגען
זיעלן ליגן טויטע אויפ'ן ווייסן ליוונט.

יהואָש.

— „באלעכאס... הער גרינפעלד!...“ — שטאַמלט ער מיט גער-
בעט. — „מיין טאָכטער...“

הער גרינפעלד האָט פאַרשטאַנען פון חיימ'ס טאָן, אַז עס
גיט נישט אום געשעפט, און איז געבליבן זיצן אין דער אויגענער
פּאַזע, נישט אַ קער טוענדיק אַפילו מיט'ן קאַפּ אין חיימ'ס
זייט. ער האָט אַ טראַכט געטאָן: „וואָס וויל שוין די פּלאַנע?“ —
אַ „צופ“ געטאָן דעם ציגאַר און אין בויגל אַרויסגעלאָזן דעם רויך.
חיימ האָט ווײַטער אָנגעהויבן צו שטאַמלען זײַן בּקש,
נאָך נאָך מיט אַ ציטערדיקערן קול.

„הער... הער גרינפעלד... מיין טאָכטער, מיין ווײַב...“
גרינפעלד האָט זיך צוגערוקט צום טיש, אַרײַנגערוקט דעם קאַפּ
אינ'ם גרויסן בוכהאלטערישן בוך, וואָס איז פאַר אים געלעגן, און
אָנגעקנייטשט דעם שטערן מיט אַ פאַרטראָגענער מינע.
חיימ האָט נאָך אַ מאָל אַ מאַך געטאָן מיט די ליפּן און אָנגע-
הויבן צוצומאַכן די טיר און גלייך ווידער פאַנאָדערגעעפנט, אַ קוק
געטאָן מיט געבעט אויפ'ן באלעכאָס, געוואָלט זאָגן עפעס און... איז
אָוועקגעגאַנגען פון טיר, לאָזנדיק זי האַלב-אַפּן. די לינקע באַק האָט
אים עפעס געפלאַמט, גלייך עמיץ וואָלט אים געפאַטשט; אין די
אויערן האָבן אים געקלונגען אלערליי זידלעריי, כאַטש קײנער האָט
אים איצט אַ וואָרט נישט געזאָגט...

ער האָט פאַרבראַכן די הענט, אַז די פינגער האָבן געקנאַקט;
די האַר האָבן זיך אים אויפגעהויבן, און מיט גרויס שרעק האָט ער
געקוקט אויף דער גאַס-טיר, אַז אַט-אַט וועט זיך ווײַטער באַווייזן
די האַלב-נאַקעטע רבב'לע. ער איז עטלעכע מאָל צוגעגאַנגען
צו דער טיר פון קאַנטאַרקע, ביז דער באלעכאָס האָט זיך אויפגעהויבן
פון אַרט און צוגעמאַכט די טיר; חיימ האָט זיך גאָר פאַרלאָרן.
דאָס פנימ האָט זיך אים פון האַרץ-ווייטיק, פון יסורים,
נאָך מער פאַרקרימט און איז געל געוואָרן.

ד.

אַ לאַנגע, שרעקלאַכע שעה איז פאַרבײַ. די גאַס-טיר האָט
זיך געעפנט, און רבב'לע איז אַריין. ער איז אָפּגעשטאַרבן,
דערזענדיק זי. ער האָט זיך אים עפעס אָפּגעריסן אין האַרצן.
— „איך גיין שוין... איך גיין שוין!“ — האָט ער אַרויסגערעדט
מיט שרעק, נישט וואַרטנדיק ביז זי וועט אים עפעס זאָגן.
— „איך גיין שוין!“ — האָט זי אים איבערגעקרימט דורך
טערען. — „איך גיין שוין“ — און קומט נישט! די מאַמע שרייט מיט
באַנומענע קולות, און מיך טרייבט מען אַרום!... איך האָב שוין

דאך הערט זי נישט שטארק די קעלט. איר קעפל איז זייער פארנומען מיט איר ש ל י ח ו ת : זי לויפט רופן איר טאטן אהנים, ווייל דער מאמען איז עפעס נישט גוט.

כ מ ע ט א דערפארענע איז זי אריינגעלאפן אין גרינפעלדס אייזן-קראם, וואו איר טאטע ח י י ם איז געוועזן א מ ש ר ת. — "זע אין אזא וועטער!" — האט ח י י ם דערשראקן אויס-געשריען.

איר האט אנגעכאפט ביים הארצן: זי האט זיך צעווייגט.

— "קום אהנים, דער מאמען איז ניט גוט!"

ח י י ם איז בלייב געווארן.

— "איך גיי שוין, איך גיי!" — האט ער געזאגט. — "לויף

אהנים, ר ב ק ה'לע!"

— "זאלסט שוין קומען, הערסט!" — האט אים ר ב ק ה'לע

אנגעזאגט און איז נישט ווילנדיק אוועקגעגאנגען.

— "איך קום שוין, איך קום שוין." — האט ער געשטאמלט, בא-

גלייטנדיק זי ביז דער טיר.

ג.

ער האט זי נישט פארהאלטן, זי זאל זיך אנווארימען, ווייל ער ווייס, אז מען דארף זי גלייטיק אין דער היים. ער ווייס, וואס דארטן טוט זיך. נאך אין דער פרי האט אים די ווייב אנגעזאגט, אז היינט פילט זי זיך זייער שלעכט, און ער זאל זען קומען וואס פריער אהנים, ווארים מאלע וואס מען דארף. דעם גאנצן טאג איז ער געשטאנען ווי אויף הייסע קוילן; אין אונט איז ער נאך אומרואיקער געווארן. מ ע ש ה - ש ט ן איז דער אונטער-מ ש ר ת אוועקגעגאנגען און זוימט זיך שוין עטלעכע ש ע ה, און דער באלעכאס איז שטארק פארנומען מיט דעם באלאנס, ווי פאר א באנקראט. ער האט זיך פארמאכט פון אין דער פרי אין צווייטן צימער, אין קאנטארקע, און מען קאן מיט אים א ווארט נישט רעדן.

איצט איז ער דאך צוגעגאנגען צו דער קאנטארקע, האט צוגע-לייגט אן אויער צו דער טיר, נאך ער האט גארנישט געהערט. ער איז געבליבן א וויילע שטיין, ניט דערוועגנדיק זיך אויפצועפענען די טיר; זיין פ נ י ם האט זיך פארקרימט פאר צ ע ר. ענדלאך האט ער זיך איינגעשטעלט און אויפגעעפנט א קליינע שפארע. דער באלע-באס, א הויכער, דיקער פינג-און-פופציקער, איז געזעסן אנגעשפארט אן ווענטל פון שטול און גערויכערט א ציגאר.

ח י י ם האט אריינגעשפארט דעם קאפ אין טיר און געמאכט א ר ח מ נ ו ת - פ נ י ם.

— „וואס זאל איך זען, וואס?“ — האט די קלוינע בלויז גע-
 שריען. — „קום אהיים, קום!“
 — „איך גיין שוין... איך גיין שוין.“ — האט ער קוים געזאגט.
 — „טא קום!“ — האט רבקה'לע אויסגעשריען מיט הארץ.
 — „שא, שריי ניט אזוי!“ — איז ער שוין בלויז געווארן, דער-
 מאנענדיק זיך, אז ער איז א טאטע, און האט זיך מיט שרעק אומגע-
 קוקט אויף דער טיר פון קאנטארקע. „גיין אהיים, גיין! גיין!... שריי
 דא נישט!“
 — „יא, איך האב זייער מורא פאר דיין באלעבאס!“ — האט
 זיך די קלוינע צעשריען. — „קום אהיים! איך וועל אן דיר ניט גיין!“
 חיים איז צוגעגאנגען צו דער קאנטארקע.
 — „ער דארף נאך פרעגן ביי דעם באלעבאס!“ — קרימט זיך
 רבקה'לע. — „מען נעמט און מען גייט!“
 ער האט געמאכט מיט'ן פינגער, זי זאל שווייגן.
 — „פשו, טייערע זאכן?“ — האט זי זיך ווייטער געקרימט. —
 „איך האב טאקע א סך מורא פאר אים.“
 — „שש!“ — האט דער טאטע א מאך געטאן אויף איר מיט
 דער האנט.
 — „יא, אוודאי!“ — האט זי זיך נישט אויפגעהערט צו קריי-
 מען. — „קום אהיים, קום!“
 חיים האט ווייטער אויפגעעפנט די טיר.
 — „איך וועל גיין אהיים, באלעבאס!“
 דער באלעבאס האט נישט געענטפערט, מאכנדיק א חשובן
 און אונטערוינגענדיק.
 — „איך מוז... דאס ווייב איז...“
 — „מאך צו די טיר!“ — האט דער באלעבאס שטרענג געענט-
 פערט פון בוך.
 — „איך מוז גיין אהיים! — האט חיים שוין אנגעהויבן מיט
 א ברוגז'דיקן טאן. — „די ווייב איז א פארבייאקע... איך מוז...“
 — „מאך צו די טיר, זאגט מען דאך דיר!“ — האט גרינפעלד
 אויסגעשריען און אנגעשטעלט אויף אים די אויגן.
 — „איך מוז אהיים... מין ווייב...“ — איז חיים געשטאנען
 אויף זיינס.
 — „א, פאדליעץ דו! הונט איינער!“ — האט זיך גרינפעלד צע-
 שריען, אויפשפרינגענדיק פון ארט. — „ארויס! דיין פוס זאל דא מער
 נישט זיין!... זאלסט מער ניט וואגן צו קומען אין קראם!... פאדליעץ
 דו!“

אָפּגעפּראָרן די פיס, האָב איך אָפּגעפּראָרן! ... קום אַהײַם, קום! —
האַט זי נאָך בײַזער אויסגעשריען. — „וואָס קאַנסטו זיך נישט אָפּ-
רײַסן, וואָס? ... קום אַהײַם, קום...“

דאָס האָרץ איז אים פאַרגאַסן געוואָרן מיט בלוט.

— „איך גײַ גלייך, איך גײַ...“ — האָט ער געשטאַמלט און אַ לאַז
געמאַן זיך צו דער קאַנטאַרקע; ער האָט אויפּגעעפּנט שוין פעסטער
די טיר און גאַנץ הויך אַרויסגערעדט:

— „באַלעבאַס, מײַן ווײַב איז קראַנק... איך מוז...“

דער באַלעבאַס האָט געבלעמערט דאָס גרויסע בוך. ער האָט
אַ ווײַלע געשוויגן און דערנאָך שמיל און קאַלטבלוטיק געענטפּערט:
„זי וועט גאַנץ זײַן.“

ער האָט אָנגעקנייטשט דעם שטערן, אָפּגעשטעלט זיך אויף אַ
ח ש ב ו ן און דערבײַ געטראַכט: „דער שלימאַזל! אַזאַ מײַן
צײַה...“ — ער האָט איבערגעקערט אַ בלאַט. — „אַזאַ מײַן שלאַק! ...!
אַ גרויסע זאַך — די ווײַב איז קראַנק! — ווי דאָס איז אַ ביסל טײַער
בײַ זיך! ...! ער זעט, דאַכט זיך...“

— „מײַן מאַכטער איז שוין דאָ צווייטע מאַל.“ — האָט אים
חײַם שוין מיט אַ נידעריקערן טאָן איבערגערופן די מַה ש ב ו ת.
— „הער, דול מיר נים דעם קאַפּ!“ — האָט גרינפעלד בײַז אויס-
געשריען, אַ קער טוענדיק צו אים דעם קאַפּ.

— „ער זעט, דאַכט זיך, ווי איך בין פאַרנומען!“ — האָט ער
מיט כּעס געטראַכט, דרײַענדיק צוריק דעם קאַפּ, און מיט בײַזקײַט
אַ פיר געמאַן די אויגן אויף דער געגן-וואַנט, ווי אײַנער וואַלט דאָרט
געזעסן און ער וואַלט אים געפרעגט: „וואָס זאָגט איר צו מײַן
מ ש ר ת 'עס קאַפּ? ...“

— „זעט, באַלעבאַס!“ — האָט חײַם אָנגעהויבן נאָך נידע-
ריקער, מיט מער בּק ש ה.

— מאַך צו די טיר, זאָג איך דיר!“ — האָט יענער אויסגעשריען,
איבערדרייענדיק זיך אויפ'ן שטול און אָנשטעלנדיק אויף חײַם'ען
די בײַזע אויגן. חײַם האָט לאַנגזאַם צוריק צוגעמאַכט די טיר.
— „נו, וועסט שוין גײַן אַמאַל?“ — האָט אים געפרעגט
ר ב ק ה'לע, וואָס איז געשטאַנען די גאַנצע צײַט און געקוקט אויף
אים בײַז און קרום.

— „איך גײַ, איך גײַ.“ — האָט ער געשטאַמלט, רויט ווערנדיק
פאַר בּו ש ה פאַר דער קלײַנער מאַכטער.

— „זעסט דאָך!“ — האָט ער צוגעגעבן, ווײַזנדיק מיט'ן קאַפּ און
מיט דער האַנט אויף דער פאַרמאַכטער קאַנטאַרקע.

וועבסט דיין וועבשטול טאג און נאכט,
 גראבסט אונז אײַזן פון דער שאכט,
 ברענגסט די ש פ ע אונז ארײַן,
 פול מיט ת ב ו א ה און מיט וײַן.

נאָר — וואו איז דיין טיש געגרייט?
 נאָר — וואו איז דיין יום-טוב קלייד?
 נאָר — וואו איז דיין שארפער שווערד?
 וועלכעס גליק איז דיר באשערט?

שאפסט אונז אוצר ות אן א שיעור,
 אלעסדינג, נאָר ניט פאר דיר.
 און פאר זיך האסטו אין נויט
 נאָר געשמידט א שווערע קייט.

מאן פון ארבעט, אויפגעוואכט,
 און דערקען דיין גרויסע מאכט!
 ווען דיין שטארקע האנט נאָר וויל,
 שטוינען אלע רעדער שמיל!...

בז־אהוד, פון העררועג.

מילעט.

דער זייער.

חיים איז פאר שרעק אפגעשפרונגען. ער האט זיך א ביסל פארלארן, נאר גלייך האט ער זיך א לאז געמאן צו דער גאס-טיר און איז ארויסגעלאפן פון קראם.

רבקה'לע איז נאך א ווילע איבערגעבליבן, און האלטנדיק זיך פאר דער טיר, האט זי אויסגעשריען גרינפעלדן, וואס איז געשמאנען אין טיר פון קאנטארקע מיט אויסגעגלאצטע אויגן פאר כעס: „איר זינט אלליין א פאדליעץ! אלליין א הונט!“

זי האט אויף אים געווארפן א פייערדיקן בליק און איז מיט ניצחון ארויס פון קראם.

ד. פינסקי.

בנים בא לעבאס טיר.

וואס האסט זיך דערשראקן, מיין ארימער ברודער, און שטייסט ביי דער טיר? ווי, דו וויינסט?

עס האט זיך דערשראקן דער גלאנץ פון די זאלן, דו וועסט זיי פארשמוצן — דו מיינסט?

אוי, ארימער ברודער, אוי, נארישער ברודער, גיי ווייטער און זעץ זיך אוועק...

דו וועסט נישט פארפלעקן דאס גאלד פון די זאלן, דיין נשמה איז ריי, און א פלעק.

אוי, ארימער ברודער, אוי נארישער ברודער, וואס האט דיר די אויגן פארבלענדט?

וואס שטיינסטו און גלאצסט און באטראכטסט אלץ פארוואנדערט: דו האסט נישט דיין ארבעט דערקענט?...

א. רייזען.

און דו אקערסט.

און דו אקערסט, און דו זיינסט,

און דו פיימערסט, און דו ניינסט,

און דו האמערסט, און דו שפינסט —

זאג, מיין פאלק, וואס דו פארדינסט?

ווערטער ביכל

פון שווערערע ווערטער, וואס גייען אריין אין דעם בוך.

גומל (גוימל) בענשן — דאנקען גאט,
וואס ער האט געראטעוועט פון א
צרה.
גלוח (גאלואד) — געגאלטער.

דאביווען זיך — דערשלאגן זיך, צו-
קומען.
דאבראנאטש — גוטן אונט, אזא
חתונה-ניגון.
דאזארצע — מיטגליד פון געמיינ-
ע-פארואלטונג.
דבקות (דוועיקעס) — צוגעבונדנ-
קייט.
דבר'ן (דאבערן) — רעדן.
דהיינו (דעהאינע) — אן ער, צום
ביישפיל.

דור חורבן ודור בא (דאר הוילעד ויע-
דאר בא) — איין דור גיט אנוועק,
אן אנדערער קומט.
דעפאזיט — געלט, וואס מען לויגט
אריין אין א באנק.
דרעשטשעס — א ציטער.

האלעבארדניק — סאלדאט.
הורג (הוירעג) — מערדער.
היציל — הינטשלעגער.
המון (האמיון) — מאסע, עולם.
הן (העין) — סיי.
השנה (האסאנע) — באגריף, פאר-
שמעלונג.

התחייבות (היסכאוועס) — פאר-
פליכטונג, הילף.
התמדה (האסמאדע) — פלויס.
התמנות (היסמאנעס) — אומט.
התפעלות (היספאליעס) — באגויס-
מערונג.

והאדראיה (וועהארעאיע) — א בא-
ווייז האט ער.
והילד איננו (וועהאיעלעד עינענו)-
און דאס קינד איז נישט.
וואזשנע — וויכטיק, שוין, גוט.
וואלנע — פרוי, פרויער.
וואראבייטשיק — שפערלינג, Sparrow
וואכלו (וואיזעוילו) — און זיי
האבן געגעסן.

ווימלען — מערן זיך.
וועבלנע — באוולנע.
וועלמאזשני פאן — ליכטיקער פריץ.
ויהי היום (וואהי האיוים) — איינ-
מאל.

ונתנה תוקף (אונסאנע-טויקעף) —
א שוועריקע ראש-השנה'דיקע
תפילה.

זאווערובע — שניי-שטורעם.
זשעברען — שארן.

חברה-קדישא (כעוורע-קאדישע) —
געוועלשאפט, וואס גיט זיך אפ מיט
באערדיקן די געשטארבענע.

אבות-אבותינו (אָוועס-אָוואוויסעינז)
— אונזערע אורעלטערן.

אבינו-מלך (אָווינז-מעלעד) — אזא
העברעאיש ליד.

אויסטערליש — זייער שוין.
אותו-זיכרון (אָוויס-זיכאָרן) — א-
דענק-צייכן.

אחי (אָבי) — ברודער.
אחריות (אָכראיעס) — פאראנט-
ווארטשאַפטיקייט.

אין (עין) — נישט.
אויצענאף (אויס אינאָף) — גענוג.
אמן סלה (אָמעין סעלא) — ריכטיק;
הלוואי.

אקעוויט — באַנאָפּ.
אנה בהרתנו (אָנאָ וועכאָרטאָנז)
— דאס האַסט אונז אויסדערוויילט.

באקאלעי — בשמים, גראַסעריס.
באשר בכז (באָשער בעכעין) — אזוי
האט פאָסירט.

בגילוי-הראש (בעגילוי-האָראַש) —
מיט אַ בלוין קאָפּ.

בדיל-הדל (בעדיל-האָדאָל) שמעלן —
פאָראַרטימען, אומגליקלאַך מאַכן.

ב"ה (באָרעך-האַשעס) — געלויבט
איז גאָט.

בושת-פנים (בווישעס-פאַניס) — שע-
מעדיקער.

בחצי-חנם (בעכאָצי כינאַם) —
האַלב אומזיסט.

ביטול (ביטל) — אומאַכטונג.
ביכולת (ביכוילעס) זיין — קענען.

בין (בעין) — צווישן.
בית-דין-של-מעלה (בעסדן שעל מאַל-
לע) — דאס אויבערשטע געריכט.

בלבול (בילבול) — אן אויסגעטראָכ-
טע, אן אומזיסטע באַשולדיקונג.

בליגזומא (בלי גוזמע) — נישט אי-
בערגעטריבן.

בנאמנות (בענעמאָנעס) — איר מעגט
מיר גלויבן.

בעלת-שובה (באַלט-שוואווע) — א
זינדיקער, וואס האט חטא.

בערזע — האַנדלס-צענטער, מאָרק.
בקה-בריאה (בעקאָוה-אַבריע) —
געזונט.

בראמין — הינדו-ישער פרויט.
ברמינן (באַרמינען) — א מיטער.

בשותפות (בעשוּפּטעס) — צוזאַמען.
בשלמות (בישלעוּמעס) — פולקאָ-

מען, מיט איבערגעבנקייט.
בשר ודם (באַסאַר וועדאָגיס) —
פלייש און פיש, דאס איז אַל-

שטאט „בשר-ודם“, וואס מיינט
„א מענטש“.

גבאי (גאַבע) — פאָרויצער, פרעזי-
דענט.

גובר (גויווער) זיין — בייקומען.
גוזר (גויוער) זיין — באַפעלן.

מ י י נ י ט . . .

מיון ניט, די וועלט איז א קרעטשמע, באשאפן —
מאכן א וועג זיך מיט פויסמן און נעגל
צום שענק-פאס און פרעסן און זויפן, ווען אנדערע
קוקן פון ווייטן מיט גלעזערנע אויגן
פאר'ה ל ש'ט און שלינגען דאס שפּיטאכץ און ציען
צוזאמען דעם מאַגן, וואָס וואַרפט זיך אין קרעמפן.
א, מיון ניט, די וועלט איז א קרעטשמע!

מיון ניט, די וועלט איז א בערזע, באשאפן —
דער שטאַרקער זאָל האַנדלען מיט מידע און שוואַכע.
זאָל קויפֿן ביי פרויען די מילך פון די בריסטן,
ביי מענער דעם מאַרד פון די בוינער,
ביי קינדער דעם שמויכל,
דעם זעלטענעם גאָסט אויפֿ'ן וואַקסענעם פ נ י ס...
א, מיון ניט, די וועלט איז א בערזע!

מיון ניט, די וועלט איז א ה פ ק ר, באשאפן
פאַר וועלכע און פאַר פוקסן, פאַר רויב און פאַר שווינדל.
דער הימל — א פאַרהאַנג, אַז גאָט זאָל ניט זען;
דער נעכל — מען זאָל אויף די הענט דיר ניט קוקן;
די ערד — איינצוזאָפֿן דאָס בלוט פון ק ר ב נ ו ת...
א, מיון ניט, די וועלט איז א ה פ ק ר!

די וועלט איז קיין קרעטשמע, קיין בערזע, קיין ה פ ק ר!
געמאַסטן ווערט אלעס, געוואויגן ווערט אלעס!
קיין טרער און קיין בלוטיקע טראָפֿן פאַרגלייבן,
אומזיסט ווערט קיין פונק אין קיין אויג ניט פאַרלאָשן!
פון טרערן ווערן טייכן, פון טייכן ווערן י מ י ס,
פון י מ י ס — א מ ב ו ל, פון פֿונקען — א דונער...
א, מיון ניט, ל י ת ד י נ ו ל י ת ד י נ ! . . .

מסכתא (מעסכתע) — א גמרא.
מספיד (מאספיד) זיין — באוויינען.
מעלקאיע — שוין, באוועג.
מעריב (מאירעו) — די ביינאכט-
קע תפילה.
מערצעשעם — ווען גאט וועט העלפן.
מעת'לעת (מוסלעם) — א טאג מיט א
נאכט, א פולער טאג.
מפסיק (מאפסיק) זיין — איבער-
רויסן.
מפקיר (מאפקיר) זיין — אפזאגן זיך
פון עפעס.
מציל (מאצל) זיין — ראטעווען.
מצער (מעצער) זיין — אנמאגן לידן.
מקבל (מעקאבל) — ארימאגן.
מקיים (מעקאיעם) זיין — דורכ-
פירן, פארטורקלאכן.
מרהשחורה'דיק — (מאראשכוריע-
דיק) — מעלאנכאליש.
משונה (מעשונע) — מאדנע.
משורר (מעשורער) — זינגער, וואס
העלפט א הויז.
משנה (מעשנע) זיין — ענדערן.
משרת (מעשארעם) — אנגעשטעלטער.
מתיר (מאמיר) זיין — ערלויבן.
מתמיד (מאסמיד) — פלייסיקער
לערנער.
מתורבסתר (מאמן בעסעיוסער) —
געבן באהאלטענערהייט, קיינער
זאל נישט וויסן.
מתעסק (מיסאסיק) זיין זיך —
זיין באשעפטיקט, פארנומען.
מתפלל (מיספאלעל) זיין — דאו-
נען, בעטן ביי גאט.
נאסמאיקע — פרוכטבראגן.
נבחל ונשתומם (ניוהעל וועניש-
מיזעם) — דערשטוינט, פאר-
וואונדערט.
נגד (נעגעד) — געגן.
נדה (נידע) — אפגעלייגט.
נוהג (נויהעג) זיין זיך — פירן זיך.
ניסיון (ניסאיון) — Temptation
ניסים ונפלאות (ניסים וועניפלאעם)
— וואונדער איבער וואונדער.
ניצחון (ניצאכן) — זיג.
נעווערמיני — ס'הייבט זיך נישט אָן.
נאלע וואס איר זאגט.
נעלם (נעלאם) ווערן — פארשווינדן.
נקבה (נעקעיווע) — פרוי.
נשתומם (נישטומעם) — פארוואונ-
דערט.
סאָוועסט — געוויסן, ערלאבקיט.
סאטספעקשאַן — באפרידקונג.
סביבה (סווייווע) — ארומיקע
געגנט; קרייז.
סגולה (סגולע) — מיטל.
סומערינע — קעלער.
סומדרלים (סוימעד דאלים) — דער
וואס שטיצט אַרומע, גאט.
סומנע — אומעטיק.
סלעקטיים — אַרבעטסלאַזיקייט.
סמיכת'הפרשה (סמיכעס האַפאַרשע)
— שייכות.

סעקאנדהענטיק — צוגעניצט.
סערצע — הארץ מיינס.
ספרארובא (סאפערדראבע) — גרוי-
סער שרױבער.
ספאטיקן זיך — אויסגליטשן זיך,
פאלן.
סקאָווערדע — אַן אייזערנע בראַט-
פאַן.
ס'קאָלטשעטער — פאַרקריפּלעמער.
ספאָדיק — היטל.
עבדים היינו (אונאָדים האַאינו) —
קנעכט זיינען מיר געווען.
עד'לחשבו (אדלעכעשבו) — ביז
וואָס ווען.
עוברא (אאוודע) — אויפגאַבע, גע-
וואוינהייט.
עובר'לסחר (אוייווער לאַסויער) —
ווערט פאַר אַלעמען.
עזות (אַזעס) — שטאַלצקייט, גרויס-
קייט.
עזות'פנים (אַזעס'פאַנים) — גראַבער
יונג.
עלעהיי — זאל זיין.
על'פי (אַל'פי) — נאָך, לויט.
עניוּת (אַניוועס) — באַשיידנהייט.
עשירות (אַשירעס) — רייכקייט.
עשרת'הברות (אַסערעס'האַדירעס)
— צען געבאָט.
פאַרליעז — פאַסקודניאַק.
פאַרעשווע — זייל.
פאַרראַד — אַ פּלאַץ, וואו מען באַקט
מצה.
פאַרריאַטישק — קאַנטראַקטאַר.
פאַוואַלינקע — שטילערהייט.
פאַטעלינע — פאַן.
פאַליטורן — גלאַט מאַכן, פאַרבן.
פאַמאיעס — שמוקע וואַסער.
פאַראַבעק — אַרבעטער ביי אַ פּריץ.
פאַראַדירן — איבערמאַכן.
פאַרטאָ — איבערשקידגעלט.
פאַרען זיך — עסק'ן זיך, זיין פאַר-
נומען.
פאַרקען — טשעפען, ריען זיך, עסק'ן
זיך.
פאַשאַל — גוי!
פגומה (פגומע) — פלעק, אַ פעלער.
פדיון (פידיען) — לויזונג.
פוד — 40 רוסישע פונט, 36 אַמע-
ריקאַנער פונט.
פחת (פכאס) — ברוך, אַלס.
פטירה (פטייע) — טויט.
פיינט — האַלבע קוואַרט.
פילנעווען — היטן, אַפּהיטן.
פימס — אַזאַ שטיין (לאַווע'שטיין),
ווערט באַנוצט גלאַט צו מאַכן האַלץ.
פיעקאליק — אויוון.
פיקדון (פיקאדון) — אַ זאך צום באַ-
האַלטן.
פירוש (פערעש) — מיינט, דער-
קלערונג.
פלודערן — הויזן.
פליז — איך בעט אייך, זייט מוחל.
פסו'בראָט — הונגערס ברודער.

חול-הנופל (כול-ע-נופל) — אוי-
נער וואס לויט אויף געפאליקע.
חיונה (כיוונה) — מיטלען צום
לעבן, פרנסה.
חיות (כאיעס) — לעבן.
חיל (כאיל) — ארמיי, סאלדאטן.
חסידות (כסידות) — גאט
זאל אויסהיטן.
חסידות (כאסידות) — משוגע.
חיות (כצאס) — האלבע נאכט.
חקירות (כקירות) זיך — פילאזא-
פירן.
חקון (כאקערן) — פילאזאף, דענקער.
טאמביק — ניוזלבער, אזא מעמאל.
טומאה (טומע) — אומצוכט, אומ-
רוינקייט.
טועה (טויע) זיין זיך — מאכן א
טעות.
טועסטעם (טויעס-טאם) זיין —
פארזוכן.
טלומטל (טאלאומאטארל) — א
קלויניקער, א קורצניקער.
טלית-קטן (טאלעס-קאטן) — ארבע-
כנפות; א טוך מיט ציצית.
טפח (טעפאך) — אזא מאס, וויפיל
ס'פארנעמט א צוננופגעלויגטע
פויסט.
יד (יאר) — האנט.
ידיעה (ידיע) — וויסן.
יוון (יאון) — פאליציימאן.
יורד (יורעד) — א רייכער מאן,
וואס איז ארים געווארן.
ישר-כוך (יאשר-קויכאס) — א
דאנק דיר.
ימס-נוראים (יאמס-נוראאים) —
די שרעקלאכע טעג פון ראש-השנה
ביז נאך יום-כיפור.
יסורים-שלא-הבה (יעסורים שעל
אהאונע) — לידן אויס ליבע.
יקרות (יאקרעס) — טויערקייט.
ישוה-הדת (אישעוה-האדאעס) —
נאכטראכטן.
כאלופע — קלוינע הייזקע.
כדאי (קעדאי) — ווערט.
כדומה (קעדומע) — צום ביישפיל;
דאס גלייכן.
כוינה (קאוואנע) — אויפמערקזאם-
קייט.
כורעים (קוריים) פאלן — שמעלן
זיך אויף די קני.
כלאידע (קעלע-יאדא) — ווי מען
ווייס נישט.
כלב-לניק (קאל-בויניק) — א שטי-
פער, וואס איז פויאק אויף אלץ;
אוינער וואס קאן אלץ.
כל זמן שהנשמה בקרבי (קאל זמאן
שעהנשמה בעקירבי) — כל זמן
איד לעב.
כלי-בית (קליבאאים) — שטוב-זאכן.
כלי-הארץ (קאל איסראעל) — אלע
אידן.
כל מאמינים שהוא (קאל מאמינים

שעה) — אנשטאט כל המינים —
ס'מינט; אלע סארטן.
כסא-הכבוד (קוסע-האקאדע) —
גאטס טראן.
כפל כפלים (קויפל קיפלאאים) —
צוויי מאל, א סך מאל אזוי פיל.
כתב-יד (קסא-וידא) — האנטשריפט.
לאדי (לוידיא) — נישט גענוג.
לאפיוט — א שד'עלע.
לית-דין-ולית-דין (לעס-דין וועלעס-
דאין) — נישט קיין געזעץ און
קיין ריכטער.
לכתחילה (לעכאטחילע) — צוערשט,
אין אנהייב.
למאי (לעמאי) — פארוואס?
למע"ה (לעמאן האשעס) — אומבא-
דינגט.
לעקטרישער (לעקטריק-משער) —
הינריכטונג, שוים.
לערב — Lark
לעשנים — וואלד-היטער.
מאה אלה (מעיא עלה) — הונדערט
מייננט.
מאלאדיען — העלד, וואוילער וונג.
מאמר (מאמער) — רייד.
מאנקי-ביונים — הינטישע שטיק.
מכירות (מעווינעס) — א מיינונג.
מהיךר (מא-יאקאר) — ווי שויער.
מהכתתי (מעהעכעטעס) — פאר
וואס נישט? מילא, זאל זיין אזוי.
מוכר-מוכר (מוכר-אוממוען) —
גרויט.
מומה (מומבע) — קענער; עקס-
פערט.
מחותנים (מעכטאנים) — קרובים.
מחיה-נפשות (מעכטע-נעפאשעס) —
א פארגעניגן, א דערקוויקונג.
מחמת (מאכמעס) — וויל.
מטופל (מעטופל) — באלאן.
מטמון (מאטמון) — אוצר.
מיוע — א שטיק מייג פאר מצות;
א מאס מעל פאר אזא שטיק מייג.
מיתת-משונה (מיסע-מעשוונע) — א
שרעקלאכער טויט.
מלא (מאלע) — פול.
מלאך-חבלה (מאלעך כאבאלע) — א
שלעכטער מלאך.
מלאך-ציוה (מאלעך-רעציובע) — אין
כעס, צאנדניק.
מלבוש (מאלבוש) — קלויד.
מליץ-יושר (מעליץ-יוישער) — בא-
שיצער, גוטס-זאגער.
ממשות (מאמאשעס) — קאנקרעט-
קייט.
ממשלה (מעמשאלע) — הערשאפט.
מנהצד (מין האצאד) — פון דער
זייט.
מנחה (מינכע) — דאס פארנאכטיקע
דאוונען.
מנין (מיניען) — פלאץ, וואו צען
אדער מער אידן דאוונען.
מסופק (מעסופעק) זיין — צווייט-
לעז.

רי"ש (רעיש) — 200.

רצון (ראצן) — ווילן.
רשות (רעשום) — ערלויבעניש.
רשע (ראשע) — שלעכטער מענטש.

שבעה-עשר-בתמוז (שיווא-אסאר בע-
תאמוז) — זיבעצן טעג אין תמוז;

א תענית.

שהכל נהיה בדברו (שעהאקל ניהיע
בידווארע) מאכן — נעמען. א ביסל
בראנפן.

שחרית (שאכרים) — דאס אינדער-
פריענדיקע דאוונען.

שטימיק — משוועקל.

שכינה (שכינע) — אפשיון פון גאט.
שליחות (שליכעם) — א גאנג, אן
אויפגאבע.

שליטה (שליטע) באקומען — בא-
הערשן.

שם (שעם) — נאָמען.

ש"ס (שאס) — גאנצער תלמוד.

שפאלדע — גראבאיון.

שפארניע — א שפאלט.

שפע (שעפע) — רויכקייט.

שקיעת-החמה (שקיעס האכאמאדא) —
זון-אונטערגאנג.

שרץ (שערעץ) — קריכנדיקע חיה,
א מיאוס חיה'לע, ווי א מוזי צ. ב.

שונאי-ציון (סאנע ציען) — די פויגט
פון ציון, די שונאים פון די אידן.

שכירות (סכירעם) — געהאלט, בא-
צאלט.

שררה (סרארע) — גרויסער מאן, פריץ.

תאוה (טאיווע) — דער שמאקער
ווילן, הויפטזאכלאך צו שלעכטס.
לוינדשאפט.

תוכחה (טויכעכע) — קאפיטל אין
חומש מיט פארשידענע שטראף-רייד.

תוך-כדידיבור (טאך-קעדידיבור)
— גלויב.

תחילת (טחילעס) — צוערשט.

תחנונים (טאכנונים) בעטן — בעטן
זייער שמאק.

תכריכים (טאכריכים) — טוימן-
קליידער.

תכשיט (טאכשיט) — צירונג, וואוי-
לער יוגג.

תליון (טאליען) — הענקער.

תלמיד-חכם (טאלימיר-כאכעם) — א
געלערנטער.

תנועת (טנועס) — באוועגונגען,
מינעס.

תענוג (טאיענג) — פארגעניגן.

תפלה (טפילע) מאן — דאוונען,
בעטן.

תפיסה (טפיסע) — טורמע.

תרגום (טארגום) — די אראמישע אי-
בערזעצונג פון חומש.

תשובה (טשוואוע) — ענטפער.

תשעה (טישע) — ניין.

תשעה-באב (טישע-בעאוו) — 9-טער
טאג אין חודש אב, א תענית.

פסול (פאסל) — טריף.

פעלערניע — אויבערמאטל אן ארבל.

פראצעווען — ארבעטן, הארעווען.

פרעדיקן — דרשנ'ען.

פרק (פעיריק) — קאפיטל, אפטיילונג.

פשיטא שוין — באזונדערס.

פ

פארגאפט — פארוואנדערט געקוקט.

פארוואגלט — ניט אין דער היים.

פאר'מוח'ט (פארמיואכט) — פאר-
קלערט, פארטראכט.

פארשארצט — פארשמעקט, אויפגע-
הויבן.

פאר'שרפה'ט (פארסארפעט) — פאר-
ברענט.

פלעדערוויש — א בינטל פעדערן אויף
ארעפצושטויבן.

פלאץ — דער טייל פון א שטיקל

האלץ, וואס מען שמעלט אריין

אינ'ם צווייטן בוים צונויפקלויען.

צימפאסיבל (איט איז אימפאסיבל)

— ס'איז אוממעגלעך.

צערקישלען — צעברעקלען.

צער-בעלי-חיים (צאר-באלע-כאאים)

— א רחמנות.

צערטלען — כאליען, איידלען.

קאנאניק — קליון לעמפעלע.

קאטשלקע — א קיילאכדיק העלצל,

מיט וואס מען וועלגערט מצח.

קאלווע — בלאשע.

קאלערן — קיילען.

קאנטאניסט — א אידישער סאלדאט,

וועמען מען האט אפגעגעבן אין

סאלדאטן נאך אלס אינגל.

קאצאפעס — גוים.

קדושה (קדושע) — הייליקייט.

קובל — עמער, צעבער.

קלאניצע, יושל — טיילן פון א

וואגן, שמעקעס.

קליג זיך — זוכן ביטער מיטלען.

קללה' (קלאלען) — שלטן.

ק"ץ (קאץ) — 150.

קעלניע — פלאץ פאר'ן אנטרייבער.

קראקווע — באלקע, וואס האלט דעם

דאך.

קרינאלינע — קלייד מיט א רייף

אונטן; א ברייט קליידל.

קשאנז — פוילישער גלח.

ראפטאם — פלוצלונג.

ראפניק — ביימש, שטריק.

רגלים (ראגלאים) — פיס.

רדיפות (רעדיפעס) — פארפאלגונגען.

רגוזה (רוגזע) — כעס.

רוצה (רויצעאך) — מערדער.

רושם (רוישעם) — אינדרוק.

רחות (ראכוועס) — ברייטקייט, גע-
ראמקייט, רויס.

ריאדריטיק — אויפפאסער.

ריסטעוואניעס — די קלעצער און

לויטערס, וואס מען שמעלט אויף

בוים בויען א הויז.

מחיר 15 ק"ש

Hyman's

BOOK & GIFT CENTRE

1892 Eglinton W. - RE. 3470

412 Spadina Ave. - EM. 8-4977

